

ირაკლი შამათავა

ოდის
დიდი
მოთავარი

(ისტორიული რომანი)

თბილისი 2007
გამომცემლობა „საარი“

ჟიქოვნი მამის ნათილო ნსოვხს

– ო, ღმერთო ჩემო, რა მშვენიერია და თან რაოდენ სევდიანი – თქვა ხანშიშესულმა ქალმა; - ნუთუ ამისი ავტორი თქვენა ხართ? – თავისი დინჯი, ჭკვიანი და მრავლისმთქმელი თვალებით შემათვალე-ერა და როცა იგრძნო, რომ მწერალი ასე თვრამეტი-ცხრამეტი წლისა ძლივს იქნებოდა, - გულდაწყვეტილმა განაცხადა, - „არ მჯერა, რომ ეგ თქვენია...“

მე კი ვერაფერი მოვიფიქრე. მინორული ხმით ვუთხარი: „სწორი ბრძანდებით, ეგ ჩემი კი არა, ხალხის და ღმერთის კუთვნილებაა მეთქი...“

რატომღაც ამის მერე ირწმუნა ყოველი. გამიმხილა კიდეც, რომ ცოტა არ იყოს ეწყინებოდა, თუ მართო ჩემს საკუთრებად ჩავთვლიდი...

მშვენიერებისა და გენიალობისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ სევდიანი კი უდავოდ იყო!...

ნაწარმოების გმირი სამეგრელოს მთავარი, ლევან II დადიანია, რომელსაც ერთი მიზანი აქვს; ააღორძინოს, განაახლოს ფენიქსებრ სამშობლო. სიყვარულისა და მოგალებობის ფონზე კი მისი ნასათი წარმოჩინდება. საკუთრისა მხატვრობის ნიჭი გქონდეს, და რომანის სიუჟეტებს დაწყებული „პროლოგიდან-ეპილოგამდე“, ამბის მაუწყებელი სურათებით გააფსებ. და არ დასჭირდება შემოქმედ-ფერმწერს რაიმეს წარმოდგენა, ილუზირება, რადგან სიტყვებით გაცოცხლებული რეალობა და სინამდვილე არ მისცემს გასაქანს.

როცა რომანს კითხულობთ შეამჩნევთ, რომ პერსონაჟებს „ჯგერის სიმძიმე უფრო აშინებთ, ვიდრე ღლით. ხოლო ღმერთთან ჰარმონიას ვერ ამყარებენ, რამეთუ მართლობის ღვთაებას უკმევენ გუნდრუკსა და საკმეველს... ამიტომაცაა მათი ღოცვის არ სჯერა მკითხველს. თითქოს ნაწერს კი არა აქვს რაიმე ნაკლი, არამედ თვითონ პერსონაჟთა მოქმედებას, საღვთო რიტუალების აღსრულებისას, აკლია მარილი.

მიუხედავად სიმდიდრისა და ფუფუნებისა, ზოგჯერ მთავარს უჩნდება განცდა იმისა, რომ იყოს უბოვარი, ღარიბთაგანი. ოღონდ,

© ირაკლი შამათავა - ოდიშის დიდი მთავარი
საავტორო უფლებები დაცულია

რედაქტორი: ნინო გაბუნია
მხატვარი: მაია ფაჯიშვილი
ტექნიკური რედაქტორი: ირინა მარკოზაშვილი

 გამომცემლობა „საანი“
ISBN 978-9941-0-0119-2

სრული ბედნიერების სანაცვლოდ „წინასწარ იცინ, რომ ბედისწერისაგან დაცინვა მოვლით, მაგრამ იტანენ. ხომ მაინ არიან მიჩვეულნი მოთმენასა და შეგუებას.“

მოვალეობით დაღლილი დიდი მთავარი ხშირად აღმოუტყვევებს: „სულ მარტო ვარ ქვეყანაზე. არავის ესმის ჩემი. ასე ჰგონიათ, თუ მთავარი ხარ, ყველაზე ბედნიერი ხარ ქვეყნად. მე კი მგონია, არ შეიძლება კაცი ყველაფრით ბედნიერი იყოს,„. მეორეგან ამბობს:

„მხოლოდ მე მაიძულებენ უანგაროდ მსახურებას ერისთვისო!..“ თუმც მიუხედავად ამ ჩივილისა, მაინც სიამოვნებს, რომ ასე იხარჯება ხალხისთვის, სამთავროსთვის და არ ნანობს, პირიქით, ესმის ქვეყნად რისთვის მოვიდა და რა დააკისრა განგებამ. ამიტომაც კმაყოფილი თავს არ უმჟღავნებს და თვითონ მწერალიც ვერ ბედავს აღიაროს ყოველივე, მაგრამ მაინც ცხადია, რომ ქრისტეს განვლილ ცხოვრებას და გოლგოთის გზას ადარებს თავისას.

ხშირად არიგებენ, ეჩურჩულებიან: „რომ უნდა იწამოს ცხოვრება, რომ იგი თავადაა ღმერთი და მაშინაც საამო და მშვენიერია, როცა თითქმის არაფერში გიმართლებს,„. ბედმა კი ამ შემთხვევაში მშვენიერი ბანოვანი მოუვლინა დარუნდია შარვაშიძის სახით. ქალი, რომელიც ეხმარება დარდთან და სევდასთან ბრძოლაში და ერთს წვდება კმაყოფილი მთავარი:

- „უმჯობესია ჩემში ჩაიკარგოს სიძულვილი, ვიდრე თავად ჩავიკარგო მასში,„. არ უნდა ბოროტებაზე ფიქრმა გონება მოუწამლოს, მით უმეტეს, როცა სიძულვილზე უკეთესს გრძნობას თავაზობენ – სიყვარულს.

„და იმ დღიდან მისი თვალები არ ციმციმებენ სევდით და არც სახე იცინის ძალად,„. უცებ ივიწყებს დიდკაცი თავის სიყვარულს. მისი გენიალობა იმაშიც სჭვავის, როცა თავს აჯერებს, რომ ვერაფერს შეკადრებს ავს, გარდა ბედისწერისა და ღმერთისა. და ესენიც, ერთ ცნებაში განზოგადებულნი, ჯერჯერობით ვერ უბედავენ ლეგანს გამასხარავებასა და დაცინვას...

ვინ არის დარუნდია შარვაშიძე და რა ადგილი უჭირავს მას რომანში?

უცოდველი ასული, რომელიც მამის თხოვნას და ვედრება „მომეშველეს,„ ისმენს და აფხაზეთის გადარჩენის მიზნით უსიყვარულოდ თხოვდება დიდ მთავარზე. ქალი, რომელმაც ყველა შეიყვარა, იწამა და რომელსაც დასცინა ცხოვრებამ.

როცა მამა, სეტემან შარვაშიძე ამცნობს ძალად გათხოვების ამბავს, ქალიშვილი გაოგნებულია; თითქოს წინათგრძნობა ღაღადებს, როცა ეუბნება: „აფხაზნი შეუვალნი და პრინციპულნი ხართ და არ მეგონა, გაწირვაც თუ შეგეძლოთ რაღაც მიწის ნაფლეთის გამო ღვიძლი შევიღო; მე წავალ, წავალ და არასოდეს შემოვდგამ ამ სამთავროს ფეხს. მაგრამ გახსოვდეს, თუკი რაღაც შემემთვება, ბრალი საკუთარ თავს დასდე, რომ ასე უუამოდ გასწირე დარუნდია, მამის კალთას ამოფარებული ქალიშვილი, მამისგანვე ნაადრევად უარყოფილი!..“

ყველაზე შემზარავი ის არის, რომ როცა წინასწარმეტყველება ახდება და ცხვირმოკვეთილი ბანოვანი ბრუნდება აფხაზეთს, სეტემანს ახსენდება შვილის დანაქადნები და გულში გაიფლავებს:

„ნეტა კი ასე შერცხვენილი მართლა არ დაბრუნებულიყავით“. და გრძნობს დანაშაულს. ამიტომაც, რომ გაურბის შვილთან საუბარს, ვერ უყურებს მის მინორნარეგ თვალებს და სთხოვს კიდევ, სახეზე მანდილი აიფაროს და თუკი ადრე შვილის მხეთუნახავობითა და არამიწიერი სიღამაზით თავს იწონებდა, ახლა შერცხვენილი და დადიანისგან უარყოფილი ქალიშვილის მიღება მხოლოდ გვიან ღამით ინება. სიბნელეში, უკუნში, რომ არავის ენახა. რცხვენოდა, უწინარეს კი აფხაზ-ჯიქთა გაჭაშნიკებას ერიდებოდა...

მთელი სცენა მაშინ ისახება ჩვენს თვალწინ, როცა მამა ვერ ცნობს თავის გამოწრდილს.

„-ნუთუ ეს შენ ხარ დარუნდი? – შვილო, შვილო, - გაჰკიოდა სიმწრით ბერიკაცი. ეს რა მოგსვლია, როგორ გაუმასხარავებინარ წყველ ბედისწერას. ვინ გაგიმეტა მსგავსი მშვენება ასე დასამანინჯებლად?“

გულდათუთქული აფხაზი მთავარი დარუნდიას სიღამაზის ხელყოფას მიიჩნევს ცოდვად, რამეთუ მას ის წარტაცეს, რისი მიცემაც არ შეუძლიათ ხელახლა და სჩივის ღმერთთან: „რად არ მომასვენე უფალო ამ სიბერის ჟამსო!..“

კულმინაციას მაშინ აღწევს თნობა, როცა ომის გარდაუვალობას გრძნობს აფხაზი მთავარი. რისთვის უნდა ომი? განა იმისთვის, რომ სახელი და დიდება მოიპოვოს? არა... ეს ომი საჭიროა საკუთარ თავთან გასამარჯვებლად. „შვილი ვერ დაიცვაო, არც იმას ვათქმევინებ. დაე დაუმარცხდე, მოგკვდე, მაგრამ მაინც გაგიბრძოლებ.“ აქ მთავარს სწადია იგრძნოს, რომ არ არის მთლად უუნარო და

არაქათგამოცლილი მონუცი, რომ ისევ შეუძლია ბრძოლა, ღირსების დაცვა და პატივის ამყრელთა შემუსვრა.

მაშინ, როცა ბედისწერა ასე დასცინის ბერიკაცს, მის გულში ცვალებადობა ხდება. თუკი ადრე ეკლესიისთვის და რწმენისთვის იბრძოდა, ქრისტეზე და მრწამსზე ხელი აიღო და საყდარი გადაწვა. აქ კი უდავოდ ჩაგვისება მის მიერ ადრე ნათქვამი სიტყვები:

„მივეჩვიე საკუთარი კერპის შექმნას. მე არმაზის სალოცავი ვარ უფალო ქართველებისაგან დაფშენილი და გაცამტვერებულნი.“ და ნანობს, რომ ბაღლი არ არის, თორემ ცხოვრებას სწავაგვარად მოიწყობდა. იმიტომ მიიღტვის ღვთაებისაკენ, რომ იცის რწმენა მზეს ჰგავს. ჰოდა, უნდა რომ განანათლოს სულის სიბნელე, რომ შეძლოს გამარჯვება. სამწუხარო ის არის, რომ არმაზის სალოცავივით დაიფშენა და გაცამტვერდა მართლაცდა...“

თვალთმაქცობა... ეგოიზმი... სიძულვილი... რომანის ლაიტმოტივაა ერთგვარი... როცა ლევან დადიანი ბიძამისის წერილს კითხულობს, ფარისევლური რჩევა-დარიგებანი გვაფიქრებინებს, რომ ეგ კაცი გამოცდილია და ამასთან კეთილშობილი. ასე მაგალითად:

„- ნდობის გარეშე ერთი უბადრუკი, უსახური ქმნილება ხარ, - უვარგისი და გამოუსადეგარი, მაგრამ ბიბლია, რომელიც თითქმის ზებირად შეგასწავლე, გეუბნება: „ნუ დაუგდებ ყველას ყურს, ვინც მეგობარს დაგიძახებს და ნუ გაუღებ შენი გულის ჭიშკარს“. მიმოიხედე და მიხვდები, რომ შენს გვერდით თითქმის არავინაა, ვარდა მარტოობისა. ასე არ ყოფილხარ მარტოოდენ შენ. მარტოობისთვის ყოფილა ყველა დიდკაცი განწირული.“

„შენ უფლება გაქვს იყო ბედნიერი, მაგრამ გახსოვდეს, ფუფუნება გამეტინრების უფლებას არ გაძლევს. უნდა ეცადო, მაჯანის გრძობებზე ითამაშო, მათ გულისთქმას მიყვე, თორემ თუ ხალხს განუდექ, იცოდე მოგკლავენ მძინარეს...“

იდუმალეობა. აი ის მანტია, რომელიც ანგევია სამეგრელოს ყოფილ რეგენტს. იგი ისე ქადაგებს, თითქოს ტრიბუნაზე იდგეს...

„გაბამერთე იგი, ვინც თავად ღმერთს ემსახურება, მაგრამ იმისთანა ღვთისმსახურს ნუ მიენდობი, ტაძარში რომ თქროთი მოვარაყებულ ხატთა სამზერად შესვლა სჩვევია... ამას მაშინ ამბობს, როცა თავის სამლოცველოში ვერცხლის ფრესკებს ათვალიერებს, ხოლო გულნატკენს თვალთ ლევანის თქროს სამრეკლო ენატება.“

მართალია, თავის თვისებებს საგმობად და საძრანად მიიჩნევს, მაგრამ მაღავეს, რომ ეს მისი კუთვნილებაა.

ვინ არის ვეწირთუხუცესი მერაბ ქორთოძე, იგივე კორტუგა? და რისთვის დააწინაურა ლევანმა ასე უცებ?

მოგესხენებათ ცინის მშენებლობა ახალი დაწყებული იყო. სანამ თავშესაფარი შზად არ იქნებოდა, მანამ ომის დაწყება არასწორ საბრძოლო ტაქტიკად ეჩვენებოდა. ლევანის შორსმჭვრეტელობა იმაში გამოჩნდა, როცა დედოფალს შეპარვით უწყო გაფრთხილება:

„მთლად ნუ მიენდობი მაგ კაცს დარუნდია; ქალის ნაზ ბუნებას კაცის მოძალადე ხასიათი ყოველთვის ჯაბნის. არ მისცე იმის უფლება ფილოსოფიური მჭევრმეტყველებით შთაიჭრას შენს სულში, თორემ შენსავე განცდებზე ითამაშებს ცალსახოვნად. აწონე მისი კაცობა და არ მოიწონო მარტოოდენ ხასიათისთვის, რადგან პირფერები მუდამ იცინიან, ხოლო მარტოსულებიც თავს განსხვავებით განგებენ. კაცს ჰგონია, რომ ის თვისება, რომელიც ღვთისგან მოენიჭა საგმობია, ამიტომ ნიღბოსნები მაღავენ თავიანთ ჭეშმარიტ სახეს და არასოდეს გეცნადებიან ისეთებად, როგორებიც არიან სინამდვილეში. იქნებ ეგ მერაბიც ნიღბოსანია და სასახლე კარნაგალი ჰგონია? ამინდვიით ცვალებადია და მომხუსხველი საუბრით მსმენელის მახეში გაბმა ჩვევია. ამიტომ როცა მეტყველებს სანახევროდ უსმინე. გულისყურს ნუ მიაპყრობ მას, რადგან სხვა საქმეებზე არ დაგლევია ჯერ. არ მიიჩნო თანატოლად, თორემ ეამება დედოფალთან გათანასწორობა. სჯობს მთლად მარტოსული იყო, ვიდრე პირფერთან გულგანსნილი.“

დარუნდია კი აშინებს მთავარს. იქნებ ერთ დღეს ყველაფერი წაგართვას მისნაირმაო.

მთავარი არ იბნევა და პასუხობს: - „გერაფერს წამართმევენ, რადგან პირატები და მძარცველები შორს არიან ჩემგან“. მაგრამ ერთ რამეში ეჭვდება, ეგებ ქალის სიყვარულში შეეწიარონ, ამბობს კიდევ, - „მხოლოდ ქალი თუ დამიფლეთს გულს, თორემ ჯოჯოები და კალიები რას დამაკლებენ თუ იცი?!“

ანალოგიურ რჩევას აძლევს მამა სამეგრელოს დედოფალს.

„...ნუ მიენდობი იმ ვეწირს; ხომ იცი - სარკე ხარ სამთავროსი. ზედმეტად არ დაიხლოვო, თორემ კაცის ენა ისეთი ბოროტია, ვინ იცის რას დაგწამებენ. მონუცს გული მიგრძნობს, რომ ეს მუნთალი სოფელი ისე არ მომასვენებს, სანამ ერთ უბედურებას არ გადაუ-

ქროლებს ჩემს თავზე. წუთისოფელი შმაგია და ვიცი, რომ უცილობ-
ლად დამამცირებს, ფეხქვეშ გამიგებს. თუ ახალგაზრდას ვერარა
დამაპკლო, ბებერს მაინც მანჯღვევინებს“...

ბერეკატის თქმით ბედი მართლაცდა გასაოცარია. ოღონდ
ერთი ცუდი ჩვევა აქვს. ეგ არის, რომ მან არ იცის და არ ეშინია
სეტყმან შარვაშიდის, მაგრამ რაა გასაკვირი, თვით ღმერთიც კი არ
დაინდო ბედისწერამ!

თითქოს ყველაფერი იქითკენ არის მიმართული და მწერალიც
წინასწარ ამზადებს მკითხველს, რომ თუკი რომანის მშვენიერ პერსონაჟს,
დარუნდია შარვაშიდეს რაიმე შეემთხვა, არ გაიკვიროს, არ იუცნაუ-
როს. ასევე აიძულებს მკითხველს, რომ თუკი იმ ქალის ბედი ტრაგიკული
იქნა, ცოტათი მაინც დგაროს ცრემლი!..

და მაშინ, როცა ჯალათი აღასრულებს თავის მისიას, ხოლო
ლევანი ამაზრუნენად გასცქერს თავის საყვარელ ქალს, დაგენანება
თვითონ მთავარი. ხოლო დარუნდიას ნათქვამი მარტოოდენ უბრალო
სიტყვათა წყობა კი არაა, არამედ ძახილია იმისა, რომ გაიდვიდოს
დიდმა მთავარმა. ქალის თქმისამებრ, ტყუილად შესწირა თავი მეგრელთ,
რამეთუ ისარგებლეს მისი არყოფნით. მისი ვედრება სულს უფორი-
აქებს ლევანს; ეუბნება, იმის ღირსია ოდიშელნი, რომ პატივი აჰყა-
როთ.“ „დაუკავშირდი ხონთქარს, შაჰს, ან რომელიმე მტერს, რომ
ცოცხლად მიჰყიდო ისინი, რამეთუ უკეთესის ღირსნი არ არიანთ“.

„ეკაღს ეგ თვისება აქვს; თუ იგრძნო, რომ გასაწირადაა განწი-
რული, დაასწრებს და სხვას გასწირავს“... წავიდა დარუნდია და
აუფორიაქა ლევანს სული... იქნებ მართლა ტყუილად შესწირა
თავი სამეგრელოს?..

ცოტა არ იყოს, მთავარი ახლა უჯერებს დედოფალს; როცა
პროცესია დასრულდა და ქვემეხებმა კვამლში გახვია სამთავრო, -
ასე უთხრეს მოძმეებმა მთავარს: „მტერი დაიდრა ყოველგანო!..

მაგრამ რა ხდება? უმოქმედოდაა და მარტო ასე ამბობს:

„ასე უქნათ ნაცარ-მტვრად უქცევით ეგ უღირსი სამთავრო!...
თვითონ კი მისაღებ ოთახში შედის. აი იქ, სადაც სიმამრისგან მორთმე-
ული მზითვთაშორისი საოცრება ელოდა. ინსტრუმენტი, რომელიც
ავონებდა მის დაკარგულ სიყვარულს; ბედად შავმა კატამ გადაი-
ბინა. ეგ უბედურების ნიშანია მწერლისეულ ხელოვნებაში. თვითონ
მთავარიც ყოველივეს ბედისწერას მიაწერს...“

უბრალო არაა დარუნდიას წასვლა. მანამდე ანიშნებს დიდ
მთავარს. „მაშინ, როცა ჩემზე ავიცრუვდება გული და იგრძნობ, რომ
შენ ჩემთან შედარებით პირამიდა ხარ, რომ ჩემზე გაცილებით უკეთესი,
- მაშინ შეგეგვრდომები: იქნებ ამ პირამიდას საძირკველი აქვს და
მისი ლიბო ვარ მე?!“ ცოტათი აეჭვებს მთავარს, რომ თუ ჩვენ
დავშორდებით ერთმანეთს, არარაობად იქცევით შენც და შენი
სამთავროცო!..

თვითონ მთავარი მართლაცდა უზომოდაა შეყვარებული, მაგ-
რამ სამთავროზე წინარე არავის აყენებს. როცა დედოფალი ეკედ-
რება მასთან ერთად იმღეროს, უარს ეუბნება სურვილის შესრუ-
ლებაზე.

- „ჩემი სიმღერა ქარის წუზუნს ჰგავს, ყოველ წამს რომ
შესაძლოა გრივალად გადაიქცეს. არ გინდა, არ ღირს, რაღაც უბრალო
ანიშნების გამო სახელი გამიტყდეს. ხომ იცი, თუ აღმოგაჩენენ, რომ
უგულო კერპაცა ხარ, ხელად შეგიძულებენ. აბა რას იტყვის ხალხი.
გადარეულა მთავარიც და თვითონ სამეგრელოს დედოფალი, რომ
ძნელბედობის ჟამს, როცა ასე უჭირს ქვეყანას, - დამის ბინდ-
ბუნდში ინსტრუმენტს აკვნესებენო“.

კარგად ესმოდა ქვეყნის პოლიტიკური მდგომარეობა. ამიტომ
ამბობს „მეცდომა იქნება მედოლეები და მესტვირეები ქუჩაში გამოფ-
ფინო და გაიძულო სიმღერა და თამაშიო!..

ლევანს კარგი ურთიერთობა ჰქონდა მეზობელ სამთავროებთან.
მხოლოდ იმერეთის მეფეს ვერ ეწყობოდა. ერთი მხრივ ეგ კაცი
დიდი ფარისეველი ვინმე იყო. მეგობრული ურთიერთობა ჰქონდა
გიორგი ლიპარტიანთან, გულში კი ფიქრობდა ყოფილ რეგენტზე:

„ამ კაცს საკუთარი ცხოვრება ვერ მოუწესრიგებია და ხალხის
ბედს როგორ განკარგავს? უძღობესია საკუთარი მოიწესრიგოს, სანამ
საკაცობრიო ტვირთს მოიკიდებდეს...“

და ისევ გიორგი ლიპარტიანის პორტრეტს მივუბრუნდეთ.
უცნაურია მისი შინაგანი სამყარო და სულის ძახილი, როცა ჩაესმის
შემდეგი სიტყვები: თუკი დედა მოგენატრება ღვთისმშობლის ხატთან
დაიხოქე, რომ დედაშვილური სითბო იგრძნო, - არ იხოქება და
თავს უმხელს იმასაც, რომ დედა არ უყვარს.

ნაწარმოების გმირები განიცდიან სულიერ კატაკლიზმებს.
თითოეულს დრო ეთამაშება, ეკეკლუცება და თავს აჯერებენ, რომ არ

იცვლებიან დროსთან მიმართებაში. მხოლოდ უაბი იცვლება. და წინდაწინ ჭკრეტენ, რომ იმაზე მეტად დაზარალებიან ვიდრე დღეს არიან დაზარალებულნი.

ცხოვრებისგან გალოთებულ მანდილოსანს ეშინია მომავლის. ამიტომაცაა, რომ ნაბიჯს არ დგამს, წინ არ მიიწევს. ჰალუცინაციებისა და შემზარავი ირონიის ქვეშ ვიღაც მუსიკოსის სახით ეჩურჩულება და მოქმედებისკენ უბიძგებს...

თავადაც კარგად ესმის, რომ „დღეზე და რეზე მოიმედე მუსიკის მთელ აკორდებს ვერ ააჟღერიალებს. „შენ მხოლოდ დღეზე მოიმედეს გსურს იყო ბედის კმაყოფილი. მაგრამ ეძიე დანარჩენებიც. ააწყვე, ჰარმონიაში მოიყვანე და როცა გამონაგონი რაღაცას დაემსგავსება შენი ტანჯული ცხოვრებაც უდავოდ შეიცვლება. შენ არ იმსახურებდი ასეთ მომავალს, მაგრამ რას იზამ, - ასეთი ყოფილა ბედი შენი!„

ისეთი განცდა გიჩნდება, რომ მუსიკოსი ცხოვრებაა თვითონ, ან საწუთროს საიდუმლოების შემცნობი. და ჩნდება ილუზია იმისა, რომ მუსიკა ახლაც უკრავს. ისე გაიხლება მისი ნათქვამი და ისე ჟღერს, როგორც ჰარმონია, გამძინარი წყლის რაკრასავით. თუმცა, საყვედურსაც ეუბნება. აი მაშინ კი შემზარავი მოსასმენი ხდება დაკრული: - განა არ იმსახურებ ასეთ ცხოვრებას? განა ყოველივე შენით არ შეჰქმენ? არასოდეს გიბრძოლია, ამიტომაც მონა უკეთესად ცხოვრების ღირსი არ არის!

იცის ნესტანმაც რომ უნდა იბრძოლოს, მაგრამ ის ხომ მოკლებულია ომის ნიჭს?

მაშინ რაღაც ხმა ცხარობს და ეუბნება:

გულსწელდაკრეფით იჯექ და მოგუდე ეგ არაფრისმოქმედი და არაფრისმოტანი წამები. ერთს გირჩევ მაშინ, ჭრათი ანთე ან სახთელი, რომ შენს ძვირფასს მეუღლეს არ მოაკლო რომანტიკა...

ნესტანი გრძნობს, რომ დასცინიან. ამ დაცინვას ვერ ხვდება და რეალურ რჩევად მიიჩნევს სანთლის ანთებას მეუღლისათვის. აქ შეფარვით ეუბნებიან, რომ თუკი წახვალ და გაიქცევი შენი ძვირფასი მეუღლის შინაგანი სამყარო განათდება, ნათელი დაისადგურებს და მიხვდება, რომ შენ სანთელივით საჭირო იყავ მისთვის...

გაქცევისაკენ კი დიდი მთავარი უბიძგებს. „ეგ რა დაგმართნია დედოფალი, რომ თაკარა მზეზე საბელმობზელ ძაღლს დაატარებ.

„დედოფლობა, არ გცოდნია, თუ ღმერთი გაგრისხვია? სულ სხვა სიმაღლეზე უნდა იდგე დღეს მაინც.

ნესტანს კი ასეთი პასუხი აქვს მომზადებული: (თითქოს თავსაც აცოდებს).

ფარისევლობა? ოჰ ეს ოხერი და დაწყევლილი ფარისევლობა. ისედაც ბევრს ვითმენ და ვმალავ. მოჩვენებითი ნიღაბი ბედნიერი ქალისა ჯერაც ღირსეულად დამაქვს. ნუთუ ეგ არ კმარა, რომ კიდევ ახალი საზრუნავით დავიძიმო სული?

ხოლო როცა მთავარი გაქცევისაკენ მოუწოდებს და თან მის დაცვაზე პრეტენზიას აცხადებს, ხვდება ბანოვანი, რომ ამ ერთ წუთში იმაზე მეტი შესთავაზა, რასაც მთელი ცხოვრება ვერ მისცემდა გიორგი ლიბარტიანი...

უბრალო არ არის რომანის გმირთა აღსასრული. რისთვის იკლავს ნესტანი თავს? როცა მთავარი უმხელს, რომ ნურასოდეს დაუკრავს მაგ სამეფო ინსტრუმენტზე, რამეთუ არც მოსწონს ქალის დაკრული და ამასთან თავის დაკარგულ სიყვარულს აგონებს, ბანოვანი ხვდება, რომ სასახლეში სრულიად ზედმეტია. თვითკვლელობით აღსასრული კი მოასწავებს მისი სულიერი სამყაროს გამყინვარებაზე. რომ გიორგისთან თანაცხოვრებამ შეცვალა, მიჩქალა მასში არსებული მშვენიერებანი.

დარუნდია კი მაშინ კვდება, როცა ამის აუცილებლობას გრძნობს. არც ის სჭირდება ქვეყნად ვინმეს. ვერ გაიშლის თმას მეუღლისათვის, ვერ მოუვლის შვილებს, ვერ მიენმარება ბერიკაცს მარტო-ობის უმძიმესს წუთებში.

ამ დროს მთავარი წარსულის დაბრუნებაზე ოცნებობს. უნდა ხელახლა გაიაროს განვლილი გზა, მაგრამ რაღაც იდუმალეა ეწინააღმდეგება. აშინებს, ემუქრება, რომ არ ღირს, რომ ძნელია ყველაფრის ხელახლა განმეორება. აჯობებს იმოქმედოს, დინებას არ შეეწინააღმდეგოს.

ნიშანდობლივია რომანში მისი ანდერძი.

ყურში რომ ჩაესმოდა ხმათა მუსიკასავით:

„ნუ გგონია თავი ღმერთი, რადგან მეუფება მეტად რთულიაო. და ვერ არკვევს მარტოობით განმსჭვალულ სიფრცვეში ვინ ეჩურჩულება და ეუბნება მთავარს სააღმსარებლო სიტყვებს.“

მართალია ეგ სიტყვები სულ ადრეა დაწერილი, მაგრამ მთავრის სიკვდილის უამს, თუკი გულდასმით ერთხელ მაინც წაგიკითხავთ ეგ

ეპიზოდი, მიხვდებოდით, რომ მწერალი შეცდა, რაპეტუ ის აღსრას-
რულის უამს უფრო მძაფრი იქნებოდა.

მოუხედავად იმისა, რომ ბოლოს, ეპილოგამდე არ წერია: „ცხოვრე
ისე, თითქოს რომელიმე ასკეტი ბერი ხარ, ადამიანური მანკიერები-
საგან გაძრცენილიო, მაგრამ სულისშემსუთველი გარემო კი დაჩაგ-
რულად აქაც აგრძნობინებს თავს.

სიშავის ანგელოზი ეჩურჩულება: - რატომ უნდა იგრძნო
თავი დაჩაგრულად? თავად დაამცირე ცხოვრება და ნაგვის ურნად
აქციეო იგი. ისევ მიმდინარეობს თმი და ქიშპი, ოღონდ წინანდლისა-
გან ერთ სახესხვაობას შეამჩნევთ – მარტოობა ჯაბნის და ერევა...

ამიტომ ჩივის: „სულელი კი არ ვარ სინამდვილეს თვალეში
შეგხედო და ვერ აღვიქვა, მაგრამ მაცალე ცოტა ხანს, ხომ ამჩნევ
თავს რომ ვიტყუებ, მაგრამ არ ესმის მისი ვედრების არც მარტო-
ობას.

ხალხის უმადურებას ბოლო არა აქვს. სამეგრელოსთვის გულ-
დაფლეთილ და თავგანწირულ ლეგანს სიკვდილის შემდეგ პატივს
აყრიან და იწყებენ ბოგინს დადიანისეულ სასახლეს.

და ახლა დარუნდია შარვაშიძის ეპიტაფია:

„ვერასოდეს გაიგებს კაცობრიობა, რისთვის მოვიდა ოდიშის
დიდი მთავარი, ან რა აწუნებდა მთელი ცხოვრება...“

ავტორისაგან

2007 წლის 6 ოქტომბერი

I ნაწილი

...

ნოემბრის სუსხიანი დარი იყო. პირქუში ზამთარი ძიძგნი-
და ნაზ ბუნებას და გაყინულ არე-მარეს შემზარავ სურათებს
უჩვენებდა...

იქნებოდა დაახლოებით მწუხრის პერიოდი. საგვარეუ-
ლო სამრეკლომ დედა ზარი აატოკა და იმ საშინელ სიმარტო-
ვეში ყრუ გუგუნი, თითქოს სამყაროზე ქრისტეს მეორედ მოს-
ვლას იუნყებოდა. იქნებ ამ უცნაური შიშისა და მარტოობის
განცდის მიზეზი გახდა მთავრის მოუსვლელი საყდარში.

უგუნებოდ იყო ოდიშის დიდი მთავარი. თავისთვის, რაღაც
გასამართლებელ მიზეზს ეძებდა, მაგრამ გრძნობდა, რომ პირ-
მოთნეობითა და თავის მართლებით სცოდავდა ღმერთს.

„მაგრამ რომ მეზარება?!“ – გაიფიქრა ლევანმა. მომბე-
ზრდა თვალთმაქცობა. მაინც ყველას სჯერა ჩემი და წმინდა-
ნად დავუხსახივარ ხალხს. მაგრამ არა... იქნებ სჯობდეს ერთ-
ხელ კიდევ გავერთხო საყდარსა შინა, - სამთავროს კეთილ-
დღეობისათვის და პირადი წარმატებისთვის, - ასე წაატანა.

ბრმეები მარტივად იჯერებენ ყველაფერს, ხოლო ერთი
„მამაო ჩვენოს“, თქმით ათასობით ყრუს ვითაყვანისმცემლებ.
ხალხი ხომ სულელია. თუ დაანახვე, რომ ზედმეტად ღვთის-
მოსავი ხარ, ძველ, მამაპაპისეულ ხატებს მიივინყებენ და ახალ
სინმინდეებს შექმნიან თავად; შავ ჰუნეზე ზოგი ბრიყვი, წმინ-
და გიორგის ნაცვლად, მე გამომსახავს...

მსგავსი ურწმუნოება ხშირად შემოეპარებოდა სულის
ბნელ კუნჭულში. გრძნობდა, რომ სცოდავდა, მაგრამ ღვთაე-
ბად თავის დასახვა მაინც დიდ ნეტარებას ანიჭებდა...

ფიქრები ღლიდა დიდ მთავარს და სასონარკვეთილი
ხშირად ზღუქუნებდა კიდევ. საყვედურობდა ღმერთს სამყა-
როზე მოვლენისათვის... მას ზოგადად მოვალეობანი უთუ-
თქავდა გულს. ჯვრის სიმძიმე უფრო აშინებდა, ვიდრე ღლი-

და... და ნანობდა რომ ძლევამოსილი სამთავროს ბელადი იყო, ამავე სამთავროზე უგონოდ შეყვარებული...

სარკმლიდან გაიხედა. ბუნება მწარედ ტიროდა. ცალკე დადიანს და ცალკე მისტიურ სამყაროს ტკიოდა სული...

ბნელ ლანდს მოჰკრა თვალი. ვერ გაარჩია, მაგრამ გრძნობდა, რომ სიშავის ანგელოზი უახლოვდებოდა სასახლეს...

უცნობმა კდემითა და რიდით დააკაკუნა კარებზე. თითქოს შემოესმა ლევანს და უნდოდა ეყვირა, რომ კვლავ განმეორდა კაკუნი...

- სად გაქრნენ ეს წყეული მსახურები? – გაიფიქრა მთავარმა.

იმავე წამს მსახურის ფორმაში გამოწყობილი ქალი გამოჩნდა. ბატონის რისხვიან მზერაზე ნაბიჯს აუჩქარა. მღელვარება და რიდი ჩაგუბებოდა თვალებში. ეშინოდა?! მერედა რისი?!.

მიუხედავად დარბაისლური გამომეტყველებისა და მკაცრი იერისა, ვერ ვიტყვით, რომ მთავარი გულქვა და სასტიკი იყო. უბრალოდ წესრიგისა და რიტუალების მოყვარული გახლდათ.

სმენოდა, რომ შორეულ საფრანგეთში მსახურები ბატონის დაკრულზე ცეკვავდნენ, სასახლის წინამძღოლს თვალებში შესცივინებდნენ და დავალებას უსიტყვოდ ასრულებდნენ.

მათ ფონზე სრულიად ზარმაცებად წარმოედგინა შიმუნვარები თუ ხელქვეითები...

„ფრანგები ბუნებით ამყოლნი არიან,“ – თავისთვის დაასკვნა მთავარმა. ხასიათის თავისებურებაზეა ყოველივე დამოკიდებული. იქ, სხვისი ხელქვეითობა ზოგისთვის ნეტარებას წარმოადგენს. თავისუფლების მოტრფიალე ქართველი კი სხვის უღელს მიმაგრებას სახრჩობელად ან სასიკვდილო განაჩენად მიიჩნევს.

მაინც რა ყოფილხართ ქართველნი და უწინარეს კი მეგრული შტო. მსახურებიც კი მანეკენებად ვერ ქცეულხართ.

ლევან დადიანი თავისი ხასიათის სისუსტეს მიანერდა ყოველივეს. ბოლოს, ისიც კი დაასკვნა, რომ „ბუნებით ამაყს არაფერი შეცვლისო“, და მოსამსახურეთა დამონებაზე აიღო ხელი.

გაიღო სასახლის კარი და სასულიერო პირთაგანი შემოვიდა. პირფურის გარდასახვა აქაც არ დავიწყებია. მთავარს ღვთისწყალობა უსურვა პირველ და მერმე...

ის იყო, საყვედური უნდა ეთქვა წირვაზე გამოუცხადებლობისათვის, მაგრამ მოაგონდა „ხალხის დამპყრებელი იყო ლევანი და მასთან შუღლი სამთავროს დაანანევრებდა“. აკი თვითონაც ხვდებოდა, რომ ოდიშს მსგავსი ძლიერება ჯერაც არ განეცადა. დიდად უხაროდა, რომ ყველაფრის მიუხედავად მხიარულად ცხოვრობდნენ სამთავროს მკვიდრნი და საყვედურს დუმილი არჩია...

მიხვდა დადიანი მოძღვრის იჭვინული გამოცხადების მიზეზს. თავდაპირველად დუმდა, შემდეგ ჩვეული ოსტატობით სახე მოინაღვლიანა, ქვეშეცნეულად, იდუმალად იწყო ორატორობა.

„უწყი შენ, სულისა ხელმწიფევ, რაოდენ მომქანცა სამთავროზე ზრუნვამ და გარჯამ. ჩვენში ორგულნი მომრავლდნენ და მახვილთა ლესვა იწყეს...“

რალაც ძალამ უბიძგა ბიბლიურ ჰანგზე ემღერა: „ნუ გგონიათ, ვითომ დედამინაზე მშვიდობის მოსატანად მოვედი. არა მშვიდობის, არამედ მახვილის მოსატანადო...“ ამას გაიძახის ცალკე გურიელი, ცალკე სხვა ვაი მთავრები... მათ მიზანს წარმოადგენს დამცრობილნი და განადგურებულნი იხილონ თვისივე მოძმენი. მათ ერთმთავრობას, მთლიანობას მტრობა და შუღლი ანაცვალეს. და მებრალეა ისინი, რამეთუ მსგავსი სულმდაბლობა დაღუპვას უქადის მათ და ამასთან, წინასწარ ვიცი, რომ ოდიშის მსგავსად ვერასდროს აყვავდებიან. ვერასდროს აღწევს წარმატებას ის, ვინც ყრმას მარტოოდენ იარაღის ლესვას ასწავლის და თვალი კი მკვლევლობაზე გაუბრუნებს.

„მე ისიც გამიგია, მოძღვარო, რომ ყველაზე დიდ დანაშაულს ჩადის ის, ვინც მოძმეს ლახვარს სცემს. მაგრამ ვერაფერს დამაკლებენ მე, დიდ მთავარს...“

კიდევ უნდოდა გაეგრძელებინა, მაგრამ მიხვდა, რომ მოძღვრის წინაშე დანაქადნებმა სიტყვებმა ცოტათი აანერვიულა სასულიერო.

„ეს რა წამოვროშეო“, - წამიერად ინანა, მაგრამ ისიც მოაგონდა, რომ ყოველი შეხვედრა ამგვარად სრულდებოდა; და ეს სიტყვებიც მათი „პაემნის“ დასასრულად მიიჩნია...

- გაცილებით დიდია შრომა და ღვაწლი შენი, მაგრამ ზეციური მამის წინაშე გიფასდება ყოველი. რაოდენ დიდიც არ უნდა იყო, არ დაივიწყო უფალი, თორემ სულ მარტო იქნები მარადის...

- გახსოვს, ჯერ კიდევ მაშინ, როცა მცირეწლოვანი იყავ და ტახტს რეგენტი გიორგი ლიპარტიანი მართავდა?! ასეთი არ იყავ მაშინ!

ყოველ დღესასწაულზე ძვირფასი საჩუქრებით, ნუგბარი კერძებით უმასპინძლდებოდი სამრეკლოსა და საყდარს შეკრებილ უპუროებს. მაშინ მთლად წმინდანი იყავ. - ისე აღმოუტევა მღვდელმთავარმა, თითქოს იმ დროს მისტიროდა.

უკმაყოფილო ქადაგებანი კვლავ გრძელდებოდნენ...

გახსოვს, სასახლიდან რომ ძვირფასი სამკაულები მოიტანე და ხატებს მოაფინე? მანუჩარ I დადიანის ძე იყავ, ყოვლით მდიდარი და შეძლებული, მაგრამ ბიძის რისხვა დაიმსახურე. ყოველთვის ქედმაღალი და ამაყი იყავ. ლიპარტიანებმა რომ ქურდი გინოდეს და დაგამცირეს, ამით გულიც დაგწყვიტეს. მაშინ გირჩიე: „უბრალო ბაიები მოართვი დედა ღვთისას და ისიც საკმარისია-მეთქი...“

შორიდან გადევნებდი თვალყურს როგორ იზრდებოდი და ვაჟკაცდებოდი, ყოველ დღესასწაულზე ბაიებითა და ყვავილთა კონებით ცხადდებოდი. დღეს კი... დედის ხათრით მაინც მიახლებოდი სალოცავს.

ტუჩზე იკბინა მთავარმა. მოაგონდა, რომ დედის გარდაცვალების დღე იყო და ამასთან, მისი დაბადების.

რა უმადური ვყოფილვარ, - თქვა ნაღვლიანად და გულმხურვალე ლოცვას შეუდგა.

•••

ალექსანდრე კახთა მეფის ასული იყო თამარი. უმშვენიერესი მანდილოსანი; ბუნებით ნაზი ქმნილება. საოცრად მიმდობი და მიამიტი...

კახთა მეფეს საკუთარი ასული უცხოობაში ჰყავდა გაზრდილი. სპარსულ, ირანულ ტრადიციებსა და ენას ასწავლიდა ქალიშვილს.

მეფური სისხლის ჩამომავალი იყო და ხშირად სტუმრად ეპატიჟებოდნენ ირანში. იმასაც ამბობენ, რომ შაჰ-აბას I მოხიბლულა ქალის მიმზიდველი აღნაგობით და ხშირად თავისთან ნადიმზე ჰყავდა თამარი საპატიო სტუმრის რანგში...

დესპანებმა ამცნეს კახთა მეფეს, რომ ეგ ურჯულო ასულს მოგტაცებს და აჯობებს რაიმე მყარი მიზეზი მოძებნო, რომ თამარი საქართველოში დააბრუნო...

ალექსანდრე გრძნობდა, რომ თუ ასულს ცოტა ხნითაც დააყოვნებდა უცხოობაში, მისი მოძულე მტერი წაგვრიდა და ამით შეარცხვენდა მას.

ასე მისწერა ალექსანდრემ:

- „თუკი ოდესმე გიგრძნია რა არის ქალიშვილის სიყვარული, მცირედი ხნით გადმოაბრძანეთ თამარი კახეთს. ქალური სწეულება შეწყვიტა დედამისს და ითხოვს უკანასკნელად ასულთან გასაუბრებას...“

ეს რასაკვირველია შეთითხნილი ამბავი იყო. შაჰ-აბასი მეფის ნათქვამის სისწორეში უცილობლად დაეჭვდებოდა, ამიტომ, საჭირო იყო ალექსანდრეს თავისი მეუღლე სადმე გადაემალა...

თავისი მეუღლის ოთახში ვიღაც სწეული დაანვინა კახეთის მეფემ, თვითონ დედოფალი კი თავის ერთგულ მოკავშირეებთან, დადიანებთან გაგზავნა. დედოფალს ცდა არ უნდა დაეკლო და თავისი ასული როგორმე დადიანების რძლად გაეხადა...

შაჰ-აბასმა მცირედი ხნით უკან დააბრუნა თამარი... რამოდენიმე ხანმა განვლო...

მზითვეები გაუგზავნა თეირანიდან შაჰმა კახეთის მეფეს, თან უთხრა: „შენი ასული დღესვე უნდა მეცოლოსო„.

ცოტათი შეშინებულმა მეფემ სანაცვლოდ ძღვენი მიართვა ისპაჰანს, პასუხად კი უთხრა: „დედის ანდერძის შესრულება გადაწყვიტა თამარმა. ნასვლამდე დანიშნული იყო სამეგრელოს მთავარზე და ცოტათი ადრე რომ მოგენერა და გეთხოვა ჩემთვის, ეგებ რამე გვშველოდა„. დიდი პატივისცემის ნიშნად მუხისგან დამზადებულ ნარდს გიგზავნი, სპარსული ორნამენტებით, ასევე ხალიჩებს და კახურ ღვინოს...

უნდოდა, ქრთამით მაინც მოეღობო შაჰ-აბასი, რადგან ემინოდა, ბოროტი ძალით არ გამოელაშქრა საქართველოსკენ...

ასე გადაარჩინა თავისი სათაყვანო ასული კახეთის მეფემ ალექსანდრემ და მტერთან სისხლის არევას დადიანებთან დამოყვრება არჩია...

თამარ და მანუჩარ დადიანს ქორწინების მეოთხე წელს ვაჟი შეეძინათ. სახელად ლევანი დაარქვეს...

•••

მსახურებისა და მოახლეების მთელი გუნდი ელოლიავებოდა დიდ მთავარს. ფერხთ ეგებოდნენ, ბატონის ნაბრძანებს უმალ ასრულებდნენ.

შიმუნვარს ლარნაკი ჩამოჰქონდა. დანარჩენები ეზოში მსხმოიარე ვარდებს მაკრატლით ჭრიდნენ.

იქვე, ახლო-მახლო, ლამაზ ხეივანში მთავარის მხრჩოლავ შუქზე ქალის მშვენიერ ბიუსტს მოჰკრავდით თვალს...

გვიან მოაგონდა ლევანს, რომ დედის ანდერძი აუცილებლად უნდა შეესრულნებინა...

მთავრის ქალი ხასხასა ვარდებს ითხოვდა, სამთავროში დაწურულ ღვინოს, „მეგრული ნანას“, ამუსიკებას და სხვას...

გვიან, ძალიან გვიან ასრულდა, მაგრამ მთავარია, რომ საბრალო ქალბატონის სურვილი მივიწყებული არ იქნა...

•••

სასახლეში გვიან ღამით დაბრუნდა. მისაღებ ოთახში როიალი იდგა, რომელზეც „უცნობი“, მანდილოსანი ჭირვეულ მუსიკას ანახლებდა.

ღამის ბინდბუნდში მწარედ ტიროდა სამეფო ინსტრუმენტი. მოეჩვენა ლევანს, რომ ძალზე უშნოდ უკრავდა სტუმარი.

პირფერი და მლიქვნელი არ იყო, ამიტომაც ეძნელებოდა დაემალა საკუთარი განცდა.

აშკარად არ მოსწონდა კლასიკა, მაგრამ რაღაც ძალა ზღუდავდა, აკავებდა. არც თვითონ ინება ის ზღუდე და კედელი დაეწვრიდა, რასაც თავშეკავება ერქვა.

მაშ, რა ექნა მთავარს. მოაგონდა, ბიბლიოთეკაში რომ მყუდროება მეფობდა და დიდმა მთავარმა მარტოობასთან დაზავება სწორედ იქ გადაწყვიტა.

მინორული ხმები იქაც შემოესმა. გრძნობდა, რომ მთლად მარტო იყო დედამინაზე. „ხომ არ ვილოცო?!„ – მაგრამ უწყობდა, რომ ღმერთთან ჰარმონიას ვერ დაამყარებდა, რადგან მარტოობის ღვთაებას უკმევედა გუნდრუკსა და საკმეველს...

ძველ ტილოებს მოჰკრა თვალი. ხელოვნების უნიკალურ ძეგლებს არ წარმოადგენდნენ, თუმც კი მსოფლიო ხელოვნათა ხელთუქმნელ შედეგებზე ძვირფასად ეჩვენა.

ზოგან მამის პორტრეტს მოჰკრა თვალი, ზოგან ნატურმორტს, ზოგან მინიატურულ ჩანახატებს. მოულოდნელად საკუთარი ყრმობის ამსახველ ფირს წაანყდა. გული დაწყდა, რომ აშკარად გარდაქმნილიყო. სარკეში ჩაიხედა და ჭაღარა თმის ხილვაზე ადამიანური ყოფა შეიცნო და გაუკვირდა, რომ სახეზეც ნაადრევი სიბერე აღბეჭდვოდა...

•••

ჯვრისწერამდე ერთი კვირით ადრე მთავარს უბედურება დაატყდა თავს. სიყრმით საოცნებო საქორწინო გვირგვინის დადგმა არ ეღირსა დადიანთა გვარის წარმომადგენელს...

ოცნება უყვარდა ოდიშის მთავარს. ასე ეგონა, რომ მირაჟთა სამყაროში ცხოვრებით შეეძლო წამიერად დაევიწყებინა უცილო ხვედრის მნიშვნელობა.

წარმოიდგინა ქალაქი ფაზისი. აიეტისა და ლეგენდების სამშობლო. მდინარეზე ფაფუკად გადებული ხიდი, რომელზეც ყველა და ყველაფერი ნაზად, აუტოკებლად მოძრაობს. ამ ხის ხიდზე ვერ ნახავთ ვერანაირ მარშრუტს, ვერც საბარგოს, ვერც ტვირთმზიდავს.

კდემამოსილება ჩასახვია ლამაზ ქალბატონს სულში... ყვავილთა თაიგულს ფაფუკად ეხება. უცხო, მინდვრის ყვავილთა სურნელით ათრობს გაუბედურებულ სამყაროს... დაგენანება მსგავსი მშვენებანი მოსაკრეფად, მაგრამ რა ადამიანი ხარ, თუ არ მოჰკალი, თუ არ შემუსრე და გაანადგურე ყოველი. ამ კონების გარემოცვაში გავიწყდება, რომ მინის გუნდისგან შეკერილი ქმნილება ხარ, მარტოობისთვის და უბედურებისთვის განწირული...

გაივლის წლები და სიკვდილის მომლოდინე დიდი მთავარი წარმოიდგენს, თუ როგორ დათქერა გრძნეულმა მეეტლემ და როხროხა ეტლმა მისთვის წმიდათაწმიდა.

დღეებიც და მთავარს უნდა ეცოლოს. გვირგვინი და სამეფო ცხოვრება მოელის მდაბიოს ქალიშვილს. მას ჯერ არაფერი უნახავს, გარდა ცრემლისა და უბედურებისა. როცა ეჩურჩულებიან, რომ დიდი სასახლის დიასახლისი უნდა გახდეს, - ცქმუტავს, ნერვიულობს, ჭირვეულობს. შიშობს, იქნებ თავი ვერ გაართვას სიძნელებს. არ უნდა ოჯახი შეარცხვინოს. ისიც ეფიქრება, ეგებ ვინმემ მდაბიოს ასული უწოდოს. წინასწარ იცის, რომ დაცინვა მოელის, მაგრამ აიტანს. ხომ მაინც მიჩვეული არის იმას, რომ შეეგუოს ყოველივეს.

დადიანთა გვარის თვალსაჩინო წარმომადგენელი მაინც ეჭვიანობს, ხომ სულით ფაქიზი არსება უნდა ეცოლოს, მაგრამ... „იქნებ მოინდომოს თავისი მშვიერ-მწყურვალ დედამის ჩემს ხარჯზე დაპურება„. ღარიბს ყველაზე მეტად უჭირს. აურაცხელი პრობლემების წინაშე მყოფნი ჩემში ეძიებენ სასოს და ნუგეშს... მე ვიქნები მათთვის რწმენის ტაძარი, ხოლო ისინი ქურუმობას არ მოიშლიან არასგზით...„

და მოულოდნელად ფიქრი და ოცნება წყდება. მოლიზლარი მდინარის ბანი და ექო შემზარავად გაჰკვივის „მიეშველეთო...“ ცხენების თქარა-თქურში ვითომდა ბედნიერ გოგონას წაართვეს ცხოვრება.

მეეტლე სადღაც მიიმალა. სწორედ ისე, როგორც მკვლელებსა და ლოთებს სჩვევიათ.

მომაკვდავი ბედის ანაბარა დატოვეს ქუჩაში. ერთხელ, ოღონდ ერთხელ დაეხედათ მისი სახის კრუნჩხვიან ნაკვეთებზე და მერმე გაცლოდათ თუნდაც...

რიჟრაჟზე, როცა ბუნება თავს ანებებდა ძილს, სამყარო კი განახლებისთვის ემზადებოდა, მეზობელ ქალაქიდან შიკრიკს სამგლოვიარო უწყება მოჰქონდა.

სასახლის ეზოში ძაღლები ყმუოდნენ. გროძნობდა მთავარი, რომ დღეს მისთვის ახლობელ ადამიანს უცილობლად დაკარგავდა...

ძაღლებს რაღაც უჩვეულო ნიჭი არგუნა ბუნებამ ავის-მომასწავლებელი წინასწარმეტყველებისა.

ახლაც არ შემცდარან წყეული პირუტყვები. ამჟამად მათ წინდანინ განჭვრიტეს მთავრის საყვარელი ქალის სიკვდილი...

ყველას ეგონა, რომ ლევანი გონს დაკარგავდა, მაგრამ პირიქით. თავს დატეხილმა უბედურებამ გააკერპა, გააჯიქა. პირველად იგრძნო, რომ სხეული ძალიან მძიმე იყო და ძალით ატარებდა აქამდე.

ლევან დადიანმა მხოლოდ ცხენების შეკაზმვალა ბრძანა.

სატრფოსკენ მიმავალ გზაზე მალულად იცრემლებოდა. რა გასაკვირია, „გული ჰქონდა ლევანს, თორემ ქვა რომ ჰქონოდა, რა უჭირდა მაშინ!„

მსახურის ხელით უკანასკნელი სურვილი შეუსრულა. მიცვალებულს თვრამეტი ცალი ხასხასა ვარდი შეუგზავნა.

ამაყად, თავის აწვევით ჩვეოდა პანაშვიდზე გამოცხადება. მის თითოეულ მოძრაობას, მიმიკრიას აკვირდებოდნენ

ყველამ ერთჯეროვნად აღმოაჩინა, რომ ყველაზე მედი-
დური და თავკერძა კაცი თავჩაქინდრული მიუყვებოდა პრო-
ცესიას...

სიღარიბემ გული მოუკლა ოდიშის დიდ მთავარს. რა არ
სმენოდა გაუსაძლის ვითარებაზე. ბავშვობაშიც მშიერთა
და მწყურვალთა ხილვისაგან გონება ენამლებოდა, მაგრამ ის,
რაც თავისი საცოლის სახლში ნახა, იყო გადაჭარბებული სი-
დუხჭირე...

ხშირად საყვედურობდა საცოლეს, გულგამწყრალს ერ-
თხელ ისიც კი უთქვამს, რომ ქალს ქუჩა-ქუჩა, ყვავილები-
თურთ ნანწალი არ შეშვენოდა.

ქალიშვილს კი მთავართან შეკამათება არ ჩვეოდა. იმის
შიშით, რომ არ დაეკარგა ის.

სევდა გაუმძაფრდა მარტოსულ, ყარიბ მთავართაგანს.
მხოლოდ ახლა მიხვდა, თუ რად არ უჩერდებოდა ასულს გული
შინ, რატომ გარბოდა სახლიდან უთენია და რად დაეხეტებო-
და მდიდრულ აგარაკთა შემოგარენში. უნდოდა თვალი შეე-
ჩვია ფუფუნებისთვის და არ ეუცხოვა დადიანებთან.

და პირველად მოხდა, რომ დადიანმა ქალის თითოეული
ნაბიჯი მოიწონა და არ გაკიცხა. წამით ინატრა ლევანმა მისი
გაცოცხლება, რომ ეთქვა, „რაოდენ ჭირდებოდა მთავარს მისი
სიყვარული... ნეტა რად არ გამოვნახე დრო მის სანუგეშებ-
ლად?“, – საკუთარი თავი შეზიზღდა. არა იმიტომ, რომ ადამი-
ანი იყო, არამედ იმისთვის, რომ მთავარი იყო ძლევამოსილი
იმპერიისა. მთელი ცხოვრება მას შეაღია. წამიც კი ვერ გამო-
ნახა სატრფოსთან მისასვლელად.

რომ სცოდნოდა, რომ ესოდენ ღარიბი იყო, სასწრაფოდ
წაიყვანდა სასახლეში, რათა მისი ტანჯვისთვის მოელო ბო-
ლო...

ამ ოდაში საარსებო პირობებიც არ გახლდათ. ისლის სა-
ხურავიდან მზის ჩახჩახა სხივები იღვრებოდა და ათინათებით
იმსჭვალებოდა ოთახი. ლევან დადიანმა ცივი და გაუსაძლისი
ზამთარიც წარმოიდგინა. „იქნებ ამადაც ავადმყოფობდა
ზამთრობით,“ და ამ სიღარიბის დასავინწყებლად გარეთ გავიდა...

ლევან II დადიანთან ყველა სამთავროს წარმომად-
გენელს ზავი და მეგობრობა სწაღდა. ამადაც იყო, რომ სამძი-
მრის სათქმელად ცინიკოსები ოდაში შეკრებილიყვნენ. იცო-
და ოდიშის მთავარმა, რომ მზაკვართა გარემოცვაში იყო.
ყველას სურვილს სამეგრელოს დაქუცმაცება წარმოადგენ-
და. ყველაზე მეტად გადამტერებული გვარები ახლა ერთ
ტაბაკზე ილუკმებოდნენ.

დადიანის პირისპირ აფხაზთა მთავარი იჯდა. ჯმუხსა და
ძარღვიანს სახის ნაკვთებზე შეატყობდით, რომ მძიმე ტრაგე-
დია გადაეტანა. ცალკე ცხოვრებისეული ნეოლოგიზმს (მეულ-
ლის გარდაცვალება), ცალკე სამთავროს წარუმატებლობებს
ბუმბერაზი დევკაცი დაეჩიავებინა. სახეზე მღელვარებისა-
გან ჩრდილები ცეკვავდნენ. პანაშვიდის მინორული ხმები და
მეგრული ჰანგები მაინც ყველაზე მეტად მისთვის იყო ნაც-
ნობი. მაგრამ, ამ გლეხის პანაშვიდმა იმედი დაუსახა, რომ მის
ასულს ოდესმე მაინც ინდომებდა დადიანი...

მწუხარე მზერა შეაგება მეზობელ მთავარს. ამ წუთში
მართლა შეებრალა ლევან დადიანი. საყვარელი ადამიანის
დაკარგვამ ყველაზე მძვინვარე მხეციც კი ჰუმანური გრძნო-
ბით აღჭურვა.

გურიელი ცალყბად იცინოდა; სმენოდა ლევანს, რომ
მეტად ურწმუნო კაცი იყო და ამასთან თავს ყველას სხვაგვარ-
ად აჩვენებდა. ვერც კი გაეგო ოდიშის მთავარს რა იყო ოდაში
სასაცილო. მღვდლის ბუტბუტი თუ ლევანის უბედურება?!

ასე ეგონა მთავარს, რომ ადამიანი მძვინვარე მხეცი იყო,
რომელშიც ჰუმანური თითქმის არ იღვიძებდა. ნგრევის დე-
მონს საკმარისი იყო ფრთები გაეშალა და...

მარტოობა გულზე შემოეგზნო ლევანს. ინატრა, რომ ეს
ოდა ცარიელი ყოფილიყო, რათა ფიქრისთვის და ოცნები-
სთვის გზა გაეკვლია.

„სულ მარტო ვარ ქვეყანაზე. არავის ესმის ჩემი, ასე ჰგონიათ, თუ მთავარი ხარ, ყველაზე ბედნიერი ხარ. მე კი მგონია, რომ არ შეიძლება კაცი ყველაფრით ბედნიერი იყოს, –

ვიღაც ჩია კაცი მიუახლოვდა სამძიმრის სათქმელად. ძლივს შეიცნო მთავარმა იმერთა ხელისუფალი. არც ეს კაცი იყო მთლად სანდო. თვალთმაქცური რჩევების მიცემა ჩვეოდა და ირიბად გადაკრავდა სიტყვას. ასე დაიწყო ახლაც:

- „დიდო მთავარო, უნდა იწამო, რომ ცხოვრებაა თავად ღმერთი და რომ, იგი მაშინაც კი მშვენიერია, როცა თითქმის არაფერში გიმართლებს. გახსოვდეს, რომ სიცოცხლე განგრძობადია, გვერდზე გაიხედე, სიშავე და ბინდი, ძაძა და გლოვა მხოლოდ სულს გაგიხრწნის. მოდუნდი, თავი ნეტარებას მიეცი. ისიც კმარა, რაც რომ სატანჯავად განუწესებია ღმერთს ყველა მთავრისათვის... თუ გინდა გადარჩე ქვად უნდა იქცე ლევან. თუ გრძნობებს მიენდობი და აყვები, დაიღუპები. დარდი და სევდა გაგლევს და გაგხრწნის. იცხოვრე დღევანდლობით და ბედის კმაყოფილი იქნები. ხომ გაგიგია: „სიძულვილის ზღვაში დახრჩობის უფლება იმას აქვს, ვინც წყალში მარტოკა შედისო, – დაიღუპე თავი შენი, მაგრამ ნუ გასწირავ და დაღუპავ სხვას... ათასობით სვედამწარებული იმედის თვალთ შემოგციცინებს და ნუ უმუხთლებ მათ,“.

- ღმერთო, ოღონდ ეგ კაცი ფარისევლურად არ მესაუბრებოდეს და რას არ დავთმობდი, - გაივლო გუნებაში დიდმა მთავარმა. მაგრამ რას გულისხმობდა იმერთის მთავარი, როცა ამბობდა „ნუ დაღუპავ სხვასო?!“.

ყველაზე მეტად მოლოდინი სძაგდა ლევან დადიანს. მაგრამ მაინც იცდიდა, რადგან სჯეროდა, რომ ენამჭევრი თავისით დაფქვავდა სათქმელს.

ჰოდა, იმას გეუბნებოდი ლევან, რომ აჯობებს მყარად იდგე სამზეოზე და უპატრონოდ არ დატოვო ცხვრის ფარა. ნუღარ მიატოვებ შენს სამთავროს, თორემ ოდიში აპოკალიპსის ღამეს დაემსგავსება. მახსოვს, მამაშენს, მანუჩარს სიკვდილამდე დავპირდი, რომ სამეგრელოს გაძლიერებისათვის არ დავიშურებდი ძალას და ენერგიას.

მამიჩემის ანდერძის შემსრულებლო, ასე განაახლა დიალოგი ლევანმა, მაგრამ რა იგრძნო იმერთა ხელისუფალმა ოდიშელი მთავრის თავხედური გამოვლინება და გამოლაშქრება მოკლედ მოუჭრა: ქილიკის, სარკაზმისა და ირონიის გარეშე იმეტყველეთ, თუკი რასაკვირველია, შეგნვეთ ამისი ნიჭი...

ყოველგვარი ნიჭი მოუმაღლებია ჩემთვის განგებას, ოღონდ ესაა, რომ მლიქვნელებთან და ფარისევლებთან არ მჩვევია ცალყბად სიცილი.

გურიელი, დადეშქელიანი და შარვაშიძე ზურგს უმაგრებდნენ იმერთის ხელისუფალს. ამიტომაც, ამაყად დაჰქონდა თავი... ასე ეგონა, ვითომ დედამინაზე ერთადერთი იყო, - ადამიანური მანკიერებისა და კეთროვანების გარეშე.

ყოველი სულიერი საზიზღარ ქმნილებად ეჩვენებოდა. მხოლოდ თვითონ იყო წმინდა და სპეტაკი. პირამიდასავით ზემოდან გადმოჰყურებდა ღვთისშვილთ. მასში იმდენი ბოროტება აღზევებულყო, რომ ვერც კი მალავდა ადამიანურ სისუსტეებს.

თავისი ორატორული მჭევრმეტყველებით თითქოს დადიანს აგრძნობინებდა, რომ პატიობდა ნათქვამს. „წმინდანიც შეიძლება იყო, მაგრამ საყვარელი ადამიანის დაკარგვა ღვთის სამღურავს უცილობლად გათქმევიწებს,“.

ლევანმა პასუხად მიუგო: „ეგ თქვენი ღმერთი მხოლოდ უღირსებს უკრავს ტაშს,“. ჩვენ ვგავართ ღვთისგან დასჯილ ბაბილონელებს, გოდოლის მშენებლობისას რომ ენები აღერიათ. ვაი, რომ ორივენი მთავარნი ვართ და რომ ერთავენი განსხვავებული სიმამაცით ვეზიდებით გოლგოთის ჯვარს.

•••

მიუახლოვდა სარეცელს. არშიებმემოვლებულ, დანჯღრეულ შეზლონგზე მიცვალებული ნაზად და სათუთად ესვენა. „მკვდარიც კი ღამაზი იყო,“. სახეზე უკანასკნელი სასიცოცხლო მნიშვნელობის კუნთები უკვე დავიწყებას ეცემოდნენ. შემზარავი, ტრადიციული მოთქმა და ვიშვიში გაისმოდა კუთხიდან.

მიცვალებულის დედა იმას მისტიროდა, რომ თეთრი კაბის ჩაცმა არ დასცალდა მის ასულს. მოულოდნელად მთავართან მიიღბინა, მუხლებში ჩაუფარდა და ევედრა, რომ მიცვალებულისთვის სადედოფლო კაბა მაინც შეეკერა.

ლევანი დათანხმდა და უმალ, გულისჯიბიდან ამოიღო ქისა, რომელშიც გახვეული ოქროს მონეტები გადასცა ჭირისუფალს.

უბედურმა, თუმცა კი, სასიძოს გულკეთილობით აღფრთოვანებულმა დედამ კარადიდან „ქრონიკული ჩანაწერები“, გამოიტანა და დიდ მთავარს გადასცა ძღვნად.

გამოსათხოვარი სიტყვა უნდა ეთქვა ლევანს. მოემზადა წინასწარ, მაგრამ ენა მაინც ებორძიკებოდა. იმდენი რამ უნამლავდა და უშხამავდა გონებას, რომ ეშინოდა ყველასგან მოულოდნელად იატაკზე არ გართხმულიყო.

ჩუმად მიეახლა მიცვალებულს და ბაგეზე ეამბორა. თუმცა კი მოეჩვენა, რომ მასთან საერთო არაფერი ჰქონდა. ალბათ იმიტომ, რომ ქვად იყო ქცეული და ამ უსულო გოგონას სხეული ისეთ სითბოს არ აცისკროვნებდა სულიდან, როგორც ჩვეოდა უნინ...

„ჩემი თვალები სევდით ციმციმებენ, მხოლოდ სახე იცინის ძალად ფიქრი...“

გული გამიტეხე, უჟამოდ მიმატოვე. რა უნდა ვქნა ანი?! – მარტო ღმერთთან საჩივრით მისვლა იქნება გამოსავალი. ბიბლიის სიტყვები უარვყავი, დავარღვიე. „შენ ღმერთზე მეტადაც კი შეგიყვარე. ალბათ ამიტომაც წამართვა შენი თავი განგებამ. არ იფიქრო, რომ შენი თავი დავუთმე სიკვდილს, მხოლოდ იმიტომ, რომ სიკვდილმა და ბედისწერამ ავირჩია შენ...“

მახსოვს მეუბნებოდით: „უმჯობესია შენში ჩაიკარგოს სიძულვილი, ვიდრე თავად ჩაიკარგო მასში“. მაგრამ როგორ შევიყვარო ვინმე, როცა ყველა ჩემს წინააღმდეგ მახვილს ლესავს. როგორ შევიყვარო სანუთროება, როცა უნდობლობა დამანათლა ნაადრევად?!

შენ ბრმად ენდობოდი ყველას და ამადაც გაგნირეს, ამადაც გიმუხთლეს.

და მებრალეები, რამეთუ შენ ერთადერთს გხედავ სიკვდილის ხელით განადგურებულსა და დანაცრებულს, რომ არ შემწევს ძალი ქრისტეს დარად აღვადგინო მკვდარი ლაზარე.

გვიან ღამით დაბრუნდა მშობელ მინაზე გულგატეხილი მთავარი. ის ნოყიერი ცისგამი და ნანასავით საამური ნიადაგი არცთუ ისე სანეტაროდ მიიჩნია. არ იცოდა, რა ხდებოდა მის თავს. მისთვის კერპი, სალოცავი, მთავარი ღვთაება, რომლის სწამდა და რომელსაც ემსახურებოდა ოდიშის სამთავრო იყო...

არ სწადა ლევანს მეფურ სასახლეში განმარტოვება; ღარიბული, თუმცა კი ძირძველი და მამისეული ოდა მიიჩნია ამ წუთში თავშესაფრად. ზღვისპირას განმარტოვებით მდგომმა ქოხმა მასში გლეხის ინსტინქტი აღძრა...

და იმ დღიდან, შეუყვარდა ბამბუკებისგან დაწნული ძველმანი „სრა...“, ეს ოდა თავის სატრფოს აგონებდა, სიღარიბისგან გულდაფლეთილს...

მობეზრდა მდიდრული წვეულებები. ნიღბის ტარებამ აგრძნობინა, რომ მასში არსებული კეთილი მიიჩქმალა... „სიშავის ბინდი“, გადაეკრა. ოჰ, ეს წყეული მასკარადები, რა რთულია ცალკებად უცინო ცერემონიალის მოტრფიალებს. საინტერესოა, რად არ იმართება გლეხთა ქოხებში მსგავსი წვეულებები? – რადგან ვერც შეძლებენ მის გამართვას და ამასთან არც ენდომებათ დაუსრულებლად ტარება ნიღბის.

ოდაში შესვლისთანავე სველ მინაზე გაერთხო... სიკვდილი მონატრებოდა, მაგრამ რა იგრძნო მინის სიცივე, დაეწანა თავი დასამინებლად.

ბამბუკისაგან შეკრულ კედელს მიეყრდნო. ქოხმა დაიჭირა. კუთხეში თავი რაღაცას ჭირვეულობდა.

მთავარმა ფანჯრიდან გადაიხედა. უღრუბლო ცამ გრძნობები აუღანდა. ვარსკვლავთა გუნდს მოჰკრა თვალი ცის თავანზე. წეროთა ქარავნის მსგავსად, გუნდ-გუნდად, ჯგუფურად მოძრაობდნენ პანია ქრიზანთემები...

ასე გრძელდებოდა დღეები. არაფერს ჭამდა დიდი მთავარი. გლოვა და ძაძა სამთავროს ასუსტებდა. არც თათბირებს ესწრებოდა, არც რაიმე წყდებოდა ოდიშის საკეთილდღეოდ.

ომის სტიქიონი დღე-დღეზე გადაუფრენდა სამეგრელოს, როგორც მთავარი, ისე სამთავრო, მარტოსულად იყვნენ ქცეულნი.

მჭმუნვარე და სევდიან მთავართან მიახლოებასაც ვერ ბედავდნენ ხელქვეითნი.

ხასიათით ჭირვეულმა მსახურთუხუცესმა გაბედა მხოლოდ საყვედურის თქმა. ასე უთხრა დიდ მთავარს:

- „ეგ რა წესია, ბატონო, რამოდენიმე დღე არაფერს მიირთმევთ და მშიერ-მწყურვალი ღამის ბნელ წუთებში მარტობას რომ ბუს მართვესავით ებრძვი?!“

პაპისეულ ოდაში, ასე უსულგულო წოლისგან დაინაცრა ეგ შენი სამთავრო, შენივე ხელით აღზევებული.

არ მეგონა მუქარიანი კილოთი ოდესმე თუ ამეტყველებოდა ხონთქარი. მარტოოდენ დაზავებას კი არა ხელახლა მოხარკეობას გაიძულებენ მთავარო...“

წინასწარ დაზეპირებულმა სიტყვებმა ლევანი აანთო. პასუხად კი მიუგო:

- „მართალია ხონთქარს ხარკის სახით ყოველწლიურად ვუგზავნიდი ქალ-ვაჟებს და მიმინოებს, მაგრამ ამას შიშით კი არ ჩავდიოდი, არამედ უფრო იმიტომ, რომ უზრუნველყოფილიყო სამთავრო და ძველი კანონებით განმეგო“¹.

„უმაღურებაა შხამი სულისა და აუგიანი სიტყვები დასტურია სულის გარყვნილობისა და მოწამლულობისა“, უმაღურებას დაუნგრევია ადამიანში არსებული სათნო და კეთილი. შეეშინდა მსახურთუხუცესს, რამეთუ იცნო თავისი გულის ცვალებადობა.

¹. ჯუზეპე ჯუდიჩე. იტალიელი მისიონერი ლევან დადიანის კარზე.

არ უნდა დაინახონ, რომ ფიქრის სიკვდილმა უსულო ფიტულად მაქცია. ისევ სამთავროს კეთილდღეობისათვის აჯობებს არ მოვდუნდე და ოდიში ისევე არ დავათქერინო მეზობელ მთავრებს, როგორც იმ წყეულმა მეეტლემ დათქერა ჩემი სატრფო...“

ვის არ დააბრალა დიდმა მთავარმა თავისი სიყვარულის სიკვდილი. იცოდა, თვალთმაქცი იყო გურიელი და არც კაცთა კვლას დაერიდებოდა იმერთა მლიქვნელი ხელისუფალი...“

ბევრჯერ წარმოიდგინა გადამტყეობულ მეზობელთა შურით განმსჭვალული მზერა. თავისი უნდო ხასიათის გამო ყველა სულდგმულს დებდა ბრალს პანია საქალბატონეს სიკვდილში და იმაშიც, რომ ასე უჟამოდ გააუბედურეს და მოკლეს მასში ყოველი ღამაზი და ფასეული. ეგ ამბავი შუალამის სიზმარით ბურუსითა და იდუმალებით იყო მოსილი...“

ბოლოს, ამაყმა და თავდაჯერებულმა მთავარმა კმაყოფილებით აღნიშნა, რომ მსგავსს სიბილწეს ვერასგზით შეკადრებდნენ და როცა ღამის ჩუმ წუთებში სულისაღმძვრელი სიმარტოვე უამრავ შეკითხვას უსვამდა, ასე პასუხობდა ყარბი მთავარი:

„უნდა დავაჯერო სხეული, რომ ყოველივე მუხთალმა ბედისწერამ დაგეგმა“. და მიხვდა, რომ ერთადერთი, ვისაც მისი არ ეშინოდა, ეს იყო ღმერთი და ბედისწერა, ასევე ერთ ცნებაში განზოგადებული...“

პირქუში ზამთარი ბობოქრობდა. თეთრ მანტიაში გამონყობილიყო ოდიშის სამთავრო. გზებზე თოვლჭყაპი იყო და მოძრაობა გართულებულიყო. ჟამ და ჟამ მწუხრის მოახლებისას ატოკდებოდა საყდრის ვეება ზარი და შორეულ მიდამოშიც გაისმოდა მისი წკრიალა ხმა.

ჩვეოდა მთავარს ამ დედო-ზარის ყურის გდება. ეცოდებოდა კიდევ მარადიული მარტოობისათვის და დაუსრულებელი ღვთისმსახურებისათვის. ნუთუ ასეთი მინორული იქნება მაშინაც, როცა სადედოფლო სამოსში გამონყობილი საქალბატონე წარსდგება სულიერი მამის წინაშე?!

არისტოკრატიული მანერები ჭარბობდნენ მდაბიოს თვისებებს. ან რა გასაკვირია. ის ხომ დადიანი იყო. გვართაც და ჩამომავლობითაც ცნობილი დარბაისელი.

ნერვიულობის ჟამს უთავბოლო სიარულს მოჰყვებოდა, ბოლთასა სცემდა. ბიბლიას კითხულობდა ან სამედიცინო ლიტერატურას...

მდიდარი ბიბლიოთეკის მფლობელი გახლდათ და ამაყობდა კიდევ ამით!..

დაინტერესებული იყო ოდიშის მთავარი თავის თანამემამულეთა ბედით და სწადდა, მათთვის სასურველი განათლება მიეცა...

„უსწავლელები, ჭარბად მოზღვავებულნი, სამთავროს დაანანევრებენ. მხოლოდ ბრძენნი დაუდგებიან ტარიგად მამულს. ამიტომაც იყო, რომ რომში, ურბანო VIII-ეს კარზე სასწავლებლად წარგზავნა ოდიშელები. მაგრამ ყველას უზრუნველყოფას ვერ შეძლებდა ლევანი. დიდი სათხოვარით მიმართა მან რომის პაპს:

- „დიდად პატივცემულო მამაო, ურბანო VIII! მე თქვენი პატივის მორჩილი, უკვე, ათი წელი გავიდა, რაც დონ ჯუზეპე და დონ არქანჯელო ჩვენთან ჩამოვიდნენ და გადმოგვცეს თქვენი საპატივცემლო წერილი. მაშინვე გადავწყვიტეთ თქვენთვის გვეპასუხნა და წერილი გამოგვეგზავნა შიკრიკის ხელით, მაგრამ სიძნელეებმა, რომელთა შესახებაც დონ ჯუზეპე დაწვრილებით მოგახსენეთ, არ მოგვცა საშუალება მოგვეხადა ჩვენი ვალი; აი, ამიტომ დავაგვიანეთ პასუხი აქამდე. ახლა შედარებით თავისუფლად ვსუნთქავთ. უზენაესი ღმერთის შემწეობით დავიმორჩილეთ ჩვენი მტრები, აფხაზეთის, იმერეთის და გურიის მთავრები. ბატონ დონ ჯუზეპეს ხელით გიძღვნით ორ ბავშვს და გთხოვთ მათ კურთხევას. ჩვენ პატივით მივიღეთ მამები, რომლებიც ინებეთ და გამოგვიგზავნეთ. მათ გადავეცით კარგი ეკლესია, საცხოვრებელი სახლები, მსახურები და საკმაო სურსათი. რადგან ესენი კარგი მღვდლები არიან, ჩვენ განსაკუთრებულად მოვალენი ვართ თქვენი, - ასეთი ადამიანის გამოგზავნისათვის. გავიგეთ რა, რომ თქვენ მართავთ მთელ ქვეყანას, როგორც მემკვიდრე, წმინდა პეტრესი და უფლისა

ჩვენისა იესო ქრისტესი, გვსურს იყოთ ჩვენი მმართველნი და მფარველნი. აქ, ჩვენს სამთავროში არ არიან შალისა და აბრეშუმის მქსოველები, რომლებიც დაამზადებენ ტანსაცმელს ჩვენი ქვეშევრდომებისათვის და ისინი ხშირად იძულებულნი არიან ამ ნივთების საჭიროებისათვის თურქებს მიჰყიდონ თავიანთი ყრმები, რაც მიუღებელია და რომელსაც თვით ადამიანის ბუნება ეწინააღმდეგება...„

კარგად უწყოდა, რომ ზეგავლენის მოხდენა შეეძლო დიდ მთავარს ნებისმიერ სულდგმულზე. სიტყვების სწორად შერჩევისათვის ხანგრძლივად ფიქრობდა. რადგან სწამდა, რომ სიტყვას ღვთაებრივი ძალა გააჩნდა... სიტყვას შეეძლო მძვინვარე მხეცის მოთვინიერება...

დიდი და წმინდა კაცი იყო ურბანო VIII. წერილში ოსტატურად ნათქვამი სიტყვები რომ გულს მოუკლავდა მას, ეს კარგად ესმოდა. მაშ, როგორ იყო?! რას ამბობდა მთავარი. განა მარტო თავს აცოდებდა? – იგი ღესავდა მახვილს, რითაც იპყრობდა რომის პაპის გულს...

მართლაცდა, წმინდა კაცი წესით არ უნდა შეგუებოდა იმას, რომ თუნდაც შორეულ დასავლეთში, სადღაც ცის დასალიერში, ჯერ კიდევ XVI საუკუნის მიმწუხრს მიმდინარეობს გაცხოველებული ვაჭრობა ადამიანებით. მხოლოდ იმისთვის, რომ პატივმოყვარე მმართველებმა შეიძინონ ხავერდოვანი სამოსები და ძვირფასი ტანსაცმელები თავიანთი სახლეულისთვის.

ეამა მთავარს, რომ ასეთი არგუმენტი მოიშველია თავისი მიზნის მისაღწევად. ყოველივე იმით დაასაბუთა, რომ „მიუღებელია ყმებით ვაჭრობა, რამეთუ ის ადამიანის ბუნებას ეწინააღმდეგებაო...„

ახლა თავისი ჰუმანურობით სცადა მოენუსხა დიდი ურბანო VIII. ჰპირდებოდა, რომ პატივითა და ხელგაშლილობით დახვდებოდნენ მის მიერ გამოგზავნილ ოსტატებს. ხატსაც ეფიცებოდა, ღმერთის სახელითაც ჰპირდებოდა, რომ არ იქნებოდნენ მოძალენი ამ ხელობის მიმართ.

მთავარი ძილის წინაც ბევრს ფიქრობდა სამთავროზე. შეეძლო თავისი ჯანი, სიყრმე და ყოველივე, რასაც ადამიანი ძნელად თუ წამოკრავდა ხელს, სულ ნაცარმტვრად ექცია,

ოლონდ სამშობლო ენახა აყვავებული, ოლონდ ოდიშს გადაელახა სირთულის რუბიკონი...

თავის გონებაში ასე გაივლო, რომ ურბანო VIII არასგზით უარს არ შეკადრებდა, წმინდა კაცი იყო რომის პაპი პირველ ყოვლისა და გადარჩენის თხოვნით მოსულ კაცს არ დაანებებდა უარს. პირიქით, ეცდებოდა მორწმუნე მთავრისათვის ხელის გამართვას...

და უკვე წარმოიდგინა ლევანმა სამთავროსკენ მომავალ ოსტატთა დელეგაცია. მათი საშუალებით ეკონომიკურ სიდუხჭირეს დაძლევა და მონათვაჭრებს ალაგმავდა პირისაგან მიწისა. მერმე, ეკონომიკურად მოძლიერებული მთავარი შეძლებდა სხვის გრძნობებზე ცალსახოვნად თამაშს.

უნყოდა ბელადმა, რომ „ფული ჯოჯოხეთს ანათებდა,“ და ამ ფულის საშუალებით ძალუძდა აფხაზთა ურჩი მთავარი, გურიის ცბიერი მმართველი და იმერთა მლიქვნელი ხელისუფალი მოეთოკა და თავისი გავლენის ქვეშ მოექცია...

ამასთან, უნყოდა, რომ ეკონომიკურად მომძლავრებული სამთავრო კულტურულ ფასეულობასაც მოიძიებდა და განმანათლებლობას თავად მიჰყო ხელი...

საკუთარ ბიბლიოთეკაში დიდი მთავარი ხალხს დამწერლობის საიდუმლოებას აცნობდა. ლევანის გულმოდგინე საქმიანობამ ოდიშელთა ყურადღება მიიპყრო. ორატორული ნიჭით აღსავსე დადიანი ყოველგვარ გზას ეძიებდა მათ დასაინტერესებლად.

უნიკალურ, ფასდაუდებელ საგანძურთა მფლობელად მოიაზრებდნენ მთავარს. წიგნების კოლექცია ჰქონდა. მათგან დიდი კდემამოსილებითა და სიყვარულით სამედიცინო ლიტერატურას ათვალიერებდა.

ერთხელაც, მოიძია მთავარმა თავისი პაპის, ალექსანდრეე კახთა მეფის მიერ ძღვნად მორთმეული ბიბლია. ხელქვეითებმა შემთხვევით ცნობილი ვაჭრის დახლზე იპოვეს.

უნიკალური ნივთის შემძენმა აღიარა ყოველივე, „არა ისე, როგორც იყო, არამედ შელამაზებით,“ რადგან მთავარს დაუმალა, რომ რალაც ცოდვილ ხურდებზე შეიძინა ფასდაუდებელი წიგნი.

ქურდობას, როგორც მოვლენას, ებრძოდა ლევან დადიანი. ათასგვარი სასჯელი გამოეგონა. ხელ-ფეხის მოკვეთა, თვალის დათხრა, დილეგი; ამიტომ, მმართველის ბრძანებისამებრ, უნდა დასჯილიყო დამნაშავე, თან საქვეყნოდ, სამაგალითოდ.

მთავრის წინაშე წარადგინეს მდაბიოთაგანი. მაგრამ, ჰოი საოცრება; დამნაშავე ქალია, თან ერთობ მიმზიდველი.

თავანევით მიეგება ლევანს და მის მზერაში ვერ ამოიცნო დადიანმა, თუ რა ეამაყებოდა ამ მშვენიერ მანდილოსანს. მსგავსი ურცხვობა არ ეპიტნავა მთავარს, მაგრამ რა ექნა? ცალკე მეთაურის და ცალკე მამაკაცური უპირატესობის გამოყენება ქალზე ცოტათი ეხამუშა, იუკადრისა...

ბანოვანის უდრეკმა გამოხედვამ ლევანი გაახევა, დაამუნჯა. დიდმა მთავარმა ასე მოუჭრა მხოლოდ:

- მდაბიოს ქალს ვინ დაგარქვა ესოდენ წმინდა სახელი? მარიამი არა? – თან დაამატა. მის ნათქვამში თითქოს თვითონვე დაეჭვებულიყო, თითქოს არ სჯეროდა, რომ ამ სახელს „ამოფარებული,“ უღვთო საქმეს ხელს მოკიდებდა.

ასე ეგონა ლევანს, რომ მისი შიშით ქალბატონი დამუნჯდებოდა, ხმას არ ამოიღებდა, მაგრამ, ჰოი საკვირველებ! პირდაპირ მიახალა ლევანს:

- „გულბოროტებს ჩვევად აქვთ, ბატონო, სულიერი ზეგავლენა მოახდინონ დაუცველ და თითქმის უსახურ ქალბატონებზე. ასე ჰგონიათ ქვეყნის მთავრებს, რომ წმინდანიც უთუოდ არისტოკრატის სისხლისა გახლდათ. ყველაზე დიდი შედეგრის შემქმნელზე, ყველაზე დიდ მხატვარზე მითებს და ლეგენდებს შეთხზავენ, რადგან ძლიერი ფსიქიკის მდიდარ ადამიანებს ნესად ჰქონიათ, რომ მდაბიოს ხელით შექმნილი საოცრება მთავრის ან აზნაურის საკუთრებად აქციონ. არ დაგავინყდეს, რომ შემოქმედი ჩვენი იესო ქრისტე ბოსელს მოეველინა, სრულიად შიშველი,“.

„კაცის ბუნება ისეთია, რომ ქურდობისთვის ტაშს არ დაგიკრავენ, მაგრამ ისე კი, არც მიზეზს ეძიებენ. მთავარს, რომელსაც სურს მძარცველებისა და მომპარავეებისაგან განმინდოს სამთავრო, პირველ ყოვლისა მიზეზი უნდა ეძიოს,

რომელიც ადამიანს დანაშაულისკენ მიმავალ გზას უხსნის, უთავისუფლებს და არ გეგონოს, მაგ შენი საქვეყნო მათრახებით აქედან გასულს მოპარვაზე მათქმევეინო უარი,....

გაოგნებული და გარინდული მხრჩოლავი სხივის ქვეშ მდგომი ყველაზე დიდი მთავარი სიკვდილის წინ წარმოიდგენს ვითომდა ქურდი ქალის აღსარებას, რომლის უბედობაზე დიდ მმართველსაც და პატარა დამნაშავესაც ერთად მოერევათ ცრემლი. გაიგონებს იმ საყვედურს, რომელსაც ქალის სპეტაკი ბაგე წარმოთქვამს, და დიდკაცი, ქალბატონის ჩადენილ დანაშაულს მიიჩნევს საზოგადო დანაშაულად.

სთხოვა მთავარმა განემარტა, რისთვის მოიპარა საღვთისმეტყველო წიგნი.

ბანოვანი ატირდა. ასე უთხრა, -„შვილი თუ გყავსო მთავარო!„

ლევანი დაფიქრდა. მართლაცდა დრო იყო დაოჯახებისა, მართლაც სჭირდებოდა მემკვიდრე, მაგრამ რატომ ეკითხება დიაცი ასე თამამად მთავარს თავისი ოჯახის ამბავს?!

არც კი ჩათვალა თავი პასუხის გაცემის ღირსად. მაგრამ მანდილოსნის მთხოვნელ თვალებს ვერ შეაქცია ზურგი.

- არა, არა მყავს მემკვიდრე, ქალბატონო.

- მაშინ, ვერ გამიგებ რა არის შვილის სიყვარული. თუმც, ხომ გყოლია დედა, რომელიც გჩუქნიდა სითბოსა და სიყვარულს.

ჯმუხი და ძარღვიანი სახე აუთრთოლდა ლევანს. ახლა მართლა მოენატრა დედა, ისე, როგორც არასდროს.

ბრაზი შემოეპარა უჩინარ ლანდსავით და გულმოსულმა მიუგო:

- მე მოვესწრები შვილის სიყვარულს, მაგრამ ვერასოდეს გავიგებ დედა-შვილურ სითბოს.

ჩემზე მშობიარობისას შენსავით ლამაზმა ქალმა თურმე სული დალია... ექიმისათვის მიუმართავს მამაჩემს, მანუჩარ დადიანს. უცნობებიათ, რომ დედა-შვილს შორის ერთი უცილობლად დაილუპებოდა. დედაც გააფრთხილეს, ბევრს ეჩიჩინეს, ემუდარეს, მაგრამ გადაუწყვიტავს ასე: თვითონ მომკვდარიყო ბავშვის უვნებლად დაბადების სანაცვლოდ.

ასე შემომწირა საბრალომ სული. ღირს კი მსგავსი მსხვერპლის გაღება თუნდ საკუთარი პირმშოსათვის?„

- ღირს, ალბათ ღირს. გული არ გიჩერდება, როცა შენს სისხლს უჭირს...

ღამით გამომალვია ჩემმა ვაჟმა. ობლობაში გავზარდე. ჩვენ ვერ დაგვამარცხა ვერც შიმშილმა, ვერც გაჭირვებამ. სწეულებამ კი იმსხვერპლა ჩემთვის წმინდათა წმინდა.

წარმოიდგინე, გეძახის შვილი საშველად, შენ კი მარტოხელა ბერივით დაყუდებული ზიხარ და შვილის სიკვდილს ელოდები. თვალნათლივ შეჰყურებ იმას, თუ როგორ ლევს შენს ნაშობს სწეულება. როგორ ედება ავადმყოფობა მის გულ-მკერდს ჟანგივით. არც წამალია, არც ექიმი.

შენს სასახლეში, სწავლას ეუფლებოდა ჩემი ვაჟი. ერთხელ ბიბლია ნაგიკითხავს მისთვის. შინ მოსულს გოლგოთა და ჯვარცმა ელანდებოდა... მეორე დღეს უნებართვოდ მოეტანა ბიბლიოთეკიდან წიგნი.

გულმოდგინედ კითხულობდა. ბევრიც დაიზეპირა. ღამის წინ ლოცვათა ბუტბუტს მიჰყო ხელი. იდუმალემა ჩაუსახლდა სულში და მხოლოდ ხატთან ჩურჩული დასჩემდა. ღამით ვხედავდი, რომ მარტოობისგან შელახული, „ათ მცნებას,, კითხულობდა. თვითონაც ხვდებოდა, რომ ქრისტეს სიტყვების პირველივე უარმყოფელი იყო და გული სტკიოდა...

გვიჭირდა. გულს გვიკლავდა ულონობა. გვმოდდა, მაგრამ არ წარმომედგინა, თუ ისიც მოიპარავდა. როცა მივხვდი, რომ ჩემს ნაქურდალსა და მის მონაპარს შორის უზარმაზარი განსხვავება იყო, უზადოდ გამეხარდა...

წიგნის გაყიდვა იყო ერთადერთი გამოსავალი. გამახსენდა, ერთ ვაჭარს ვიცნობდი, კოლხეთში დაჰქონდა შეძენილი წიგნები და გემებზე ძვირად ყიდდა. სხვა გამოსავალი ვერ ვიპოვე ფულის საშოვნელად და გადავწყვიტე სულ უმნიშვნელო ფასადაც გამეხსვისებინა. ისე კი, ვაჭარმა ასე მომახსენა:

- „ქართულ-რუსული ენით ნაწერი წიგნი არ აინტერესებს უცხოელებს და მხოლოდ იმისთვის შევიძენ, რომ მოძველო იერი შემორჩენილია.“

რალაც თუმნები მომაჩეჩა, თითქოს, რომელსამე უვარგის ნივთს ვყიდდი.

ის იყო, აქიმთან მივედი და შევაძლიე ვაჭრისგან ბოძებულები ხურდები, რომ მრისხანედ დამიყვირა:

- „რომს იმისთვის ვისწავლე, რომ რაღაც ხურდებზე გამესინჯა ოფლად დაღვრილი პაციენტიო... ბევრს ვემუდარე, თქვენი სახელით დავაფიცე, მაგრამ იუკადრისა წამოსვლა.

„ალბათ უჰაერობისაგან დაიხრჩო, რამეთუ ასთმა აწუხებდა,“ – გუნებაში გაიფიქრა დადიანმა და პირველად ინანა, რომ ეს ქალი სათხოვნელად იმ ურცხვ ექიმთან მივიდა და არა მასთან! ალქიმიასა და მედიცინაში დახელოვნებულ კაცთან.

ამ წუთს წარმოიდგინა ყველასგან უარყოფილი ქრისტე, რომელსაც ადარებდა მის წინაშე ცახცახავარდნილ ქალს, ასევე ქრისტეს დარად უარყოფილსა და გაძევებულს. თვითონ, ვაი, რომ არ ჰგავდა პილატეს, რომელმაც განიბანა ხელი უდანაშაულო კაცის მკვლელობაში. უფრო ძლიერ იმან აატოკა მთავარი, რომ ვერ შეძლო ყველას ერთ რჯულზე მოქცევა და გაკეთილშობილება.

ნუთუ ასეთი უხამსობა ხდება ჩემს სამთავროში? მაშინ, როცა მე შვებაგაცლილს მიძინავს, ახლობელ ოდაში ტკივილისგან და კრუნჩხვებისგან, ცალკე უექიმობით გატანჯულთ უწევთ სიკვდილთან პირისპირ შეყრა.

ყურში ხმათა მუსიკასავით ჩაესმოდა: „ნუ გგონია თავი ღმერთი, რადგან მეუფება მეტად რთულია...“

ვერ გაარკვია მარტოობით განმსჭვალულ ოთახში ვინ ეჩურჩულებოდა და ვინ ეუბნებოდა მთავარს სააღმსარებლო სიტყვებს. ისევ შემოესმა ეგ დანყველილი სიტყვები. ახლა ასე ჩაესმა: „იცხოვრე ისე, თითქოს რომელიმე ასკეტი ბერი ხარ, ადამიანური მანკიერებისაგან გაძრცვნილი...“

სულისშემხუთველმა გარემომ თავი დაჩაგრულად აგრძნობინა. მაგრამ სიშავის ანგელოზი ეცხადება ლევანს და ეუბნება: „რატომ უნდა იგრძნო თავი დამცირებულად? თავად დაამცირე ცხოვრება და ნაგვის ურნად აქციე იგი...“

და ხვდება მთავარი, რომ მარტოობა ეთამაშება, ეკეკლუცება და ნაზად ეამბორება გულით სასტიკ დევკაცს... დიდხანს მიმდინარეობს ქიშპი. ხან მარტოობა იმარჯვებს მთავარზე, ხან ლევანი ჯაბნის დიად გრძნობას... დანყველილი როიალის მინორული ხმა ზარის რეკვასავით ჩამოესმა... და ის სტუმარი წინათ რომ გადაპრანჭულად და დატვირთული აკორდებით თავს აწონებდა მთავარს, სულ სხვაგვარად წარსდგა ლევანის ცნობიერებაში...

„ხელოვნებას სირთულეები არ ახასიათებს, ამიტომაც ყველა ხელოვანი ცდილობს მარტივად თქვას სათქმელი. მაღალფარდოვანი და რთულად შესრულებელი მუსიკაც კი ძნელად მოსასმენია კაცისათვის...“

დიდხანს, ძალიან დიდხანს წარმოედგინა მთავარს, ვითომდა ძნელად თუ ამუსიკდებოდა ეს როიალი.

დუმღილა მოიცვა სასტუმრო დარბაზი...

თითქოს, უნდა შეწყდეს მუსიკა და როიალს პედალს ჰანგების განახლების მიზნით ფაფუკად, მსუბუქად ეხებიან ბანოვანის ფეხის თითები...

ჰარმონიულმა, მაგრამ წრიპინა ხმებმა მელანქოლიით განმსჭვალა სასტუმრო ოთახი.

წამით დაავიწყდა მთავარს, რომ დედამინის სტუმარი იყო. გადაავიწყდა მასზე განაწყენებულ მეზობელ მთავართა საყვედურებიც...

ქალი არ უკრავდა მოცარტს, შოპენს ან ბეთჰოვენის სონატებს. არ ღიღინებდა ფრანგულად ან იტალიურად, მაგრამ იგი გაცილებით ჰარმონიულად და სულისამშლელად უკრავდა და მღეროდა მშობლიურ ჰანგებს. „მეგრული ნანა“, სიმღერა, რომელიც უზომოდ შეყვარებოდა ოდიშის დიდი მთავრის დედას.

როიალის წრიპინთან ერთად სულსაც გაჰქონდა წრიპინი.

უბრალო, უსახურ ქალბატონად წარმოიდგინა ლევანმა ბანოვანი. მაგრამ ისიც მოაგონდა, რომ ეს ქალი მისი საცოლე იყო, სეტემან შარვაშიძის ასული, სიბრძნით სანაქებო და სილამაზით გამორჩეული... მთავრის ასულთან შედარებით სხვაგვარად წარმოიდგინა თავისი გარდაცვლილი სატრფო ფიქრია, ფიქრითვე გატანჯული საბრალო გოგო...

თითოეულ მიხვრა-მოხვრასა და მოძრაობაში შეატყობდით, რომ აფხაზთა ჩამომავალი უნდა ყოფილიყო, ერისთავის ქალი ან მეფის საცოლე. მისი დინჯი და ჭკვიანი თვალები ყოვლისმომცველი და ყოვლისდამტევი გახლდათ. სისხლით აფხაზ ქალბატონს მამისგან გამოჰყოლოდა ზღვისფერი თვალები და დიდ მთავარს ეგ თვალები უფრო-რე იზიდავდა, ვიდრე თვითონ ქალი...

გრძელდებოდა მუსიკა და ცრემლები ნაწყვეტ-ნაწყვეტ მოედინებოდნენ მთავრის ასულის ბაგეზე. ვარდივით მშვენიერ დარუნდიას ცრემლები ლოყებს უფაკლავდა და წითელი იერი სანდომიანსა და უფრო მიმზიდველს ხდიდა...

არ უნდოდა მთავრისათვის გული ეტკინა, რადგან სმენოდა, რომ მუსიკა უყვარდა ლევანს. თან პირველად იყო, რომ ასე დინჯად უსმენდა მის დაკრულს... ცდა არ დააკლო და ძლივს მიიზიდა მისკენ დადიანის გული. ჰოდა, არ ეცალა ცრემლების მოსახოცად, რადგან მუსიკა დასრულებას იხვეწებოდა მისგან.

მიუახლოვდა დიდი მთავარი სეტემან შარვაშიძის ქალს და მოხოცა ცრემლი ფიქრიას ხელით მოხატული ცხვირსახოცით.

თითქოსდა ამ ქალბატონის სურნელი გადმოეშვა ამ ნაჭერში და გრძობდა მთავარი, რომ ძველი და ახალი სიყვარული ებრძოდა ერთმანეთს. სიძველე ახალმა, შროშნისებურმა სურნელმა გადასანსლა და მალე მიხვდა მთავარი, რომ ძალაუნებურად დავინყებას ეძლეოდა ფიქრია.

„არადა, თითქოს გუშინ მოკვდა, დღეს კი მისი ცხვირსახოცით აფხაზთა მთავრის ასულს სრულიად უსაფუძვლოდ ცრემლს ვხოცავ...“ აკი მეუბნებოდა, რომ განგების ძალით ყველაფერი მაშინ ეცემოდა დავინყებას, როცა კვდებოდა სიყვარული... არც სიყვარული შემძლება მე, დიდ მთავარს, რომ ასე სწრაფად ამიცრუვდა მასზე გული...

- „შენ უნდა გათხოვდე დიდ მთავარზე, და გადაგვარჩინო ჩვენც...“ – ეუბნებოდა სეტემან შარვაშიძე თავის მხოლოდ-შობილ ასულს...

გამიგია, ვითომდა ჰყვარობდე ჩემს ერთ ვეზირთაგანს, მაგრამ იცოდე, დადიანზე უკეთესი მოკავშირე არ გამოჩნდება ანი!...

მამის უეცარი გადაწყვეტილებით შეცბუნებული ასული გაკერპებული იდგა და პასუხობდა:

- მამა, მე არ მივთხოვდები კაცს, რომელსაც არ ვიცნობ! მხოლოდ შენს სამთავროს კეთილდღეობას ვერ შევწირავ ჩემს სულს. სხვა გზა ეძიე. მე კი განმერიდე!...

- არ მომნონს დარუნდია ეგ შენი ტონალობა. მთავრის ქალს შეშვენის რისხვიანი გამომეტყველება, მაგრამ მამისადმი ნატყორცნი სიძულვილის ისარი, ბუმერანგად დაგიბრუნდება.

წარმოიდგინე ვის ჰყვარობ. ერთ პატივმოყვარე კაცს. გამარჯვებისა და ტრიუმფის მომლოდინეს სიყვარული რომ ლიტონ სიტყვად წარმოუდგენია. მიაღწევს თავის სანადელს, გახდება სეტემანის სიძე და მერე რა... ხომ დაგჩიჩინებდი, „რატომ არ უნდა იცხოვრო ისე, ვითომ სამყაროს ბატონ-პატრონი ხარ...“ იმასაც გეუბნებოდი, „ეცადე დღემ ისე მუსიკალურად ჩაიაროს, თითქოს რომელიმე სიმფონიური კლასიკა ჟღერდეს-მეთქი...“ მაგრამ, არ გესმის!!!

გაივლის წლები და შენი სახელი ისტორიას შემორჩება, თუკი გახდები ოდიშის დიდი მთავრის ცოლი და სამეგრელოს თავნება დედოფალი...

- ძალიან კი ხარ მონადინებული სამთავროს გადარჩენით და ამისთვის წირავ საკუთარ ასულს მამი?! ეგ უკადრისია და აფხაზთა ტრადიციისათვის მიუღებელი. როგორ დაანებებ და ორ უძვირფასესს ქმნილებას, აფხაზეთსა და საყვარელ ასულს ერთბაშად შეაჭმევ გავერანებულ ოდიშელ ვეშაპს?!

- ისევ სამთავროს და შენი კეთილდღეობისთვის აჯობებს. დადიანი ბრწყინვალე მოკავშირე იქნება ჩვენთვის. მისი წყალობით დაკარგულ ავტორიტეტს დავიბრუნებთ.

შენ იცი დარუნდია, რომ მამაშენიც არ არის ჯაბანი და ჯერაც შესწევს ძალი მტრის წინააღმდეგ აფხაზთა დარაზმვისა. მაგრამ მარტოსული მთავარი ძლევამოსილი ოდიშელი მთავრის გარეშე იოტისოდენასაც ვერ გაუკეთებს სამთავროს. „შენ უნდა ეცოლო ამადაც მას, რომ გადაარჩინო მსცოვანი მამა“. ვერ ავიტან, თუკი ვნახავ ჩემს სამთავროს ორმაგად დანანევრებულსა და მოხარკე ქვეყანად ქცეულს...

„მე ბევრჯერ გამიღია მსხვერპლი აფხაზეთისთვის და რა დაშავდება მის საკეთილდღეოდ ერთხელ მაინც თუ გაიმეტებ ყოველივეს, თან დააყოლა, „სამარადჟამო ბედნიერებისათვის?“...“

შენ რა გგონია, იმ შენს სიყვარულს რისი მოტანა შეუძლია პირველ ყოვლის შენთვის?!

- „სეტემან,“ – პირველად მიმართა ბრაზმორეულმა გოგონამ მამას სახელით. „აფხაზნი შეუვალნი და პრინციპულნი ხართ და არ მეგონა განირვაც თუ შეგეძლოთ რაღაც მიწის ნაფლეთის გამო ღვიძლი შვილის. მე წავალ... წავალ და არასოდეს შემოვდგამ ამ სამთავროში ფეხს. მაგრამ გახსოვდეს, თუკი რამე შემემთხვევა, ბრალი საკუთარ თავს დასდე, რომ ასე უჟამოდ გასწირე დარუნდია, მამის კალთას ამოფარებული ქალიშვილი, მამისგანვე ნაადრევად უარყოფილი...“

ცრემლი მოერიო გოგონას, რამეთუ იგრძნო, რომ მსხვერპლი იყო, სწორედ ისეთი, ბიბლიურმა აბრაამმა რომ მიჰგვარა ქრისტეს... გულდამწვარი მთავრის ასული მეზობელ ოთახში მწარე გოდებას მიეცა...

იდგა მოხუცი კაცი, ცალკე ფიქრისგან და ცალკე ასაკისაგან დაუძლურებული.

სრული ანარქია სუფევდა აფხაზეთში. ბრძოლისთვის არც სახსრები გააჩნდა და არც ენერჯია... დაუძლურებულს და წლებისგან მოტყეხილს ვერც კი შეატყობდით, რომ ოდესღაც ძალაუფლების მქონე კუთხის მმართველი და ხელისუფალი გახლდათ... იმდენად ეძნელებოდა სამთავრო რეგალიე-

ბის ტარება, რომ მხოლოდ მნიშვნელოვან „პოლიტიკურ სერობებზე“, და თათბირებზე იცვამდა. სახლში კი დადიოდა, როგორც ვინმე ღარიბთაგანი. ეცვა უბრალოდ და ამ სადა სამოსშიც ღვთაებრივსა და მეფურს მარტივად შეიცნობდა კაცი. და ის, რაც ასე წარმოაჩენდა თუნდაც ძონძებში გახვეულ მთავარს, იყო აფხაზური იერი, რომელსაც დაეპყრო მთელი მისი სხეული.

•••

დადიანთა სასახლეში ყოფნის დროს მოაგონდა დარუნდიას მამის მთხოვნელი თვალები. სახვეწარით იყო სავესე მისი სანდომიანი მზერა, მაგრამ ნირშეცვლილ ქალიშვილს უკვე არ სჯეროდა მამის...

„გადამირჩინე სამთავრო“, - ხრინწიანი ხმით გაჰკიოდა სეტემან შარვაშიძე, როცა ასულს მეეტლე ოდიშის სამთავროსაკენ მიაქროლებდა...

სათნოებით აღსავსე ქალს მანკიერებანი თითქმის არ გააჩნდა. ერთადერთი დამაკნინებელი, რაც მის სულში არსებობდა თავმომწონება იყო. იცოდა, რომ უფლება არ ჰქონდა გამუდმებით სიმაღლეებიდან გადმოეხედა კაცობრიობისათვის, რადგან ადამიანი იყო და არა ზეციური ფრინველი.

მთავრის ქალი ვარო და დედამიწა თავისი ეგონა. მსუბუქად დააბიჯებდა მიწაზე, რომ არ დაემძიმებინა სამყარო. თითქმის წარწარად დაფრინავდა. ხშირად ეშინოდა მთავარს საკუთარი ასული სიამაყისგან არ შეშლილიყო.

სიამაყე... არავინ იცის საიდან მოდის იგი... ხომ დასაგმობი თვისებაა, მაგრამ ისე ოსტატურად იყენებდა ყოვლით შემზღუდველ გრძნობას, რომ გეამაყებოდა კიდეც, მიუხედავად ნაკლოვანი მხარისა...

ტირილი უყვარდა დარუნდიას და ჩვეოდა ადვილად განაწყენება. საუბრის დროს მასზე თქმულს, თუნდაც უმნიშვნელოს, სათუთად ინახავდა გულში. წყენას ადვილად ვერ ივიწყებდა და პირველივე ჯერზე ეძგერებოდა მტერს. პირდაპირობისა და პოლიტიკური გაუთვითცნობიერებლობის გამო

დარუნდია მთავრის წინაშე წარსდგა, როგორც სათნო, კეთილ და მეოჯახე ქალბატონად, რომელსაც ზეპოლიტიკური საქმიანობანი გუნება-განწყობილებას უფუჭებდა. ამ თვისების აღმოჩენამ მთავარს დარუნდიასკენ უბიძგა, უფრო დაუახლოვდა. ქალის ბუნებით – არამეტყველებისა და დამუნჯების გამო მთავარს უამრავი საქმის კეთება შეეძლო. მათ შორის მარტოობასთან დამეგობრება.

მაგრამ, მას შემდეგ, რაც ეს ქალი გაიცნო და სტუმრად ეწვია, სამთავროს კარს, გულზე სევდა ნაკლებად აწვებოდა და მარტოობაც ისე არ თრგუნავდა, როგორც წყლის შროშანებს მყვარის ყიყინი.

ჭაბუკურმა მოუთმენლობამ დაოჯახებისკენ უბიძგა ლევან II დადიანს. გულში შემოეპარა სიყრმით საოცნებო გრძნობა – სიყვარული და ინატრა იმ დღის დადგომა, როცა საყდარში თეთრი სადედოფლო კაბით წარსდგებოდა სამეგრელოს მომავალი დედოფალი... ქალური სიმორცხვისგან აცახცახებული და ცალყბად მოტირალი.

მალემსრბოლები და შიკრიკები გაუგზავნა აფხაზ მთავარს ძლევაგამოსილმა ოდიშის მმართველმა...

ფრიად მოხარული სეტემან შარვაშიძე შიკრიკებს ჰკოცნიდა. სიხარულისგან რეტდასხმულს აფხაზური სიამაყე დავინწყნოდა და დრო მსახურებთან უტარებია. ამბის შეტყობინებისთანავე ერთი მწარედ ამოუგმინავს „ძლივს გამარჯვებაო,¹ რა უხაროდა მაინც?!“.

ქორწილისათვის სამზადისი დაიწყო აფხაზეთში. მთავრის ქალისთვის შესაფერისს მზითვს აწყობდა გაბედნიერებული სეტემან შარვაშიძე...

„ისე უნდა წარვსდგეთ, ვითომ მეფის ასული გათხოვდა და არ უნდა თქვან, ჩვენი დარუნდია შევიწროებული და დევნილი აფხაზი მთავრის შვილიაო...“

სალაროც გაახსენებინა შარვაშიძემ და ოქროს გვირგვინი, დიადემითურთ განუმზადა საქორწინო ცერემონიისათვის.

- „ყველაფერი ექნება ჩემს დარუნდიას. ეკუთვნის კიდევ. რადგან ნებაყოფლობით გაღებული მსხვერპლით გადა-

¹(ეს სიტყვები ნაპოლეონ ბონაპარტეს ეკუთვნის).

გვარჩინა ჩვენ. ჰოდა, გიბრძანებთ, აფხაზნო, დედოფალ დარუნდიასა და მეფე-მეფე ლევანს ეთაყვანოთ დღეის იქით!!!“

ისევე აფხაზურმა დაუმორჩილებლობამ და სიამაყემ აიძულა მთავრისთვის „მეფეთ-მეფე“, ეწოდებინა. მაგრამ მთავრის მსგავსად ხალხიც სიამაყის გრძნობით იყო განმსჭვალული და სეტემანზე ნაკლებად არც მათ უხაროდათ ოდიშთან დამოყვრება.

როგორც შიკრიკები იუნყებოდნენ, მთავარს სიხარულისგან არც კი დაუძინია ღამით...

ასტროლოგიური წინასწარმეტყველებით მთავარს სწორედ ამ დღეს უნდა დაენერა ჯვარი.

უთენია, ღრუბლიან ცას შეხედა დიდმა მთავარმა. ბებიისაგან შეესწავლა ამინდთა ცნობა და ცის თავანთ მართლაცდა ამჩნევდა, რომ „რისხვიანი ცრემლით“, უნდა დაენამა ოდიში.

უგუნებოდ იყო ლევან II დადიანი. „აქაც არ მქონიაო ბედი“, და ნაღვლიანმა ისიც კი გაიფიქრა: „ეგების გადავდოთ ქორწილი... ის-ის იყო საყდარში შიკრიკს აგზავნიდა ამბის საუნყებლად და რჩევის მოსაცემად, რომ მოაგონდა: „აფხაზი მთავარი სეტემან შარვაშიძე გზად იქნებოდა უკვე...“

არ უყვარდა ლევანს თავისი სასიამაორო, მხოლოდ თავისივე მიზნებისთვის დაუმოყვრდა. მაგრამ, დღეიდან იძულებული იყო ძალაუნებურად დარუნდიას რიდით პატივი ეცა მოხუცი მთავრისათვის. ქორწილზე უარის თქმას რაღაც უამინდობის გამო დამცირებად ჩათვლიდნენ აფხაზნი. ეს კი ცუდ დასაწყისად ეჩვენებოდა და ამიტომ ვალდებულად ჩათვალა მოეთმინა ავდარი და მასზე განაწყენებულ ბუნებაზე ცალყბად გაეცინა...

სასახლეში მხიარულება სუფევდა. საქორწინო სამზადისში ტაძრეული მთლიანად ჩართულიყო.

გაისმა პირუტყვთა შემზარავი ხმა. მამაცი მეგრელნი ფატრავდნენ ხარ-ძროხასა და ფურ-ირემს.

პატარძალს თავს ეხვეოდნენ სეფექალები, რომელსაც დადეს უწოდებდნენ სამეგრელოში. ფატაში მიმალულ მშვე-

ნიერ სახეს თვალებში ცრემლი მოზღვავებოდა. ღელავდნენ მომავალი დედოფლის ზღვისფერი თვალები, ზღვასავით შიში რომ ჩადგომოდათ ძალად!„

- ნუ, ნუ ტირი ძვირფასო! – ეჩურჩულებიან საპატარძლოს. ნახე ფერუმარილი მთლად გაგფუჭებია.

მწუხარე ხმით ბრძანა დარუნდიამ სახის ჩამობანა.

„მე ბუნებრივად ფერმკრთალი და მშვენიერი წარვსდგები სულიერი მამის წინაშე და არა ძალით გალამაზებული. მამის ხილვაზე უსათუოდ წარმსკდება ცრემლი და არ მინდა მაშინ ამ საზიზღარმა ჭრელა-ჭრულა ფერებმა დამიმახინჯონ სახის კუნთები...„

ბრძანება ასრულდა. ნაზად ჩამობანეს მთავრის ქალს სახე, რამეთუ არ სწადდათ დაესვარათ თეთრი საპატარძლო კაბა...

ამასობაში, ლევანიც ისე გამოეწყო, როგორც ეკადრებოდა კახთა მეფის შვილისშვილს. ტანზე ხმალი შემოერტყა, რომელზეც აკვიატებულად ათამაშებდა თითებს.

სამთავრო რეგალიებში გამოწყობილ დევკაცს ვერაფრით განასხვავებდით მეფისგან. ოღონდ ერთი მავნე ჩვევა დასჩემდა ბოლოს. ვერ იტანდა ფეხსაცმლის ჩაცმას და სასახლეში მთლად ფეხისამარა დადიოდა.

„უღირსს ვერ ვიკადრებო„ – გაიფიქრა ამჟამად და ის იყო ჭირვეულად შეუდგა ფეხსაცმლის მორგებას, რომ შიკრიკმა უწყება მოუტანა.

სქლად აკინძულ და ამასთან დალუქულ წერილს ლიპარტიანთა საგვარეულო გერბი ეხატა.

სძულდა ეს გერბი ზოგადად დიდ მთავარს, იმისდა მიუხედავად, რომ მისივე ბიძის გამოგონილი და შეთითხნილი იყო. ალბათ იმიტომ არ უყვარდა ლევანს ისინი, რომ გიორგი ცდილობდა ისეთივე ავტორიტეტის მოპოვებას, როგორც დადიანთა საგვარეულო წრეს გააჩნდა!...

¹ გიორგი ლიპარტიანი – პოლიტიკური მოღვაწე XVII საუკუნის საქართველოში. ყოფილი რეგენტი ოდიშის სამთავროსი. იგი იყო ძმა მანუჩარ I დადიანისა. როდესაც ნადირობისას გარდაიცვალა მანუჩარი, ლევანი მცირეწლოვანი გახლდათ და ამგვარად მან იკისრა მეურვეობა მომავალი მთავრის. გამოირჩეოდა ნიჭითა და პოლიტიკური ცბიერებით. შემდგომში იყო სალიპარტიანოს განმგებელი.

სმენოდა ლევანს, რომ ტახტის დასაკუთრება სწადდა ბიძას. იმდენ ჭორს ისმენდა მასზე, რომ თითქმის გაძულდა კაცი.

მრავალცოლიანობასა და გარყვნილებაში დასდეს ბრალი დაჩიავებულ ბერიკაცს. ამ მოგონილ თუ ნამდვილ ამბავთა ფონზე რცხვენოდა ლევანს, რომ სახელოვანი მანუჩარ დადიანის ძმა იყო იგი.

მთავრისადმი მოჩვენებით გულკეთილობას ამჟღავნებდა გიორგი ლიპარტიანი. მაგრამ მრჩევლებმა ასე განუმარტეს ლევანს:

- „ასე ჰგონია, რომ უძიროდ ამოვარდები მთავარო. იმისი იმედი დაუსახია, რომ ან ოსმალეთი მოგწამლავს ან მძვინვარე შაჰ-აბას I გადაგსანსლავს. მერე მოვა ტაძრეულითურთ და მოითხოვს საგვარეულო საყდარში აღსაყდრებას, მთავრის ტიტულის მოპოვებას...„

კიდევ რამდენი რამ გაახსენდებოდა ლევანს, რომ არა ლტოლვა იმ სქელტანიანი უსტარისაკენ. მოუთმენლობისაგან სწრაფად გახსნა წიგნი და უკანა გვერდი თითქმის განადგურდა...

- „ძმისწულო ლევან, უწყი შენ, რაოდენ მომტეხა და მომქანცა მძვინვარე წლებმა„ – ასე იწყებდა პირფერობას ყოფილი რეგენტი.

- -ოჰო, რა დიდებული შესავალია, - ირონიულად ჩაიღიმა მთავარმა. „ძმისწულო ლევან, - არც კი სცოდნია სიტყვათა მყარი შეხამება. იქნებ ისევ ის ლევანი ვგონივარ, სასახლის კარზე მყოფი უდარდელი ბიჭი, რომელიც ენისუთქმელად იტანდა ყოველგვარ დამცირებას???

განაგრძო წერილის კითხვა. ფარისევლობის მანტიას ამოფარებულ სიტყვებს გულმოდგინედ იღბეჭდავს ცნობიერებაში.

„უკვე, წლების შემდეგ მივხვდი, რომ შენ გაცილებით ძლიერი ხარ, ვიდრე მამაშენი მანუჩარ დადიანი და მე გიორგი ლიპარტიანი ვიყავ! იქნებ იმიტომ, რომ კახთა მეფის, ალექსანდრეს აღზრდილი და მის მიერ პოლიტიკურად ორიენტირებული ხარ?!„ გახსოვდეს ლევან მხოლოდ ერთი, „დარგე ხე მარტო იმიტომ, რომ ოდესმე მისი ნაყოფით დასტკბე„, ისიც იცოდე, რომ სიყვარული ყველას შეუძლია, მაგრამ ყველას არ ძა-

ლუძს და ბერიკაცს ცოტათი მეეჭვება, რომ ორგულთა გარემოცვაში გაგწირონ, გიმუხთლონ!...

დიდკაცთა მოკვლისთვის ჯილდოებს აწესებენ ლევან!.. ისიც კი ვიეჭვე, რომ შენი პირველი სატრფო შემთხვევით არ დათქერეს ეტლებმა. „ნდობის გარეშე ერთი უბადრუკი ქმნილება ხარ, უვარგისი და გამოუსადეგარი“, მაგრამ ბიბლია, რომელიც თითქმის ზეპირად შეგასწავლე გეუბნება: „ნუ დაუგდებ ყველას ყურს, ვინც „მეგობარს“ დაგიძახებს და ნუ გაუღებ შენი გულის ჭიშკარს...“ „სხეულის სანთელი თვალია; ჰოდა, თუ შენი თვალი სუფთაა, მთელი შენი სხეულიც ნათელი იქნება“¹.

„არავის არ შეუძლია ორ ბატონს ემსახუროს: ან ერთი სძულდეს და მეორე უყვარდეს; ანდა იმ ერთს შეეთვისოს და მეორე დაამციროს. ვერ შეძლებთ ღმერთსაც ემსახუროთ და მამონსაც“².

მიმოიხედე ირგვლივ და მიხვდები, რომ თითქმის არავინ არის შენს გვერდით, გარდა მარტოობისა. ასე არ ყოფილხარ მარტოოდენ შენ! მარტოობისთვის ყოფილა ყველა დიდკაცი განწირული!...“

იცოცხლე ყველაზე ცუდი რა იქნება ძმისწულო? – თუკი განკითხვის დღეს ასე გეტყვიან: „შენ რა, ვითომ იცხოვრე? არა, იმას ცხოვრება არ ერქვა. საერთოდ, ველის შროშნები და მინდვრის ია-იები უფრო ფასეულნი ყოფილან, ვიდრე შენ! ცხოვრების აზრი ვერ გიპოვია მისტიურო არარაობავ!.. თითოეული ადამიანის დაბადება ხომ რებუსს ჰგავდა, მაგრამ რომ ვერ ამოხსენი ვერცერთი?“

სავარძელში მოკალათდა ლევანი: მთლად გადაავიწყდა, რომ დღეს მისი ქორწილი იყო. ლამისაა, სეტემანიც ლურჯა ბედაურით მოადგეს სასახლის კარიბჭეს...

ის კი იჯდა და მასავით მარტოსული კაცის ჩანანერებს კითხულობდა. მოეწონა კიდევ მისი რჩევები და წინადადებები. წინანდელი გულისტკენა თითქმის გადაავიწყდა. უბრალო-

ოდ, ლევანით მომართვამ ასე წარმოადგენინა მთავარს, ვითომ წერილს კი არ კითხულობდა, არამედ ბიძამისს, ყოფილ რეგენტს, გიორგი ლიპარტიანს ესაუბრებოდა პირისპირ. და გრძელდებოდა წერილში მოძღვრებანი ისე, როგორც ცხოვრება...

„შენ უფლება გაქვს იყო ბედნიერი. მაგრამ, გახსოვდეს: ფუფუნება გამეტიჩრების უფლებას არ გაძლევს. რამეთუ მეტიჩრები და ქედმაღლები მარტივად ზიზღდება ხალხს. შენ კი უნდა ეცადო მავანის გრძნობებზე ითამაშო, მათ გულისთქმას მიჰყვე, თორემ თუ მასას განუდექ, იცოდე, მოგკლავენ მძინარეს!...“

გაალმერთო იგი, ვინც თავად ღმერთს ემსახურება. მაგრამ იმისთანა ღვთისმსახურს ნუ მიენდობი, ტაძარში რომ ოქროთი მოვარაყებულ ხატთა სამზერად შესვლა სჩვევია... დიდკაცნი მუხანათურად გაგცემენ. ქრისტეს ყველაზე მეტად პეტრე უყვარდა, მაგრამ მამლის დაყვილებამდე სამჯერ მოასწრო მისი უარყოფა. მდაბიოს ენდე უფრო; ისეთს, რომელსაც ღალატი სისხლში არ ექნება და ვერცხლი არ გააკვირვებს. არ იფიქრო, ასეთებისგან დაილიაო დედამინა, რადგან ჩემს ზეობისას ბევრი აღმოვაჩინე მე... თუ იმისთვის უარყოფ კაცს, რომ უპოვარია და ჩრდილი შეიქნება შენი დიდებული მომავალისა, დანყველილი იქნები უკუნისამდე...

იმ შენი მარტოობით, დიდხანს მაინც ვერ შეძლებ სამთავროს წარმატებით მართვას. უფრო უნდა გაიხსნა. მე იმადაც ვერ ვიმარჯვე, რომ შენსავით მარტოსული ვიყავ.

თუ მე შენი ბრმასავით მჯერა და უფსკრულამდე მოგყვები, რა მოტივი გამოძრავებს, რომ უარმყოფ მე, ღვიძლ ბიძას და სრულიად უსაფუძვლოდ აღმიქვამ მტრად?!“

დიდი ხნის სიცოცხლე არ დამრჩენია, მაგრამ დარჩენილიც მინდა შენ შემოგწირო. ბოროტი ზრახვა თუნდაც იმიტომ არ მექნება, რომ მეც შენსავით გაგიყვებით ვიყავ ოდიშის სამთავროზე შეყვარებული; კაცს, რომელსაც სწადადა აყვავებული ეხილა სამეგრელო და შენ გგონია, რომ პირადი განდიდებისთვის თანამემამულეთ გავაუბედურებ? იმაზე მაინც იფიქრე, რომ ცალი ფეხი სამარეში მიდგას და აღსაყდრები-

1 ახალი აღთქმა და ფსალმუნი. ლუკ. 11,34.

2 ლუკა 16,13.

სთვის და დღეებით ბატონობისთვის არ გავამწარებ ჩემსავე სისხლსა და ხორცს!!!

ერთი მთავრის ანდა მეფის მიერ გამოძევებულ კაცს ნუ შეიკედლებ, თორემ თუ სხვა მარტივად გასცა, არც შენ შეებრალები ძლიერ... ჰოდა, აჯობებს, ღარიბი დაანინაურო, ვიდრე აზნაური, რომელმაც მოთხარა და მოძირკვა მეზობელი სამთავრო...“

ერთი გეგმის განხორციელება სწადა თურმე ყოფილ რეგენტს. იგი აპირებდა სამეგრელოს კარზე გამოეგზავნა მეტად ცბიერი კაცი, რომელსაც ექნებოდა ფარული მიზნები და მოახსენებდა სასახლეში მიმდინარე ამბებს.

გიორგი ლიპარტიანი უზომოდ ეჯავრებოდა ლევანს, ამიტომ მის რჩევას ყურს არ ათხოვებდა და პირიქით, წერილში მითითებული მოძღვრების საწინააღმდეგოდ იმოქმედებდა. ბოლოს და ბოლოს, მთავარს შიში არაფრისა ჰქონდა და უნდოდა, რომ მეზობლის ბაღში გაეხვია თვალთმაქცი ნათესავი.

ბოლო გვერდი არ იკითხებოდა. წერილი იქვე კომოდზე შემოდო და ბრაზიანმა დაიყვირა:

- „რას მიპირებ ბებერო გაიძვერა? ან საიდან გაიგე, რომ განზრახ დამითქერეს მეეტლეებმა სატროფო? ვის შემოგზავნას აპირებ მელაძუავ? გამაგებინე მაინც...“

წერილს შორიდან გადაავლო თვალი. დახეულ ადგილას ლევან II დადიანისეული სიტყვები ეწერა: „ჩემი თვალები სევდით ციმციმებენ, მხოლოდ სახე იცინის ძალად“, - მეორეგან: „მე მზის დალალებს მივამსგავსე შენი ღიმილი...“, და მიხვდა დიდი მთავარი ყოველივეს. გონება გაუნათდა. უცებ მოაგონდა ძონძებში გახვეული კაცი, რომელსაც ცნობდა, რომელთანაც რაღაც უხილავი აკავშირებდა, მაგრამ უბედურებისგან გახვევებელმა დადიანმა ზღვისპირა ქალაქში ვერ შეიცნო მის გვერდით მდგომი ბიძა, - ყოფილი მესვეური, - გიორგი ლიპარტიანი და ის ლიტონი სიტყვები, წინათ რომ შერიგებას იხვეწებოდნენ, ფარსად და შეთითხნილად მოეჩვენა. რომ მასში კაცური არ ერია ერთი ნატამალიც. და გული დაწყდა მთავარს, რამეთუ ორგულთა, ნიღბოსანთა და მკვლელთა მახლობლად საკუთარი ბიძა აღმოაჩინა. ამ აღმოჩენამ ისე გარინდა, რომ

რეტდასხმული უგონოდ დაეცა ფილაქანზე და გაუნძრევლად ესვენა დიდხანს...

•••

მდიდრულ შეზღონგზე წამოაწვინეს დიდი მთავარი.

ნიშადურის სუნმა გამოაფხიზლა. არაამქვეყნიური შიში თვალებში ჩასახლებოდა და გრძნეულივით როშავდა ნაწყვეტ-ნაწყვეტ.

საყდრიდან სასწრაფოდ მღვდელმა მოიბრინა. თავს ელოლიავებოდა ლევანს და „ლოცვანის ბუტბუტით“, ცდილობდა გონწასულის მობრუნებას:

- „მაშინ, განმგებლის ჯარისკაცებმა წაიყვანეს იესო სამსჯავროში და თავს მთელი რაზმი დაახვიეს;

გახადეს მას სამოსი და მოასხეს ძონეულის მოსასხამი.

დაწნეს ეკლის გვირგვინი, დაადგეს თავზე, მარჯვენა ხელში ლერწამი მისცეს. მის წინაშე მუხლს იყრიდნენ, დასცინოდნენ და ეუბნებოდნენ: „გიხაროდეს, იუდეველთა მეფეო!“, და აფურთხებდნენ მას, აიღეს ლერწამი და ურტყამდნენ თავში.

დაცინვით რომ გული იჯერეს, გახადეს მოსასხამი, ჩააცვეს თავისივე სამოსელი და წაიყვანეს ჯვარს რომ ეცვათ. როცა გამოდიოდნენ, პოვეს კაცი კვირინელი, სახელად სიმონი, და აიძულეს იგი, მისი ჯვარი ეტარებინა...“

კვლავ განაგრძობდა ღვთისმოსავი ჯვარცმისეული ფრაგმენტთა ციტირებას. ასე ეუბნებოდა მთავარს:

მერედა იცით დიდო მთავარო, - რა ჰქმნა სიმონმა? - ქრისტე კი არ უარყო, არამედ მიეხმარა. ასე მგონია, თქვენ ამ საუკუნეში იმად მოვევლინეთ, რომ ჯვარი გოლგოთისა შეუბლავმა ზიდოთ. გიხაროდეთ, გიხაროდეთ, რამეთუ ყოველი თესლი, რომელიც დარგეთ და ყოველი ღვარძლი, რომელიც ამოძირკვეთ, იქნება თქვენი დამხმარე განკითხვის ჟამს.

მიუახლოვდა ოდიშის მმართველს სასულიერო და გულზე ჯვარი და კრიალოსანი მიაფინა.

მიუახლოვდა ოდიშის მმართველს სასულიერო და გულზე ჯვარი და კრიალოსანი მიაფინა.

მოულოდნელად დევეკაცის მინორული ხმა შემოესმა და ძლივს გაარჩია, რომ ლულულულებდა მარტოსული მთავართავანი.

- „ასე კარგია, ჰო კარგი. დიდი ხნის წინათ უნდა მოქცეულიყავით ამგვარად, რადგან ნებაყოფლობით არასოდეს გიტარებიათ, არცა ძალით. გულზე დამადე, გულზე. ...მართლაცდა მარტივია სხვისი უღელის მიმაგრება. უცნაურია, მაგრამ „წმინდანს წმინდანობა, წმიდათა-წმინდად არ უნდა ესახებოდეს“.

რთულია მეუფება და მხოლოდ მაღალი ბუნების ადამიანებს შესწევთ ძალი ემსახურონ ღვთაებრივ იდეალებს...

უჰ, უჰ, რა მძიმეა ჯვარი. მეგონა შენ მაინც მომეშველებოდი. ცუდია, როცა უკანასკნელ იმედს კარგავ, პანდორას ყუთში დამწყვედულ ერთადერთ საუნჯეს...

მიმოიხედა მთავარმა. დასტაქრის რკინის ხელის სიახლოვეც იგრძნო, ნემსის ჩხვლეტაც. მაგრამ არაფერი სტკენია ისე, როგორც ამოცნობა ყველაზე იდუმალისა. აჯობებდა არაფერი სცოდნოდა, არც არაფერი შეეცვალა, მაგრამ ვაი ღვთისმოსავთა ხელით მორთმეული ღვინოც აშინებდა, სააღდგომო პასეიცი, უბრალო პურიც და თვით ნელსაცხებელიც.

„მაშ, სიმონს შემადარა?! ნუთუ მარტო ის მიემეველა ქრისტეს?“, – გაიფიქრა მთავარმა.

ამ როშვისა და უნებლიე აღსარების გამო მთავარს ჭორი დაუყარეს; რომ მართლმადიდებლობას ზურგი აქცია და კათოლიკე მისიონერებისა და პადრეების თავყანისმცემელი გახდა.

ჯვრისწერის ცერემონიალი ის-ის იყო იწყებოდა, რომ სეტემან შარვაშიძემ შემოაგელვა თავისი ლურჯა ბედაური და მზითვით დატვირთული მეეტლეების მთელი ხროვა მოჰყვა უკან!..

მზითვი უბრალო მოვლენა იყო უწინდელ საქართველოში. ამიტომაც, საპატარძლოსადმი მორთმეული ძღვენით ვერ გააკვირვებდი ოდიშელთ. ერთი ეგ იყო, რომ აფხაზ მთავარს ჭყონდიდის ხისგან დამზადებული როიალი მოჰქონდა. ძნე-

ლია იმის დადგენა, თუ ვინ დაამზადა მსგავსი მშვენიება; მართლაცდა საოცრება იყო. თვით ლევანის როიალსაც კი ჯაბნიდა ნატიფად ნაძერწი ინსტრუმენტი და გული დაწყდა ოდიშელთა მთავარს იმაზე, რომ თურმე მასზე მდიდრულად და ლამაზად ცხოვრობდა აფხაზი მთავარი – სეტემან შარვაშიძე.

თავი ყველაზე მდიდარი ეგონა, მაგრამ, უმაღლესადა მთავარმა და აწონა ოქროში ჩასმული როიალის ფეხები და სკამი, რომელზეც გობელენსა და მაღალმხატვრულ იდეალებს მარტივად ამოიცნობდა ხელოვნებაში გათვითცნობიერებული კაცი. სიმამრის ხილვაზე ესეც გაივლო ლევანმა გულში:

„თუ დანარჩენი მზითვიც ესოდენ ფასეულია, მაშინ ჭორი ყოფილა დარხეული, როცა აფხაზ მთავარს ბრალს სდებდნენ მდაბიოსავით ცხოვრებაში“, „ან იქნებ სასიძოს აწონებს თავს?!“

წითელი, ხავერდოვანი ხალიჩა დაეგო ოდიშის მთავარს, ეკლესიიდან – სასახლემდის. ორნამენტები, ფრაგმენტები, რალაც მეტყველი ნახატები, შინაარსიანი თხრობა აღბეჭდილი ფირებისა მიგიზიდავდა. და დედოფალი დარუნდია, გზად მიმავალი ამ ხავერდოვან ხალიჩას აკვირდებოდა.

სამწუხაროდ დღეს, მის ცხოვრებაში საინტერესო არაფერი ხდებოდა. ყოველ შემთხვევაში მისთვის. ამიტომ, ერჩივნა თვალი გაერთო როგორმე... ისევ ყრუდ გუგუნებდნენ სამრეკლოს ზარები, - მთავრისა და სადედოფლოს მოლოდინისგან გულაძგერებულნი...

...პროცესიაც დასრულდა...

...თეთრ სამოსში გამონყობილი, უკვე მოვალეობის გრძნობით გულდათუთქული დარუნდია უკანასკნელ ძალ-ღონეს ხმარობს, რათა წვეულებაზე მხიარული წარსდგეს. მაგრამ, როგორ იმხიარულოს, როცა მაყარში სატრფოს ხედავს, როგორ გაიცინოს, როცა აგონდება, რომ „მინის ნაფ-ლეთის“, მთლიანობისთვის განირა ღვიძლმა მამამ. ცრემლიც კი მოერია და ახალბედა ასულის სხეულს აუვარდა ცახცახი.

ძლივს დაამშვიდეს, ვითომდა გაბედნიერებული ასული...

თავდაჭერით იქცეოდა სტუმრებთან; მხოლოდ მამას ეცეკვა და ბერიკაცს ყურში წასჩურჩულა: „ძვირფასო მამა,

იქნებ გადავარჩინოთ სამთავრო და დავუბრუნოთ აფხაზეთს ადრინდელი დიდება და შარავანდედი?!

სეტემან შარვაშიძე გრძნობდა, რომ მართლაცდა უყა- მოდ გაყიდა თავისი ასული. უჭირდა, მაგრამ მთლად ისე არა, რომ ახალბედა ასული გამოეყენებინა ფარად და მახვილად. მაგრამ, იმართლებს თავს; ასე ამბობს გონებაში:

- „მსგავსად მოქცეულა ყველა დიდკაცი; დამოყვრებითა და ერთსულოვნებით გაერთიანებულა ერი. და თუ სხვათ მიეტყვებოდა ყოველი, რალა მე გამსჯიან იმისთვის, რომ სინ- მინდეები და მარგალიტები მოვუფინე ღორს?!„ – მოვა დრო და დაგიხსნი დარუნდია, მანამდე კი იყავი სამეგრელოს დე- ლოფალი.

...თუ რას აპირებდა სეტემან შარვაშიძე, არავინ იცის მკითხველო.

მაშინ, როდესაც დარუნდია მამას ეცეკვებოდა, ახლო- მახლო, მაყართან მომუსაიფე მთავარი ოდესის წვენს შეეც- ცეოდა.

ჩქარტემპიანი მუსიკა აყლერდა და მთავარი წინ გაიჭ- რა... ისე ლამაზად ცეკვავდა, რომ ქართული გენიის თავისებუ- რებასა და ხიბლს უმალ შეატყობდით. ქალთა გარემოცვაში უფლისწულივით ამაყი დადიანი ხმალ-ხანჯალს ატრიალებდა. გაბედნიერებულ მთავარს ვერც კი შეატყობდით, ჰქონდა თუ არა რაიმე სადარდებელი. მაგრამ, ჩემო დიონისე, მითხარი: არის კი ვინმე ისეთი, ვისაც არ ჰქონდეს სატკივარი, არ წუხდეს და ბორგავდეს შეებაგაცლილი?!

მთავართან დაახლოებული კაცი დადიანის ჯიქურ გა- მომეტყველებაში შეატყობდა, რომ ბედსა და უბედობას აჯი- ბრებდა დიდკაცი წარმოსახვაში. ლევანს არ სწამდა, რომ ბედ- ნიერება არსებობდა, მაგრამ, ზოგჯერ, როცა ადამიანური კმაყოფილებით აღვსილი დაფიქრდებოდა იტყოდა: „ყოველი კაცი თავის მომავალს ქმნის და ხშირად, ბევრ შემთხვევაში დიდებულ მომავალს ლამაზი წარსული განაპირობებსო...“

ახლა მისი ქორწილი იყო და არ უნდოდა საქვეყნო საზ- რუნავით თავი აეტკივებინა. მაგრამ თავისი სიმამრის ხილ-

ვაზე აგონდებოდა, რომ აურაცხელი პრობლემების წინაშე იდგა. უკვე თავისავე მოყვარეს, ოდიშის დიდი მთავარი ვალ- დებულს ხდიდა მსახურობა გაენია; სანაცვლოდ თვითონ ლე- ვანიც არ იქნებოდა გულხელდაკრეფილი. „აფხაზი მთავ- რისთვის„ ხელი უნდა გაემართა და დახმარებოდა აფხაზე- ბზე გაბატონებაში. ეს მისი პოლიტიკური გეგმის ერთ-ერთ ძირითად ნაწილს წარმოადგენდა. მარტოოდენ „დაფლეთილი და დანანევრებული მიწის ნაკვეთის„ მთავარი იმერთა ხე- ლისუფლების წინააღმდეგ საბრძოლველად ვერ გამოდგებო- და. ამიტომ, უკვე გეგმაც კი ჰქონდა, რომლითაც სეტემან შარვაშიძეს არა „აფხაზ მთავრად„ არამედ სრულიად აფხაზე- თის ერთადერთ მმართველად გახდიდა.

ოდიშის სამთავროს, შებინდებისას, ზარმა ჩამორეკა. სასახლის ქრიალა კარები გამოიხურეს სტუმრებმა. მშვი- დობიანად დასრულდა საქორწინო სუფრა.

მთავრის ბრძანებით, მეორე დილით, ღარიბთა და უპო- ვართა დასაპურებლად სამეფო კერძები მომზადდა. სანოვაგით დატვირთული ურემი გზაზე გამოფენილ მანან- წალათ ურიგებდა მთავრის საჩუქარს...

•••

დაახლოებით თოთხმეტი წლისა იქნებოდა ლევანი, რო- ცა „ნადირობასა შინა ხრომან ირმისამან წარიტაცა დადიანი მანუჩარ და მოკლა იგი„. – გვამცნობენ ისტორიკოსები და მისიონერები.

წარმოსადეგი იყო, მიმზიდველი, ეშხიანი. ერთი ეგ იყო, რომ მას შემდეგ, რაც დაქვრივდა ნალვლიანი შეიქნა მეტად- რე. თითქმის არ იცინოდა და ღვინის სმას მიჰყო ხელი.

სამთავროზე ზრუნვითაც თავს არ იკლავდა მანუჩარი. რადგან პირნათლად გრძნობდა, რომ ყოველივე ამას იყო. ბერძნულ-რომაული ფილოსოფიის გავლენის ქვეშ მყოფი მიიჩნევდა, რომ ადამიანი დიდი კითხვის ნიშანი იყო...

არ სწადა თავი შეენირა ოდიშელთათვის და საქვეყნო საქმეებს დროსტარებას არჩევდა. ნადირობა შეიყვარა ყველაზე ძლიერ და თავყვანს ერთადერთ ღვთაებას, დიონისეს სცემდა, ღვინისა და დროსტარების მეუფეს.

ოცდაერთი-ოცდაორი წლისა იქნებოდა, როცა დაქორწინდა. ერთი-ორ წელიწადში გაბედნიერებაც მოასწრო, ვაჟიც აჩუქა განგებამ და მალევე დაქვრივებაც¹.

ბევრი შეაძლიეს მას მერე, - უმშვენიერესი მანდილოსნები გააცნეს და დაუპირეს მთავარს ხელახლა დაქორწინება, მაგრამ მანუჩარს რიდი ჰქონდა თავისი სიმამრის, კახთა მეფისა და ამასთან ვერ შებილწავდა გარდაცვლილი მეუღლის საფლავს.

რომელიღაც ომი გადაეხადა მანუჩარს და იქიდან დაბრუნებულს სანადიროდ წასვლა განუზრახავს. გურია და იმერეთი ეომებოდნენ და მობეზრებოდა ძმათაშორისი ომი. შინ მოსულს უთქვამს:

- ნეტა ერთი გარეშე მტრის ხორცი დამაჭმევინა, თორემ ამდენმა სისხლმა მოძმისამან მომიწამლა გუნება. სისხლმონატრებულ მთავარს განუზრახავს სანადიროდ წასვლა.

მანუჩარს წელზე ჰქონდა შემოხვეული თოკი, რომელიც ნადირობის ყამს განუყრელი იყო მისთვის.

ბედად, ირმის ხროვა გამოჩნდა და შეზარხოშებული მთავარი გამოუდგა მოსახელთებლად.

თოკის ახსნა დაავინყდა. ახლომახლო მდგომ ირმისკენ გაიქნია გორგოლაჭიანი თოკი და ირმის ნაყარში² გაეხვია.

დამფრთხალი ნადირი წინ გაიჭრა ქარის უსწრაფესად. მთავარს გონი დაებინდა; ვერ იპოვა დაშნა, რომ გადაეჭირა ბანარი და რამოდენიმე წუთს ირმის ჯოგი მიათრევდა უბედურ მთავარს...

ოცდაცამეტი წლისა, ქრისტეს ასაკში აღესრულა მანუჩარ დადიანი.

¹სინამდვილეში, ისტორია გვამცნობს, რომ მანუჩარს ცოლად შეურთავს გურიელის ქვრივი, რომლისგანაც ვაჟი — იესე ეყოლა.
რქები

მცირეწლოვანი ლევანისათვის რჩევის მიცემა უყვარდა თურმე მანუჩარ დადიანს. და ცამეტი წლის ყრმას უჩიჩინებს, უკითხავს ღვთაების ტრაგიკულ აღსასრულს.

დინჯად უსმენს ლევანი მამის ქადაგებას. ასე მიმართავს მამა შვილს. — „შენ დიდი კაცი უნდა იქნე ლევან! მაგრამ მეშინია ავაზაკებმა იმგვარად არ დაგფლითონ, როგორც ღვთაება დიონისე. მერედა იცი რა ბედი ენია? ტყეში გაიწვიეს, გაიტყუეს შეზარხოშებული ღმერთკაცი; მერე ეძგერნენ ღვთაებრივი ძალის შეგრძნების მიზნით და დაფლითეს საბრალო. ამოგლიჯეს გული, რათა შეეჭამათ და განეცადათ ღვთაებრივი...“

არ ესმოდა ლევანს, რად უყვებოდა მამა ამ შეგონებას, რადგან მცირეწლოვანი იყო და ბავშვური ცნობიერება ზღუდავდა. საკმაოდ გვიან ეზიარა სიბრძნეს და მიხვდა ლევანი, რომ ხასიათით მამას ჰგავდა, მასავით უნდო იყო და სულ იმის შიშში, ვინმეს არ ელაღატა და ისეთნაირად არ დაეფლითათ, როგორც ოლიმპოელი ღმერთთაგანი!..

გაახსენდა ლევანს მამის პანაშვიდიც. ათასობით მწუხარე ოდიშელთ შორის მხოლოდ ერთს უხაროდა მანუჩარის გარდაცვალება და ის ერთიც მთავრის ძმა გიორგი ლიპარტიანი იყო. უხაროდა, რამეთუ სიყრმით ნანატრი მთავრის გვირგვინი დღე-დღეზე მისი გახდებოდა და თავისი ოჯახითურთ დასახლდებოდა უზარმაზარ, მდიდრულ სასახლეში. ასე ეგონა ლევანს, ვითომ ამ კაცს სახე სულ უცინოდა, მაგრამ ამ ბოლო დროს შეამჩნია, რომ ეს თვისება სულაც არ იყო მისი. უბრალოდ, ისევე როგორც ყველა ადამიანს გააჩნდა განცდები. უხაროდა, როცა სასიხარულო იყო და წყინდა, როცა საწყენი...

ვითარება ასე წარიმართა. მანუჩარ დადიანის გარდაცვალების შემდეგ გიორგი ლიპარტიანი გახდა მესვეური სამთავროსი და მეურვეობა იკისრა უასაკო ლევანის.

აღსაყდრების შემდეგ, როცა ძალაუფლება ხელთ იგდო და სრულად დაიმორჩილა სამთავროცა და ხალხიც, მცირეწლოვანი მემკვიდრის შევიწროება იწყო.

თვალთ ეხატება ლევანს ბიძის მკაცრი, პირქუში და მის მიმართ მარად მოღუშული და უკმაყოფილო სახე. რეგენტის

ბრძანების შეუსრულებლობისთვის მრავალჯერ დასჯილა მანუჩარის ღირსეული მემკვიდრე და სათაყვანო ვაჟი...

მომავალი მთავარი ხან სიმინდის მარცვლებზე მუხლ-მოყრილი ინანიებს ცოდვას, ხან ნალიაში გამოკეტილი. ალბათ ამიტომ იყო, რომ სძაგდა ეს კაცი ლევანს და მისი თითოეული მოქმედება საგმობად და საძრახისად ეჩვენებოდა.

ისე ცხოვრობდა სამთავროს კანონიერი გამგებელი, ვითომ მსახური ან პაჟი ყოფილიყო.

გაიხსენა აღდგომის დღეს მასზე განაწყენებული რეგენტის სასჯელი...

დიდკაცად მოიხსენიებდნენ და მოიაზრებდნენ სამეგრელოში. მასაც ჩვეოდა წვეულებების გამართვა. ვეებერთელა, მისაღებ ოთახში, იმ ადგილას, სადაც ახლა როიალი იდგა, უზარმაზარი ტაბაკი გაშლილიყო, რომელზეც უწინდელ დროში მეგრელნი ღომს შეექცეოდნენ.

ჭყონდიდი იყო ერთგვარი სიმბოლო სამეგრელოსი. როგორც ცნობილია ლეგენდარული „ოქროს საწმისი“, კოლხ მეფეს აიეტს მუხაზე ჩამოეკიდა, ნიშნად სამეფოს უძლეველობისა და წარმატებისა.

ისიც მოგეხსენებათ, რომ ნოყიერ ცისგამში სიმინდს თესავდნენ და ამით საზრდოობდნენ. ღომი, რომელიც დაფქული სიმინდის მარცვლებისაგან მზადდებოდა, სწორედ ტაბაკზე იდებოდა. ამ შემთხვევაში ტაბაკიც ძლიერი ხისგან უნდა დამზადებულიყო, რამეთუ ცხელი ტემპერატურისათვის გაეძლო ხის მასალას.

რამდენიმე დღის უჭმელ ლევანს ჭამის წინ ლოცვის თქმა დაავიწყდა. რასაკვირველია, ეს ერთ-ერთ საუკეთესო მიზეზად მიიჩნია გიორგიმ და ძმისწულს თავი ცხელ ღომში ჩაყოფინა.

სახედამწვარი ჭაბუკი მას შემდეგ გახდა გულჩათხრობილი. შიშიც დასჩემდა და გულში სიძულვილიც ჩაიდო.

სწორედ მაშინ, ღვთისა თუ განგების ნებით ლევან დადიანი პაპამ, ალექსანდრე კახთა მეფემ მიიწვია სამეფო კარზე აღსაზრდელად. დაობლებული შვილიშვილი ძლიერ ებრაღე-

ბოდა, თან ეჭვობდა, რომ გიორგი მას არ გაახარებდა და არც რაიმე კარგს უქადადა.

ჭკვიანი პოლიტიკოსი იყო რეგენტი გიორგი და მიხვდა, რომ ალექსანდრესთან შუღლი ტახტსაც დააკარგვინებდა და ლევანს ლმობიერად მოპყრობა დაუნყო.

იმხანად ცნობილ დასტაქართა გარემოცვაში ნაიარევ და სახედამწვარ ადგილებს მკურნალობდნენ მომავალ მთავარს.

გამგზავრებამდე ბევრს ეჩიჩინა და უსაკო ჭაბუკი დაარწმუნა, - „თუ ალექსანდრეს მოუყვებოდა სასახლეში მისი შვიწროების ამბავს და მასზე განაწყენებული ხელმწიფე ომს გაუმართავდა, - სასახლეს ნაცარ-მტვრად აქცევდა და ცეცხლის ალში გახვევდა ყოველივეს... ასე უთხრა ლევანს:

„შენ რა გგონია, ცეცხლის ალშიც ისეთი მშვენიერი იქნება ეგ თქვენი სამლოცველო და პაპისეული ოდა, როგორადაც გეჩვენებათ დღეს?! - წადით, წადით და ისწავლეთ. ხოლო როცა დაბრუნდებით ეგების მოგართვათ ტახტი - უსისხლო და შეურცხვენელი...“

პაპის კარზე მივლინებული ლევან დადიანი აზიარეს ისტორიის სიყვარულს. პოლიტიკის თავისებურებებზე ბევრი ესაუბრეს, დათმობისა და შეტევის ორიენტირება ჩააგონეს, კულტურული ფასეულობანი მხატვრის ფუნჯით დაუხატეს.

ალექსანდრე კახთა მეფე რიდიტა და პატივისცემით ეპყრობოდა შვილისშვილს. ჩუმად იმას ცდილობდა, როგორმე გაერკვია, სასტიკად ხომ არ ეპყრობოდა ამჟამინდელი რეგენტი.

ლევან, სინმინდეებს გაფიცებ, მითხარი, ხომ არ გავიწროებენ სასახლეში. თუ გინდა ჯარს შევყრი და მძინარეს დავახრჩობინებ ბიძაშენს. ოღონდ შენ თქვი გეთაყვა და...

კეთილი კაცი იყო კახთა ხელისუფალი. მკვლელის ბუნებისა არაფერი ეცხო, მაგრამ ობოლი ბავშვის დაჩაგვრას ერთმორწმუნესაც არ აპატიებდა.

ლევანს ბიძის დანაქადები გაახსენდა. ჭკუათამყოფელი არ არის ის შეჩვენებული და ეგებ მართლა გადანვას სასახლეო. და ამის შიშით დამუნჯება არჩია. ამასთან, ოდიშელთა თვალში სახელი გაუტყდებოდა. პირადი ამბიციების გამო ძმა

ძმაზე როგორ წაეკიდა და სისხლი როგორ დაეღვარა. მართალია ჯერ კიდევ უასაკო იყო, მაგრამ არცთუ მთლად სულელი.

ალექსანდრეს თურმე დავით აღმაშენებელი უყვარდა მეფეებიდან გამორჩეულად. და ეს გრძნობა გადაანათლა შვილის შვილსაც.

გაივლის წლები და 26 იანვარს, დავით აღმაშენებლის ხსენების დღეს, ბუხრის მახლობლად, წმინდა გუნდრუკს დაუკმევს დიდი მთავარი სამშობლოზე უანგაროდ შეყვარებულ მეფეთ-მეფე დავითს.

წარმოიდგინა მომავალმა მთავარმა თავისი მამული. მისი მართვა-გამგეობა ეძნელა. მოეჩვენა, რომ ათმაგად რთული იქნებოდა ქვეყნის და ხალხის მეუფება.

მართლაცდა გენია უნდა იყო, რომ აურაცხელმა სახელმწიფო პრობლემებმა არ დაგქანცოს. მე ასე მეჩვენება, რომ სამეგრელოს მთავრობას ვერ შევძლებ, თორემ სრულიად საქართველოს მეუფება ხომ წარმოუდგენელიაო...

მაგრამ, სიძნეელებისაკენ მიმავალი გზა იზიდავდა.

ცოტა ხნით მაინც სწადდა ტრიუმფიდან დაეჭექა, რომ ერთიანი საქართველოს მეფე იყო; რომ მუხლებში ჩაცვივნოდა ქვეყნის მოსახლეობის ნაწილი და თავი ყოვლისშემძლედ ეგრძნო.

და იმ დღეს დაიფიცა, რომ ძალ-ღონეს არ დაიშურებდა და გახდებოდა მეფეთ-მეფე. მერე ინანა, რომ ასე იჩქარა; ჭაბუკურ მოუთმენლობას გადააბრა ყოველი. „არ უნდა დამეფიცა, ეგებ ვერ მოვახერხოო“, და ძილის წინ მწარე ფიქრთა ცემას მიეცა...

მხოლოდ ის ახსოვს, რომ ძილისპირულზე უკანასკნელად ასე გაიფიქრა:

- „ღმერთო ჩემო, კიდევ კარგი რომ შემოქმედი არა ვარ, თორემ სიამაყისაგან მთლად შევიშლებოდი თურმე...“

ისევ ეგ დანყვევლილი მარტოობა, რომელიც სულს უღრღნიდა ოდიშის ძლიერამოსილ მთავარს.

თვით დარუნდიაც დღითიდღე ივსებოდა. მასში ქალური ებრძოდა ახალგაზრდულს და ნირშეცვლილი ქალბატონი ისეთ მშვენიერად არ ესახებოდა, როგორც უნინ... შემოიღვივით დასეირნობდა ცივ და მიუსაფარ კედლებს შორის და ვის არ უყვებოდა თავის უბედურებას. სულ რომ არ გცოდნოდათ მისი ამბავი, მაინც შეატყობდით, რომ მამაზე იყო განანყენებული...

მწუხარე დედოფალმა თავდაპირველად ყველა შეიგუა და შეიყვარა, გარდა ლევან დადიანისა. ეჩვენებოდა, თუ რა იყო, თავი ვერ მოება მთავარს, მაგრამ ქალის უკმაყოფილო მზერაში თავჩაქინდრული დევკაცი მისავე დანაშაულს გრძნობდა...

„სულ მწუხარე იყო დარუნდია, მაშინაც, როცა სტუმრად მენვია, მაგრამ ასე ძლიერ აღელვებული არასოდეს მინახავს...“

უსულო საგნებთან მოსაუბრე ქალბატონს მთავარი ეჭვის თვალით უყურებდა.

„იქნებ ჭკუიდან შეიშალაო“, - არ იცოდა მთავარმა ვისთვის მიემართა. ექიმი სრულიად ზედმეტად მიიჩნია, რადგან შესაძლო იყო დედოფლის სნეულებაზე ჭორი საქვეყნოდ გაევრცელებინა. და ასე ახრჩობდა მთავარი დროს; ებრალებოდა მთავრის ასული და სამეგრელოს დედოფალი, მაგრამ მასზე ნაკლებად არც თვითონ იტანჯებოდა...“

იმხანად, მეზობელ სამთავროდან გამოძევებული მერაბ ქორთოძე დადიანის კარზე ეძებდა დიდებულ მომავალს.

ხასიათით ქვემძრომი იყო. იცოდა, რომ ლევანს იმერთა ხელისუფალი სძაგდა და მასზე მოგონილი საშინელებებით თავს აწონებდა მთავარს. ხშირად, მერაბთან საუბრისას ლევანს უთქვამს: „დახე, როგორი სასტიკი ყოფილაო,“ და ენამჭევრი მსახურისთვის უთხოვია ყველაფრის მოყოლა... მერაბიც, ხან მელაძუას უძახის იმერეთის ხელისუფალს, ხანაც მკვლელს.

გულში უხარია ოდიშის მთავარს, რომ ასე ადვილად სწავლობს მსახურის ბუნებას. ისიც, სულის სალაროზე გასაღების მორგებას სთხოვს ახალ ბატონს. ასე სწადია ლევანს დიდად დაიხლოვოს, განვრთნას, რომ თავისივე მიზნებისთვის გამოიყენოს, იმსახუროს. მთავარი მას ვეზირთუხუცესად ნიშნავს, შემდგომში კორტუგად წოდებულს...

მინი დოსიე ისტორიული ცნობარი

ვაზირთუხუცესი – არაბულად „ვაზ-ირუნ“, მინისტრს, თანაშემწეს, მაშველს, ვაზირს ნიშნავს. პირველად თამარ მეფისა და გიორგი III-ის ისტორიკოსის გარდა არცერთს არ უხმარია. ანუ ეს თანამდებობა იმდენი წლისაა, რამდენიც თვითონ დადიანების გვარი. უზარმაზარი თანამდებობის მქონე იყო თვითონ ვაზირი, რომელიც რიგით მეორე კაცად მოიაზრებოდა სახელმწიფოში.

შემთხვევას უნდა მივანეროთ ალბათ, რომ სრულიად უცნობმა, მეზობელი სამთავროდან გამოძევებულმა კაცმა რამოდენიმე თვეში ამოდენა მანდატს, ჩინს გამოჰკრა ხელი.

ალბათ თვითონ მთავარს რაღაც პოლიტიკა ჰქონდა. თურა, ამას მოგვიანებით შევიტყობთ.

ხმები დაირხა, ვითომ ეგ ის კორტუგა იყო, სეტემან შარვაშიძის ქალს რომ ჰყვარობდა მალვით. როცა მთავარმა დედოფა-

ლი წარუდგინა გასაცნობად, ზომიერსა და თავდაჭერილ მერაბს ეტყობოდა, რომ დედოფალს ოდესღაც მართლა იცნობდა.

ამ ქალის მშვენება უამრავ მამაკაცს მონუსხავს, მაგრამ სად შეხვდა ვეზირთუხუცესი შარვაშიძის ასულს?! – ეჭვიანობდა ლევან დადიანი, რადგან უცხო მოფერებითა და ალერსით „თანურიას„ ეძახდა სამეგრელოს დედოფალს. მერაბის წარმომავლობა საეჭვო იყო და თან ბურუსით მოსილი. ეს კაცი ყველას და ყველაფერზე გესაუბრებოდა, საკუთარზე კი კრინტს არ დაძრავდა.

ამასთან დარუნდია თითქოს დაუბრუნდა ჩვეულ ცხოვრებას. ისეთი მხიარული, მზრუნველი და ყურადღებიანი გახდა, რომ მთავარს მისი ხასიათის ცვალებადობა ანცვიფრებდა. ჩვეულებისამებრ, არ ესაუბრებოდა უსულო საგნებს; მდუმარების ნიღაბიც ჩამოიშორა და პირმცინარ აფროდიტეს დაემსგავსა, მასავით ლამაზსა და მიმზიდველს...

„მშობიარე ქალს თავისებურებანი ახასიათებს. ზოგი გამალებული რკინის ზოდებს ნატრობს, ზოგსაც ჰალუცინაციები აწუხებს. ალბათ ამადაც შეიცვალა დარუნდია„ – ასკვნიდა თავისთვის მთავარი...

მაინც რა სასტიკი და უნდო ვარ მამაჩემივით. როგორ დავაჯერე თავი, რომ დარუნდია მე, ძლევა მოსილ მთავარს მანაცვალედა ვილაც ვაზირთაგანზე?!„ – ჩემს მიერ დანინაურებულ დევნილზე? – მთავრის ასულია, სათნოებით აღსავსე და რა ღმერთი გაუწყრება, რომ სამეგრელო შეარცხვინოს?

„თვითრწმენა გამარჯვების ნახევარს უდრისო„, – ამბობენ ფრანგები. სწორედ თვითრწმენამ გაათავისუფლა ეჭვებისაგან და გულმხიარულმა იმავ ღამით ცოლს თავისი დედის ნაქონი საგვარეულო ბეჭედი აჩუქა...

სასახლის კიბეებზე იდგა დარუნდია. ამაყი, მედიდური გამოხედვით მართლაცდა მთავრის ასულსა და სამეგრელოს დედოფალს ჰგავდა.

წითელ სამოსში გამოწყობილი საოცრად მშვენიერი იყო. ცით მოგზავნილ ანგელოზს ჰგავდა, სულში რომ სინმინდებები ჩასახლებოდა.

კაბის კუდით ხვეტავდა სასახლის უსასრულო კიბეებს. ხელთ ოქროს ხელჯოხი ეჭირა. ოდნავ შესამჩნევი მუცელი გამონეოდა წინ.

მერაბ ქორთოძემ თვალი მოჰკრა დედოფალს.

ეგ ქალი ისე ძლიერ არ აჯადოებდა, როგორც ფუფუნება, რომელშიც იძირებოდა სამეგრელოს უმშვენიერესი ქალბატონი...

ოქროს ხელჯოხის ხილვაზე გონება მოენამლა და უნებურად გაიფიქრა:

- „ასე ეყრდნობა თქვენი ცხოვრებაც ოქრო-ვერცხლს, მაგრამ ვერ გამიგია, რად მოგწონთ „ჯოხზე„ დაყრდნობილი ცხოვრება...“

იმავ წამს ძვირფასს ბეჭედს მოჰკრა თვალი. უზარმაზარი პეპელა გამოესახა ოქრომჭედელს.

„განა ასეთი ფრთაფარფატა არის თქვენი ცხოვრება?! – ფიქრობდა ბოროტი ცნობიერება ვეზირთუხუცესისა, მაგრამ, დასაკარგი მაინც არა ხარ...“

დედოფალი მდიდრულ შეზღონგზე ჩამოჯდა. ლალ-ი-გუნდისთვლიანი თმისსამაგრით გრძელი ნაწნავები მალლა აენია. იქვე მდგომ ვეზირთუხუცესს ცივად მიესალმა მხოლოდ.

გასაუბრება ენადა კორტუგას. ფიქრობდა, რომ თავისი ფილოსოფიური მჭევრმეტყველებით ბადეში გახვევდა ბანოვანს. მაგრამ, სამეგრელოს თავნება დედოფალი არ აპირებს ვეზირთან საქმის დაჭერას.

თავის ტკივილი მოიმიზეზა. მაინც ვერ ჩამოიშორა უტიფარი მსახურთაგანი. ასე ერურჩულება მთავრის ქალს:

- „ასე ანგარებით გათხოვდი და წარმოუდგენელია იყოთ ბედნიერი...“

- მაგრამ ასე თხოვდება ჩვენში მილიონი. როცა მთავრის ასული ხარ (ამაყობდა კიდევ ამით) ბევრი რამის უარყოფა გინევს. მათ შორის სიყვარულის. - პასუხობს დარუნდია შარვაშიძე.

- იქნებ გინატრია თანურია მდაბიოთაგანი ყოფილიყავ, ოღონდ არ გათხოვილიყავ ასე ძალდატანებით?!

- სულაც არა... ცდებით, თან ძალიან მწარედ... მამებმა უკეთ იციან თავიანთ შექმნილებს რა ბედი არგუნონ!..

არ ეწადა გაემხილა ვიღაც პატივმოყვარე კაცისათვის რომ მამაზე ცოტა არ იყოს განანყენდა. ანი მაინც ვერაფერს შეცვლიდა და ერჩინა საკუთარი პორტრეტი გამოეძერწა, ვითომდა ბედნიერი ქალის ფოტოსურათი.

ღირსეული ბანოვანი ემუქრება კიდევ მერაბს:

- განა იმისთვის მოხველ, რომ ცხოვრება ჯოჯოხეთად მიქციო? და ისედაც დარდიანს შემახსენო ჩემი უბედურება. მიფრთხილდი იცოდე!!!

მე დიდი პატივით ვსარგებლობ სასახლეში და ოდიშელთა ყველაზე განებივრებული დედოფალი ვარ. თუ შენსას არ დაიშლი და სულის სიღრმეში შთაჭრას დამიპირებ, გახსოვდეს, ენას მოგკვეთ, რომ ვერასდროს შეძლო ჩემი განანყენება! იცოდე ვინა ხარ და რა სიმაღლეზე იმყოფები. მთავრის ქალს ცოტა არ იყოს შენთან ყოფნაც მეხამუშება და ვშიშობ ამ ქმედებისთვის არ დავიმსახურო დადიანის რისხვა.

- ძალზე კი დაუშინებინარ იმ შენს ძვირფასს დადიანს... სეტემანისგან მსმენოდა, რომ ფიცხი ხასიათის იყავ და უშიშარი. კარგია, რომ ქმრის მორჩილი ხარ, მაგრამ მეჯავრება მონად ქცეული ქალბატონი, რომელიც მეუღლეს თვალებში შესცივინებს, „საბრალო სეტემან შარვაშიძე“, - ნუთუ იმისთვის აღგზარდა, რომ ასე დაგეხარა თავი ვიღაც დადიანის წინაშე? მაგრამ ახია მასზე. განა მან არ გასწირა თავისი მხოლოდმობილი ასული?!

- მაშ, ამბოხისკენ მომიწოდებ ვეზირთუხუცესო? მაშ, თავი არ დავხარო სულა? შენ არ გცოდნია გათხოვილი ქალის ხვედრის მნიშვნელობა. თუ საჭიროა ამყად ისეირნებ სასახლის ოთახებში და თუ საჭიროა თავდახრილი.

წასვლას აპირებდა დარუნდია შარვაშიძე, მაგრამ მამის სახელის ხსენებამ შეაცბუნა, დააბნია და ნაბიჯიც ვერ წარსდგა წინ...

-მაშ, იცნობ სეტემანს? - თვალი გაუბრწყინდა. დიდი ხნის უნახავი ჰყავდა დარუნდიას მამა და ყველაფრის მიუხედავად მაინც მონატრებოდა. იფიქრა, ეს კაცი ყველაფერს მეტყვისო და ამიტომ იდგა გახევებული.

-ნდობის მოპოვება ეწადა მერაბს. სმენოდა, რომ აფხაზ მთავარს წარუმატებელმა შინაომებმა სამეფოს ნახევარი დააკარგვინა. ამ ფონზე ენამჭევრმა განიზრახა ისეთი რამ მოეგონა, რითაც დედოფალს მისავე მოკავშირედ გახდიდა.

ომი გარდაუვალი იყო. ამიტომ რჩევა მისცა ასეთი დედოფალს:

-თანურია, არ მომწონს ეგ შენი უმოქმედობა. ბარემ ბოლომდე ემსახურე აფხაზთ და თუ გადარჩენაა, - გადარჩენა იყოს... დაელაპარაკე ლევანს, რომ მაშველი ჯარი გააგზავნოს სეტემანთან. თორემ დაილალა ამდენი გაუმართავი და წარუმატებელი ომისაგან. შენ რა გგონია, ეგ შენი მამიკო დიდხანს იცოცხლებს? დროზე მიეშველე და დაივიწყე წყენა. ხომ იცი, მამას მიეტყვება. შენი სიტყვებისა არ იყოს, „ეგებ მართლა უკეთ იციან რა ბედი არგუნონ თავისავე შექმნილთ!“, ერთი სამთავროზე შეყვარებული კაცია და გაემართლება თანურია...

მერაბისთვის მართალია ხელსაყრელი არ იქნებოდა, თუკი დადიანი ჯარს გაუგზავნიდა აფხაზ მთავარს. თუმცა ამის სანაცვლოდ ერთი მოიფიქრა.

ხვალ, შებინდებისას, სასახლის მახლობლად მდებარე უსიერ ტყეში უნდა შევხვდე ჩემს მსახურთაგანს. ცილი დასწამეს და შეურაცხყოფილი გამოდევნეს ქართლიდან. ძლიერ შემებრალა. ვიფიქრე, სეტემანი ღვთისმოსავია და იმ უბედურისათვის ბინის და სანოვანის მიცემა არ გაუჭირდება-მეთქი. ჰოდა, ვინაიდან ხვალ აფხაზეთს მიემართება, თუ გსურს

წერილი მისწერე მამას და გპირდები, უვნებლად გადასცემენ სეტემანს ყოველივეს.

თავჩაქინდრული დედოფალი იმდენად დაბნეული იყო, რომ ვერ განსაზღვრა კორტუგას როლი დადიანების კარზე და თითქმის უნებლიეთ დათანხმდა მერაბს უსტარის დანერაზე...

გულმხიარულმა მერაბ ქორთოძემ პირმცინარი მიმიკით დატოვა სასტუმრო ოთახი. ასე სწამდა, რომ დედოფალი საყვედურიან მოთქმას მისწერდა მამას და ლევანის მიერ გამოგზავნილ მამულელ ჯარს აფხაზი მთავარი ხიშტებით, ქვის სასროლი იარაღებითა და ხმალ-ხანჯლებით შეხვდებოდა.

თუკი სეტემანს დააჯერებდა, რომ დარუნდია უკმაყოფილი იყო და შევიწროებული, სეტემანი სასიძოს მოსათვინიერებლად ომზეც არ იტყოდა უარს....

•••

სანთლის მხრჩოლავ შუქზე სამეგრელოს დედოფალი მამისთვის წერილს სწერდა. ბუხარში მის ოცნებას ეკიდა ცეცხლი. აფხაზეთზე და პალმებზე ნოსტალგიამ ლამის შეშალა ქალი.

სარკმლიდან გაიხედა... ხომ ლამაზი იყო ოდიში, მაგრამ აფხაზეთთან მიმართებაში ერთ უსახურ ტერიტორიად მიიჩნია.

დაუბრუნდა სანერ მაგიდას... ოდნავ ბუუტავდა წითელი სანთელი და მომდინარი ცხელი ცრემლები გულს უთუთქავდა, სიბრაღულით მსჭვალავდა მთავრის ქალს...

„შენ ვერც კი წარმოიდგენ, რაოდენ ბედნიერი ვარ მე, დარუნდია შარვაშიძე-დადიანი... მივხვდი, რომ ჩვენ ორს შორის ერთი მაინც იმსახურებდა დიდებულ მომავალს. ოდესმე თემიდას სასწორი¹ უნდა გადაწონილიყო, რომ ორს შორის ერთს მინიჭებოდა მეტი ძალაუფლება...“

¹ სამართლიანობის ქალღმერთი.: სასწორით ხელში. ასოცირდება კანონიერებასთან, სწორ, ნამდვილ მართლმსაჯულებასთან.

დღე-დღეზე აყვავდება ეგ შენი სამთავრო. ნეტა კმაყოფილებით აღსავსე სახე მანახა, როცა აფხაზნი გეთაყვანებიან. იქნებ მაშინ მაინც მოიგონო შენზე უგონოდ შეყვარებული ქალიშვილი...

მომენატრა შენი დევივით როხროხა ხმა და ის ღიმილი, კლდის ნაპრალსავით რომ გეპარება...

„და მაშინ, როცა სხვისთვის სიცოცხლე ხალისია, რატომ უნდა იყოს მამა, შენთვის ცხოვრება დადგმული მეჯლისი, სადაც ცეკვავ იძულებით და აპირებ ცეკვას მანამდე, სანამ არ შეწყდება მელოდია...“

მე მეშინია მამი იმის, რომ ვთქვათ ვერ აღადგინო ეგ დაცემული და იავარქმნილი სამთავრო. მაშინ?!

ლევანი ღმერთი ნუ გგონია... ორგულთა გარემოცვაში რა უნდა გააწყოს... სულ მარტოა დედამინაზე... შენგან მოელის შველას, შენ კი მისგან. იმდენად არ გესმით ერთმანეთის, რომ ამ ნახევარი წლის მანძილზე ერთხელაც ვერ გამონახეთ დრო შესახვედრად... ასე უცხონი რომ ხართ ერთმანეთისთვის იმიტომაც გიჭირთ ორივეს. ასე განცალკევებულნი ვერც კი ამჩნევთ, რომ სულს ლაფავთ.

აბა ვინ მოგიგონებს მამილო ემაგ შენი ფარული მიზნებისთვის და ფიქრებისთვის? ამიტომაც ეცადე ისტორიას შემორჩე, არა როგორც ოდიშის დიდი მთავრის სიმამრი, არამედ ძლევამოსილი იმპერიის მმართველი.

გაფიცებ ყველა აფხაზთა სალოცავს და ილორის წმინდა გიორგის, რომ თუ რამ დააპირო ამიერიდან, პირველი ჩვენ გვაცნობოთ...

მთლად ისეთი გულბოროტი არ ყოფილა ლევანი, როგორადაც ფიქრობდნენ ამას ჩვენში. მწამს, რომ ომში და გასაჭირში არ მიგატოვებს. ამას მარტო მეგრული სიამაყის გამო არ იზამს... გკოცნი, - შენზე უზომოდ შეყვარებული ქალიშვილი.“

დარუნდია შერვაშიძე-დადიანისა.

1628 წელი.

დადიანთა საგვარეულო გერბი და ბეჭედი დაასვა წერილს და ძილგამკრთალმა ქალბატონმა ბნელ ღამეში როიალს მიმართა სულის სანუგეშებლად...

•••

იქნებოდა ღამის ოთხი საათი, როცა მთავარს ქალის წრიპინა ხმა შემოესმა. მელანქოლიურმა სონეტმა დადიანს მოჰგვარა ცრემლი. ახლა მიხვდა, რომ ეს ქალი მთლად ბედნიერი არ იყო მასთან და არც კმაყოფილი...

ასეა, ასე... ანგარებით გათხოვილი უკმაყოფილო ქალი ქმარს ყოველთვის რაღაცას აყვედრის! დიდ კაცს უმნიშვნელო საქმეებს უმაღავენ. იქნებ ეშინოდეს საყვედურის წარმოთქმის?! მაგრამ რა არის ამ როიალის შუალამით ამუსიკების მიზეზი? – წესისამებრ, ბედნიერი დედოფალი ასე გვიან სასახლეს არ უნდა „აჯოცხლებდეს„. მაგრამ, - როგორ გავიგო რა ანუხებს, რა აშფოთებს ჩემს დარუნდიას? ნუთუ ჩემსავით მარტოსულია?

ხალათს დაავლო ხელი და საძინებლიდან მისაღები ოთახისაკენ ძლივს გაიკვლია გზა. სულისაღმძვრელ სიბნელეში მთავრის ასული გარინდული იჯდა და ბუს მართვესავით ებრძოდა ძილს...

მთავარმა გულზე მიიკრა საბრალო დედოფალი.

- „ტირი, მაშ ტირი, დარუნდია? – თურმე რაღაც სულს გიღრღნის და მე კი მიმაღავ. შენც არ გჯერა ჩემი?! ალბათ გეშინია და ყველაფერს მიმაღავ. სხეულით ჩემს შვილს ატარებ, მაგრამ მაინც ჩემგან შორსა ხარ... მე სრულიად უცხო ვარ შენთვის. ნეტა უბრალო კაცი ვიყო და არა სამთავროს ხელისუფალი. ნეტა შენ მენდობოდე და გჯეროდეს ჩემი და...

- ლევან, - ძლივს წარმოთქვა დარუნდიამ. მარტოობასთან დაზავებულხარ და ჩემთვის ვერც კი იცლი. მე ყურადღების მომლოდინე ვარ შენგან! რაც აქ დავსახლდი, ჩემი არ გესმის. ჩემს ბრძანებას ზერელედ ასრულებენ. ვაი, რომ მდაბიო არა ვარ, თორემ რამდენს დამძრახავდნენ ჩემს წარმომავლობაზე... მე მთავრის ქალიშვილი ვარ, ლევან, პირველ ყოვლის და მერმე სამეგრელოს დედოფალი. თუ მამას შეეძლო ჩემთვის ერუქებიანა მშვენიერი წამები, შენ რა გზღუდავს, რომ ცოლისგან ასე განდგომილი ხარ?

- ნუ გაბრაზდები დარუნდი. დედის ხსოვნას და მამის საფლავს ვფიცავ, თუ მოინდომებ, თუ ისურვებ, ერთ დღეს სამთავროსაც მივატოვებ. გავიქცეთ სადმე შორს. მექარავნებს ან კოლხეთიდან გამავალ გემს გავყვით და ვიმოგზაუროთ დაუსრულებლად. მაგრამ, რას იტყვის ჩვენზე ხალხი?! უკადრისი უკადრებით მთავრის ასულსა და თვითონ ოდიშის მთავარს და ხახადაღებულ მტრისათვის მიუგდიათ თავისი მოძმენიო. აი, ეს მზღუდავს დარუნდია; ფიქრები განა მარტო შენ გტანჯავს? – მეც ბევრი მაქვს სადარდებელი. უმჯობესი იქნება ერთმანეთის სულებში ჩავიხედოთ და საყვედურსაც არ ვიტყვით მაშინ!

- გიყვარვარ ლევან, თუ...

- რა, დარუნდია, თქვი სათქმელი ყოველგვარი მორიდების გარეშე.

- იქნებ ჯერ კიდევ ვერ ივინყებ ეტლისგან დათქერილ სატრფოს? იქნებ მას მამსგავსებ და მიტომაც ცდილობ ჩემთან დაახლოებას. იდუმალემა ჩაუსახლდა ლევანს სულში და თვალემა წამოსანთებად მოემზადა. იფიქრა თავდაპირველად, რომ სეტემანისგან გაიგებდა დარუნდია სინამდვილეს, მაგრამ ისიც იცოდა, რომ რახან უსიყვარულოდ, თითქმის ძალდატანებით ათხოვებდა მთავარი ასულს, იქ განხეთქილების კიდევ ერთ მიზეზს არ დათესავდა.

მხოლოდ ეს უთხრა, ღვთის გულისათვის ვინ გაიამბო იმ უბედური გოგონას ისტორია...

- ერთი პირობის სანაცვლოდ. მინდა ხვალვე მაშველი ჯარი გააგზავნო აფხაზეთს და მამიჩემის წინააღმდეგ ამხედრებულებს შიშის ზარი დასცენ. ვალდებულიც კი ხარ მთავარო. ამასთან, მოლონიერებული და მოძლიერებული სეტემან შარვაშიძეც საიმედო მოკავშირე გახდება ალბათ.

ეს ლევანის გეგმის ერთ სცენარს შეადგენდა. ამიტომ მზად იყო შემოთავაზებაზე დაუფიქრებლად დათანხმებულიყო. ისე, ცოტათი გაოცებულმა უთხრა:

- არ მეგონა, პოლიტიკა და პოლიტიკური იდუმალემა შენთვისაც თუ იყო ნაცნობი! ვფიცავ, დავეხმარები სეტემანს,

ოღონდ მიტხარი, ვინ გითხრა საბრალო ქალიშვილის ამბავი, წყეული მეეტლისგან უყამოდ მოკლული გოგონას ისტორია...

სხვა ვინ, თუ არა ვეზირთუხუცესი კორტუგა. ისიც კი სთქვა, რომ ამ ამბავში ბიძაშენის – გიორგი ლიპარტიანის და იმერეთის მეფის ხელი ერია. ახლა თურმე ალიბს ეძებს, რომ მერმე მათ წინააღმდეგ ამბოხება მოაწყოს იმერეთიდან გამოძევებულმა მერაბმა.

- პატივმოყვარე კაცია მერაბი და იქნებ შური ამოძრავებდეს მათ მიმართ. მაგრამ მოაგონდა მთავარს ბიძა ლიპარტიანის წერილი და კორტუგას სისწორეში უმალ დარწმუნდა, მაგრამ რისთვის დასჭირდა სიმართლის თქმა? მარტოოდენ ნდობის მოსაპოვებლად? იქნებ თავს მათ მტრად გვაჩვენებს, სინამდვილეში მოთხრა და მოძირკვა აქვს განზრახული? მას არა აქვს ფული, არც ძალა, არც მასა ენდობა, რამეთუ არ არის არც ერთი მხარის მმართველი. ასე რომ, ის რომ რომელიმე პოლიტიკური ერთეულის იმედად არ იყოს გამორიცხულია. მაგრამ ვინ უმაგრებს ზურგს? – იმერეთი? გურია? ქართლი? თუ თვითონ ყოფილი რეგენტი?

ერთმა გარემოებამაც დააფიქრა. ეგ კაცი დედოფალთან იმდენად ახლოს იყო, რომ თავის გასაჭირსა თუ ფიქრებს მას ანდობდა, პირველი, რამაც ეჭვის საბაბიც გაუჩინა.

- მთლად ნუ მიენდობი მაგ კაცს დარუნდია... „ქალის ნაზ ბუნებას მამაკაცის მოძალადე ხასიათი ყოველთვის ჯაბნის. არ მისცე იმის უფლება, რომ ფილოსოფიური მჭევრმეტყველებით შთაიჭრას შენს სულში, თორემ შენსავე განცდებზე ითამაშებს ცალსახოვნად. ანონე მისი პიროვნება და არ მოინწონო მარტოოდენ ხასიათისთვის, რადგან პირფერები მუდამ იცინიან, ხოლო მარტოსულნიც თავს განსხვავებულად გაჩვენებენ. კაცს ჰგონია, რომ ის თვისება, რაც მოენიჭა ღვთისგან, - საგმობია. ამიტომ ნიღბოსნები მაღავენ თავიანთ ჭემმარიტ სახეს და არასოდეს გეცხადებიან ისეთებად, როგორებიც არიან სინამდვილეში. იქნებ ეგ მერაბიც ნიღბოსანია და სასახლე კარნავალი ჰგონია. ვხედავ კომედიანტივით ინიღბება. ჩემთან სხვა არის, შენთან სხვა. ამინდივით ცვალებადია და მომწუსხველი საუბრით მსმენელის მახეში გაბმა ჩვე-

ვია. ამიტომ, როცა მეტყველებს, სანახევროდ უს-მინე. გული-სყურს ნუ მიაპყრობ მას, რადგან სხვა საქმენიც არ დაგლევია ჯერ... არ მიიჩნიო თანატოლად, თორემ ეამება დედოფალთან გათანასწორება; ისევ შენთვისვე აჯობებს დარუნდი. სჯობს მთლად მარტოსული იყო, ვიდრე თვალთმაქცთან და პირფერთან გულგახსნილი...„

- ეგ შენი ქადაგებანი ეჭვიანი კაცის მეტყველებას უფრო ჰგავს ლევან!.. მაშ, რა არის იმის მიზეზი, რომ ასეთი მელაძუა სახლში გყავს მთავარო? არ გეშინია, რომ ერთ დღეს ყველაფერი წაგართვას და ხელცარიელი დაგტოვოს?!

- მე ვერაფერს წამართმევენ, რადგან პირატები და მძარცველები შორს არიან ჩემგან... მერაბი თუ რამეს ეცდებოდა სამაგალითოდ დავსჯი... ერთი რამის მეშინია მარტო, - შენს სიყვარულში არ შემეცილოს ვინმე. რაყიფობას მიჩვეული არა ვარ, საზიარო არაფერი მომწონს, განსაკუთრებით ქალის სიყვარული. მამის შეგონების თანახმად, მხოლოდ ქალი თუ დამიფლეთს გულს, თორემ ჯოჯოები და კალიები რას დამაკლებენ თუ იცი?!

კორტუგა ხელზე წამოსაკრავი არ არის. უზომოდ ჭკვიანია და ამასთან მებრძოლი. დამცირებას არ შეეპუება და თავისი „ლალადისით„ ბევრს აამბოხებს იმერთა ხელისუფალის წინააღმდეგ... სანამ მჭირდება ჩემს გვერდით ვიგულებ, ხოლო თუ იარაღის ლესვა იწყო ჩემსავე წინააღმდეგ, - გავაცამტვერებ. იმისთვის მოუგონიათ სასჯელი, რომ მისი შიშით მომაკვდავებს ცოდვის ჩადენაზე ხელი ააღებინონ. ფსიქოლოგიური ზენოლით დანაშაულის რიცხვი ცოტათი შევამცირე, ეზოში განლაგებული ზარბაზნები ყველას შიშის ზარსა სცემს. „მე შიშის გამოც ვუყვარვარ ბევრს...„

ლევანი გრძნობდა, რომ ქალს ძილი ერეოდა. რამოდენიმე წუთის შემდეგ დედოფალი ძილშიც ახსენებდა ლევანს, რომ სეტემანისთვის უნდა გაემართა ხელი...

- საბრალო მსხვერპლი. როგორ ჰყვარებია მამა, რომ ისევ მზად არის მიუტევოს ბერიკაცს დანაშაული და ცოდვისთვის არ აზღვევინოს. – წარმოთქვა ლევანმა და თვითონაც მიესვენა საძინებელზე.

•••

სახარებას თვალყურის დევნება დაუნყო დიდმა მთავარმა.

- „აჰა, მოვიდა ჟამი და მოდის კიდეც, როცა ყველა სათითაოდ გაიფანტება. მე დამტოვებთ, მაგრამ მე არა ვარ მარტო! ვინაიდან მამაა ჩემთან... ეს მიტომ გითხარით, რომ მშვიდობა გქონდეთ ჩემში... ნუთისოფელში ჭირი გექნებათ, მაგრამ გამაგრდით; მე ვძლიე ნუთისოფელს...“

საგონებელში ჩავარდნილ დიდკაცს ხელთ ყალიონი ეჭირა. თუთუნის ფოთლებს ტენიდა ანერვიულებული და ჩურჩულებდა ღმერთკაცის სიტყვას.

„თუმცა ბევრმა მთავარმა ირწმუნა იგი, მაგრამ ფარისეველთა გამო ვერ აღიარებდნენ, რათა სინაგოგიდან არ მოეკვეთათ. რადგან ადამიანთა დიდება უფრო უყვარდათ, ვიდრე ღვთის დიდება... იესომ შესძახა და თქვა: „ვისაც ჩემი სწამს, ჩემი კი არ სწამს, არამედ იმისი, ვინც მე მომავლინა, და ჩემი მხილველი ხედავს მას, ვინც მე მომავლინა...“

მე როგორც ნათელი მოვედი ნუთისოფელში, რათა არავინ, ვისაც კი სწამს ჩემი, ბნელში არ დარჩეს. თუ ვინმე მოისმენს ჩემს სიტყვას და არ დაიცავს, მე არ განვსჯი მას, რადგან ნუთისოფელში განსასჯელად კი არ მოვედი, არამედ ნუთისოფლის სახსნელად!...“

მას, ვინც მე უარმყოფს და არ მიიღებს ჩემს სიტყვებს, ჰყავს მსაჯული: სიტყვა, რომელიც წარმოვთქვი, განსჯის მას უკანასკნელ დღეს...“

თურმე წმინდანსაც ან იქნებ ღმერთსაც ეძნელება მარტოობა, თორემ უბრალო მოკვდავზე რა მეთქმის.

მართლაცდა ჭირით აივსო ჩემი ცხოვრება და ხალისი დავკარგე ნაადრევად. იქნებ აჯობებს დავარწმუნო თავი, რომ მე არა ვარ მარტო. მაგრამ როგორ?! სულისალმძვრელი სიმარტოვე მიძიძგნის სხეულს და ვგრძნობ, რომ ფიტულად, მანეკენად ვიქეცი. რატომ არის, რომ ყველა გამირბის სადღაც? დავილაღე... დავიქანცე ძლიერ. მე ყველასი უნდა მესმოდეს, ყველას გულისნადებს უნდა ვიცნობდე. სააქაოს მეუფება

რადგან მიჭირავს, სანაცვლოდ მოვალეობით მტვირთავენ! „ადვილია სხვისი უღელს მიმაგრება, დახმარება კი ძნელი... ერთი მაინც გამომჩენოდა სამთავროში, ვინც მანუგეშებდა სიჩუმის ანგელოზთან საუბრისას!...“

ცოტათი ეჭვი შეეპარა სახარების სისწორეში. „ადამიანთა დიდება უფრო უყვართ, ვიდრე ღვთის დიდებაო...“ მაგრამ ვინ განმადიდა მე. ვინ მაქცია მთავარ სათაყვანებელ კერპად?

ამ დროს ვილაც უცნობი ხმა, - სულიდან ამომავალი ემეტოქება ლევანს:

„რად გინდა კერპად რომ იქცე დიდო მთავარო! კერპები ხომ იმსხვერვიან, შენ კი არ უნდა განადგურდე!.. რად გინდა ვინმემ უფალზე ძლიერ შეგიყვაროს? – აჯობებს ძლიო ნუთისოფელს. ეძიე ნათელი, რომ არ დარჩე ბნელს!..“

მთავარმა მძინარე დარუნდიას გადახედა. სამყარო გასაღვიძებლად ემზადებოდა. გაჭირვებული მეურმე ურემს მიაჭრიალებდა გზაზე და ქვაფენილზე მძიმედ მიროხროხებდა...

მზეც, ის იყო სხივებით იპყრობდა მსოფლიოს. ყველას ეღვიძა. მხოლოდ ეგ ქალი იყო მძინარე. მშვიდ სახეზე ჩრდილები ცეკვავდნენ, მთავარმა ოდნავ გადასწია ფარდები, რომ სიბნელე, რომლისაც ეშინოდა, ცოტათი მაინც დაეთრგუნა და მარტოობისაგან გაეთავისუფლებინა ბურუსით მოსილი ოთახი.

მგრძნობიარე ბანოვანმა ნაზად გაახილა თვალები. მთელი ღამის უძინარს უჭირდა გამოღვიძება. ცისფერ, უძილობისგან დასისხლიანებულ თვალებს შიშის დემონი დაუფლებოდა...

ხასხასა ვარდებითა და შავი ტიტებით მთავარმა დედოფალს ერთი საიდუმლო გაანდო, რომ უგონოდ იყო მასზედ შეყვარებული...“

•••

ილორის წმინდა საყდარს წლებისგან მოტეხილი სეტემან შარვაშიძე ლოცულობდა. ხატებისა და სინწინდეების წინაშე მუხლმოყრილი მოგეჩვენებოდა სრულიად მარტოსუ-

ლად. ოლონდ ეს მწუხარე მანეკენი ენახა ლევან დადიანს. უბედური სეტემანი ასე ეუბნება ღმერთს:

- „მომეცი ძალა უფალო, რომ აღმოვფხვრა ჩემში ავი... მომძალეობია ეგ ბოროტება, თორემ აბა რა არის, რომ ძმათა წინააღმდეგ მახვილს ვლესავ„. მივეჩვიე საკუთარი კერპის შექმნას... მე არმაზის სალოცავი ვარ უფალო, ქარტახილებისაგან დაფშვნილი და გაცამტვერებული. ჩემი პიროვნება ერთიანად გარდაქმნილა. ნეტა ბალლი ვიყო, რომ ცხოვრება სხვაგვარად მოვანყო. ნეტა წმინდანი ვიყო და არა აფხაზი მთავარი... ისიც კი არ ვიცი, ვინ ვარ მე. ეჭვებმა სული დამიღრღნეს და შენგან განმარიდეს. მაგრამ ხომ გახსოვს, რომ მე ერთი ბედისგან დევნილი კაცი ვარ, რომელმაც შენსავე შეგონებას არ ათხოვა ყური. იქნებ ამადაც შემიბრალო ქრისტევე. ჩემი აქ ყოფნით ეგებ გარისხებ, მაგრამ განა ყველა ჩემნაირი არაა?! შენთან ახლოს ვარ, მაგრამ მაინც შენგან განმარტოებული და განდგომილი. მოეცი ჩემს სულს მშვიდობა და დასახლდი ჩემში. რამეთუ გამიგია, რომ მშვიდობა ხარ. ნუ განრისხდები, მაგრამ იმიტომ მოვილტვი შენსკენ, რომ ვიცი მზე ხარ. ჰოდა, განანათლე სულის სიბნელე, რომ შევძლო გამარჯვება.

დანაშაულია ჩემი, რომ ღვიძლი ასული მივათხოვე ოდიშის მთავარს. მასთან დამოყვრება ისევე აფხაზებმა მირჩიეს... ახლა ვხვდები, რომ დარუნდიას ვულალატე და არ ვემსახურე პირნათლად. უკვე ექვსი თვეა, რაც არ მინახავს. ძნელია, შვილი ცოცხალი გყავდეს და მიგაჩნდეს მკვდრად. ჩემსავით თუ უზრუნველყოფს და იზრუნებს მასზე დადიანი, არაფერი მინდა მაშინ. მიჩვეული იყო ფუფუნებას, რომელშიც ეძინა, მიჩვეული იყო სილამაზეს, რომელიც ნაზი ბულბულივით აცისკროვნებდა მას. და თუ დადიანი აუგად ეპყრობა და მე კი მიმაღავს დარუნდია სატკივარს?!

საბრძოლველად მივალ ხვალ, მაგრამ ვშიშობ ომში არ დავიღუპო. რა საბრალო იქნება მოძმისგან განგმირული სეტემან შარვაშიძე. მერედა ვინ დაიტირებს, როცა დარუნდია აღარაა? – თურმე ეგ ქალი იყო მისთვის ბრძოლის ღმერთი, რომელიც ეხმარებოდა მუდამ. ჰოდა, ბედს უნდა მივანდო ჩემი თავი. დავაიმედო გული, რომ მკვდარს მაინც დამესხმე-

ვა დარუნდიას ცრემლები. მაგრამ არა... მარტო იმიტომ უნდა ვიცოცხლო, მსგავსს მშვენივას არასოდეს მოწყდეს თვალთაგან ცრემლი. ყველა ქალს უხდება ტირილი. მაგრამ ძნელად, რომ მამას ასულის ცრემლებმა გული გაუშმხიარულოს, თან მარტოდენ იმისთვის, რომ ამშვენივდეს მსხმოიარე წვეთები...

•••

ლურჯ ბედაურზე ამხედრებული სეტემან შარვაშიძე ომის ღმერთს, არესს ჰგავდა. შუბლშეჭმუხვნილს მზერა სადღაც შორეულ სივრცეში გადაეკარგა. ასე ეგონა, - არ განირავდნენ და მძვინვარე, ხელჩართულ ომში არ დატოვებდნენ ყვავ-ყორანთა საგლეჯად...

სამხედრო მწყობრით განლაგებულ ჯარს ვერ იტყოდით მთლად საომარი აღკაზმულობა უხვად ჰქონდათო, მაგრამ არც იარაღთა სინაკლებეს განიცდიდნენ. ერთი რამ ეთაკილებოდა სეტემანს, არ უნდოდა ამ მშვენიერ დღეს ძმის სისხლით გაეღება მდინარე ენგური... თან სულ ჩაესმოდა ხმები:

- ყოველი სამეფო, თავის თავის წინააღმდეგ დაყოფილი, გაუდაბურდება, და ყოველი ქალაქი ან სახლი, რომელიც დაიყოფა თავის თავის წინააღმდეგ, ვერ გაძლებს¹. ალბათ ამიტომაც მიჭირს ასე ძლიერ;

- ორი ძლევამოსილი მთავარი ებრძოდა დღეს ერთმანეთს. „აფხაზ მთავარს ნაჰკიდებოდა სხვა მთავარი და ვერ გაეყოთ ენგურს გაღმა მდებარე ტერიტორია.“

სეტემანის სურვილს წარმოადგენდა მთლიანად აფხაზეთი თავისი გავლენის ქვეშ მოექცია, მერმე კი არათუ „აფხაზ მთავრად“, არამედ აფხაზეთის მთავრად ქცეულიყო და დაემწყემსა აფხაზები და ჯიქები... ერთი გარემოება აბრკოლებდა მთავარს. სეტემანს უკვე ბებერ პოლიტიკოსად მიიჩნევდნენ და ცოტაღა ენდობოდა.

¹ მარკ. 3, 24; ლუკ. 11, 17.

ბოლო დროს წარუმატებელმა ომებმა არმია შეათხელა. ბევრიც გაიქცა და სხვა მთავართან ეძია თავშესაფარი. მოგეხსენებათ, კაცის გული იქითკენ მიიწევს, სადაც უკეთესი პირობებია. ამიტომაც ოქრო-ვერცხლსა და ჩასაცემელს დახარბებული ჯარისკაცი მდიდარ ბატონთან მსახურებას არჩევს გაღარიბებულთან თავის გატანას. ეს ომი გადამწყვეტი იყო სეტემან შარვაშიძისათვის.

მთავარს ძლივს შეეკრიბა და საბრძოლველად განენყო არმია. „ნუთუ ამისთვის გავწირე დარუნდია,, - ფიქრობდა ბედაურზე ამხედრებული მთავარი, - სეტემან შარვაშიძე. მან უძვირფასესი შესწირა აფხაზთ, ესენი კი ძლივს დარაზმულან საბრძოლველად. ბებერი გგონივართ, მაგრამ მთლად ხეიბარი არა ვარ. სადღაც მაინც არის იმედი გამარჯვების,,.

სეტემანმა ხრინწიანი ხმა აიმაღლა და ერთსულოვნად ამეტყველდა:

- „მე არა ვარ მეფე, მაგრამ მამა ვარ თქვენი. ვალდებულნი ხართ მემსახუროთ და ურჩინი გავიერთგულოთ. ხომ იცით, ერთიანი საქართველოს მეფე ბაგრატ III რომ დედით აფხაზი გახლდათ. ჰოდა, მისი ღირსების დაცვას გავალებთ დღეს...“

გუშინ, ილორის წმინდა სალოცავს ჩემზე განაწყენებულმა მთავარმა იცით რა სიბილწე ჩაიდინა?

მდუმარებამ მოიცვა ჯარი. ისმოდა მხოლოდ ხვნეშა და მძიმე სუნთქვა.

უნციოთ, რომ ილორის წმინდა გიორგის პატივი უნდა ვცეთ. თუ მას შეურაცხვეყოფთ, რალა აზრი ექნება აფხაზთა ყოფნა-არყოფნას?!

ნუ გგონიათ, ვითომ ომი მწადდეს მათთან, მაგრამ ხატის და სინწინდის შებლაღვას მამასაც არ შევარჩენ არასგზით...

თქვენზე ვლოცულობდი ნუხელის, როცა ცხენის ფლოქვის ხმა შემომესმა... საყდარი წმიდათა წმიდაა, და არ მეგონა თუ მის დარბევასაც იკადრებდნენ. ჩემს მსახურებს გზა გადაელობათ მათთვის, ორი მათგანი საკურთხეველთან განგმირეს, ერთი შეიპყრეს, მე კი ძლივს გამოვექეცი უდღეურებს...

მე იმის მეშინია, რომ თქვენზე მზრუნველ სეტემანს დღეს უმუხბოლოს ბედმა. მაგრამ ვიცი, რომ სისხლის უკანას-

კნელ წვეთამდე იბრძოლებთ. ჯაბანი და ლაჩარი თქვენში არ მეგულება და ეს მხდის კმაყოფილს...

ჩემს წინააღმდეგ ამხედრებულ ვაი მთავარს ერთი მზაკვრული გეგმა აქვს. დამარცხების შემთხვევაში დაზავებას მომთხოვს. მერედა იცით რის სანაცვლოდ? ტაძრიდან გატანილ საგანძურს ფეხქვეშ მომიფენს, ოლონდ დილეგს არ დავალპო. მხოლოდ გამარჯვება გვჭირდება, რომ ურჩინი ვითაყვანისმცემლოთ, სინწინდეები დავიბრუნოთ და ავტორიტეტი მოვიპოვოთ მეზობელ სამთავროებთან. ვერც კი წარმოიდგენთ, როგორ მეთანაღრება გული, როცა აფხაზეთს განადგურებულსა და დამცირებულს ვხედავ. ჩვენ არავის ვჭირდებით ასეთი უსუსურები, ამიტომ გავერთიანდეთ, რომ ვაიძულოთ მთლიანად საქართველო, აღგვიქვან მოკავშირედ, თან ერთობ ძლიერად!...

იმავე წამს, რა დაასრულა მთავარმა საომარი სიტყვების წარმოთქმა, მეზობელი ურდოს შემზარავი ხმა გაისმა და ქვემეხებმა ბურუსში და კვამლში გახვიეს აფხაზეთის სამთავრო.

უცნაური იყო, რომ ენგურის ზვირთები ისე აღარ დღეღვდნენ, როგორც ჩვეოდათ საერთოდ. დუმდა უბედურების შემყურე მდინარე და თავის აღზრდილ შვილთა სისხლს ითვისებდა და ისისხლხორცებდა. საშინელ გუგუნსა და ომის სტიქიონში მშვიდი იერი შეენარჩუნებინა და ჯიქურად გასცქერდა მის სანახებში მიმდინარე ძმათაშორის ხელჩართულ ომს...

სეტემან შარვაშიძემ ერთ მუშტად შეკრა ჯარი. მედრო-შეებთან და რჩეულ მებრძოლებთან ერთად წინ გაიჭრა ბრძოლის ველზე. ასაკი მაინცდამაინც ვერ ჯაბნიდა ომებში გაზრდილ და დახელოვნებულ მთავარს. სამთავროს სიყვარულით გაშმაგებული სადაც შვილს გასწირავდა, იქ არც საკუთარ თავს დასთმობდა...

მოულოდნელად სეტემანს ტყვიამ გაუარა ფერდში, შემზარავად ამოიგმინა და იქვე მყოფ დიდგვაროვნისა და მასავით დარბაისელის, ვინმე მარლანას მკლავებში გადაესვენა.

სისხლისგან იცლებოდა აფხაზი მთავარი სეტემან შარვაშიძე და მომაკვდავი დარუნდიასა და სამთავროს ბედზე ფიქრობდა...

უბელადოდ დარჩენილ ჯარში უთანხმოება ჩამოვარდა...
ჯარისკაცთა ნაწილმა ზურგი აქცია სეტემანს. საბრა-
ლო ბერიკაცი ფიქრობს, რომ არ გაინიერება შემოქმედისაგან...

არ მოელოდა სეტემანი, რომ ლევანი მოულოდნელად
გამოჩნდებოდა მაშველი ჯარით. მართალია ომები ყოველკვი-
რა ჰქონდა, მაგრამ, მაინცდამაინც დღეს ვინ ამცნო მას?

შავ ჰუნეზე ამხედრებულიყო ოდიშის მთავარი ლევან
მეორე დადიანი. ძალაუფლებამ დიდება მოაპოვებინა ამ კაცს,
ხოლო ჭკუამ მოალონიერებინა სამთავრო... აქ ორი მიზნით
იმყოფებოდა. პირველ ყოვლის დარუნდიას თხოვნას ასრულე-
ბდა და სიმამრს უმართავდა ხელს, მეორე რიგში, იცოდა დადი-
ანმა, რომ გამარჯვებული სეტემანი და მოლონიერებული
სამთავრო მომავალში საბრძოლო იარაღად გამოდგებოდა...

ძლიერი მაშინ ხარ, როცა თავს გარეშე თუ შინაური მტრე-
ბისგან ოსტატურად იცავ. მთავრის პოლიტიკური ორიენტაცია
გულისხმობდა სიმამრის გულის მოგებას და მის განვრთნას
თავისი სურვილისამებრ.

სეტემანი დღე-დღეზე მოკვდებოდა, მაშინ კი იძულებუ-
ლი გახდებოდა, როგორც მთავრის ერთადერთი ნათესავი
აფხაზთა მთავრად აღსაყდრებულიყო.

„მე ძლევამოსილ იმპერიას ვქმნი და მამაცი და გულადი
აფხაზნი ალბათ მომეშველებიან ძლიერ.“

ოდიშის არმია, მამაცი რაინდებისაგან შემდგარი და მდი-
დრული აბჯარ-ასხმულობის მქონენი ვილაც თოფის ამარა მე-
ბრძოლ ვაიმთავარს ვერ შეუშინდებოდა. ზარბაზნების, ქვე-
მეხების, ჭურვის, ქვისსასროლი იარაღის გამოჩენამ მტერს
თავზარი დასცა. ერთადერთი, რაც მოიფიქრეს,, მდინარეზე
გადებული ხიდის ჩანგრევა იყო, მაგრამ ჩანაფიქრს მარტი-
ვად მიუხვდა მხედართმთავარი დადიანი. ვითომდა მეტივეებ-
მა ლევანის გეგმისამებრ თოფები იშიშვლეს და გარნიზონები
ჩააყენეს ენგურზე. მომწყვდეულ მტერს ერთადერთი გამო-
სავალი დარჩენოდა. ეს იყო გაქცევა... მაგრამ დადიანი გამოუდ-
გა სეტემანის წინააღმდეგ მებრძოლ მთავარს და საოცარი სის-
ხარტით იხელთა დაუძინებელი მტერი თავისი სიმამრის...

ომიც დასრულდა. წარმატებამ და გამარჯვებამ ავტორი-
ტეტი აამალა სეტემან შარვაშიძისა და ბევრი ითაყვანგება...
მაგრამ მომაკვდავი მთავარი უკვე ველარაფერს გრძნობდა...

ცნობილ აქიმთა და დასტაქართა გარემოცვაში მთავარს
სიცოცხლე შეუნარჩუნეს. ძლივს დაიხსნეს სიკვდილისგან
დაჩრავებული ბერიკაცი, რომელიც ბოდავდა და წამდაუნუმ
„დარუნდიას,, გაიძახოდა.

რომ არა ღვთის ნება, ვინ იცის რა ბედი ეწეოდა სეტე-
მანს...

იმავე ღამით ლევან II დადიანი სასახლეს დაბრუნდა და
გამარჯვებით კმაყოფილმა შესძახა: „ვაი გამარჯვებაჲ...
არავინ იცის, და ვერც ვერავინ გაიგებს, რატომ წარმოთქვა
მთავარმა ამგვარი ფრაზა ან რას გულისხმობდა იგი...“

გამარჯვებულ დადიანს დარუნდია მიეგება პირველი.
ხედავდა კმაყოფილებით, მაგრამ სევდით და ჭმუნვით აღ-
სავსე პორტრეტს უძლეველი ოდიშელი მთავრისას.

„ეს კაცი მუდამ მჭმუნვარეა,,. ალბათ ამის მიზეზია მისი
ამჟამინდელი უგუნებოდ ყოფნა,, - გაიფიქრა დარუნდიამ და
ჰკითხა მეუღლეს დანვრილებით ყოველი.

- აბა, რა მეთქმის, - ვაი ასეთ გამარჯვებას . - ძლივს გა-
მოგლიჯეს სიკვდილს სეტემან შარვაშიძის სული. ვიცი, ძნე-
ლია, როცა შენსავე სისხლს უჭირს, მაგრამ გაუსაძლისი არა-
ფერია. მომჯობინდება როგორმე დარუნდი. ილოცე მანამდე,
რადგან არ აწყენს ღვთის წყალობა. ისე, რამოდენიმეჯერ გახ-
სენა ძილშიც...

მთავრის ასული შეფიქრიანდა. „ილოცეო,, მაშ მთლად
ისეა საქმე, რომ ლოცვა სჭირდება? ასე ეგონა შარვაშიძის
ქალს, რომ ღმერთი მართო გაჭირვების ჟამს უნდა გახსენე-
ბოდა! შესაბამისად ძნელბედობის ჟამს ლულულულებდა „მამაო
ჩვენოს,, და ექსტაზმორეული პირჯვარს იწერდა.

მგონი სეტემანის საქმე წასულია, მე კი მიმაღავენ. ღმერთო, რა დააშავა შარვაშიძის გვარმა ასეთი? როგორ, სიცოცხლის ფასად უნდა გამოისყიდოს დანაშაული? – მე ხომ ვპატიობ ყოველივეს და მეტი რა უნდათ?!

მამა, მამა, მამა... ტიროდა ქალი და თავის ოთახში ისე გამოკეტილიყო, როგორც გალიის ფრინველი...

ის-ის იყო აფხაზეთს გამგზავრებას აპირებდა, მაგრამ არ იცოდა როგორ ეთქვა ლევანისათვის...

ქალი ცოტათი ავადმყოფობდა. ეტლით მგზავრობას შესაძლოა ბავშვი მოეშალა მისთვის, ამიტომ ინიციატივა არ გამოუჩენია ლევანს. აფხაზეთში მისი გამგზავრება აუცილებელი იყო, მაგრამ საშიშიც. მთავარს ერთადერთი ოცნება ჰქონდა, აუხდენელი არ უნდოდა დარჩენილიყო ის ერთიც. და ეს იყო ვაჟის გაჩენის სურვილი. უკვე ოცდაორი-ოცდახუთი წლისა იქნებოდა და შიშობდა, რომ უმემკვიდრეოდ დარჩენილიყო.

ეცოდებოდა დანაღვლიანებული დედოფალი. გვიან ღამით გამოესაუბრა და გაუმხილა, რომ ორიოდ დღეში ეტლებს შეკაზმავდა, განამზადებდა და აფხაზეთს მიაბრძანებდა ღირსეულად.

დარუნდია მდუმარედ ისმენდა ლევანის ჩურჩულიან მეტყველებას. მხოლოდ ეს უპასუხა:

- სულ ტყუილი ყოფილა ლევან, - გამძვინვარებულ ვეშაპსა და გულბოროტ მხეცს რომ გეძახოდნენ. რა ხანია აქ ვარ და ვერაფერს მივაკვლიე ისეთს, რაც მაფიქრებინებს შენს სიშმაგეზე. ან, როგორ შეიძლება რომ ბოროტი იყოს შენსავით მგრძობიარე და გულისხმიერი კაცი... რა ხანია, რომ ყვავილთა კონებს მიგზავნი და ყოველ უზმოზე მწერ მშვენიერსა და მრავლისმთქმელ ლექსებს...

ეამა დადიანს ქალის კმაყოფილი სახის დანახვა, მაგრამ მისმა ნათქვამმა მოსვენება დაუკარგა. და ჰგავდა ამ წუთას მშიერ მგელს, რომელიც ცისკენ იყურება და თავისი ყმუილით იქიდან მოელის გადარჩენას. მაგრამ რა აზრი ჰქონდა მის ყმუილს, თუნდ ეტირა. მაინც არ გაუგებდნენ მას. ის ხომ მარტოობისთვის იყო განწირული. მარტოსულს კი აურაცხელ პრობ-

ლემათა გადაჭრა მარტოსვე უხდება. გუნებაში ერთი ლექსი მოუვიდა:

*„...დაიღალა სული ჩემი მარტოობით
ამდენ ტკივილს ვერ გავუძლებ ალბათ...
გამიტაცეთ და მარგუნეთ ფრთები,
დავივინყო ყოველივე ნათლად...“*

მაგრამ სად არის ფრთები? ხედავს, რომ ვიღაც მეტიჩარა სათითაოდ ალენავს მას, რათა არ დაიპყროს ოდიშის დიდმა მთავარმა ყველაზე ფასეული და მშვენიერი. აქამდე მიაჩნდა, რომ დარუნდიასთან მხოლოდ პოლიტიკური მიზნები აკავშირებდა, მაგრამ ჩადგა რა მათ შორის ვიღაც პატივმოყვარე კაცი, მიხვდა დადიანი, რომ თურმე უყვარს... იმასაც გრძნობს, რომ ასე უმოქმედობით დაკარგავს დარუნდიას, - სულით ფაქიზ ქალბატონსა და მომავალი შვილის დედას... არა... ყველაფერს შეეგუება, რაყიფობას კი არასგზით. მერე-და ვინ არის მოცილე?! ვიღაც დევნილი, შეურაცხყოფილი, დამცირებული და დაკნინებული კორტუგა, რომელსაც დედოფლის მახეში გაბმა ყვავილთა კონებით განუზრახავს...

ქალს ზოგადად ყვავილი უყვარს, და უფრო მეტად ყურადღება და პატივისცემა. ლევანმა მიიჩნია, რომ თუ სამეგრელოს დედოფალი გაიგებდა, ყვავილებს არათუ მეუღლე, არამედ მერაბ ქორთოძე უგზავნიდა, მათ შორის ძალად დანერგილსაც გააქრობდა და გააქარწყლებდა. პირფერი და ნიღბოსანი არ იყო, მაგრამ თავი მოიკატუნა, ვითომდა თვითონ უგზავნიდა დედოფალს საჩუქარს.

ნელ-ნელა მათ შორის სიყვარულის ძაფები იბმებოდა...

ექვანიამა მთავარმა გადაწყვიტა, რომ დღესვე გაემგზავრებინა დედოფალი აფხაზეთს; ქორთოძის შემონმება და მისი ფსიქოლოგიის შესწავლა მოუნდა. ეგონა, რომ იცნობდა, მაგრამ შეცდა.

ძნელად თუ მოატყუებდი ლევანს. გულთმისანიც იყო და შეეძლო გუმანით გამოეცნო, რას ფიქრობდა კაცი.

მართალია მერაბი ფარისეველი იყო, მაგრამ მაინც გაუჭირდებოდა ძალად გამხიარულება, როცა სასიხარულო არაფერი ექნებოდა. საკმარისი იყო მხოლოდ მზერაზე შეეხე-

და და ამოეცნო მთლიანად მისი პიროვნება. იყო თუ არა სანდომიანი და რა ამოდრავებდა მას...

ასე მიმართავს მთავარი დარუნდიას:

- „სეტემანის ვედრება ყურებში ჩამესმის დარუნდი და აჯობებს დღესვე წახვიდე აფხაზთა სამთავროს. ხომ იცი, რომ მამას შენზე ამოსდის მზე და მთვარე. შენ ხარ თილისმა, სულის აკვალანგი. და როგორ გაძლოს ავადმყოფმა უშენოდ? წარმოიდგინე, რა საბრალო იქნება შვილისგან უარყოფილი? თითქმის არარაობად იგრძნობს თავს... ასე ჰგონია, რომ ჩემთან უბედური ხარ... წადი, წადი და დაუმტკიცე, რომ ხარ ყოვლით კმაყოფილი. აპატიე, თუ რამ შეგცოდა. ჩემი სიყვარულისთვის ჰქმენ გეთაყვა. არ შეიძლება უსაფუძვლო ეჭვებში მოკლა საბრალო სეტემანი, რაღაც ახირებას შესწირო ძვირფასი მამა!...

კიდევ უნდოდა ბევრი რამ ეთქვა, მაგრამ მოაგონდა ვეზირთუხუცესის სახე. ეს კაცი ცუდად ასოცირდებოდა და გუნებას უფუჭებდა მთავარს... განწყობაშეცვლილი დადიანი მოყვებოდა უაზრო ლაპარაკს და თავისი ხასიათის ბრწყინვალედ მცოდნემ დუმილი არჩია სულელურ რჩევათა გაცემას.

ქმრის თხოვნას ყური ათხოვა სამეგრელოს დედოფალმა. მართალია, დღეს არ აპირებდა მგზავრობას, მაგრამ ერთიორი დღე არაფერს ცვლიდა. ცოტა არ იყოს მამაც მონატრებოდა, სეტემანის რუდუნებით მახვეწარი ხმა შემოესმა; წინათ რომ გაიძახდა „სამთავრო გადამირჩინეო... ეს ძახილი სრულიად ეუცხოვა და ასე შთაესმა: - „მომეშველეო დარუნდია,...

მთავრის ბრძანებისამებრ შეკაზმეს ცხენები, განამზადეს ეტლი და გაამგზავრეს სამეგრელოს დედოფალი.

•••

შუადღის სიცხემ მოქანცა სეტემან შარვაშიძის ასული. გზად მიმავალი თვალწარმტაც ბუნებას ეჩურჩულებოდა...

ენგურის ხმის გაგონებაზე ნოსტალგია მოზღვავდა. ახლა ხიდზე მიროხროხებს ეტლი. მაგრამ უკვე ვერ გრძნობს დაღლას. გაზაფხულის წარწარა მზე კოცნის მინდვრის ყვავილებს და ეალერსება ბუმბერაზ ხეთა რიგებს.

პირველად იგრძნო, რომ მარტო არ არის, რომ მის ბრძანებასა და სურვილს ფეხთ ეგებვიან ყველანი.

ხიდიც გადაიარა დედოფლის ეტლმა... ნაცნობ წისქვილს მოჰკრა თვალი. ეუცნაურა, რომ ჯერ კიდევ მყარად იდგა უძველესი ფარდული.

ყველას იცნობდა სამთავროში, მაგრამ ქალი, რომელიც წისქვილის მახლობლად იდგა, არ აღმოჩნდა ნაცნობი. თეთრი წინსაფარი ეკეთა და შავი მანდილი. თითქოსდა ამ ქალში შავთეთრი ებრძოდა ერთმანეთს. ამ წისქვილის შემდეგ სეტემან შარვაშიძის სახლამდე რამდენიმე ადლი თუ იქნებოდა.

უბრძანა დარუნდიამ მეეტლეს შეეჩერებინა ცხენები. ერთი-ორჯერ შემოსძახა ერთგულ მსახურთ ეტლის მეპატრონემ და როხროხა მარშრუტი შეჩერდა.

აინტერესებდა დარუნდიას, ვინ იყო ის ქალი. იქნებ შეცდა? თუ ის არის, რა უნდა აქ, მენისქვილის ფორმაში გამონყობილს?

ქალმა სიხარულისგან შეიცხადა. „მამიდა, ნუთუ დაბრუნდიო,“ - მიიჭრა დედოფალთან და კოცნით დახრჩობას უპირებდა, რომ არა დარუნდიას ზარდამცემი შეკითხვა.

- ხომ არ დაგავინწყდა, რომ შარვაშიძის გვარის ხარ მამიდა? ან რა გაგვჭირვებია ისეთი, ერთი ქალი რომ ვერ შეინახოს სეტემანის სასახლემ? ხალხი რას იტყვის. ხომ იცი, აფხაზთ არ უყვართ ღვთაებრივი გვარის წარმომადგენელს რომ დამცრობილს ხედავენ!...

- ვიცი, დარუნდია, ვიცი... მაგრამ რა დამრჩენია იმ სასახლემში, სადაც შენ არა ხარ... სადაც შენ არ ფუსფუსებ, იქ მე რა მესაქმება?! შენი მამიდა კი ვარ, მაგრამ ასე აჯობებს... იმ შენს მამიკოს არცთუ ისე კარგად აქვს საქმე... ცხოვრების მიზანს თუ ვერ იპოვი რისთვის დაიბადე მაშინ? დედამინა დიდია, მაგრამ იმოდენა არა, რომ ყველა უსაქმური დაიტიოს და ღირსეულად მოექცეს... აქ, ხალხს ვეხმარები. და თუ გამკიცხავენ, რაში მენალვლება.

- ნურაფერს მეტყვი გოგონი; მე იქ არ მივალ, სადაც არ მელიან.

„იმ სახლში, სადაც საჭმელს ტირიან
საჭმელს რა მაჭმევს;
იმ სახლში, სადაც სასმელს ნატრობენ
სასმელს ვერ დავლევ!
იმ სახლში, სადაც ლხინს შეჰნატრიან,
ლხინს ვერ მივირთმევ,
იმ სახლში, სადაც დარდი არ დარდობს,
დარდს რას დავარქმევ!...“

„მერე შეეკითხა, შენი შიმუნვარი ხათუნა როგორ არიო.
პასუხი რომ ვერ მიიღო, ძველი საუბარი განაახლა.

- სეტემანი მამაა შენი, მაგრამ უფრო უნინ ძმა იყო ჩემი... არ
გახსოვს ალბათ, როგორ გარდაიცვალა დედაშენი. მაგრამ ისე
კი იცოდე, რომ ბრალი მე დამდო მის სიკვდილში. ახლა სამხილიც
მოუმზადებია და არ ვიცი, რას მიპირებს. მაგრამ ყველაფრისთვის
მზად ვარ. სხვა რა დაგრჩენია, როცა ბედი დაგცინის და გამას-
ხარავებს. მარტო უნდა დამორჩილდე, გაუცინო და მის წესებს
მიჰყვე, იმისდა მიუხედავად, მოგნონს თუ არ მოგნონს იგი.

შენი გათხოვების შემდეგ აქ დავსახლდი დარუნდი.
როგორ გიხდება თურმე ეგ მშვენიერი მუცელი...“

დარუნდიამ ხმა არ ამოიღო. მამის უეცარმა გადაწყვე-
ტილებამ შეზარა. მხოლოდ ეს გაიფიქრა:

- არც კი ხარ ღირსი, რომ გინახულო. რა სასტიკი ყოფი-
ლხარ მამიკო! მაგრამ, რახან გზა გამოვიარე, ლევანის სურ-
ვილს მაინც ავასრულებ. მცირედი ხნით გესტუმრები ძვირ-
ფასო მამა.

მხოლოდ გამოესალმა მამიდას, ლოყაზე ეამბორა და
ისევ ეტლში ჩაჯდა.

სასახლემდე რამოდენიმე ადლი თუ იქნებოდა, მაგრამ ფე-
ხით წასვლა ვერ გაბედა, რადგან თავბრუსხვევების ეშინოდა.

სასახლის ვრცელი და უსასრული კიბეები აირბინა. ქო-
შინებდა დედოფალი და მაინც მირბოდა. შეალო სეტემან შარ-
ვაშიძის ოთახი და მამის მუხლებში განერთხო. ყველაფრის მი-
უხედავად მაინც უყვარდა...“

სკამზე მჯდომარე მთავარს სიხარულისგან რეტი დაესხა.

- „ნუთუ გაიგე ჩემი ძახილი დარუნდია,, – უთხრა ბოლოს.
იქნებ დაგავინყდა მამისგან მიყენებული ტკივილი? ნუთუ მპა-
ტიობ ასე მარტივად დანაშაულს?! არ მჯერა ასულო, არ მჯერა
ამისი...“

მამები შვილებს ყველაფერს პატიობენ, მაგრამ არ მეგ-
ონა პირიქითაც თუ ხდებოდა ხოლმე...“

დიდი ხანია პირმცინარი არ მინახიხარ... იმ შენს ქორ-
ნილში დარდნარევე იერს, შენში მღვიძარეს გავურბოდი. მე
ნაღვლიანი და უბედური ვერ წარმომიდგენიხარ. მითხარი და
დამაჯერე, რომ ამ ხნის მანძილზე ხელით არ შეგხებია ლე-
ვანი. იქნებ ჩემთან ფარისევლობს და შენ კი სიცოცხლეს გი-
წამლავს, რას იტყვი?!

უეცრად თავისი წერილი მოაგონდა დარუნდიას, რო-
მელშიც მამას ასე სწერდა მთავრის ასული: „მთლად ისეთი
გულბოროტი არ ყოფილა, როგორც ფიქრობდნენ ამას ჩვენ-
შიო,, – მაგრამ ნუთუ არ იცნობს ამ წერილს სეტემანი? იქნებ
მოატყუა კორტუგამ და არც კი გადასცა მთავარს დანაბარე-
ბი. ბრაზმორეული და მოტყუებული დედოფალი ასე ეკითხე-
ბა და ეუბნება სეტემანს:

- მამა, იქნებ ფიქრობ, რომ დამავინყდი, ან ავიცრუე შენ-
ზე გული? ლოთიც რომ ყოფილიყავი, მაინც მიგიღებდი მამად.
შენ რა გეგონა, ეგ შენი დარუნდია რატომ გახდა ესოდენ ამაყი?
– იმიტომ, რომ მთავრის ასული იყო, სახელოვანი სეტემან შარ-
ვაშიძის. წარმოუდგენელია, რომ გულში ბოღმა დავიგუბო და
მარტოოდენ სიამაყისთვის უსაფუძვლოდ უარგყო შენ, ოჯახზე
და სამთავროზე გრძნეულივით შეყვარებული დეეკაცი. უფრო
სწორად ასულზე და სამთავროზე... უნდოდა დაესრულებინა
და ეთქვა, რომ გზად უკმაყოფილო მამიდა შემოხვდა, მაგრამ
მამის ჯანმრთელობა სავალალო იყო და რადგან მაინც ვე-
რაფერს შეცვლიდა, ამიტომ დადუმება არჩია.

წესით, უბედური არ უნდა გამოვჩენილიყავ მამი იმ წერ-
ილში. მე არაფერი მანუხებს, გარდა შენი გაუთავებელი ავად-
მყოფობისა...“

- წერილი?! რომელი წერილი დარუნდია, - იუცხოვა და
გაიკვირვა სეტემანმა.

- იმაზე, მერაბ ქორთოძეს რომ უნდა მოეტანა შენტვის. ასე მითხრა, რომ შენტან დაახლოებული იყო. სეტემანის ერთ-გულ მსახურად გამაცნო თავი. მითხრა, აფხაზეთს დიდ მთავართან მოლაპარაკებაზე მივალ და თუ გსურს მისწერე რამე, რომ გული გაუხარო.

- მე არ ვიცნობ წერილს დარუნდია... მაგრამ... ნუთუ ეს ის მერაბია, იმერეთის სამეფო კარიდან გამოძევებული. ასე გამიგია, რომ თავისი ავი საქმეებით გაუნაწყენებია იმერთა ხელისუფალი. თურმე მწოლარე დედოფალს შევარდნია დღისით საძინებელში, და ნამუსის ახდა დაუპირებია. ასე ამბობენ, რომ გარყვნილი იყო და რელიგიისდა სანინააღმდეგოდ არ ერიდებოდა საყვარლებში წანწალს. გაუბედურებულ ცოლსაც ათასგვარი სიბილნით ემუქრებოდა თურმე. ნამუსახდელი ქალი შეირთო ფულის გამო და საბრალოს სულ იმას აყვედრიდა „საროსკიპოდან წამოგიყვანე და ოჯახური სითბო გაჩუქეო!...“

მოხარკეობისგან რომ განვთავისუფლდით, იმ წელიწადს წვეულება მოვანყვეთ, გეხსომება ალბათ დარუნდი.

შუა ზამთარი იყო მაშინ და იმერთა ხელისუფალმა გამოუცხადებლობის მიზნით თავი მოიავადმყოფა. თითქოს სახადი შეეყოფა. სანაცვლოდ, თავისთან დაახლოებული, გავლენიანი პირი – მერაბ ქორთოძე მოავლინა სტუმრად. ერთი-ორჯერ გამომელაპარაკა. მიუხედავად იმისა, რომ თავი მისგან შორს მეჭირა, იმის თქმა მაინც მოახერხა, რომ იმერეთის მმართველს სწეულება კი არა სიზარმაცე შეეპარა და მიტომ არ გამოცხადდა თქვენს კარზეო.

- ესე იგი მოიგონა ყოველი? დედოფალს წერილი დამანერინა, რომ მერე ჩუმად წაეკითხა? რაში სჭირდება მაინც?

- ნუ მიენდობი მაგ კაცს ასულო! ხომ იცი, სარკე ხარ სამთავროსი. ზედმეტად არ დაიხლოვო, თორემ კაცის ენა ისეთი შმაგი და ბოროტია, ვინ იცის რას დაგწამებენ.

მოხუცს გული მიგრძნობს, რომ ეს მუხთალი სოფელი ისე არ მომასვენებს, სანამ ერთ უბედურებას არ გადაუქროლებს ჩემს თავზე; ნუთისოფელი ვერანია და შმაგი. და ვიცი, რომ უცილობლად დამამცირებს და ფეხქვეშ გამიგებს. „თუ ახალგაზრდას ვერარა დამაკლო, ბებერს მაინც გამამწარებს!...“ ამასთან მაზღვევინებს – ხრინწიანმა ძლივს წაატანა!..

ბედი მართლაცდა გასაოცარია დარუნდია. ერთი ცუდი ჩვევა აქვს ოღონდ. ეგ არის, რომ მან არ იცის და არ ეშინია სეტემან შარვაშიძის. მაგრამ რაა გასაკვირი, თვით ღმერთიც არ დაინდო ბედისწერამ და სრულიად უდანაშაულოს აზღვევინა სისხლით.

დღე-დღეზე გავთავდები დარუნდი. ხედავ დავილალე და დავჩიავდი, მაგრამ სიბერემ იცის. ბებერი არაფერია მშვენიერი და რა ღმერთი გამიწყრება, რომ მე წარმომაჩინოს ლამაზად. მაგრამ ისე, სახელოვნად კი მინდა მოვკვდე. არ ვიყო დასაცინი.

...მე ერთი ფიქრი მაქვს მხოლოდ. თუ მე ვერ გამტეხა და ჯავრი შენზე იყარა, მაშინ?!

- შენ ეგ ნუ გეფიქრება მამა. ცხოვრებისეულ სიბრძნეს მეც დავენაფე. მწამს, რომ სასტიკია ნუთისოფელი, მაგრამ საყვარელი. მომწონს მასთან თამაში; მიტაცებს მისი გაკეკლუცება. ასე მგონია, რომ სანუთრო სარბიელია და მანამ ხარ ძღვევამოსილი, სანამ ყველაზე გრძნეულ რაშს დააგელვებ.

ზანტსა და ზარმაცს თითქმის არ უმართლებს არაფერში. მე კი ყოველგვარ ნიჭს ვაფასებ, რაც რომ განგებამ გამოიმეტა ჩემთვის... ერთი ეგაა, რომ ფიქრი არ მიყვარს, რადგან მას მარტოოდენ ტკივილის მოტანა თუ შეუძლია. ამიტომ, თუ რამ შევცოდე ეს იქნება დაუფიქრებლობისა და განუსჯელობის ბრალი...

მერე რა, რომ სახელოვანი სამთავროს დედოფალი ვარ. მე ვერ შევწირავ ჩემს სილამაზეს მას... ვინაიდან მე ცხოვრება უფრო მიყვარს, ვიდრე ეგ „მინის ნაფლეთები“. „ვინაიდან ღმერთმაც ისე შეიყვარა ნუთისოფელი, რომ მისცა თავისი მხოლოდშობილი ძე, რათა ყოველი მისი მორწმუნე არ დაიღუპოს, არამედ ჰქონდეს საუკუნო სიცოცხლე“.

ეუცნაურა სეტემანს, რომ მისმა ასულმა საღვთისმეტყველო ამბავი მოაყოლა საუბარში. ეს ადრე არ ჩვეოდა მას. ყოველივე დადიანის მონდომებას მიანერა.

ქალი კი განაგრძობდა მამასთან გულახდილად საუბარს:

- თუ არ დააჯერე თავი, რომ ცხოვრება მშვენიერია, მაშინ რა აზრი ექნება ავზე და ბოროტებაზე ფიქრს.

შენ შეიძლება ისევ ის ქარაფშუტა გოგონა გგონივარ, არაფერი რომ ადარდებდა და სილაში უცოდველი თითებით ითითხნებოდა. მაგრამ მე გავიზარდე, შევიცვალე... იქნებ გული დაგწყდეს, მაგრამ შენზე ნაკლებად არც მე ვიცნობ სა-წუთრობას...

პირველ რიგში სეტემანს გულზე მოხვდა სიტყვა უცოდველი. მერე ასულმა რომ უთხრა გავიზარდე და შევიცვალეო, - ამან უფრო რე დაანაღვლიანა და პირქუშმა გაიფიქრა: ხომ არაფერი შესცოდა ღმერთს და თვითონ სასახლეში მცხოვრებთო.

„**Mortuo leon; et lepores insultant,**” - ანუ, „ადამიანი ადამიანისათვის მგელია„.

ზედმეტად არ დააჯერო თავი დარუნდია, ვითომდა კარგად იცნობ ცხოვრებას. და რომ ყველაფრის მიუხედავად არის მშვენიერი... ასე იმიტომ გგონია, ასულო, რომ ჯერაც არ დაუმცირებინარ, მაგრამ გვერდით გაიხედე. განა ტყუილად შემორჩენიათ ადამიანებს ასეთი ცივი და უკმაყოფილო მზერა? საკმარისია ერთმა უბედურების გრიგალმა გადაგიქროლოს და უმალ თმები აგექოჩრება. სახე მოგინაღვლიანდება. გული მოგიკვდება, აზროვნება შეგეცვლება.

სადღაც წამიკითხავს და წიგნის ენით გეტყვი: „შენ თუ ცხოვრებას ადარებ მოედანს, მე ასე მოგმართავ: „წუთისოფელი სცენაა, ხოლო კაცი - მსახიობი„. ზოგჯერ მაინც დაეშვი ზეციდან მინაზე. შენთვისვე აჯობებს რომ გამოფხიზლდე. კმარა ამდენი ძილი. ახალშობილს და თოთოს ეპატიება, მაგრამ შენ კი აღარ! ილუზიებში ცხოვრებით გაშორდები რეალობას, ხოლო არარეალური ან მისტიურია ან სიკვდილისთვის განწირული. შენ უნდა ინადირო ყველაზე დარუნდი, თორემ სხვამ თუ დაგასწრო უცილობლად გადაგსანსლავს. არ სჯობია სხვა გასრისო, ვიდრე თვითონ გაითელო?! კარნავალზე, სანამ შენ ჩამოგგლეჯდნენ ნიღაბს, მანამ დაასწარი იმ სხვას და ახადე პირბადე, რომ ყველამ დაინახოს მისი შემზარავი სახე და გამომეტყველება. მხოლოდ ასე თუ გადარჩები ასულო!... ვაი, რომ შენი ნაზი ბუნების, მიამიტობისა და პატიოსნების გამო შენი მსაჯული გაგასამართლებს უკანასკნელ დღემდე!..

- მამა, როგორ მოგრეგია ეგ მძვინვარე წლები?! რჩევა-თა მოცემა ბოლომდე არ ისურვა და მამის სიბრძნეს არ ათხოვა ყური. რადგან სეტემან შარვაშიძის ღიმილი მონატრებოდა, - მძინარე სამყაროს რომ გაღვიძებისაკენ მოუწოდებდა და აიძულებდა.

აქ ცხოვრებას მიჩვეული ვიყავ მთავარო. იქნებ სახლიც ისევე მენატრებოდა, როგორც ჩემი სულთმოპოვავი მამიკო - თქვა დარუნდია შარვაშიძემ...

- მე კიდევ შენს მიერ აკვნესებული როიალი მომენატრა. „იქ მაინც თუ უკრავ დარუნდია? - შენ ხომ ბუღბუღი ხარ და არ შეიძლება დღენიადაგ ვარდს არ შეჰყეფო...“

პასუხს არც კი დაუცადა მთავარმა. თვითონვე გასცა კითხვას: - სხვაგვარად ვერც წარმომიდგენინარ, არ შეიძლება იადონი დამუნჯდეს. თუნდაც რომ დაბრმავდეს, მაინც იგალობებს, თან წინანდელზე საამურად!

მერმე ადგა მთავარი, ვაი-ვაგლახით ასულს მხარზე გადასდო ხელი და თხოვა სასტუმრო ოთახამდე მიეცილებინა, სადაც ტრადიციული ვახშამი მზადდებოდა შინდაბრუნებული დარუნდია შარვაშიძისათვის...

ამ ოთახიდან გასულებს ერთურთის ნათქვამი გონებაში ჩაებეჭდათ და სიტყვები უფორიაქებდნენ სულთ. „რამეთუ სიტყვა არის ღმერთი და თავდაპირველად იყო ღმერთთან!„...

აპრილის შუა რიცხვები იქნებოდა. აყვავებული ბუნება თავისკენ იხმობდა ყველას. მისმა ექომ მიიზიდა ლევან დადიანის გული. მარტოსული მთავარი სასახლის მახლობლად მდებარე ბაღში ისვენებდა...

ჭიდან მსახური წყალს ეზიდებოდა, ისმოდა ჭრიჭინი საზიდრის და ეს ხმა ესისხლხორცებოდა ბუნების ჰარმონიულობას. ჩიტები ჭიკჭიკებდნენ. წამით სწორედ ამ ბაღში შეგეძლო განტვირთვა. მშვენიერი გარემო იმასაც დაგავინწყებდა, რომ ადამიანი იყავ, - ტანჯვისთვის შექმნილი გუნდა. სწორე-

დაც რომ, თოვლის გუნდას მზე ლევს და ადნობს, ადამიანს კი უბედურება...

დარუნდიასთან განშორება ეძნელებოდა დიდ მთავარს. უნდოდა სასწრაფოდ მოეგვარებინა არსებული პრობლემები და განექარწყლებინა ეჭვები.

მსახურთაგანი დაიბარა მთავარმა და დაავალა პატივ-მოყვარე მერაბ ქორთოძის მოძებნა.

მთავრის წინაშე ცახცახავარდნილი ვეზირთუხუცესის მზერაზე ერთდროულად დაბნეულობასაც ამოიკითხავდით და შიშსაც. იმის კი სწამდა, რომ უზომოდ ბრძენი იყო... და თუ დადიანის გულისწყრომასაც დაიმსახურებდა, არაფერი დაშავდებოდა ამით. გზა ხსნილი იყო მისთვის, ხან იმერეთს სჭირდებოდა ცბიერი კორტუგა, ხან გურიას, ხან სამეგრელოს, ხან სვანეთს. ისეთი ნიჭი ჰქონდა, რომ ლამის სამეფო კარსაც შიშის ზარსა სცემდა. ამინდივით ცვალებადი იყო. თუ უნდოდა გამოუდარებდა, თუ არა ქარიშხლად ევლინებოდა გარშემოყოფთ. ჰქონდა საოცარი ნიჭი ადამიანთა ამბოხებისა. ისე განაწყობდა ერთ სამთავროს მეორის წინააღმდეგ, რომ ომი აუცილებლად იქნებოდა. გასაოცარი ის იყო, რომ თილისმასავით ბედი ამ კაცის მხარეს იყო. ვის მხარდამხარ იბრძოდა გამარჯვებაც მას რჩებოდა. ის უბრალოდ ნიჭიერი არ ყოფილა, არამედ იყო გამორჩეული, გენიალური; ღირსეულად მსახურება არსად შეეძლო, მაგრამ მაინც მსახურობდა. არც ერთი ხელისუფალი მოსწონდა, სამაგიეროდ იზიდავდა სასახლისეული ცხოვრება. იცოდა ამ კაცმა, რა დროს რა ეთქვა და როგორ მოენუსხა მსმენელი.. ფიზიკურად მშვენიერი იყო და ამით იზიდავდა ქალებს. თუ მამაკაცი ჭკვიანია და ამასთან მიმზიდველი, მეტი რა უნდათ მანდილოსნებს?!

ლევანმა კორტუგას ფრანგული ღვინო შესთავაზა. ათას ხუთას ორმოც წელს ფრანგმა მეფემ ლუვრში დააწურინა თავისთვის. მერმე თურმე დედოფალმა ჩუმად ბასტილიის ციხეში გაგზავნა¹. ამბობდნენ, რომ ამ ციხესიმაგრეში საყ-

¹ ბასტილია. ციხესიმაგრე და საპყრობილე პარიზში. აშენდა 1370-1382 წწ. ძირითადად პოლიტიკურ პატიმართა საპყრობილე იყო. ენციკლ. გვ. 225. ტ. II.

ვარელი ჰყოლია. პოლიტიკატიმარი სახელმწიფო მოღვაწე იყო, დიდ თანამდებობაზე მყოფი. მაგრამ დედოფალთან რომანის გაბმამ ყველაფერი დააკარგვინა. მეფემ თურმე სამუდამო პატიმრობა მიუსაჯა.

უყვარდა თუ არა თვითონ ქალს, ძნელი სათქმელია, მაგრამ ისე კი ღვინოს და სანოვაგეს უგზავნიდა ყოველთვის.

ჰოდა, ამგვარი ისტორიის მქონე სასმელზე ხომ ვერ მეტყვი უარს?!

ვეზირთუხუცესმა იუარა მაინც: - „არ ვეძალები ბატონო სასმელს, რამეთუ მეშინია ჩემშიც არ გააღვიძოს ყოველი!“, ისე, არც შენ დალიო მთავარო. ეგებ მონამლულია?

იქნებ იმ დედოფალს მისი გაჩუმება სწაღდა და ამიტომ იჩენდა გულისხმიერებას.

- ნუ ღელავ, მერაბ. სასმელი მე ვერ მომწამლავს ვერას-გზით. ვაპირებდი შენთვის მეთქვა, როგორ ჩამოაბრძანეს ბასტილიიდან ოდიშში ეს სასმისი, მაგრამ არ ღირს. თუ მსმელი არა ხარ და თვითონ დამზადების ისტორია არ გაინტერესებს, მეეჭვება, რომ სხვამ დიდად დაგაინტერესოთ თქვენო ბრწყინვალეებავ!..

ფიქრს მიეცა დიდი მთავარი. მაგიდაზე ეტრუსკული ლარნაკი იდგა. ხილით დახუნძლულ ვაზაზე ჩირი და ჩურჩხელა ეწყო.

(გაივლის დრო და სწორედ ამ ეტრუსკულ ლარნაკში მიმალული დანით დაისერავს მშვენიერი ქალბატონი ხელის მტევანს...)

კორტუგამ მზერა შეაგება შეზარხოშებულ მთავარს. ვითომ არაფერი ადარდებდა ამ წუთში... ასე ეუბნება მერაბი ლევანს:

- ხომ არაფერი გაგჭირვებია დიდო მთავარო?!

- დიდკაცს ყოველთვის რალაც უჭირს ჩემო მერაბ. გახსოვს, რომ მითხარი, დედოფალი მამას შენს წინააღმდეგ განაწყობს და ამის დასტურად წერილიც მაქვსო...

- ჰო, როგორ არა, მაგრამ გუნებას ნუ გაიფუჭებ ამ მშვენიერ დილას. რა სასიამოვნოა იმის მოსმენა, რომ ეგ შენი თანურია გლალატობს?

- მრისხანების ჟამს სასტიკი ვარ და არაფერს გეტყვი, დანარჩენი თვითონ განსაჯე...

ლევანისთვის წერილის გადაცემა არ ენადა ვეზირთუხუცესს, რადგან საკმარისი არ იქნებოდა მარტოოდენ შინაარსიანი სიტყვათა წყობის ნაკითხვა. საჭირო იყო წერილზე საგვარეულო ინიციალის დასმა. თუმცა, მთავრის მკაცრ და მომთხოვნ მზერას გვერდი ვერ აუარა, ზურგი ვერ შეაქცია და გულის ჯიბიდან ამოიღო რაღაც ფარატირა ფურცელი. თავი ოდნავ დახარა, ცოტათი წინ წაინია და ლევანს გადასცა წერილი.

მთავარმა დასტაცა ხელი ქალაქს. ვერც კი ამჩნევდა, როგორ უთრთოდა გული. „ნუთუ ისიც გამწირავს მარადიული მარტოობისთვის?! ნუთუ მილაღატებს და ჩემს ერთადერთ ოცნებას დააგლეჯს ფრთებს?! ხომ იცის, რომ სამეგრელოა ჩემთვის ყველაზე საყვარელი? ყველას ლაღატს შევეგუები, მაგრამ როგორ გავუძლო უშენობას დარუნდი? ალბათ მივეჩვევი. თუ მოლაღატე ხარ, იცოდე, პირველ ყოვლის შენ თავს ღალატობ. მე ყოველივე ლანგარზე მოგართვი და შენ კი ასე ღამაზად უარს ამბობ ჩემს მოწოდებულზე? მაინც არ მჯერა...“

წერილიც გახსნა და გულმოდგინე კითხვას შეუდგა. ყოველი სიტყვა გულს მეხივით ეცემა და გაუთავებელ ზარის რეკვასაც ყურს უგდებს დიდი მთავარი...

- „სულაც არ იფიქრო, რომ მთავრის მიერ დამონებული ქალი ესოდენ ბედნიერი იყოს, როგორც აფხაზეთის სამთავრობო კარზე... ჰოდა, იცოდე, მირჩევნია ქვრივი ვიყო, ვიდრე იმ სამთავროს დედოფალი, სადაც ჩემს ბრძანებას ყურსაც არ უგდებენ. მომბეზრდა სეტემან ყოველი... ერთი ასეთი გეგმა მაქვს. ღვინით უნდა მოვწამლო ლევან დადიანი. ხომ იცი, რომ დღე-დღეზე ბავშვს ველოდები. გული მიგრძნობს ვაჟია. ჰოდა, იმას შევძლებ, რომ გაგაბედნიერო. აფხაზეთი და სამეგრელო გაერთიანდება და ჩვენ ვიქნებით მმართველები. ნუ დარდობ! აქ ყველას მეუღლეზე შეყვარებული ვგონივარ. ეს იმიტომ, რომ აღარ იეჭვიანონ დედოფალზე და მკვლელად არ დამისახონ მომავალში. სეტემან, როცა სიძის სატირალში მოხვალ, - იცოდე, - მჭმუნვარე გამომეტყველება მიიღე, არ აფიქრებინო, რომ შეთქმულები ვართ...“

დარუნდია შარვაშიძე

უცნაურია, ნუთუ ასე ინიღბებოდა დარუნდია?! მაგრამ მაინც ჰქონდა იმედი, რომ ეს მისი ხელნაწერი არ იყო. უფრო მამაკაცის ხელწერას მიაჩნდა. გასაოცარი ის იყო, რომ დარუნდიაზე მეტად ეჭვი მერაბის სისწორეში შეეპარა...

ჩამოჯექი ვეზირთუხუცესო. ფეხზე დგომა ალბათ დამქანცველია.

ვერ შეკადრა უარის თქმა კორტუგამ. თან ცოტათი ეამაყა მთავართან გატოლება. სულ ახლოს მიინია და ბამბუკებისგან დაწნულ სკამზე ჩამოჯდა. არ იცოდა, რას მოიმოქმედებდა ლევანი, ამიტომ ელოდებოდა. თვალს არ აცილებდა მთავარს...

დადიანს განზრახული ჰქონდა ვეზირთუხუცესისათვის კალამი შეეძლია და რამოდენიმე სიტყვის დაწერა დაევალებინა. უნდოდა მერე ასოთამოყვანილობა შეემოწმებინა. მაგრამ ამით ხომ ეჭვს აღძრავდა, თავს იმხელდა. ამიტომ ასე უთხრა ვეზირს:

აჰა, აიღე იმ ხილს შორის მიმალული დანა და მინაზე გული დახატე.

ბრძანებას დამორჩილდა მსახური. სახილედან დანა აიღო და მინაზე დაიხარა. მერე გულის მოხატვას შეუდგა. როცა დაასრულა მთავარს ცალყბად გაუცინა.

- კარგია ვეზირო! ახლა შუაგულში დარუნდია შარვაშიძის ხეივანი უნდა ჩანერო ღამაზად!

ცოტათი იეჭვა კორტუგამ ლევანის ცბიერება. ასობის დამახინჯება დააპირა, მაგრამ ხელნაწერს იერი ვერ შეუცვალა! მიხვდა, რომ მთავარმა ამხილა, მაგრამ მაინც არ შეიმჩნია და უთხრა:

- ახლა რას მიბრძანებ დიდო მთავარო?

- იმას, რომ ზუსტად ერთ თვეში მცენარეებისგან გაანაშენიანე ბალი და მსგავსი ხეივანი გააკეთე. ასეთივე წარწერით. ოღონდ უცხომაც მარტივად უნდა შენიშნოს, რომ დედოფალს ეძღვნება საჩუქრად.

გულში ჩაიციინა მერაბმა. იქნებ ვერაფერს მიხვდაო და გაუხარდა. ის იყო წასვლას აპირებდა, რომ მთავარმა შემოსძახა:

- საიდან გაქვს დარუნდიას ხელნაწერი ვეზირთუხუცესო?

- დედოფლის მსახურმა მომართვა. ის იყო მობრუნებას აპირებდა, რომ ლევანის ირონიული სიცილი შემოესმა:

- ადრესატი კი შეშლია საბრალოს!..

საიდან იცი მერაბ, რომ ეს მისი კუთვნილია? დარუნდია ჩვეულებისამებრ დადიანთა საგვარეულო ბეჭედს ხმარობს და მთავრის ქალი ასეთ არასრულფასოვან წერილს არც კი დაწერდა... მაგრამ, რა წარმოთქვა ეს მთავარმა, ტუჩზე იკბინა. მართალია ვერაგ მსახურს ჩანაფიქრს მიუხვდა, მაგრამ ახლა მისი მხილება არასგზით შეიძლებოდა. რუხის ციხის აგება ახალი დაწყებული ჰქონდა. სანამ მისი მშენებლობა არ დასრულდებოდა, სრულიად ზედმეტი იყო გარეშე თუ შინაურ მტრებთან ომის გამართვა. შიშობდა ლევანი, ეგებ ეგ თვითმარქვია გაიქცეს და სხვასთან ჰპოვოს თავშესაფარიო. ამიტომ ეცადა გამოესწორებინა თავისი ნათქვამი.

ისე, ვგონებ სწორი ხარ მერაბ. არ მინდა დავიჯერო, რომ მლაღატობს, მაგრამ... რას იზამ... იმ ანდაზისა არ იყოს „თავს ზევით ძალა არ არის!“, საგვარეულო ბეჭედი ამას წინათ თურმე დაიკარგა. ალბათ ამიტომ არ გამოსახა ინიციალი წერილის ბოლოში. ღმერთო, ღმერთო, რა დავაშავე, რომ ასე გავინიჩე?

- უდავოდ მართალს ბრძანებთ თქვენო აღმატებულე-ბავ, ახლა კი თქვენის ნებართვით დაგტოვებთ...

- თურმე თვალეზე ბინდი მეფინა და რომ არა შენ დილეგს დავრჩებოდი დღემდე. ჰოდა, ნიშნად მადლიერებისა, დღეიდან სალარო და ხაზინა შენი გამგეობის ქვეშ იქნება. ამაზე დიდი პატივი იცი, რომ არც ერთ ადამიანს არ შეიძლება ეღირსოს, თუკი რასაკვირველია მთავრად ან მეფედ არ ხარ დაბადებული...

...ისევე სასახლის მახლობლად მდებარე ბაღში ფიქრებს მიეცა ლევანი.

„და მეც მწერალს ერთი რამ მეფიქრება: რა ნიჭიერია ეს კაცი. რომეოს ან ოტელოს როლი რარიგ დაამშვენებდა. ბუნების დანაშაული, რომ სწორედ ამ ეპოქას მოეგლინა ასეთი ხელოვანი კაცი. როგორ თამაშობს და ინიღბება თან?! ვაი, რომ მსგავსი გენია შექსპირიანას სჭირდება და რომ ეგ ნიჭი იჩქმალება ასე უყამოდ. ვწუხვარ მერაბ, რომ სამთავროში

თეატრალური დასები არ იმართება, თორემ რა გულმოდგინედ ვუყურებდი შენს სანახაობას და გაგაღმერთებდი... მარტოდენ ამ ნიჭისთვის ღირხარ სასახლეში დასარჩენად, მაგრამ შენი დარუნდიასთან ტრფიალი საფიქრებელი?! წერილიც კი შეუთითხნია, იმისათვის, რომ დედოფალზე აიცრუოს გული და მერმე კი თვითონ ეთაყვანოს...

•••

რაოდენ მშვენიერი ხარ დარუნდია. ზედგამოჭრილი დედა ხარ. მოლოგინებულიც კი მშვენიერი იყო...

მიიხსლოვა ასული.: ორსულ დედოფალს მუცელი წინ გამონეოდა. უეცრად მამამ ქალიშვილს ასე მიმართა:

- რას არქმევ დარუნდი შენს შვილს?!

- ასე მაქვს გადაწყვეტილი სეტემანი დავარქვა. ლევანთან ჯერაც არ შევთანხმებულვარ. მათ ასეთი წესი აქვთ, რომ თავიანთ შვილებს პაპისეულ და წინაპართა სახელებს არქმევენ, ამიტომაც მომრავლდა ალექსანდრე, მანუჩარი, ლევანი...

- ნუ იზამ ამას დარუნდი. აბა რა უნდა მოუტანოს ჩემმა სახელმა ბავშვს? სეტემანი სახელიც კი უბედურებასთან ასოცირდება. მე კი მინდა, რომ თქვენ მაინც გელირსოთ ბედნიერება. რა იქნება, რომ ჩვენს გვარს ელირსოს მშვიდი ცხოვრება?! სეტემანი სახელიც კი ბევრში გააღვიძებს ავს. ჩემს გამო რამდენი მტერი ეყოლება. ისევე ალექსანდრე აჯობებს, ან პაპის, - მანუჩარის სახელი.

- მამა, მოულოდნელად გაანყვეტინა საუბარი მსცოვან მთავარს. თითქოს რაღაც მნიშვნელოვანი უნდა წარმოეთქვა ქალის სპეტაკ ბაგეს. „ხვალ სამეგრელოს მივდივარ, - იქაურობაც მომენატრა ძლიერ, თითქმის შევეჩვიე იმ პირობებს, რომელსაც იქ მთავაზობენ. და იმ ხალხს, რომელთანაც მახლობლავებენ!..

- როგორც აჯობებდეს შენთვის, ისე ჰქმენ ასულო. შენ უკვე სხვა ოჯახისა და გვარის მსახური ხარ და არაფერი გაქვს ჩემი შესაკითხი.

ნუ შეშინდები მამი. შენ ახლა ხარ მარტო, მაგრამ შევცვლი შენს მომავალს. საიმისოდ ცოდვა ხარ, არაფერი დაგიშავებია ისეთი, რომ მარტოობამ გალიოს შენსავით ძლიერი ბერიკაცად...

•••

დარუნდია შარვაშიძის ეტლი მიუახლოვდა დადიანისეულ სასახლეს. ასე ფიქრობს დედოფალი, რომ ცივად შეხვდებიან სრაში.

„დადიანები მუდამ გულქვანი იყვნენ. გრძნობებს არასდროს გამოხატავდნენ პირნათლად! სულ მწუხარე გამომეტყველება აქვთ. ისინი პირმცინარები ჯერ არ მინახავს. ალბათ დღესაც უბრალო შეხვედრას მომიწყობენ...“

როხროხა ეტლი შეჩერდა. მთავარს აუწყეს დარუნდიას დაბრუნება. გულმხიარულმა დადიანმა ბიბლიოთეკის კარი გაიჯახუნა და სწრაფად დაეშვა სასახლის გრძელ და უსასრულო კიბეზე. იმავ წამს სასტუმროს კარები გაიღო და დარუნდიამაც მსუბუქად შემოაბიჯა. იგრძნო მთავარმა, - ვითომდა წმინდანი სტუმრობდა. მონატრების სურვილით გალელმა მუხლი მოიყარა დარუნდიას წინაშე.

ცახცახი აუვარდა სამეგრელოს დედოფალს. არც კი წარმოედგინა, თუ ასე ძლიერ მოენატრებოდა ვინმეს. მხოლოდ ის განიცადა ამ წუთას, რომ სულაც არ იყო ზედმეტი, რომ არ ამძიმებდა დედამინას. ის ჯერაც სჭირდებოდა კაცს – ყველაზე ძლიერ მეთაურსა თუ მმართველს. რა იქნებოდა ამ განცდის გარეშე? – ერთი უბრალო ქალი – ყარიბობისთვის გულგალესილი. თურმე რა კარგია, როცა ვიღაცას უყვარხარ. უსიყვარულოდ ხომ მხოლოდ მოარული ტომარა ხარ.

მერედა, როგორ დაიმცირა ლევანმა თავი. მსახურთა და ვეზირთა ჯიქურ გამომეტყველებასაც არ დაერიდა, მაგრამ არ სჯობს ყველა გააკვირვო და ამით ხალისი შემატო შენთვის წმინდასა და უძვირფასესს?!...

უცებ მთავარმა თვალი მოჰკრა მედიდურად მომზირალ კორტუგას. ეუხერხულა მთავარს, რომ ქალის წინაშე მუხლმოყრილი იყო და ზეზე წამოიჭრა იმავ წამს...

- „დღეს ელჩები მოდიან დარუნდია. ჯერ კიდევ დაქორწინებამდე წერილი მივწერე რომის პაპს, იქნებ ინებოს მისმა მონყალებამ ხელის გამართვა. თორემ დაილია სამთავრო მუშახელისგან, თან რა იაფად ყიდიან ადამიანებს. წარმოუდგენელია, რომ ამ ეპოქაშიც კი გაცხოველებული ვაჭრობა მიმდინარეობდეს სულიერებით. მერედა რაზე ცვლიან კაცს, რაზე ანაცვალებენ მის კაცობას?! – წყალზე, ვერცხლზე, ზეთზე, ტანისამოსზე, ღვინოზე და ვინ მოსთვლის რამდენ საყოფაცხოვრებო ნივთზე. და გვედრებ დედოფალო, - ღირსეულად დავხვდეთ მისიონერებს და გავმართოთ წვეულება სასახლეს...“

- თუ რამ შემიძლია, თავს არ დავზოგავ! ერთი კია, რომ მანდატურთუხუცესობის მეტი აღარა შემწევს ძალი.¹

- სამრეკლოს ვიქნები დედოფალო. შიმუნვარები მომიგზავნე თუ რამ დაგჭირდეს. მაგრამ, ხომ იცი, არ მიყვარს ლოცვის განწყვეტა. ასე მგონია, ღმერთთან კავშირს ვწყვეტ მაშინ!.. დედოფალთან მიიწია, ლოყაზე ეამბოროა და ჩუმად ყურში წასჩურჩულა: „მხოლოდ ღმერთი მაძლევს ძალას, რომ სამთავროსდა სასიკეთოდ გამოვიყენო...“

აინტერესებდა ვეზირთუხუცესს კორტუგას, რას ჩურჩულებდა მთავარი. ერთი-ორი ნაბიჯითაც წაიწია, მაგრამ ვერაფერი გაიგო.

¹ მანდატურთუხუცესი – პურობის წესიდან ჩანს, რომ ამირეჯები და გან??? მანდატურთუხუცესის ქვეშეითი ხელისუფლები უნდა ყოფილიყვნენ. როდესაც ძვ. საქართველოში მეფე ბრძანებდა, „პური მო???“ იგი პურობის წინაობას იურვებდა. (ხელმწიფის კარის გარიგება).

მინი დოსიე ისტორიული ცნობარი

„მელვინეთუხუცესი – საღვინეს უზენაესი გამგე.ის საქმეებს განაგებდა და თავის ხელქვეითთ სამუშაოს აძლევდა...“

მოგეხსენებათ, „ხელმწიფის კარის გარიგება“, უნიკალური ძეგლია. ქართველთა სადაურობის, წარმომავლობის, ცხოვრების და ისტორიული ამბის უტყუარი მაცნე. ასეთ რამეს გვამცნობს იგი: თურმე, როცა შებინდდება, მელვინე ფანჯას მომცროს მოიღებს ტაბაკითა, ანუ მყინვარიანითა ჭურჭელითა, ზედა მყინვარსა დაჰყრის და ხელითა მანდილი აქვს ბაღდადუისა,„ ეს ღვინო ღამისათვის უნდა ყოფილიყო მომზადებული და თუკი მეფეს მოეწყურებოდა, უნდა მიერთმიათ სასმისი. („ხელმწიფის კარის გარიგება“).

რადგან ლევან დადიანს მსგავსი სახელო გააჩნდა სამთავროს კარზე, - დიდი უფლებებითაც სარგებლობდა სასახლეში. მითუმეტეს მას შემდეგ, რაც ამ თანამდებობაზე სათნო და კეთილი კაცი დაენიშნათ.

სწორედ რომ მელვინეთუხუცესი დაიბარა კორტუგამ. დიდი ზეგავლენა მოეხდინა სასახლის ბინადარზე. ასე ემუქრებოდა მერაბ ქორთოძე მას:

- სამსახური რომ ჩემი წყალობით იშოვე ხომ არ დაგავინწყდა ზურაბ?! ვალში ხარ ჩემთან და დროა კვერი დამიკრა. მე დიდი კაცი ვარ... დღე-დღეზე კიდევ უფრო განვდიდდები და სანანებელი არაფერი გექნება.: ამ სამთავროში მეორე კაცი ვარ რანგით,! განა მარტო დადიანთან მაქვს ზავის პოლიტიკა? – მე შემომყურებენ ყოველი მხრით. არცერთმა იცის, ვის ვმსახურობ ღირსეულად. თუმც რაა გასაკვირი. ამის გარკვევა მე თვითონ გამძნელებია... გავალებ, რომ მთავრისათვის მირთმეულ ფრანგულ ღვინოში ინდური სანამლაგი გარიო... ნუ შეგეშინდება და ნურც ხელი აგიკანკალდება, განდიდებისთვის კაცთა კვლაც უნდა შეგეძლოს ზურაბ!.. რა დაშავდება, თუ ერთ უღირსს მთავარს სულს გავაფრთხობინებთ. მერედა იცი, რამდენს უნამლავს სიცოცხლეს? – არაფერია იმაში

დანაშაული, თუ ამ გაიძვერას მოვკლავთ. არავინ გაგასამართლებს ამისთვის!

- ამბოხებულები მთავრის გვამს ცეცხლს წაუკიდებენ, რომ არ დაკრძალონ ღირსეულად! შესაბამისად, ვერავინ გაიგებს, მოკლეს დადიანი თუ თავი მოიკლა!..

- მესმის, მესმის, მაგრამ მე რომ მკვლელი არა ვარ?!

- არ მაინტერესებს! - დაიყვირა შემზარავად ვეზირთუხუცესმა. ხვალ შუადღისას, მისიონერთა გარემოცვაში სული უნდა გააფრთხობინო ლევანს... იცოდე, თუ საწადელს ველარ მივალწევ, შენს ოჯახს გადავწვავ, - მე რომ გადავმალე სვანეთს. გახსოვს, რაც გადაგხდა თავს და როგორ გისაშველე... წარმატებით იმოქმედე. შენზეა დამოკიდებული, შენი ქალვაჟის ბედი... დასასრულს გეტყვი, ვთქვათ და მიმუხთლე ხომ... – უცებ საუბარი განწყვიტა. თავზე ნერვიულად ქავილი იყო, მერე ისევ მიუბრუნდა: „შენი ასული ხასა იქნება ჩემი, ხოლო ვაჟი დასაჭურისდება...“

მრისხანე თვალეებში მხოლოდ შურისძიებას ამოიკითხავდით. მერაბი დამცინავი მზერით მსჭვალავდა მელვინეთუხუცესს. გულმოკლული კაცი მხრებში სიმძიმეს გრძნობდა. ეს განცდა მაშინ ჩნდება, როცა ვილაცის წინაშე ვალში ხარ!... რა საცოდავად გამოიყურებოდა საბრალო ბერიკაცი. მშვიდად ცხოვრება ეწადა, მაგრამ შორს იყო იდილიისაგან! თავთჩაქინდრული ისე იდგა, როგორც ბავშვებს სჩვევიათ, როცა რაიმეს აშავებენ. მერაბი კი იცინოდა. ალბათ იმიტომ, რომ შეჩვენებული ერთ რამეს წინასწარ გრძნობდა, - დიდი უბედურება დაატყდებოდა ორს შორის ერთს უცილობლად!..

•••

თვითონ სასახლეს ორი შემოსასვლელი ჭიშკარი ჰქონდა. თვით ისტორიულ ქარტახილებში ამ ორნამენტიან, ჩუქურთმიან რკინის კარსაც დიდი თავგადასავალი ჰქონია, სხვა რომ არაფერი ვთქვათ თვითონ პალატზე...

ამ კარით მხოლოდ მაშინ სარგებლობენ, როცა მთავარი ნვეულებას მართავს. აქედანაა შესაძლებელი ცხენების, ეტლების და ურმების შებრძანება.

უზარმაზარი გალავანი არტყია თვითონ სასახლეს. იქნება ასე სამი-სამნახევარი მეტრი სიმაღლის, საკმაოდ სქელი, დულაბიანი, ნახევრად რკინისგან და კირქვისგან ნაგები.

წარმართული გავლენა ჯერაც შეიმჩნევა... ცხენის ნალი თავდაყირაა მიკრული შემოსასვლელში...

მერე იწყება ბილიკი, გზაჯვარედინივითაა უფრო. ერთი სამრეკლოსკენ და ეკლესიისკენ მიდის, მეორე ღარიბული ოდისკენ, ხოლო ყველაზე ფართო მათ შორის სასახლემდე მიგიყვანთ...

ათასობით ადამიანი შობილა და გარდაცვლილა აქ. ყველა დადიანის გვარისანი ყოფილან.

ცუდი ეგ იყო, რომ ყველა მთავარი სასახლეს და მის შემოგარენს იერსახეს უცვლიდა, რაც რასაკვირველია ამ პრეისტორიულ სანახაობას ნაკლებად მიმზიდველს ხდიდა.

ლევანს განზრახული ჰქონდა უწინდელი ხიბლი დაებრუნებინა ამ საგვარეულო სახლისათვის, ამიტომაც ნელ-ნელა იბრუნებდა სრა თავის შნოსა და ლაზათს...

სასახლისგან განმარტოვებით ოდა იდგა, ისლისსახურავიანი და ბამბუკებისგან შეკრული. ცოტა არ იყოს, სასახლის დიად გამომეტყველებას ჩრდილს აყენებდა ეს სულთმობრძავი, ღარიბული ოდა.

ეზოში ვარდები ხარობდნენ; მანგოს ხეები თავს იწონებდნენ, ასევე ჭყონდიდისა და ჭადრის ვეება ხეთა რიგები...

თვითონ სასახლე საოცრად დახვეწილი გემოვნებით იყო ნაგები. ვეებერთელა მისალები ოთახი ჰქონდა; იატაკი ფილაქნითა და მოზაიკით გაკეთებული. ძველად იატაკი არ ყოფილა სასახლეში. მერე რომელიღაც დედოფალს უკმაყოფილოდ დაუჩივლია, რომ სველ მიწაზე დგომა არ შეშვენოდათ მათ და მთავრის ბრძანებისამებრ მოაპრიალეს პოლი.

დიდი სურვილი ჰქონდა ლევანს ისევ ისე ღარიბულად მოეწყო სასახლე, მაგრამ ცოტათი რიდი ჰქონდა დარუნდია

შარვაშიძის. „იქნებ მასაც უკმაყოფილება გამოეთქვა მდაბიოსავით ცხოვრებაში...“

შუაგულში სეტემან შარვაშიძისგან მორთმეულმა მზითვთაშორისმა საოცრებამ მოიკავა ადგილი. როიალზე ლარნაკი იდო. როცა დედოფალი უკრავდა, მსახური ლარნაკს გვერდით გადადებდა ხოლმე. ორმოცდაათნათურიანი ჭალი ზემოდან ანათებდა პალატს, ფარდები მონითალო იყო, უფრო სწორად ძონისფერი. შეზღონგი და ხალიჩა ერთურთის შესადარი. მუხისგან დამზადებული მაგიდა თორმეტი სკამითურთ მოშორებით იდგა. ერთი-ორგან ძვირფასი ნახატი ეკიდა. ხოლო იქ, სადაც მზის სხივები თავს იყრიდნენ, მთავარს ჯვარი ეკიდა და ღვთისმშობლის ხატი, სულ ლალ-იაგუნდში გამოწყობილი და ოქროთი მოვარაყებული.

„ვეფხისტყაოსანი,“¹ მუდამ გადაშლილად იდო. კომოდზე შანდლები და საათი იდგა. ხოლო მათ ზემოთ ორ უზარმაზარ, ხახადაღებულ ლომს შორის სარკე ლაპლაპებდა. ჩინური პორცელანის ყურები მოსჩანდა სარკიანი კარადიდან.

სარდაფიც ჰქონდა სასახლეს, მარანიც და საიდუმლო გასასვლელებიც. უამრავი ოთახისაგან შედგებოდა და თითოეულიდან გამოსჭვიოდა სიმდიდრე და ფუფუნება. სასახლეში სამლოცველოც მოეწყო ლევანს. ასე რომ, ვინაიდან ოდიშს წვიმა ნამავდა ხშირად და საშინელ უამინდობაში გარეთ გასვლა ყველა სულდგმულს ეზარებოდა, შეეძლოთ სინმინდეები გარეთ გაუსვლელად მოენახულებინათ!

იმგვარი ბიბლიოთეკის მფლობელი იყო, რომ თვითონ მეფეთა კოლექციასაც ტოლს არ დაუდებდა...

საიდუმლო ოთახთა შორის გამოირჩეოდა სალარო... გამჭრიახ მთავარს აქ რკინის გისოსები დაუყენებია. სქლად დატანებული ბეტონით მთლად რომ სასახლე დაინვას ეს ოთახი მაინც გადარჩება.

ასევე ხარამხანა ჰქონია ლევანს... მის მიერ მოჭრილ ფულს ევროპაც ცნობდა თურმე... მონეტებს ოქრო-ვერცხლისგან ამზადებდნენ, ამიტომაც ყველა ბაზარზე ფასობდა და მისი მოქმედების არეალი იყო ვრცელი...

¹პირველად „ვეფხისტყაოსანი ლევან დადიანის თაოსნობით დაიბეჭდა

სწორედ ამ სასახლეს, შუადღის სამ საათზე ცხენოსანთა გუნდი მოუახლოვდა, ბრწყინვალე ეტლებში იტალიელი მისიონერები ისხდნენ. საოცარი სანახაობა მოეწყო დედოფალ დარუნდიას.

რა შეიძლება ითქვას მეგრულ სამზარეულოზე. გემო, რომელიც არასოდეს გავიწყდება და კერძები, რომლებიც გამოირჩევიან ორიგინალურობით. აქ მოსულებს რატომღაც ერთს აიძულებენ, - აუცილებლად უნდა მიირთვან ცხარე საჭმელები და არასგზით არ სთქვან მათზე უარი.

იტალიელი სტუმრები, მგზავრობისგან დაღლილები, უღიმამოდ შეექცეოდნენ ჭამადს. ერთმა როიალზეც დაუკრა. თავს ანონებდნენ შეკრებილ მანდილოსნებს და მთავრის გულს სიმებივით მართავდნენ! მაგრამ, რა უსახური და მიუსაფარი აღმოჩნდა ეს კლასიკა, დარუნდიას დაკრულთან მიმართებაში. როცა შარვაშიძე ჰანგებს გააჟღერიალებდა, იზადრებოდა მთელი სასახლე. ზუსტად ამ მუსიკის შესაბამისად იერს იცვლიდნენ ყრუ კედლებიც. ძლიერ ანერვიულებული ქალი ვერ იცლიდა მუსიკალური სამყაროსათვის. ნვეულების ორგანიზატორი იყო და მეუღლისდა საპატივცემლოდ ფაციფუცობდა...

მთავარმა ღვინო შესთავაზა მისიონერებს. უბრალოს ვერ ვკადრებო და მისთვის განკუთვნილი ოქროს თასი შეაძლია მოსულებს. უგუნებოდ იყო მთელი ღამის უძინარი დადიანი და ღვინოს პირიც არ დააკარა. აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაული ახლოვდებოდა და დიდმარხვის პერიოდში ერიდებოდა დროსტარებასა და ღვინოს.

მისიონერმა ვერ ჰკადრა დიდ მთავარს უარი და დადიანთა საგვარეულო აზარფეშიდან შესვა ფრანგული ღვინო.

მელვინეთუხუცესს გული შეუღონდა. მერაბ ქორთოძე კი მაინც კმაყოფილი ჩანდა, რადგან იცოდა, რომ პოლიტიკურ სერობებზე იტალიელთა მონამვლა არაფერს უქადდა სამთავროს კარგს...

ზოგადად, საწამლავს სწრაფი რეაქცია ახასიათებს. ინდური კი მათ შორის უპირველესია. იტალიელი მშობლიურ ენაზე აგონიას შედგომოდა. რამოდენიმე წუთში დაიღია და გათავდა ეგ კაცი. უჰაერობისგან დაიხრჩო საბრალო... შემ-

ზარავად ხროტინებდა ხრინწიანივით. თითქმის გაქვავებულმა ბოლოს ამოიგმინა და უსულოდ დაეცა იატაკზე.

პირველი კორტუგა გაიჭრა დასახმარებლად. სინამდვილეში კი ამონმებდა, კიდევ სუნთქავდა თუ არა ურბანო VIII-ის დესპანი...

ალქიმისა და მედიცინაში დახელოვნებულმა მთავარმა დაასკვნა, რომ უცხოელი, რომელიღაც საწამლავით იყო მონამლული. მაგრამ ნეტა რომელი მათგანი იყო, რომ ესოდენ სწრაფად მოქმედებდა?!

ადამიანური სიკერზე ლევან II-ისა გაგაოცებდათ. „მაინც სიკვდილისათვის დავიბადენით,, - გაიფიქრა, მაგრამ რა მომელის მომავალში?!

შინაგანი ხმა ასე ეპასუხება. არაფერს მოელოდე კარგს სახელოვანო მთავარო. ს-ა-ხ-ე-ლ-ო-ვ-ა-ნ-ი ! დამარცვლა დადიანმა. მაგრამ აბა რა სახელოვანი ითქმის ჩემზე, როცა ასეთი მზაკვრობა შემკადრეს აქ. „ჩემთვის განკუთვნილმა სხვა მოიხელთა, მოიკბილა,, ეს რა სამართალია უფალო, რომ წმინდა მისიონერს სულს უცხოობაში აფრთხობინებ, მე კი სიცოცხლის ღირსი მყავ... იქნებ მადლი უნდა შეგასხა, მაგრამ რად მინდა დანყვევლილი ცხოვრება. - სამთავროს კეთილდღეობის გარეშე... კარგი არაფერი მოელის ოდიშს.“! უცებ ურბანო VIII-სადმი მიწერილი წერილის ციტირება იწყო:

„დიდო ურბანო VIII-ევ! გპირდები, რომ პატივითა და ხელგაშლილობით დავხვდებით თქვენს მიერ გამოგზავნილ ოსტატებს; ხატსაც გეფიცები და ღმერთის სახელითაც გპირდები, რომ არ იქნებიან მოძალენი მათ მიმართ“.

მოძალენი? - გულში ჩაიცინა მთავარმა. რა საჭიროა ძალის გამოყენება, როცა არსებობს საწამლავი... საუკეთესო საშუალება მიზნის მისაღწევად...

უცებ დაასკვნა მთავარმა, რომ კორტუგას ნახელავი იქნებოდა... მერედა რისთვის ჩაიდინა ამორალური, ჰუმანურობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული?! - მას ერთი რამ სწადია ალბათ. უნდა ის დიდების შარავანდედი ჩააქროს, რომელშიც გახვეულა ოდიშის სამთავრო.

იცოდა მელაძუამ, რომ თუ მთავარს ვერ მოწამლავდა, რომელიმე იტალიელ სტუმარს მაინც მოკლავდა უცილობლად, გარდაუვალად... ანუ ახლა მოახლოებულიყო ჟამი დამარცხების, რადგან ამდენი გამარჯვება დამლელად მოეჩვენა მერაბს...

როცა რომის პაპმა შეიტყო, რა ვერაგულად მოკლეს მისი მიგზავნილები, ის კი დაუმალებს, რომ სანამლავი თვითონ მთავრისთვის იყო განკუთვნილი. ეს აღმოუტევა თურმე:

- „დანყევლილი გვარისა კი ყოფილხარ, რომ სასახლეში ღვთის ნებით ცოდვა დატრიალდა. ცის დასალიერში მცხოვრებო ავაზაკო, აღარ გცოდნია სტუმრის გამასპინძლება. მაშ, ეგრე უნდა დახვედროდით?!„ რად დაივიწყე დაპირება წამის უსწრაფესად; მაგრამ მშვიდობით სამარადუამოდ! მშვიდობა, რომელიც სანატრელი გაგიხდებათ!!!

ლევან დადიანს ისლა დარჩენოდა დამნაშავე გამოეაშკარავენინა და დაესაჯა. ის-ის იყო ქორთოდის დატუსაღებას აპირებდა, მასთან მიიჭრა მერიქიფე, ვინმე ზურაბი და მთავრის ფეხებში მიესვენა. აღიარა, რა სიბილნეც ჩაიღინა და როგორ შეწამლა მთავრისთვის განკუთვნილი ფრანგული ღვინო!..

წარმოუდგენელია, - დაიგმინა დადიანმა. მაგრამ ვის ბრძანებას ასრულებდი წყეულო ბერიკაცო? ვის მსახურობ ჭემმარიტად! სთქვი, თორემ ყველა სინმინდეს ვფიცავ, ხმლით აგკუნავ აქვე!

ბერიკაცი შიშმა აიტანა. თავის მართლებას არ აპირებდა და პირდაპირ მიუგო: - „კაცი ფლიდია და ავაზაკი, მაგრამ დედაღვთისას ვფიცავ, რომ მე... დასრულებული არ ჰქონდა წარმოთქმა, რომ ცახცახი აუვარდა, ექსტაზმორეულივით დაეშვა ქვაფენილზე და გულმა შეწყვიტა ბავა-ბუგი.

მთავარს ასე სწამდა, რომ კორტუგას ნახელავი იყო. მაგრამ ეს რა ხდება, ხომ უნდა ყველაფერი ამ კაცს შესწამოს?! დედოფალს რომ ყვავილთა კონებს უგზავნის, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მკვლეელია. მაგრამ იქნებ შეაშინა მეღვინეთუხუცესი? იქნებ რამეთი დაემუქრა?!

მერიქიფეთუხუცესის დანაფიცარიც მოაგონდა. საფლავს და სინმინდეს როგორ შებილწავდა; განა ტყუილზე დაიფიცებდა დედაღვთისას? მაგრამ მან ხომ თქმა ვერ მოას-

წრო, წინადადება ხომ ვერ დაასრულა? იქნებ სხვა რამ ჰქონდა სათქმელი?

მაინც დააჯერა თავი დიდმა მთავარმა, რომ ურბანო VIII-ის დესპანი სწორედ ზურაბმა მოკლა...

...

შანდალი და სანთელი (ანუ მე და შენ)

ფიქრებს მიეცა დარუნდია შარვაშიძე... მთელი დღეები აკვიატებულ აზრებს შიფრავდა. ახლაც, ჭყონდიდის ხის ქვეშ მყოფი ამგვარ წინადადებებს ალაგებდა:

„მე ბევრჯერ გთხოვე, ეგ გრძნობები არ მოიპარო და ისე არ მოექცე, როგორც ნაძარცვ ნივთს მეთქი. მაგრამ გამიგე?!

თაღლითურად შემოიჭერ ჩემს სულში, ჩემს ნავსაყუდეღში ლევან და მაიძულე შენებრ სუნთქვა, შენზე ოცნება...

მაშინ, როდესაც ვფიქრობდი ღმერთზე, მაშინ, როდესაც ვფიქრობდი მზეზე, - იმ დროსაც არ მაძლევდი გასაქანს. მერედა რა გინდოდა? არაფერი, გარდა შენზე ოცნებისა...

ახლა ჩემს არსებაში ხარ ლევან! ასე მგონია მე შანდალი ვარ, შენ სანთელი... ცხელი ცრემლები მესხმის და მწვავს. ვგრძნობ საშინელ ტკივილს. მებრალება გული ჩემი, რომელსაც ცეცხლის ალში ხვევ შენ, მებრალება სული, რამეთუ არავინ თანაუგრძნობს მას... და ამდენ ტკივილთან ერთად მაინც მიხარია, რომ შენს გამო ვარ ასე. რომ შენს გამო იზზარება იგი. (შესაძლოა, დაიფშენას, მაგრამ ესეც სიყვარულისთვის მირთმეული ძღვენი იქნება). და როცა საყვედურს გეუბნები, ასე მპასუხობ: მებრალები და მიტომაც ცხელი ცრემლებით გესხმი და განუგეშებო!..

და შენ სანთელო, არ იცი რარიგ მიყვარხარ, რადგან უკვე დამდნარს და ფერფლად ქმნილს გინახავ სვეტთა კონებში, უკვე გაქვავებულს ხელახლა განახლებ, წმინდა ძალებს ვეთაყვანები, ვშუამავლობ და შენს თავს ძღვნად ვუგზავნი,

რომ გუნდრუკად და საკმევლად მოგიხმარონ, ან შენი ნაზი სურნელით დაათრონ გაუბედურებული სამყარო. იქნებ მაშინ მაინც განმიახლდეს გული, იქნებ მაშინ მაინც ვიგრძნო შენი გაცოცხლება, იქნებ მაშინ მაინც მოგილოცო გამარჯვება...»

ასე ფიქრობდა ლევანზე დარუნდია შარვაშიძე. – თავის უკანასკნელ და ძლიერ სიყვარულზე. დადიანი ღმერთი ეგონა, თვითონ კი ქურუმობას არ იშლიდა არასგზით...

განა მამა ეგრე კი შეცდებოდა, რომ თავისი გამოზრდილი ვიღაც აშარისთვის მიეძლია? თავისი ბედით კმაყოფილი ყოველივეს სეტემანს უმადლოდა.

წლები ემატებოდა ქალს და შიშის ზარი გამალებით რეკავდა. ეშინოდა სიბერის და უფრო-რე ჯოხზე დაყრდნობილი ცხოვრების...

ლევანის ცხოვრება სიბერეშიც მშვენიერი იქნება. მხოლოდ ჩემთვის იქნება მძვინვარე წლები ძაძისა და ცრემლის მომტანი. რადგან ასე განუწესებია ღმერთს, - ქალებმა უნდა იგლოვონ, ხოლო მამაკაცებმა დარდი სასმისებში დაახრჩონ!

ლევანის საზამთრო რეზიდენციას მიაკითხა. სრულიად შემთხვევით მისი ყურადღება ოთხ თაროიანმა კომოდმა მიიქცია. ცნობისმოყვარე ქალბატონმა მსუბუქად გამოაღო თარო და მოსქელო ფურცლებს მოჰკრა თვალი. ზედ წარწერილმა „კოლხმა ასულმა,“ უმაღლ მოაგონა მთავრის ყოფილი სიყვარული.

ასე იწყებოდა წერილი...

„მე არა ვარ მდიდრულ აგარაკთა და სასახლეთა მოტრფიალე. მე არ მიზიდავს ცერემონიები და არც სამთავრო რეგალიების ტარება მხიბლავს. ამიტომ გთავაზობ მიატოვო სასახლისეული ცხოვრება დიდო მთავარო და იცხოვრო ყოველგვარი საზრუნავისაგან თავისუფალმა.“

„სახლს, რომელსაც მე გთავაზობ, არის: პატარა, სადა, ულამაზო, უცერემონიო; სადაც მხრჩოლავი ბუნგალის სხივი ამძაფრებს მარტოობას და მყუდრო სავანედ აქცევს დემიურგი ძალა ამ სულთმობრძავი ოთახის შნოსა და ლაზათს... იგი არა ჰგავს ცის თალებად შეკრულ და სვეტთა მეომრებად ქცეულ სადარაჯოს. არც კარისკაცთა ლიქნა გაისმის შორიდან ცით მოვარდნილი მესხივით და არც ჯადოსანთა წყევლიანი მოთქმა. აქ არ იმართება მასკარადები და შესაბამისად, სახლს, რო-

მელსაც მე გთავაზობ, არ სჭირდება ნიღბიანები, რამეთუ გახსოვდეს, ამ პატარა ოდაში არასოდეს დაგჭირდება რაიმეს დამალვა...

კედელზე რემბრანდტისა¹ და დავინჩის² ხელთუქმნელ ტილოებს ამაოდ დაუწყებ ძებნას. ვერც ოთახთა სიმრავლე დაგახვევს თავბრუს. ეს მარტოსულთა სრა ვერც ფრანგ მეფეთა ბიბლიოთეკის მჯობნობას დაიქადნის, მაგრამ გახსოვდეს, ამ სახლაკში გაცილებით ჰარმონიულად იგრძნობ თავს.

ხომ გახსოვს, რას ქადაგებდა ღმერთი და მეც გიმეორებ: „შიშველი მოევლინე ქვეყნიერებას და შიშველი უნდა დაბოტებდე,“...

დარუნდიამ ესლა გაივლო გულში: ალბათ ამ მოძღვრებისა და ქადაგების ბრალია, რომ ამდენი წლების შემდეგაც ლევანი ფეხისამარა დადის სასახლეში.

მაგრამ მაშინ, როცა მეცოდინება, რომ შენ „მინის გუნდისგან შეკერილი ქმნილება იყავი, - საგანგებოდ ხავერდოვან ბალახს გავახარებდი, რომ გეგრძნო წამით ბედნიერება...“

იქნებოდი ყველაზე უბედური და ამასთან ყველაფრით ბედნიერი, რადგან შენს სატრფოსთან ერთად შეუდგებოდი შიშველი კედლის მოხატვას, მოქარგვას.

დღენიადაგ ნაგიკითხავდი ზღაპრებს. დაგაჯერებდი, რომ სიყვარულია ბარძიმი ცხოვრების. რომ პენელოპე ტროელ გმირს ტყუილად არ უცდიდა დიდხანს³. (უკვირდა დარუნდიას კოლხი ასულის მწიგნობრობა).

ჩვენი სადილი იქნებოდა უბრალო. არც საჭმლის ნაირსახეობა იქნებოდა, რადგან მეცოდინებოდა, რომ ბევრით ვერასდროს დანაყრდებოდი გემრიელად!..

¹ რემბრანდტ ჰარმენს (1606 15 ივლისი 1669წ.) ვან რეინი – ჰოლანდიელი მხატვარი.

² ლეონარდო და ვინჩი – იტალიელი მხატვარი, შუა საუკუნეებში მოღვაწე (1452 წ.).

³ იგულისხმება ტროელი გმირი ოდისეა, რომელიც ოცი წლის შემდეგ სრულიად უცნობი დაუბრუნდა სახლს. წელი მოგზაურობდა. ხოლო მეუღლე შინ უცდიდა. ერთგულ ცოლს ბევრი თაყვანისმცემელი ჰყავდა. ის კი დღენიადაგ ქსოვდა. როცა მოვრჩები საქმიანობას, მაშინ გავთხოვდებო. თუმცა ღამით ნამუშევარს არღვევდა და დროს აჭიანურებდა.

მწუხარებას სიტყვებად ვაქცევდი, სიტყვებს ჰანგებად და ყრუ ბგერების რიტმში გიმღერებდი ყოველდღე...

და მაინც, თუკი მეფურ ცხოვრებას უარყოფდი, - ვიქნებოდით ყველაზე მდიდრები. თუკი ამიტანდი ქალს, რომელსაც საკუთარ თავზე მეტად მიყვარდი და გაყენებდი ყველაზე პირველს...

თუკი მოგეჩვენებოდა, რომ უსაზღვროდ უბედური იყავ, ამ უბედურების მთავარ მოწმეს ვაიძულებდი შენით ეფიქრა, შენზე ეზრუნა, შენი სუნთქვით ესუნთქა... რომ თავადაც გაეგო ბნედიანი ცხოვრების და ტანჯული ხვედრის მნიშვნელობა...

არასოდეს გავიმართლებდი თავს შენს წინაშე, რადგან დამნაშავედაც არ მივიჩნევდი თავს. აკი გაფრთხილებდი, არ გატყუებდი და უპირატესობას (ქალურ ცდუნებას) არ ვიყენებდი. არასოდეს დამიქანდა იმით, რაც არ გამაჩნდა. ყოველთვის თავს ისეთად გაჩვენებდი, როგორც ვიყავი სინამდვილეში...

მე არ ვიღიმოდი ძალად, რადგან გასაღიმი არაფერი მქონდა. და შენც ეს მოგწონდა. „მწუხარების დედოფალს“ მეძახდი. და ვერ ხვდებოდი, რომ ამ წუხილის მიზეზი იყავი შენ...

და გული მეთანადრება, რამეთუ შენ ერთადერთს, რომელსაც შეგეძლო ღირსეულის გვერდით დგომა და ოქროს დიადემის დახურვა, მოგიწევს ავაზაკთან ყოფნა, რომელმაც შენი უმწეო სიყვარულით ისარგებლა.

შენ ახლა თაფლობის თვეს უნდა ატარებდე და სანაცვლოდ... მძიმე ჯვარი, უბედურება და ისევ ჯვარი. რა დააშავე?! ის რომ შეიყვარე ღარიბი, თითქმის უქონელი არარაობა...

მაგრამ მწამს შენი ნაზი ბუნების, სულით ფაქიზი ხარ, მარად მოუსყიდველი, თითქმის უცოდველი. და როცა ტაძარში მუხლმოყრილს გხედავ, მწამს შენი ლოცვის. ახ, რაოდენ საზარელი იქნებოდი სიყვარულზე რომ გენაცვალა სხვა რამ. მერმე ალბათ სხვათა მსგავსად ცალკებად მოგიწევდა ხატებზე შეცინვა...

როდესაც სახლში ფუსფუსებ, ასე მეგონება, რომ გვერდით წმინდანი მყავს. შენი ზნეობრივი საქციელის გამო ზეცა

დაგიკრავს ტაშს. მიყვარს, როცა არაფრისგან ყველაფერს აკეთებ და როცა არ წუნუნებ გაუთავებლად!...

ვზივარ ვითომდა ბუხრის წინაშე და გრძნობებს ვშანთავ, ვწვავ; საკუთარ გულსაც ნედლ შეშაზე ვახურებ, სისხლისგან ვცლი, რომ ამ სისხლმა არ მიყვილოს და მოთმენის უნარი არ წამართვას. და დევს ამ ფიჩხებზე ქალური სევდა და წუხილი. და ღამის დელგმაში გეძახი სიტყვებით: სახლს, რომელსაც მე გთავაზობ, არის: პატარა, სადა, უღამაზო, უცერემონიო„...

1619 წელი

ფიქრია. – კოლხი ასული

დარუნდიამ კითხვა შეწყვიტა. რადგან ხვდებოდა, რომ წერილს მარტოოდენ ტკივილი მოჰქონდა მისთვის. ან რა აზრი ჰქონდა სათითაოდ იმის გადათვალთვლებას, სადაც ერთსა და იმავე ამბავს სიყვარულისას სახეშეცვლილად ყვებიან. გული მოსდიოდა დედოფალს, რადგან სჩანდა, რომ მთავარს ჯერაც უყვარდა მეეტლისგან დათქერილი გოგო. სადაც ლევანი მისთვის სათაყვანო სამეგრელოს გასწირავდა, იქ ბევრ რამესაც უარყოფდა და პირველად, რომ დარუნდიას შეეშინდა მარტოობის.

იქნებ ერთ დღეს მართლა მობეზრდეს ყოველივე დიდებულ მთავარს და ზღვისპირა ქალაქში გაიქცეს მარტოსულიო.

არავინ და არაფერი წაიყოლიოს სასახლიდან, გარდა ამ მშვენიერი, სიტყვაკაზმული წერილებისა...

იქნებ, სეტემან შარვაშიძის ასულიც მიატოვოს და დაამციროს, მაშინ?

მოულოდნელად ჭრიალა კარები ლევანმა შემოაღო და მთრთოლვარე დედოფალს მოჰკრა თვალი. დარუნდია, გეძებდი და ძლივსლა მოგაკვლიე, - ასე უთხრა თავის სიყვარულს მთავარმა.

ქალი მთლად ცახცახმა აიტანა. მართლა შეგებრალე-ბოდა დედოფალი, თუკი გულის ადგილას ქვა არ გედო და გრძნობა ყინულზე უცივესი არ გქონდა...

მაგრამ, ბოლო დროს, კორტუგაზე მოარულმა ქორებმა ცოტა არ იყოს დარუნდიასგან გარიყა. რაყიფობას ვერასგზით აიტანდა. მითუმეტეს, ვილაც ვიგინდარასთან არ აპირებდა საზიაროს გაჩენას...

უნდოდა ყველაფრისთვის წერტილი დაესვა, მაგრამ როგორ შეეებდნა მთავრის ასულისათვის, ან რა უნდა ეკითხა? ხომ ვერ ეტყოდა, უყვარდა თუ არა ვეზირთუხუცესი? ამგვარ დამცირებას არ აიტანდა ქედმაღალი ქალბატონი. ამიტომ გაურკვეველობა ტანჯავდა და სულს უძიძგნიდა, ისე, როგორც გამაღებულ არწივთ ან ყვავ-ყორანთ ჩვევიათ მსხვერპლთა მოხელთვისას.

მთრთოლვარე დედოფალი ველის შროშანს ჰგავდა. ცალკე სიმორცხვისგან გაფითრებულიყო. ამ წუთას ხომ დადიანის კუთვნილ ნივთებში იქექებოდა. არ შემევენოდა აღზრდილ დედოფალს მსგავსი უხამსობა, - რაღაც წყეული ცნობისმოყვარეობის გამო!..

„ცხოვრება სხვა განზომილებაა და ვერ ჩანვდები ასე ადვილად მის სიბრძნეს ძმაო... მაგრამ არ გაგიკვირდეს, - შენ არც პირველი ხარ და არც უკანასკნელი. - გაივლო გულში დიდმა მთავარმა.

შერცხვენილმა შარვაშიძის ასულმა ასეთი საჩივრით მიმართა მეუღლეს, თუმც ეს ჩივილი უფრო თავის მართლებას წააგავდა:

- „მე არასოდეს მიტაცებდა ის სამყარო, რომელიც ესოდენ გაცვიფრებდათ თქვენ. ალბათ იმიტომ, რომ სხვა განზომილებისანი ვიყავით...“

ამ სიტყვებს პაუზა მოჰყვა. მერმე ისევ განახლდა.

- „შენ მამაშენივით თავს დიონისე ღვთაებად მიიჩნევდი და გული ყველასგან მალულად დროსტარებისკენ მიგინევდა. ისე, როგორც ფესვგამხმარი ყვავილი ენაფება აჩახჩახებულ მზის სხივებს.: იმის იმედად, რომ გამოცოცხლდეს. მხოლოდ ღვინო. მხოლოდ პოლიტიკა... მხოლოდ სამშობლო...“

მე კი ერთი ბედკრული ქალი ვიყავ. ალბათ ამიტომ არ გამეგებოდა არაფერი. არც შენი მესმოდა და ვერც შენს ფიქრებს ვწვდებოდი...

ლევანი დუმდა, - სააღმსარებლოს წინაშე მღვდელივით ისმენდა ქალის აღსარებას.

- ჩემს ოთახში ვიჯექი. აი იქ, ღვთისმშობლის ხატი და დედის ნაქონი ნივთები რომ გილაგია,, - მაცნემ მომიტანა ამბავი, ასე მითხრეს: მარტოსული ღვთაება სადღაც მიემართება და გადმოგცეს სასახლეს ადევნოსო თვალ-ყური.

ჰოდა, უპასუხა ლევანმა, - ნუთუ ეგ საბაბი კლდეზე უმტკიცესია დარუნდი?! მამ, რადგან ნავედი, თავს იმის უფლება მიეცი, რომ ჩემი წარსულის ლაბირინთებში გეძრომილა?! ან რაში გენაღვლება გარდაცვლილი გოგონას მოგონებანი. ის ხომ ვერ მოვა და ვერ მოგვთხოვს პასუხს ვერც ერთი შეცდომისათვის?!

ყოველთვის გაიძახი შარვაშიძის ასულო, ვითომ უზომოდ გიყვარს ოდიშის მთავართაგანი. ცივი ხარ დარუნდია, ყინულზე უცივესი და გული მეთანაღრება, რომ მზემ ჯერაც ვერ დაგაღბო. როდის დალღვები მაინც?!

ქალს ცრემლები მოერია. ცოტაც და აზლუქუნდებოდა. ქალაქში მოარული ქორების შემდეგ მთლად გაუუცხოვდა ქმარი...

ბრაზმორეულმა ლევანმა ასე განაგრძო პასუხად:

- გახსოვს ძვირფასო, პურობისას ღვინოს რომ ვეძალე-ბოდი, ასე მითხარი პირწავარდნილი ლოთი ხარო, - გახსოვს...

გახსოვს, წვეულებაზე რომ კონიაკით გამოვთვერი, - მაშინაც მისაყვედურე, - რით ვერ ჩაძღა ეგ შენი სული სასმისშიო...

ის დრო იყო მისიონერები მსტუმრობდნენ სამთავროს კარზე. გჩვეოდა ხოლმე ცერემონიის დროს ლექსის წარმოთქმა ან როიალის ამუსიკება. ინსტრუმენტის წრიპინს და მელანქოლიას ერთი უსასრულო ლექსი ანაცვალე, რომელიც ახლაც ჩამესმის:

„შენ ის არა ხარ... აზარფეშების მადლიან ყანწებს უმაღლ რომ ცლიდი...“

დარდად ქცეული ღალატის რისხვას, ჰყავდი უგონოდ გადარეული...

მაშ, რა გიკვირდა, გაგექცა ქალი, რა გასაკვირი ან რა სადარდი, შენი ცხოვრება იყო უგვანო, უშნო, მახინჯი და საზიზღარი...

შიშველი კედლის ოცნებით ხატვას განა ისურვებს ყოველი ქალი, რად გაგიკვირდა, რომ აედევნა, სხვას ეტრფიალა სევდით დამწვარი...

ნუთუ ინამე, რომ სიყვარული, იყო მარადის უძლევი თვალი, ნუ დაიჯერებ, ქალი ფიცულობს და ამ დროს არის ტყუილით მთვრალი.

მდიდრულ შეზღონგებს და ცად აწვედენილ, გუმბათის თალებს ჯადო აქვს იცი, და შენც უძლევი დაუთრობელი მაშინ ხარ, როცა გაქვს ყველაფერი, მაგრამ თუ დაშთა რწმენის ლამპარი და მინას დაჰფალ გრძნობები ფიცი, ისიც ინამე, ქალი სახლს დაწვავს და დაამგვანებს ყველაფერს ნახშირს...

ქალს აღარ უნდა მარტო სიცოცხლე, არ დაჯერდება ტყუილად სიკვდილს ინვალებს, ძებნის, თუ დღეს ვერ იზამს, აღარ იქნება დილამდე მშვიდი. მაინც გადიფრენს, მაინც მოძებნის, მაინც ეწევა ცხოვრების ნადიმს და ნუთისოფლის ბადაგით მთვრალი, ძვირფასს მეუღლეს ეტყვის ნახვამდის...„

- ხო, ეგ ჩემი საყვარელი ლექსია ლევან. ხო იცი, მეჯავრება არაფრის მთქმელი წინადადებები და მიზიდავს მარტოდენ შინაარსიანი, ლოგიკური სიტყვათაწყობა.

- მაშ, რად გინერია „შიშველი კედლის ოცნებით ხატვაო...“ მე ყველა ფერის საღებავი მოგართვი დარუნდია და რა ჩემი ბრალია, თუ მხატვრობაზე ხელი აიღე? შენნაირ პირობებში მყოფი დედოფალი არ უნდა ნუხდეს ამდენს...

მე უკეთესს პირობებსაც ვიყავი მიჩვეული ლევან... აფხაზი მთავრის ასული რომ ვარ, დაგავინყდა იქნებ?! გატყობ, გული გიცრუვდება ჩემზე. და ასე გეტყვი:

- მაშინ, როდესაც ჩემზე აგიცრუვდება გული და იგრძნობ, რომ შენ ჩემთან შედარებით პირამიდა ხარ, რომ ჩემზე გაცილებით უკეთესი, - მაშინ შეგევერდომები: იქნებ ამ პირამიდას საძირკველი აქვს და მისი ლიბო ვარ მე?!

დარუნდია შეზღონგიდან წამოდგა. სასტუმრო ოთახისაკენ ბარბაცით მიდიოდა, სადაც მეფური პატივით და განმარტოებით მდგომი სამეფო ინსტრუმენტი მოელოდა. სულ ახლოს მიიწია როიალთან და თხოვა დიდ მთავარს:

- დიდკაცებს წესად გაქვთ საყვარელი არსების ფეხთქვეშ ჩოჩიალი. იქნებ შენც, ძლევა მოსილ მთავარს წამით მოგინდა ჩემი ხელქვეითობა?!

აქ არავინ არის ლევან და ვერ განგსჯიან დიდო მთავარო მარტოდენ იმისთვის, თუკი კონიაკს მომართმევ და წამით მაინც ამღერდები. მე ხომ არაფერი მითხოვია ჯერაც...

- ჩემი მუსიკა ქარის ზუზუნს ჰგავს, ყოველ წამს რომ შესაძლოა გრიგალად გადაიქცეს... არ გინდა დარუნდია. არ ღირს, უბრალო ახირების გამო სახელი გამიტყდეს. ხომ იცი, მთავრებსა და მეფეებს ადამიანურ ბედნიერებას უმაღავენ. არც გაგიკვირდეს. არც იუცხოვო... აბა რას იტყვიან ჩემზე. გადარეული მთავარიც და სამეგრელოს დედოფალიც, რომ ძნელბედობის ჟამს, როცა ათასობით ადამიანი იღუპება, ღამის ბინდბუნდში როიალს აკვნესებენ და მღერიანო... ხომ იცი, უცებ გაგიძულებენ, თუკი აღმოგაჩენენ, რომ უგულო კერპკაცა ხარ...

- მაშ ერთადერთ სურვილსაც არ მისრულებ, ლევან?!

- რად დაიჩემე დედაკაცო, რა იადონი მე მნახე... როცა ასე უჭირს ჩემს სამეგრელოს, რა გამხდის მე მხიარულს. დიდი შეცდომა იქნება ჩემი მხრიდან მედლოეები და მესტვირეები ქუჩაში გამოვფინო და სიმღერა ვაიძულო...

- ქალებს ერთი საოცარი წესი გაქვთ. როგორც კი დარწმუნდებით, რომ დააშავეთ, ადგებით და ტირილს იწყებთ, რომ მით გამოისყიდოთ დანაშაული. კაცებმა კი რა ჰქნან ამ დროს?!

ბანოვანი დუმდა... მზერა უზარმაზარ პორტრეტს შეაგება. როიალის პედალს აუშვა ფეხი. მიმოიბნია ხელოვანის ძუნნად შესრულებული მელოდია და აღებული აკორდები გამწყდარი სიმღერით ანკმუტუნდა... ახლა მაგიდასთან მივიდა, სასმისს დაავლო ხელი და მალულად გადაჰკრა...

ლევანმა კი გარინდებით მდგომმა, უთხრა: მთავრის ასულს ხომ არ ანუხებებს სიცხე ან უძილობა?!

დარუნდიამ ცოტათი მკვახედ უპასუხა: „აბა რა შემატყვევ ავადმყოფის დიდო მთავარო?!“ - მერმე წინადადების დასრულებისთანავე ხმა გაკმინდა; უყვარდა ლევანი და ვერ იმეტებდა მაინც გულის სატკენად და აუგის სათქმელად. თვითონაც ხვდებოდა, რომ რაღაც წერილთა გამო არ ღირდა აურზაურის წამოწყება. დადიანის არ იყოს, აბა რას დააკლებდა ან შემატებდა გარდაცვლილი მდაბიოთაგანი მათ ოჯახს?! მიხვდა იმასაც, რომ უსაფუძვლო იყო მისი ეჭვიანობა.

ერთ შეგონებას გეტყვი დარუნდია: „ეკალს ეს თვისება აქვს. თუ იგრძნო, რომ გასაწირადაა განწირული, დაასწრებს და სხვას გასწირავს. მე კი არა მაქვს სურვილი მეზადე ვიყო და შენ შეგაკრიჭო ძალად ეკლები. შენც, შენდა თავად ეცადე ყველა კი არ დაათრო შენი მომაჯადოებელი სურნელით და გახდეს საზიარო, არამედ შორიდან მოგნატროდნენ და უშეშობით კვდებოდნენ...“

მარტოდენ ბედისწერა არ ძიძგნიდა თურმე დარუნდია შარვაშიძეს; ცალკე ავადმყოფობა ჭამდა და ღრღნიდა.

ერთხელ, სოხუმს, მთავრისგან მალულად წავიდა სამეგრელოს დედოფალი. თან მერაბ ქორთოძე იახლა.

თავბრუსხვევები ანუხებდა და ეშინოდა, გზად არ მომკვდარიყო. იფიქრა, კორტუგა ღონიერი იყო, ვაჟკაციც. თუ რამ გაუჭირდებოდა, დედოფლისათვის არაფერს დაიშურებდა.

მაისის დამლევი იყო. ვარდსავით მშვენიერ ქალბატონს თმაში გირლანდიები და ხელოვნური მიხაკი გაერჭო. მომაჯადოებელი, მაცდუნებელი სურნელი ჰქონდა.

დარუნდია შარვაშიძეს არ ენადა მამის გულის ტკენა, ლევანს კი უფრორე უფროთხილდებოდა. ფიქრობდა, ცნობილ დასტაქარს გაესინჯებოდა და დალამებამდე დაბრუნდებოდა სამეგრელოში.

უზარმაზარი გავლენა ჰქონდა დადიანს აფხაზეთზე. თან ვინ ვერ შეიცნობდა სეტემანის განებივრებულ ასულს...

სტაციონალური დანესებულება წარმოადგენდა ორსართულიან, მოქცეულ შენობას. ხოლო ექიმი იყო ყოვლით განათლებული და იმხანად ცნობილი კაცი, რომელიც მართალია ფიზიკური მიმზიდველობით ვერ გამოირჩეოდა, მაგრამ მეტყველება ჰქონდა მამაკაცური, დახვეწილი და პირდაპირობა, რაღაც ამაზრზენი და საშინელი. თუკი პაციენტს სახადი შეეყრებოდა, პირდაპირ მიახლიდა ხოლმე.

დიდის მოწინებით გასინჯეს დასნეულებული დედოფალი. ექიმს სახის კუნთები დაემანჭა. თავი ვერ მოება საუბრისათვის. ცოტათი ერიდებოდა დედოფლის, არც კი იცოდა, როგორ გაემხილა, რომ ძლიერ ავად იყო, - თან ამას ისიც ერთვოდა, რომ ოთხი თვის ორსული იყო.

- ღმერთო, როგორ უდგას ამ ქალს სული? თავისთვის ფიქრობდა ექიმი. ნეტა ქარი არ ამოვარდეს, თორემ სულ მთლად გადატიხრავს...

დედოფალი ძალიან სუსტად იყო. სულთმობრძავს ჰგავდა. ჰა და ჰა წაიქცევო... ძლივს იდგა სამზეოზე. დადიანიც

ამჩნევდა მის ავადმყოფობას, მაგრამ ოდნავ გამოწეული მუცელი მის ეჭვებს აქარწყლებდა. იცოდა, რომ დარუნდია კიდევ ერთ შვილს გაუჩენდა. მის დასუსტებას სწორედ ამ ფაქტს მიაწერდა. ან იქნებ თავისი მამის გამო ნერვიულობსო, - ასკვნიდა თავისთვის.

- „ერთი უებარი წამალი მაქვს. იქ, სადაც ვერ გშველიან ექიმები, მიმართეთ ღმერთს. ეგებ სასწაული მოგმადლონ და გეშველოთ,“ - ასე უთხრა აფხაზმა ექიმმა შარვაშიძის ასულს.

დარუნდიას ცრემლები მოერიდა. - ნუთუ მოგკვდები ექიმო? რომ არ მინდა?

- ქალბატონო, ერთი ეგაა, რომ მარტო სიკვდილი არ გეკითხება გესტუმროს თუ არა... იცი, ქარზე უსწრაფესია, მაგრამ... არაერთი შემთხვევა მქონია, რომ თითქმის მკვდარი რაღაც ნებით გაცოცხლებულა. ეგებ სასწაული თქვენც შეგენიოთ. ვინ იცის...

- მაგ სასწაულის მომლოდინე ვიყო? - ეგ სასწაული ექიმო სიკვდილი უფროა, მგონი...

ბშირად მეხვეოდა თავბრუ, მაგრამ ასე ამბობენ, რომ ბრალი ლალისთვლიან ბეჭედს მიუძღვოდა, რომლის ტარების უფლებაც მხოლოდ ბუნებით, ფსიქიკითა და დიდსულოვნებით გამორჩეულ ადამიანთ შეუძლიათ.

- შენი ცხოვრება ქარის ქროლვას ჰგავს ამიერიდან. არ იცი, საით გაგაქროლებს ბედისწერა. ამიტომ ეცადე...

სიტყვა არ დაასრულებინა დარუნდიამ და მამის ფრაზებით თავად მიუგო:

- „ვეცადო დღემ ისე მუსიკალურად ჩაიაროს, თითქოს სიმფონიური კლასიკა ჟღერდეს არა?!“

- დიახ, ეს ფრაზა ზედგამოჭრილია ალბათ. ახლა კი სიტყვას ჩამოვადებ თქვენს ავადმყოფობაზე: მედიცინაში მას ლიპომას უძახიან. ენციკლოპედიური ცნობარით რომ განვმარტო, ბერძნები მას კეთილთვისებიან სიმსივნეს უწოდებენ. შესაძლოა არ მოგკლას ჯერჯერობით, მაგრამ ისე კი გაგანვალებს. ერთი გამოსავალია, თუ მედიკამენტებს მიიღებთ და მცენარეულ ნახარშს, რამოდენიმე თვეში განიკურნებით, ოღონდ ერთის სანაცვლოდ. შვილს აუცილებლად დაკარგავთ.

- ვთქვით და არ დაგმორჩილდით ექიმო, მაშინ რა მოხდება?

- თუ მკურნალობაზე უარს იტყვით, ფარისებრი ჯირკვალის ავთვისებიანი შეიქმნება. ორგანიზმს გამოფიტავს, დაშლის ისე, როგორც ჟანგი გამალებული რკინის ზოდებს სანსლავს. თუ გინდა გადარჩეთ, უარი თქვით შვილზე. ის ხომ პირველი არ არის თქვენთვის; ისევ თქვენთვის აჯობებს, თორემ მე რაში მენაღვლება. ათასობით პაციენტი მიკვდება, მაგრამ წარბიც არ მიტოკდება. ჩემს ოთახში მხიარული ვზივარ და შოკოლადის ნამცხვარს მივირთმევ. არც შენი სიცოცხლეა სხვისთვის დიდად ფასეული. შენ თვითონ უნდა დააფასო კუთვნილი.

მე თუ მკითხავ, რა დიდი ბედენაა შვილის გაჩენა. მერე რა, რომ მთავრის ცოლი ხარ და შვილს ბევრს შეაძლევ, ბევრს შესთავაზებ. იგი ხომ მაინც უბედურებისთვის და სიკვდილისთვის იქნება განწირული. ყველა ადამიანის ბედი ასეთია ზოგადად და შენი ნაშობიც არ იქნება გამონაკლისი. რატომ არის, რომ დედები თავიანთი შვილების სიცოცხლეს უფრორე აფასებენ?

ისე მოგივლის სწეულება და გაგანამებს, რომ ტკივილგამაყუჩებელს მაინც მიიღებ. რაც ნაყოფზე იმოქმედებს და მთლად ხეიბარი თუ არა, სრულფასოვანი მაინც არ დაიბადება. ყველა მისი უმწეობითა და დაუცველობით ისარგებლებს. ამიტომ დროა გადაწყვიტოთ, რა უფრო სასარგებლოა ამ შემთხვევისთვის.

- ძვირფასო ექიმო, - „ღმერთს არსად ეჩქარება, არც სახელში და არც სამსახურში“. განა კი ვცდები?

მისმა სიტყვებმა ცოტათი დააფიქრა კაცი. სახე მთლად მოეღრიცა. წესით ამ ქალს უნდა ეყვირა, ეკვილა და თავისი უბედურება საქვეყნოდ გაემზიურებინა. მის სანაცვლოდ დუმდა და თუკი ამეტყველდებოდა ცარიელ სიბრძნეს იძლეოდა საჩუქრად. „ნახე, ღმერთებსაც ჰქონიათ მომაბეზრებელი სამსახური, მარტო მე არ ვყოფილვარ თურმე ბედშავი,“ - ეს გაივლო გულში და რაღაც ანალიზებს და სინჯარებს უწყობ ხელახლა გადამონმება...

•••

მგზავრობა დამღლეი იყო. მტვერი და ბული შიგადაშიგ შემოიჭრებოდა ეტლის ფანჯრიდან და დედოფალს გული მისდიოდა უჭაერობისაგან.

ქანცმილეულმა, როგორც კი ენგურის ხიდი გადაიარა, ბრძანა ეტლის შენელება. გრძელი ჯაჭვის ხიდი უნდოდა ფეხით გაევილო. თვალწარმტაცი სანახაობა იყო და ეტლის როხროხს მასზე გასეირნება ანაცვალა.

შუა გზაზე ისევ შეუღონდა დარუნდიას გული. ექიმისგან გამონერილი ტკივილგამაყუჩებელი რომ არ მიეღო, ალბათ მოკვდებოდა. საბრალომ ერთი აბი დალია...

წყაროსთან იყვნენ, როცა ძილი მოერია შარვაშიძიანთ ასულს. რასაკვირველია, ნდობით აღჭურვილმა მერაბმა მსახურები მსწრაფლ დაითხოვა. დედოფალს თავისი ღონიერი ხელები შემოავლო ქვეშიდან და ენგურგადაღმა მდებარე სახლში მიიყვანა.

უკვე ბინდდებოდა. დარუნდია გონს ჯერაც ვერ მოსულიყო. მძიმედ სუნთქავდა და შიგადაშიგ, ჟამდაჟამ ბოდავდა კიდევც.

ამ სახლის პატრონი ღარიბი კაცი იყო. რადგან უკვე სამყარო დასაძინებლად ემზადებოდა, - მერაბმა უბრძანა, - აჰა, აიღე ოქრო, თექვსმეტი მონეტაა. ანუ ამ სახლზე ხუთმაგად ფასეული. ერთი ოთახი განამზადე ჩემი ქალბატონისთვის და კიდევ თბილი აბაზანა... ოღონდ იცოდე, ჩვენი სტუმრობის შესახებ არავინ უნდა გაიგოს. თითქოს არც მოვსულიყავით აქ, - ისეთი შთაბეჭდილება იქონიე...

დედოფალი სხვა ოთახში გადაიყვანა. ნაკლებად ხმაურიანი იყო. სახლის მახლობლად მეპატრონეს ლუდხანა ჰქონდა მოწყობილი.

აფხაზეთისა და სამეგრელოს გასაყარზე ერთადერთი ჯიხური იყო. წესით ამ დაწესებულების მქონე კაცს არ უნდა გაჭირვებოდა, მაგრამ ამას წინათ, თურმე ქალიშვილები გაეთხოვებინა და მზითვად სამი წლის ნაჯაფარი მიეძლია

სასიძოებისთვის. თურმე მის შვილებს პატივი ჰქონიათ აყრილი. არავინ ინდომებდა მათ, თუკი სიმდიდრითა და ქონებით არ მოაჯადოვებდა. ნამუსახილი გოგონები ფულის წყალობით გაათხოვა მამამ.მერე, როცა გასჭირვებოდა უზომოდ, სახლში საროსკიპო მოეწყო. ოჯახი და კერია შეერცხვინა ურჯულოს...

ვეზირთუხუცესმა რომ ასეთი ლამაზი ქალბატონი შემოიყვანა საროსკიპოში, ყველამ იეჭვა. შურით აღვსილ მამაკაცთა გუნდი კორტუგას მოკვლასაც არ დაერიდებოდა.

როცა სახლში შემოვიდა მერაბი, დედოფალს ხელი მჭიდროდ მოეხვია. გულის რევის შეგრძნებამ შეაშინა დარუნდია და ეხვეწებოდა, ეშველათ მისთვის...

შუა მაგიდასთან ექვის კაცი ღვინოს, ლუდსა და თევზს შეექცევოდა. ბინძურ წინსაფარში გახვეულმა მზარეულმა კუპატი და შაშიცი მოიტანა. სტუმრები მეძავებს ათვალეერებდნენ და მათგან ლამაზის ამორჩევას ცდილობდნენ. თუმცა, ღმერთს მათთვის წაერთმია ფიზიკური სიმშვენიერე. ზოგიერთი კეთროვანს ჰგავდა, ზოგსაც სიყვითლე გადაჰკრავდა სახეზე. ზოგი პროფესიულად მსახურებდა, ზოგიც მარტოოდენ ოჯახს არჩენდა ამით.

სახლის კუთხესთან ერთი მშვენიერი ქალბატონი იდგა. საიდანღაც გერმანული კალვადოსი ეშოვნა და ამაყად, თავანუელი სვამდა. ესეც ერთი იმ როსკიპთაგანი იყო, ოღონდ წარმომავლობით აფხაზი.

როცა დარუნდია უცხო მამაკაცის მკლავებში და ამასთან ასეთ გარყვნილ საზოგადოებაში ნახა, უეცრად შეიცხადა. თითქოს გაუხარდა და ამასთან ეუცნაურა შარვაშიძის ასულის დანახვა. უცებ ახარხარდა ისე გულიანად, რომ ექვისივე კაცის ყურადღება მიიქცია.

- ვინ არის ის მშვენიერი ქალბატონი? - ჰკითხა ერთმა მეორეს. წვერ-ულვაშიანი გამოექომაგა, რომ ეგ მისი საყვარელი იყო. ოდესღაც სეტემან შარვაშიძის კარზე მსახურობდა თურმე მზარეულად. მერე მთავარს აღმოუჩინია, რომ მის ასულს შემზარავ სურათებს უჩვენებდა და გარყვნილებისკენ მოუწოდებდა. გულმოსულ და ფიცხ მთავარს თურმე დაუთხოვია სასალიდან.

- მას შემდეგ, აი აქ არის. სასახლისეულ ცხოვრებას ანაცვალა გარყვნილება.

და ვილაც მყრალ მამაკაცებთან ყოფნა – დაამატა მესამემ.

ახლა წამოენთო ბრაზმორეული. აი ის, წინათ რომ ამ ქალის ისტორიას საძმომი ჰყვებოდა. „ჯერ ერთი გითხარი, ჩემი საყვარელია და მეორეც თუ მე მგულისხმობ მყრალში, აი ეს გეკუთვნის მეტიჩარავ. უცებ ხმალი იშიშვლა და თითზე დაჰკრა. ვერ გამოზომა კარგად და ხელის მტევანი წარკვეთა მთლიანად.

სისხლმა შადრევანივით იფეთქა. ერთმანეთს დაერივნენ მთვრალი ძმადნაფიცები.

თოფის ხმამ დააშოშმინა მხოლოდ! ეს მერაბ ქორთოძე იყო. მუქარიანი კილოთი განაცხადა, თუ მყუდროებას შეუღახავდნენ, სათითაოდ ტყვიას დაახლიდა შუბლში მოქეიფებს.

ამ დროს სახლის უფროსმა თვალი ჩაუკრა კორტუგას. ანიშნა ის ოთახი, წინათ რომ შემიკვეთე, მზად არის და თუ გინდა ახლავე გადაბრძანდით თქვენი კნენინათურთო.

კმაყოფილების ნიშნად მერაბმა ჩაიციინა. მოჩხუბრები მიატოვა იმავ წამს და მეზობელ ოთახს მიაშურა.

ბამბუკებისგან დაწნული ლოგინი იდგა. ორი მუთაქით, თეთრი ზენრით. კიდევ ჰამაკი ეკიდა, მეზღვაურის ბადესავით დაწნული. კუთხესთან ახლოს ჩანგური, სალამური და ფანდური ეკიდა. კედელი შავი იყო, ზოგან მწვანე საღებავი გამოსჭვიოდა, ზოგან ყვითელიც. ანუ შეეძლო გამოეანგარიშებინა ადამიანს, რამდენჯერ იყო შეღებილი სახლის ფასადი და მისი ოთახებიც...

ბამბუკებისგან დაწნულ ლოგინზე წამოანვინეს დარუნდია. ძილშიც მშვენიერი და მომაჯადოებელი იყო.

იფიქრა კორტუგამ, რომ ცდუნება, რომელიც კართან მოსდგომოდა ეძახდა. თვითონ ქალის მკერდიც ეძახდა ტრფობისკენ. ძნელი სათქმელია, მართლა იხმოზდა თუ არა დარუნდია, მაგრამ მიიჩნია, რომ ის მისი საკუთრება იყო. ამიტომ შეეძლო კიდევ გამოეყენებინა, კიდევ მოეშორებინა.

„მაგრამ ის რომ დედოფალია ძლევაამოსილი ოდიშელი მთავრის? ხომ დამსჯიან, თუკი მას შევეხები?“

მაგრამ უცებ გონება გაუნათდა... საროსკიპოში იყო დედოფალი და როცა გონს მოვიდოდა და მის გვერდით მწოლიარე ვეზირს აღმოაჩენდა, ცოტას წაუტირებდა. მერე დამშვიდდებოდა. თუკი ინებებდა ლევანისათვის სიმართლის თქმას, მთავარი არ დაუჯერებდა. რადგან შეკრებილებიც, სტუმრებიც და თვითონ მეპატრონეც დაადასტურებდა, რომ პირიქით, ქალი ეხვეოდა მას. რქებდადგმული ლევანი არ დაუჯერებდა დედოფალს, სახლიდან გააძევებდა, აფხაზეთი ამბოხდებოდა, გურია, იმერეთი და სალიპარტიანო მხარს დაუჭერდა ამ წამოწყებას. ისარგებლებდა შაჰიც, ოსმალო დამპყრობელი მოადგებოდა საზღვარს. განანყენებული რომის პაპიც დარაზმავდა ლეგიონებს.

ამდენ შემოტევას ვერ გაუძლებს ოდიშის მთავარი და ცოდვით მონაპოვარ, მრავალწლიან ნაალაფარს წამში დაკარგავს. ცოლის მოჩვენებით ლალატს და მეგრელი ხალხის საყვედურიან გამომეტყველებას ვერაფრით აიტანს. ხოლო როცა დედ-მამის საფლავს წერაქვითა და სატეხი ინსტრუმენტებით მიადგებიან, გული გაუჩერდება და ასრულდება მამის, მანუჩარ დადიანის ანდერძი:

„მხოლოდ ქალი თუ დაგიფლეთს გულსო!

„მადისაღმძვრელი სიცილი ჩვეოდა, როცა რალაც სასიხარულოს წარმოიდგინდა, მაგრამ შეეშინდა, დედოფალმა არ გაიღვიძოსო.

ჯერ ტანზე შემორტყმული მაუზერი ჩამოიხსნა. მერე ხანჯალი. გრძელი, კაპიშონიანი მოსასხამი, რომელიც ქინძისთავით იკვრებოდა შეიხსნა. ტანზე მოტმასნული თეთრი სამოსი გაჭირვებით გაიძრო. ტყაპუჭების მსგავსი ქალამნები გაიხადა. ფეხზე ბრეზენტი ჰქონდა შემოხვეული, რომელიც წინდის მაგივრობას უწევდა. ეს კაცი ავადმყოფობას ვერ იტანდა და გაცივებისა ეშინოდა ყველაზე ძლიერ. ამიტომ შუა ზაფხულიც რომ ყოფილიყო, თბილი სამოსით გამოგეცხადებოდა. არც არავის უკვირდა, რადგან ამას მიაწერდნენ ხასიათის თავისებურებას.

გარედან ხმაური მაინც მოდიოდა. ისევ ჭაჭლანებდნენ და ისმოდა ხმალ-ხანჯლის ჭახუნი.

დედოფალს ამ ხმის ყოველთვის ეშინოდა და ფეხზე წამოხტა უცებ. ხოლო როცა მის წინაშე შიშველი ვეზირთუხუცესი დაინახა, მთლად დაიბნა. არ იცოდა რა ხდებოდა მის თავს და როგორ მოხვდა სხვენში. ის რომ სცოდნოდა, საროსკიპოში იყო, გული გაუჩერდებოდა საბრალოს. თავის თავსაც დახედა. სულ მთლად შიშველი იყო. მსახური რალაც შემზარავს უპირებდა მძინარეს.

დარუნდიამ შეიცხადა და ამ კივილის გაგონებაზე ნახევარი საროსკიპო მათ კარს მოადგა.

- იცოდე არ გაჩერდები და მანამ არ მოვისვენებ, სანამ არ მოგკლავენ. მე მეძავი არ გეგონო და თავი ღირსეულად დაიჭირე.

დარუნდიას თვალი მოსჭრა ხმლის ელვარებამ. ლოგინიდან იატაკისკენ დაიხარა და წამოდგომისას უკვე იარალი ეჭირა.

მოგკლავ მერაბ, თუკი მომეკარები. თან შიშნარევმა და მთრთოლვარემ დაამატა, - „ღვთისმშობელს ვფიცავ!„

- ვერ მომკლავ თანურია, ვერა; შენ მკვლეელი არა ხარ. ამასთან, მაგ ბუდიდან იარალს ძვრასაც ვერ უზამ. წინ წაინია დედოფლისაკენ. კოცნას და პატივის აყრას უპირებდა.

ქალმა ჩახმახი ფეხზე შეაყენა. არ მომეკაროო, დაიკივლა და სასხლეტს გამოჰკრა ხელი.

ვეზირთუხუცესს კოჭთან გაუარა ტყვიამ და ძირს დაეცა. ფართხალებდა, კვნესოდა და შიშველი მამაკაცი იატაკზე მხეცივით გორავდა. დაჭრილი სულთმობრძავ ნადირს ჰგავდა, მონადირისგან მოკლულს...

გარეთ შეკრებილებმა იარალის გავარდნისთანავე ოთახში შესვლა განიზრახეს, მაგრამ კარი შიგნიდან იყო ბოქლომით ჩაკეტილი. ერთადერთი გამოსავალი მისი შენგრევადა გახლდათ. კარზე მომდგარი ბრბოსი შეეშინდა დარუნდია შარვაშიძეს. შიშველი რომ იყო, ესირცხვილა და ტანზე ზენარი შემოიხვია.

როცა დაჭრილი მამაკაცი მიწაზე გართხმული ნახეს ოჯახის უფროსმა ქალი გვერდზე გაიყვანა და ყვირილით უთხრა:

წყეულო როსკიპო, რად დაატრიალე ცოდვა საკუთარი ნებით შემოყევი საძინებლამდე და მერე კი იარალით მოჰკალი?

ახლა აქ მთავრის ხალხი და ეჯიბები მოვლენ. რახან საროსკიპოა და ამასთან დანაშაული მოხდა აქ, ის გულბოროტი დადიანი საჯაროდ დამსჯის. დანესებულებას ცეცხლს შემოუნთებს და მერე როგორ ვირჩინო თავი? შენსავით ქურჩა-ქურჩა ხომ ვერ ვივლი და სხეულით ვერ ვივაჭრებ?! წყეულო მეძავო. შენს გამო უნდა დავკარგო ყოველივე.

დარუნდია ტიროდა. არაფერს ამბობდა. შიშობდა, რადგან კაცი მომაკვდავი იყო. მიუხედავად იმისა, რომ უარესსაც იმსახურებდა არ უნდოდა სინდისს შეენუხებინა და ბედნიერი ცხოვრება წაერთმია.

ლუდხანის და საროსკიპოს უფროსი კი მის ლანძღვას არ ეშვებოდა.

„ღმერთო, ნუთუ ორსული ხარ? ასეთი მუცლის მქონემ რად ჩაიდინე ამორალური საქციელი? ან რა გინდოდა აქ, ამ მეძავებთან? მერე რა, რომ ლამაზი ხარ. სილამაზემ უნდა მოგიხელთოს? ეს რა ჰქმენ წყეულო ბოზო?

დარუნდიას ამ დროს ქალის მშვიდი ხმა შემოესმა.

- უფროსო, - ასე მიმართავდა იგი, - კარგს არაფერს მოელოდე მაინც. თვითონ ეგ ქალი სამეგრელოს მმართველის, ლევან დედიანის ცოლია და აფხაზი მთავრის სეტემან შარვაშიძის ასული... ეგ შენც იცოდი, რომ მეძავი არ იყო. უბრალოდ ოქრო-ვერცხლმა თვალი მოგჭრა. ვნახე, როგორ გადმოგცა იმ ვაჟბატონმა ქირა ლუდხანის უკან მალულად! ის მეძავი არასოდეს ყოფილა, უბრალოდ გინდოდა შენ გაგეხადა როსკიპად!

გახსოვს აქ რომ მოვედი? მე მაშინ მეძავი არ ვყოფილვარ. უბრალოდ შენ მაიძულე და მაქციე ასეთად. იმისთვისაც დაისჯები, რომ სამთავროს უმშვენიერესი ქალბატონი ვერ იცანი. მაგის მამა მოხუცია, მაგრამ მარტო ის გეყოფა შენ, თვითმარქვიასა და სინდისგარეცხილ ავაზაკს. დაველოდები იმ წუთს, როცა მთავარი გრიგალივით გადაგიქროლებთ თქვენ!

- ხმა გაკმინდე წყეულო! საიდან უნდა მეცნო დედოფალი? საკინძმეხსნილი ვილაც კაცს ეხვეოდა და...

- სწორედ რომ გარყვნილთათვის გაქვს სახლის კარი ღიად! შენი წამები დათვლილია ბებერო არარაობავ. შენ არც კი უნდა დაბადებულიყავი. მე ის მიყავი, რასაც შენს ასულებს

არ უსურვებდი. მაგრამ ქვეყანამ იცის, მიუხედავად იმისა, რომ სხვებთან შედარებით მდიდრულად ცხოვრობდით, ასულებმა საქვეყნოდ თავი მოგჭრეს, მერე რა, რომ გათხოვდნენ? – საკმარისია შენს სიძეებს არ გაუგზავნო ფული და წამოგაყვედრებენ, რომ ბოზეები არიან შენი გამოზრდილები.

- მაგ ლაქლაქს გირჩევნია იმ კაცს მიეხმარო, რომელიც სისხლისგან იცლება. აჰა ბინტი და სახვევები, ესეც არაყი, ესეც იოდი. ჭრილობა მოუნმინდე. მე კი ცხენებს შევკაზმავ, რომ გავაქციო დედოფალი აქედან!

•••

შუა საუკუნეების ციხესიმაგრე, რომელიც თავისი ამაყი გამოხედვით აკვირვებს გარშემომყოფთ, ლევან II-ის ბრძანებისამებრ აშენებულია. ვინაიდან სოფელ რუხის ტერიტორიაზე და მდინარე ენგურის მარცხენა შენაკადთან მდებარეობდა, ისტორიაში რუხის ციხის სახელით შევიდა. ამბობენ, რომ ციხის მშენებლობა 1647 წელს დასრულდა, სინამდვილეში კი ციხე ათი წლით ადრე უნდა აშენებულიყო.

სამეგრელოს მთავარს პირველი შვილი ქორწინებიდან მესამე წელს შეეძინა. მაშინ, როცა ციხის აგება დაიწყო მისი პირველი ძე მანუჩარი ოთხი წლისა იყო, ხოლო მეორეზე ორსულად იმყოფებოდა.

სწრაფად მიმდინარეობდა მშენებლობა. თვითონ მთავარი დიდად ჩქარობდა. ისწრაფოდა, რამეთუ სჭირდებოდა ომიანობის ჟამს ყველაზე სანდო და ურყევი თავშესაფარი.

რუხის ციხე სამეგრელოს სამთავროს მნიშვნელოვანი საფორტიფიკაციო ნაგებობა გახლდათ. რასაც მისი გეოპოლიტიკური და ხელსაყრელი მდებარეობა განაპირობებდა. მას ჰქონდა ციტადელი, ანუ ამისგან და ქვედა ეზოსგან შედგებოდა. ციხის ჩრდილოეთ მონაკვეთშია განლაგებული. მოგრიდო ეზოს ორივე ბოლოში კარი აქვს. ერთ-ერთი ჩრდილო-აღმოსავლეთისა თურმე ციხის დონჟონს წარმოადგენს. ამბობენ, რომ ციხის ქვედა ნაწილი ასე 8-10 მეტრი გამოყრუებუ-

ლია და რომ თვითონ რუხს გარს უვლის უშველებელი გალავანი, ასე 10-12 მეტრისა.

მთავარს საბრძოლო ბილიკი აქვს გაყვანილი. შესასვლელი გალავანში ჩაშენებული კოშკის პირველ სართულშია. როცა მთავარი რჩეულ ჯარისკაცებს დააყენებდა შესასვლელში, ან თუ ჩაკეტავდა კარს მერე თუ უნდა კბილები ეკრიჭნა მტერს, თუ უნდა ნებისმიერი რამ ელონა, ვერასგზით გატეხდა მას...

თორმეტი მცველი მორიგეობით იცავდა ციხეს, რომ არ გაეტეხათ. მთავარს უფრო იმის ეშინოდა, შიგნიდან არ მომხდარიყო მისი დარბევა, ამიტომ ციხეში ჯაშუშებიც შეაგზავნა და იქ მომხდარ ამბებს უკლებლივ უმარცვლავდნენ ლევანს...

სწორედ ამ პერიოდში, ანუ საუბარია დაახლოებით 1634-1635 წლებზე, აქ რაბათის მოსახლეობაც გაჩნდა. მაგრამ რახან ესენი მთლად სანდონი არ ყოფილან დადიანისათვის, რამოდენიმე ღამეში მათი ლიკვიდაცია მოახდინა თურმე...

აგერ უკვე ოთხი თუ ხუთი წელი იყო, რაც მიმდინარეობდა მშენებლობა. დასრულება კი არა და არ ეღირსა...

რისთვის დაჭირდა საზღვარზე ამოდენა ციხესიმაგრის აგება ლევან დადიანს? ეს არ იყო მარტოოდენ ციხე, არამედ ეს იყო საუკეთესო თავშესაფარი ომიანობის ჟამს. ყოველი მხრიდან მტერი ეხვია სამთავროს. ამიტომ მოსახლეობა ტყეში კი არ გაიქცეოდა, არამედ მრავალმეტრიან გალავანს მიღმა...

ერთი გეგმა ჰქონდა ლევანს. საიდუმლო გასასვლელი უნდოდა გაეკეთებინა. ამას კიდევ ერთი წელი მაინც დასჭირდებოდა, ყველაზე ნაკლები. მთელი თხუთმეტი-ოცი კილომეტრი მიწისქვეშა გვირაბის გამოთხრას არაერთი მუშახელი დასჭირდებოდა. ლევანის გეგმისამებრ სასახლე და ციხე-ქალაქი ერთმანეთს დაუკავშირდებოდა. როცა დასჭირდებოდა სრადან გადახედავდა და შეაფასებდა პოლიტიკურ მდგომარეობას.

„ასჯერ გაგონილს ერთხელ ნანახი სჯობიაო„. ამ ანდაზისა არ იყოს, მთავარი სხვათ დიდად როდი ენდობოდა. თვითონ ხედავდა, ინიშნავდა და მერმე აფასებდა მდგომარეობას უზუსტესად, უცდომლად.

თვითონ ციხე მაღალ მთაზე იყო აგებული. ნახევარი სახით აფხაზეთს გასცქერდა, ნახევარით კიდევ კოლხეთისაკენ იმზირებოდა; ანუ, თუკი ოსმალეთი და ირანი დააპირებდნენ მათკენ გამოლაშქრებას, მთავარი გუშაგთა დაუხმარებლადაც მიხვდებოდა და ნახავდა.

ციხეს სატუსალოც ჰქონდა. პოლიტიკურ პატიმრებს სწორედ აქ ამწყვდევდა მთავარი. საშინელ უკუნსა და სოროში მყოფი პატიმრები ტყვეობას ლევანთან მსახურებას არჩევდნენ.

სულ მაღლა, ციხეს კოშკი ჰქონდა, სადაც ზარი ჩამოეკიდათ დადიანის ბრძანებისამებრ... ვაი საბრალო სამეგრელო, თუკი ეგ ზარი აკვნესდებოდა. უდიდესი წუხილის და მოსალოდნელი საფრთხის ჟამს რეკდა თურმე გამალებით.

ამბობდნენ, რომ ეგ ზარი თითქმის არ აკვნესებულა მთავრის სიცოცხლეში. მაგრამ, როგორც კი მოკვდა ასე მიიჩნიეს სამთავროს წარმომადგენლებმა, რომ უბედურების ქარიშხალი დღე-დღეზე გადაუფრენდა სამეგრელოს. ამასთან, მთავრის სამგლოვიაროდ ხომ უნდა აკვნესებულიყო რუდუნებით მოხვეწარი გამონაგონი...

ერთი რამ აწუხებდა ამჟამად ლევანს. ვილაც ფარულად ებრძოდა მას. მის ზრახვებს და ჩანაფიქრს უცნობი ეწინააღმდეგებოდა.

ჯერაც ვერ გაეგო, ვის შეიძლებოდა გავლენა მოეხდინა მონებზე, რომლებსაც წესით უსიტყვოდ უნდა აეშენებინათ, ენისუთქმელად აესრულებინათ დანაბარები.

ლევანს უწყება მოუვიდა, რომ მუშახელი უარს ამბობს მშენებლობაზე. პირიქით, ძლივს აზიდული ლოდებიც ჩამოუგორებიათ. ასე ამბობენ თურმე, რომ თუ მთავარი საკმარისად არ დააკმაყოფილებდა და მატერიალურად არ უზრუნველყოფდა თითოეულ მსახურს, მშენებლობა არ განახლდებოდა. ერთ ჭკუათამყოფელს ისიც კი შემოუთვლია:

- სვანეთში თოვლი როგორც კი დადნება, დადეშქელიანი აპირებს ამბოხებას... ასე გაუგია, ვითომ ლევანი თავის დას გურჩელზე ათხოვებდეს. თუ გურია მიაჩნია ერთგულ მოკავშირედ და ამასთან ძლიერად, ვნახოთ რა ძალა შესწევს სვან

დადეშქელიანებს დაველოდებით რომ ჩვენც მათ მივეშველოთ...

ლევანი მართლა აპირებდა მარიამის გათხოვებას გურიის კარზე... არ ეგონა, თუ დადეშქელიანი ჰყვარობდა მის დას. ახლა კი ნამდვილად დაფიქრდა, გურულ ხალხს მებრძოლი სვანები არჩივნა. მაგრამ დანიშნული რომ იყო უკვე?!

ახლა ურმით ოქროს მონეტები მოჰქონდა. გულში კი ამას ფიქრობდა:

- „ოხ, ეს წყეული ბედისწერა, მხოლოდ მე მაიძულებენ ერთგულად მსახურებას,, თან ყოველგვარი ფულის გარეშე, სრულიად უანგაროდ!...,,

როცა ციხეში შევიდა, მონებმა მუხლი მოიყარეს. ოქროს მონეტების ხილვაზე შერცხვათ თავიანთი ამბოხის. გულუხვობამ მთავრისამან მოაღბო ისინი.

ის-ის იყო წამოსვლას აპირებდა, რომ ციხისთავმა ამ-ცნო:

- „დიდო მთავარო, ცოდვა დატრიალდა დღეს; ვილაც ქალმა ჯერ მამაკაცი კოჭებში დაჭრა, მოგვიანებით კი მეძავთაგანი გამოასალმეს სიცოცხლეს. სულ ახლოა მთავარო, აი იმ ბორცვს მიღმა...,,

ლევან დადიანი გამოემშვიდობა ციხისთავს, კირითხუროს; თავი დაუკრეს მონებმა და მცირე ამალითურთ იმ სახლისკენ გასწია, სადაც ტრაგედია დატრიალებულიყო რამოდენიმე საათის წინ!

მთავარს გული უგრძნობდა, რომ რაღაც მნიშვნელოვანი ხდებოდა, მაგრამ რა? ამას სულ მალე შეიტყობდა.

ეს ამბავი თურმე ასე მოხდა...

საროსკიპოს უფროსმა, ცხენის მოყვანა რომ მოიმიზეზა, - სინამდვილეში იარალი მოიტანა, რომელიც მარანთან ჰქონდა გადამალული.

ბოლო დროს ქურდები შემოეჩვივნენ და ღამ-ღამობით თითქმის არ ეძინა. ლუდსა და სასმისებს დარაჯობდა.

ფიქრობდა, რომ იმ მეძავმა ზედმეტი იცოდა და თან ის ნახა, რაც არ უნდა ენახა. ამიტომ განზრახული ჰქონდა მოეკლა.

ფეხზე ადექი!- უბრძანა უფროსმა და უსიტყვოდ დამმორჩილდი... უკან მიტრიალდი, ჩქარა ჩქარა!!!“

ქალი ბედს დამორჩილდა... მხოლოდ ეხვეწა, - ნუ გამოასალმებდა სიცოცხლეს...

ოჯახის მეპატრონემ დასცინა. - „რად გინდა ცხოვრება, როცა დამცირების მეტი არაფერი გინახავს?“ დაასრულა თუ არა, შიგ ზურგში ესროლა და თვითონ კი დარუნდია შარვაშიძეს დაავლო ხელი. ასე მიუგო:

- წადი და დამეკარგე. და არაფერი სთქვა, რაც აქ ნახე და რაც დატრიალდა იმის შესახებ...

და არც ის უთხრა მთავარს, თუ რაც დაგმართა იმ ქაბუკმა აქ.

ამასობაში ლევან დადიანიც გამოჩნდა. შარვაშიძის ასული იჯდა და ტიროდა. ქმრის ხილვაზე თავზარი დაეცა. მხოლოდ ევედრა „წამიყვანეო“.

ლევანი საროსკიპოში შევიდა. მერაბ ქორთოძის ხილვაზე ხმაღს ხელი დაავლო. ბრძანა დარუნდია შემოეყვანათ შინ.

მხოლოდ ეს უთხრა ცოლს: ხომ არ შეგარცხვინეს დარუნდია ამ ავაზაკებმა.

თუმცა მერაბმა უთხრა, რომ დედოფლისთვის ხელი არ დაუკარებია, უბრალოდ ავად შეიქნა და დასასვენებლად მოვიყვანეო,, - დარუნდიამ შესჩივლა: ავაზაკმა გამაშიშვლა და ლამის შეურაცხმყო და წამგვარაო,,.

ამ დროს იმ ექვსმა კაცმა, იქ რომ სვამდნენ და ღრეობდნენ, მთავარს განუმარტეს ყოველივე:

- ეგ თქვენი ცოლი თუ იყო, როგორ გვეგონა ბატონო. აქ რომ შემოვიდა მეძავი მეგონა. ისე შეეხსნა საკინძე და მთელი ძალით ეხუტებოდა იმ უცნობ მამაკაცს.

სახლის უფროსმა და მეღვინემაც დაადასტურეს მათი ნათქვამი.

დარუნდია კი ევედრებოდა. არ დაუჯეროთ, რადგან ჩემთვის სახელის გატეხვა სწადიათ. შენ კი მერაბ, ვფიცავ გაზღვევინებ იმისთვის, რაც მე დამმართე. თვითონ კი გარეთ გავიდა...

- დროა ვეზირო ამიხსნა, როგორ მოხვდით აქ?!

- ვშიშობ რომ განრისხდები. ერთი პირობის სანაცვლოდ გეტყვი სიმართლეს, თუკი თავს არ მომკვეთთ ნათქვამისთვის.

- ვფიცავ! – მოკლედ მიუგო მთავარმა.

- აფხაზეთს, დედოფალმა თქვენგან მალულად მამასთან შეხვედრა განიზრახა, მერე აფხაზ-ჯიქებს მოუწოდა, რომ ხუთშაბათ ღამით, სანამ ციხის მშენებლობა დასრულდებოდა, გადმოსულიყვნენ და ომი გაემართათ თქვენთვის.

- ვერ გამიგია, მაშ რისთვის გიახლა ამ საიდუმლო სერობაზე თქვენ, ვეზირთუხუცესი დადიანისა?

- უბრალოდ თავი მოვაჩვენე, ვითომ მისი ერთგული ვიყავი მე.

- ეგებ მართლა ეგრე იყოს მაშინ? – უთხრა ლევანმა.

ჰოდა, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემას ძველი ამბის თხრობა არჩინა. - იმას გეუბნებოდი მთავარო, რომ შენგან მალულად ამიტომაც წავიდა დედოფალი.

აქ იმიტომ მოვიყვანე, რომ ავადმყოფობა მოიმჩიებოდა. ახლო-მახლო ვერავინ შევნიშნე. ვიფიქრე, რომ აქ უშველიდნენ. რა ვიცოდი, რომ საროსკიპო იყო? როგორც კი შემოვედი, ყელზე მომეხვია დედოფალი. რა მექნა, თავისთვის განმარტოვება ვურჩიე და ოთახში გამოვკეტე. მეც ცდუნებას ვერ გავუძელი. ვიცოდი, დარუნდიას ადრეც ვუყვარდი, მაგრამ როგორ შევკადრებდი შარვაშიძეს პატივისა და ღირსების აყრას?

ცდუნებას ვერ გავუძელი. სულ შიშველი იდგა ჩემს წინაშე... მეზობელ ოთახში იმ მეძავთან განმარტოვდი, რომელიც შემომაკვდა. რალაც არ მოეწონა იმ უბედურს და პირველმა მან მესროლა. აი აქ მთავარო, სადაც ახლა საფენი მახვევია. იძულებული გავხდი თავი დამეცვა. ხომ გჯერათ ჩემი?

როგორ არა... - თავის მსახურებს და მცველებს უბრძანა ხელ-ფეხი შეეკრათ ვეზირისათვის!...

ამგვარ განაჩენს არ მოელოდა მერაბი. ნუთუ რამე ბუნებრივად ვერ ვთქვი? უძალიანდებოდა მთავრის მცველებს და იმუქრებოდა: - როცა მიხვდა, რომ მთავარი მაინც გასწიწრავდა, იფიქრა დარუნდიასაც გავწირავ და ჩავიყოლებო.

- ჰო, მეძავია ეგ შენი ცოლი და მეტი არაფერი. იცი რა ვნებიანი იყო ჩემთან? სანადელს მიაღწია და ეგ არის. შენ გეგონა, რომ თანურიას ცხოვრება მარტოოდენ როიალს და მუსიკას უკავშირდებოდა? შენ ერთი რამ დაგავინწყდა. რომ ბედნიერება უნდა მიგეძლია, თორემ შენზეც უარს იტყოდა და არ გაიკვირვო, თუკი უარგყოთ მთავარო. დაფიქრდი, რა მიეცი ამდენი წლის მანძილზე?

- რუხის ციხეს დაამწყვდიეთ და კავშირი არ იქონიოს არავისთან!!! მნახველები არ შეუშვათ და მშიერი ამყოფეთ... იცოდეთ, თუკი გაქცევა მოახერხა, სუყველას დაგასაჭურისებთ, ხოლო თქვენი ოჯახის წევრებისა და შვილების თავით მშენებლობას პირადად მე დავასრულებ!!!

ბორკილდადებულ კორტუგას ციხისკენ მცველები მიაცილებდნენ, ხოლო მთავარი ცხენზე ამხედრებულ დედოფალთან ერთად ქარის უსწრაფესად მიქროდა სასახლისაკენ, - ფიქრებმონამლული და დადარდიანებული...

•••

სასახლეში ყველაფერი მქონდა, ახლა კი ციხის საკანში დავუმწყვდევივართ. ასეთია ყველა იმ კაცის ბედი, ვისაც ლალატი სისხლში აქვს. მაგრამ რა ჩემი ბრალია? მე ხომ ამგვარი დავიბადე? მორიელის თვისება: ცივი გამომეტყველება, გესლიანობა, გულგრილობა... ჰოროსკოპითაც ხომ ასეთი ვარ? ნოემბრის თვე... დამახასიათებელი ნიშანი: განსაკუთრებული სიყვარული, ფუფუნებისკენ მიდრეკილება, დამარცხებასთან არ შეპუება, შხამის გამოყენება, მებრძოლნი, მიქელანჯელოს ნაქანდაკევივით ცივი იერის, უხეში, იდუმალი და მიმზიდველი. ამას თან ერთვის სწრაფვა გამარჯვებისაკენ.

მაგრამ განა ასეთი თვისებისთვის უნდა განიდეგნოს? ეგ ხომ არ კმარა ბატონო?!

სადღაც ჰქონდა მაინც იმედი, რომ უსაშველებდნენ, ისინიდნენ ტყვეობისაგან. მაგრამ ეგ ციხე ისე აუშენებია წყეულ ლევანს, რომ ვინ შეძლებს მის გატეხვას? ნეტა დარუნდიას რა ბედი ენია? სულ არ დაიჯერა ჩემი ნათქვამი გულბოროტმა დადიანმა?

საბრალო დარუნდია. ჩაიციხა სიმწრისგან. ალბათ ახლა თავისი მზითვითურთ გამოივლის; ფანჯარა არ ჰქონდა საკანს, თორემ თვალს არ მოსწყვეტდა, ეგებ მართლა შეემჩნია დარუნდია შარვაშიძე, - შერცხვენილი თავისი მამისკენ მიმავალი.

საბრალოა მართლაც, მშობელმა არაფერი დააკლო. ყველაფერი მისცა, რისი მიცემაც შეიძლებოდა, მაგრამ ბედმა კი გაძარცვა და რას იზამს!!!

შვილსაც არ გაატანს მთავარი და რაში ენდომება მზითვების უკან წაღება? ან როგორ დახვდება თავის გამომზრდილს აფხაზი მთავარი... მაშ, როგორ გაიმართლებს თავს? წყეული როსკიპნიც იმას გაიძახიან, რომ მთლად ქალწულნი არიან, მაგრამ ვის სჯერა მათი ბოდვისა? არავის. თვითონ გასცა თავისავე დასმულ შეკითხვას პასუხი.

იმ ქალს არ ეშველება არაფერი და სამეგრელოს სამთავროს, თორემ სიკვდილამდე მნახველები და მაშველები არ დაილევინ ჩემთვის. რადგან ცბიერი და გონიერი კაცი ყველას ჭირდება; თუკი ამ თვისებას ისიც ერთვის, რომ ძლიერი მკლავისა და გავლენის მქონეა, მეტი რა უნდა ხალხს? მჯერა, რომ ამ ციხის პატიმართ და მშენებლებსაც ისევ ლევანის წინააღმდეგ განვანყო და ციხეს შიგნიდან გავტეხავ. მხოლოდ ეს თუა გამოსავალი, თორემ გარედან დევივით იყურება და აბა რას დააკლებენ ამოდენა ციხე-სიმაგრეს.

•••

დარუნდია თავის საძინებელში, სარკის წინ მჯდომარე თმებს ნერვიულად ივარცხნიდა და ოქროს სადედოფლო გვირ-

გვინის მორგებას ცდილობდა, რომ ლევანის მუქარიანი ყვირილი შემოესმა და როცა მთავარი ოთახში შემოვიდა, პირველად ეს თქვა:

- „ვერ ეღირსები დღეიდან ამ გვირგვინის დადგმას, რადგან არა ხარ ღირსი...“

- ჩუმად ლევან, ბავშვს ძინავს და გთხოვ ნუ მიყვირი!

- ძინავს არა? – წესით ბავშვზე და ოჯახზე დიდად არ ფიქრობდი, მაშინ, აფხაზეთს რომ გაიპარე, არც მაშინ, თავი რომ მოიავადმყოფე, არც მაშინ, ვილაც მდაბიოს წინაშე შიშველი რომ იდექი და არც მაშინ...

- გაჩუმდი... დაიყვირა დარუნდიამ და მის მჭექარე ხმაზე ბავშვს გამოეღვიძა და ტირილი იწყო. დედოფალმა საკინძე შეიხსნა და ძუძუ აწოვინა შვილს.

- ასე გამოაჩინე თურმე ეგ მკერდი იმ ლოთების წინაშე და თავი მომჭერი, საუკუნოდ შემარცხვინე...

- ლევან, რა შეგცოდე ისეთი, რომ ასე მსჯი და ცილს მწამებ? არ გებრალეები? მე ავად ვარ და შესაძლოა მოვკვდე კიდევ...

- ფარისეველო, ხმა არ დაძრა. არ მჯერა ქალბატონო თქვენი. განრისხებულმა და ანერვიულებულმა იქვე მდგარ ეტრუსკულ ლარნაკს ნაჰკრა ხელი. ეს ის ვაზა იყო, სეტემანს რომ მოერთმია ქორწილის დღეს მისი ასულისთვის და ერთ-ერთ მზითვთაშორის საოცრებას რომ წარმოადგენდა...

საუკუნოვანი, ისტორიული ლარნაკი ნაცარ-მტვრად იქცა...

დარუნდიამ ბავშვი მოიშორა მკერდიდან და იატაკზე დაემხო შვილმკვდარ დედასავით!... სათითაოდ იღებდა უნიკალური, ფასდაუდებელი ნივთის ნამსხვრევებს.

უცნაური იყო, რომ ეს ქალი ქმარს, ოჯახს, დედოფლობას ეთხოვებოდა, მრავალი წლის ნაშრომს ერთ წამში კარგავდა და ამაზე ძლიერ გული რაღაც უსულო საგანზე შესტკიოდა. ნუთუ ეს ლარნაკი ყველაზე ფასეული ყოფილა მისთვის?

მამის ანდერძი მაინც ამიხდა: - ქალმა დამიფლითა გული, რათა განეცადა ღვთაებრივი.

რა გულქვა ყოფილხარ დედოფალო... ამ ნუთს ჩემთვის წმიდათაწმიდა ოდას და საყდარს, უძვირფასეს სასახლესაც დაუფიქრებლად ნაფუკიდები ცეცხლს, ოლონდ შენ ყოფილიყავ ჩემი ერთგული.

მე ბევრი რამ გაგიკეთე დარუნდი. ლანგარზე მოგართვი ბედნიერება, შენ კი ყოველივე ისე გააცამტვერე, როგორც ეგ დაწყველილი ვაზა შევსუსრე მე... მეგონა, ცრემლთა ღვრა შეგეძლო და გჩვეოდა, ასეთი უბედურება დაგატყდა თავს და ახლა კი ზოგავ მაგ ცრემლებს; ახლა გაქვს სატირალი, თორემ აქამდე რა გქონდა?!

ცოდვა იქნები დღეიდან, რადგან ჩემი განირვისთვის გაიწირები, დღეიდან უსიხარულოდ იცხოვრებ და შეგზარდება სანუთროება, რადგან არ გცოდნია ფასი ბედნიერების.

სიამაყე, რომელიც მშვენიერს გხდიდა კაცთა თვალში, დღეიდან გაგანადგურებს და ხრუსტალივით დაიფშვნები. სასჯელად კი დილეგს განგინესებ. თავგები რომ გულ-მკერდს გიძიძგინდნენ ცოტა იქნება შენთვის. მაგრამ რადგან შენ თავგთან და ჯოჯოსთან არჩიე, დაე გზა დალოცვილი გქონდეს...

„მამა მაინც შეგებრალეობდა შეჩვენებულს, ან სახელი არ გაგეტეხა სამეგრელოსთვის. ვითომდა გასწირე თავი აფხაზეთისთვის? ნუთუ ხვდები, რომ გასწირე, რადგან დღე-დღეზე გადაუქროლებ სამურზაყანოს.“

- ლევან, საკმარისია რომ მამის ერთ სინმინდეს ბლალავ და ახლა მეორესაც ნუ შეეხები... შეიბრალე საბრალო მოხუცი, რომელიც ღირსეულად გემსახურებოდა მარადის...

მე მაიძულე, რომ შენს მამას პატივი ვცე, როცა შენ სულში შეაფურთხე და დაამცირე?!

მოლაღატის სისხლისა არა ვარ და ნუ დაუგდებ სხვათა სახვეწარს ყურს... მათი მიზანია დაშალონ და დაანანევრონ სამეგრელო!...

შენ ძლიერი მმართველი ხარ ოდიშის და იციან, რომ შენთან ვერაფერს გააწყობენ. ფარისეველებმა სხვა ვერაფერი მოიფიქრეს და გადაწყვიტეს ჩვენს შორის ჩადგნენ. თუ დაგვაშორეს, მერე ჩვენს შვილებზე აგიცრუებენ გულს. დაგაჯერ-

ებენ, რომ შენი ღვიძლი შვილები სულაც არ არიან. და ბოლოს, გაუბედურებულ და მარტოსულ მთავარს გაიძულენ, რომელიმე გემით გაიქცე და გადაიკარგო. ამის მერე, გამარჯვებულები მივლენ შენს სამთავროში, გამოითხოვენ სამთავრო რეგალიებს, აღსაყდრდებიან პაპისეულ საყდარში. მერედა ვინ? იმერეთის რომელიმე მესვეური ან კორტუგა. და ეს იქნება ომი სისხლისა და მსხვერპლის გარეშე. ერთი ეგაა ოლონდ, რომ მსხვერპლი მე და შენ ვიქნებით ლევან...

- ხო მართლა, ეგ ძონძები, რაც რომ სეტემანმა აქ მოათრია, ისევ უკან წაიღე. შენ ჩემი ცხოვრებიდან იღვენები დღეიდან. ჩემი ვაჟი აქ დარჩება! ნუ ნაღვლობ, თუ ნამდვილი დედის სიყვარულს ვერ ეღირსა, შემცვლელს მაინც გამოვძებნი. მაგრამ სასახლიდან ისე ვერ წახვალ, რომ არ დაისაჯო ჩემი შერცხვენისთვის...

ასეთი ტრადიცია ჰქონიათ ბერძნებს უწინ. ღირსებააყრილ და ნამუსახდელ ქალს ცხვირს კვეთდნენ, რომ არამინიერ სილამაზეს ხელახლა არ ეცდუნა. რასაკვირველია, ცხვირმოკვეთილს არც არავინ ინდომებს ცოლად. ნურავის დაადანაშაულებ. ბრალი საკუთარ თავს დასდე, რომ სანყალობელი ცხოვრება აირჩიე... მშვიდობით სამარადჟამოდ, ჩემო უკანასკნელო სიყვარულო. გული მტკივა შენი ღალატისათვის...

•••

ამ ამბავს ერთი გარემოება უძღვოდა წინ.

ლევან დადიანი უზომოდ ჭკვიანი იყო, მაგრამ ერთმა შემთხვევამ მოატყუა.

უწინ ვახსენეთ მკითხველო მთავრის ბიძა, ყოფილი რეგენტი გიორგი ლიპარტიანი, რომელიც ვეზირთუხუცესის მოკავშირე ყოფილა. მსტოვრების წყალობით უცებ შეიტყო, რომ ლევან დადიანს მერაბი რუხის ციხეში გამოეკეტა. ისიც კი ამცნეს ჯაშუშებმა, რა ამბავიც მონაწილე კორტუგამ საროსკიპოში. ჰოდა ასე იფიქრა, რომ საქმე ბოლომდე უნდა გაეკეთებინა, რაც შემდეგს გულისხმობდა:

- რასაკვირველია, ვეზირის მიერ შეთითხნილ ამბავს არასგზით დაიჯერებდა მთავარი, ამიტომ საჭირო იყო ვინმე მასთან დაახლოებულ ნდობით აღჭურვილ პირს ეთქვა მისთვის დედოფლის გარყვნილების ამბავი.

დიდხანს ფიქრობდა, ვინ უნდა ყოფილიყო იგი. ასე ურჩიეს, ის მოძღვარი გამოვიტყუოთ, რომელიც დიდად დაახლოვებია მთავარსო...

როცა ლევანი შინ არ იმყოფებოდა, ჯაშუშებმა ასეთი რამ უთხრეს საყდარში მყოფ სასულიეროს:

- ლევანი დაჭრილია, შესაძლოა მოკვდეს და უნდა უკანასკნელად აღსარება ჩაგაბაროს და სული განიწმინდოსო.

მოძღვარმა პირჯვარი გარდისახა და სასახლის მახლობლად მდგომ ეტლში ჩაჯდა. გზა რომ ცოტათი გაჭიანურდა იკითხა: სად მიდიოდნენ ისინი.

ამ დროს უცნობმა ხმლის ტარი ჩაარტყა კეფაში და ღვთისმოსავს გონება დაუბინდა...

როცა გამოიღვიძა, გიორგი ლიპარტიანის წინაშე იდგა. ბერიკაცს მსახურები დაებარებინა, მოძღვარს თმას კრეჭდნენ, სამოსს ხდიდნენ. ასე ბრძანა ყოფილმა რეგენტმა:

- გაიყვანეთ და ჭყონდიდის ხის ქვეშ ჩამოკიდეთ ეგ უღლეური!!!

თვითონ გიორგი მღვდლის სამოსში გამოეწყო. წვერი შავად შეიღება, გულზე ჯვარი დაიბნია. გულით, საქმით და მონოდებით რომ ღვთისმოსავი ყოფილიყო არაფერი უნდოდა მეტი. გარეგნული აღკაზმულობა კი ხელს დიდად უწყობდა...

წვერშეღებილი და მღვდლის სამოსში გამოეწობილი ისევ საყდარში დაბრუნდა, რადგან იცოდა, უთუოდ მოაკითხავდა ფიქრმონამლული დიდი მთავარი...

არ შემცდარა მოძღვრის სამოსში გახვეული ლიპარტიანი. ლევანმა შებინდებამდე მიაკითხა სამლოცველოს!...

ყველაფერი დანვრილებით მოუყვა მის სულიერ მანუგეშებელს. მოძღვარმა კი ასე უთხრა:

- შვილო ჩემო, - ხმა ცოტათი შეიცვალა და როხროხა ტემპით მიუგო: არა მაქვს სააღმსარებლო საიდუმლოების გაცემის უფლება, მაგრამ დედოფალმა ყოველივე აღიარა. შეცდა

ის წარწყმედილი და გონება არ დაგიბინდდეს. ეცადე, რომ ღმერთმა გზა დაგანახოს... „სადაც ლეშია, იქ ორბებიც გროვდებიან, მაგრამ დემონს ჰყავდა ალბათ შეპყრობილი, თორემ რა ღმერთი გაუწყნებოდა, რომ შენზე ენაცვალა ვილაც...“ აქ კი სიტყვა ვერ შეარჩია ყოფილმა რეგენტმა.

- ხმაზე რა მოგსვლია მოძღვარო? ხომ რა გამცივნებს?

- ჰო, მამცივნებს.. ხომ იცი, ბოლო დროს ვერა ვგრძნობ თავს კარგად. მაგრამ არაფერია, გამივლის ალბათ.

და არ იცოდა მთავარმა, რომ მისი მოძღვრის ნაცვლად ბიძას ესაუბრებოდა. ვერც კი წარმოიდგენდა, თუკი მსგავსს უხამსობას იკადრებდა, ამიტომ მისმა ნათქვამმა საბოლოოდ დაარწმუნა დარუნდიას ლალატში...

მხოლოდ ამის შემდეგ ეწვია თავის მეუღლეს და ამცნო თავისი გადაწყვეტილების შესახებ...

•••

მღვდლის ანაფორაში გამონწყობილი ლიპარტიანი ამის შემდეგ სოფელ რუხისკენ მიმავალ ბილიკს დაადგა... გზა სულ დაცარიელებულიყო.

შორიდან მეურმე ურემს მოაჭრიალებდა. ხარებშებმული საბარგო ეკალ-ბარდებითა და ღორღით მოფენილ შარაზე ძლივს მიროხროხებდა.

- „სახელითა უფლისათა, მოიღეთ მონყალება და თან წამიყოლეთ, არ დაგამძიმებთ ალბათ დიდად,, - უთხრა მეურმეს. მოხვეწარი ტონალობით.

თავის ფიქრებში გართული მეურმე ძლივს გამოერკვა და ძლივს დამარცვლა: - რასაკვირველია მამაო!

გიორგი ლიპარტიანი აცოცდა ურემზე. ჯერ მდუმარემ არაფერი თქვა, როცა სული მოითქვა ჰკითხა, რა მიჰქონდა და სად მიდიოდა ასე გვიან.

მეურმემ ხმა არ გასცა. თითქოს არც კი გაეგო მღვდლის ბუტბუტი. მაგრამ ხელახლა გაიმეორა გიორგიმ: საით მიბრ-

დანდებითო... ახლა კი გვერდს ნამდვილად ვერ აუვლიდა უცნობს და უთხრა:

- რუხს მივდივარ მამაო; მთავარს ასე უბრძანებია, კომკი უფრო აამაღლეთ, რომ მთელი ქვეყნიერება დავინახო. ლოდები მოჰკლებიათ და ასე ვეზიდები ცაიშიდან რუხისაკენ. უკვე მესამედ მივეშურები იქითკენ. დღეში სამ-ოთხჯერ ერთი და იმავე აღმართის გავლა ვგონებ ძნელია. კი არა, შესაძლოა უფალსაც ვერ გაეგლო გოლგოთა მეორედ!..

- ორჯერ კი არა, ერთხელაც ვერ გაივლიდა, რომ არ მიშველებოდა სიმონი, ვგონებ კვირინელი არა?

გაუკვირდა მეურმეს, საიდან უნდა სცოდნოდა კვირინელი იყო თუ გეთსამიდან? ასე კი უთხრა:

- წესით თქვენ უკეთ უნდა იცნობდეთ სახარებას მამაო, ვიდრე მე...

გიორგი დადუმდა. მერე ისევ განაგრძო: - მაშ, კოშკის სიმაღლე დაინუნა მთავარმა? რაო ბაბილონის გოდოლი მინდა რუხში ავაშენოო? - და ჩაიციხა. გულში კი გაიფიქრა:

ველარ მოასწრებ მის ამაღლებას, რადგან სულ ახლოა ჟამი განკითხვისა...

ღვთის ნებით ერთი გზა გაგვჩენია დღევანდელ დღეს! პატიმართან შესახვედრად მივდივარ მეც!

- ასე გვიან მამაო? ისე შეეკითხა ეჭვითა და გაოცებით, რომ აშკარად არ ენდობოდა... ასე ხუთი კილომეტრი იქნებოდა დარჩენილი, რომ შორიდან თვალი მოჰკრა გიორგი ლიპარტიანმა გადამწვარ სახლს...

- აი იქ, თითი გაიშვირა ყოფილმა რეგენტმა, რა მოხდა თუ იცი?

- აბა სად? უთხრა მეურმემ. საუბარი ეზარებოდა, მაგრამ რახან გასაქანს არ აძლევდნენ ვრცელი ინტერვალებისა და პაუზის შემდეგ პასუხობდა.

იქ, ცოდვილთა სახლი იყო უწინ. ამას წინ უბედურება დატრიალებულა, ხოლო გულმოსულ მთავარს სახლი გადაუნვაავს.

მეტი არაფერი უკითხავს მღვდელთმთავარს. უკვე უახლოვდებოდნენ ციხე-სიმაგრეს, თან ცოცხათი მოქანცულიყო ყოფილი რეგენტი და მდუმარების მანტიაც შემოიხვია.

ციხისთავმა, სანამ სიმაგრეში შესვლის განკარგულება გასცა, სათითაოდ გააჩხრეკინა სტუმრები.

•••

ცაზე ღრუბლებმა ქოჩორი აიბურძგლეს და მრისხანე ცრემლებად გადმოეშვნენ სამეგრელოს სამთავროზე.

კოშკთან შემომსხდარ მტრედების გუნდსაც თმა ყალყზე დაუდგა და თავი შეაფარეს იმ ადგილს, სადაც დედო-ზარი ჩამოეკიდათ!

ვეზირთუხუცესი ბურუსით მოცულ ოთახში იჯდა. ციხის მცველს ეხვეწებოდა პაპიროსს.

ამ დროს ანაფორიანი კაცი შემოვიდა. ციხის უფროსს მიეცილებინა სატუსალომდე და ხელთ სანთელი ეჭირა.

ჩვეულებრივი ხმით მიესალმა სასულიერო კორტუგას. ეგონა, რომ ეს ხმა ჩაესმა, მაგრამ არა. მის წინ ჭეშმარიტად იდგა სამეგრელოს მთავრის დაუძინებელი მტერი, და ამასთან ლევანის სისხლი და ხორცი გიორგი ლიპარტიანი.

სთხოვა მღვდელმა კარისკაცს, მცველს და ციხის უფროსს, მარტო დაეტოვებინათ პატიმრის პირისპირ, რადგან ენადა საიდუმლო პროცესის აღსრულება, აღსარების ჩაბარება.

უსიტყვოდ დამორჩილდნენ თხოვნას მღვდელმთავრისას.

- „დიდხანს არ გაგრძელდება პატიჟნი თქვენნი“, ასე დაიწყო ღვთისმოსავმა... მერე აქეთ-იქით მიიხედა და რა იგრძნო, რომ საკანი ცარიელი იყო და არავინ უსმენდა, ასე უთხრა მერაბს:

- ოქსინო, პალეკარტი და იარალი არმალნად გამოგიგზავნა ხონთქარმა. ასე უთქვამს: რახან ლევანი ყოველწლიურ გადასახადებზე და ქალ-ვაჟის გამოგზავნაზე უარს ამბობს,

უნდა მოკვდეს, მის ნაცვლად კი ღირსეული უნდა დაინიშნოს. ისეთი, ვინც ჩემს განაწყენებას არ შეეცდებაო...

- მაშ, მთლად გადარეულა ლევანი. ამდენი გარეშე თუ შინაური მტერი ჰყავს და მაგის განაწყენება კი იქნებოდა? – უპასუხა მერაბ ქორთოძემ.

- კანონის მორჩილია ხომ იცი დიდი მთავარი...

- კანონი? – მიმიფურთხებია ლევანის მიერ შემუშავებული სავალდებულო ნორმისათვის. მისი კანონი სიტყვა და ბრძანება როდია, არამედ შიში. ზარბაზნებით, ქვემეხებით და ჭურვებით აშინებს გარშემომყოფთ. ვინ დაუჯერებდა კანონს, რომ არა მრისხანე მთავრის მონოპოლია?

- აბა, რა გეგონა? ყველა დიდკაცი თავისთავად მონოპოლისტია, ანუ ბატონობს მასზე დაბალი რანგისა და ნოდების მქონეზე. ხომ რალაცით უნდა დააშინო ხალხი. მეც ვაშინებდი მასას ჩემი ზეობისას.

დადიანის ხაჯალურს რომ უძახიან, ის მე გამოვიგონე. ახლა კი ძმისწული მედავება, ვითომდა თავად შექმნა. რა უხარია ასეთი სასტიკი იარაღი თუ გამოიგონა? ბერის სამოსში გამოწყობილი რეგენტი ცხარობდა.

- კარგით დამშვიდდით მამაო! თქვენი გამოგონილი რომ ყოფილიყო რატომ დადიანის დაერქვა და არა ლიპარტიანის?

- განა მეც დადიანი არ ვიქნებოდი, რომ არ უარმეყო? – მოკლედ მოუჭრა გიორგიმ.

- თუ არ ვცდები, სალიპარტიანო მზადაა ამბოხებისთვის. მთავარია წამოიწყოს ომი და მთელი ქვეყნიერება ლევანს აუჯანყდება. ხალხს ერთგული მთავარი დიდად არ მოსწონს. ასე ჰგონიათ, რომ კაცი უანგაროდ არასგზით არ იმსახურებს და მიუხედავად იმისა, რომ თავი შესწირა მეგრელთ, დიდად მაინც არ დაუფასებენ ომიანობის დროს.

მერე რა რომ მეგრელები გულადნი და მამაცნი არიან. თუ მთელი ქვეყნიერება კიდით-კიდემდე ამხედრდება, რალას გააწყობენ მერმე?!

თუ ომის წამოწყებაა საჭირო, ციხე შიგნიდან უნდა გავტეხოთ. პოლიტიკური ტყვეები გავანთავისუფლოთ, რომ ისინ-

იც ვიმსახუროთ ამის შემდეგ. თუკი სიმაგრეს ხელთ ვიგდებთ ლევანი ვერ დაიმალება აქ. – თქვა მერაბმა.

- მე კი მგონია ლევანი ციხეს იმისთვის კი არ აგებს, რომ ბრძოლის ჟამს ჩაიკეტოს და დაიმალოს... არამედ... ჩვენდა საუბედუროდ ქალაჩუნა და ჯაბანი არ გამოდგა ეგ შეჩვენებული და ამიტომ არის, რომ ჯერაც ვერ მოვიხელთეთ. ჰოდა, იმას ვამბობდი, რომ ომში დაღუპვას არჩევს რუხის ციხეში თავგასავით დამალვას...

- ძალიანაც კარგი... თუკი მოკვდება საშველი დაგვადგება ჩვენც. უმეთაუროდ დარჩენილი რაზმელები კანტი-კუნტად განიბნევიან. ჰა, ჰა, ჰა... ახარხარდა ვეზირთუხუცესი.

- თურმე მთავარს მუშახელი შემოჰლევია და აპირებს ტუსაღთა დახმარებას მშენებლობისას. ამიტომ, უნდა მოახერხო მერაბ და შუადღეზე პატიმრები უნდა ააჯანყო. შუადღე იმისთვისაა ხელსაყრელი, რომ ციხის მსახურთ უმეტესად სძინავთ, ხოლო მღვიძარეთ დაერივნით და მოჰკალით ციხის უფროსი, რომელსაც კლიტენი აბარია. ჩემს მოსვლამდე ციხე შიგნიდან ჩაკეტეთ, სამთავროს გერბი ჩამოხსენით კოშკიდან და შემოსასვლელ კარებთან დაფინეთ მინაზე, რომ გამვლელ-გამომვლელმა ფეხები დაინმინდოს.

დროებით მერაბ. ბედი ჩვენს მხარეს უნდა იყოს ვგონებ! თუ გეგმა შეიცვალა აუცილებლად გამცნობ.

ბერიკაცი გამოემშვიდობა ყოფილ ვეზირს და გულმხიარული ვრცელ გზას ფეხისამარა დაადგა.

ყველა მხრიდან დამცინავ ხმას ისმენს ლევანი. „შენი ცოლი მეძავია, ამას გაჰკივიან საქვეყნოდ!

მთავრის სასახლეს შემოწყობია სამსჯავრო და დარუნდიას დასჯას ითხოვენ. თუმცა ეს თხოვნას არა ჰგავს, იგი უფრო მუქარის მსგავსია.

- „ბერძნული ტრადიციით გავასამართლოთ, ცხვირი მოკვეთოთ უსირცხვილოს! თუ თქვენ ვერ გაიმეტებთ ჩვენ აღვასრულებთ ბატონო! გინდ სანადიროდ წადით, გინდ აქ დარ-

ჩით და საკუთარი თვალით ნახეთ, როგორ გაინირება ყველა, ვინც თქვენს უწმინდესობას უღალატებს და შეარცხვენს.“

- მეგრელთ სულში შეგვაფურთხა და ამას არ ავიტანთ... დაისაჯოს, დაისაჯოს, - ან მოკვდეს, ან ცხვირი მოეჭრას. უკანასკნელი სიტყვა და არჩევანი ლევანისა იყოს! – გაჰკიოდა ბრბო...

- „შერცხვენილი ხარ მთავარო და ჩამოიბანე სხეულიდან ეგ სიბინძურე,“ – ასე გაჰკივის ვილაცა ლევანის არსებაში.

- რა ჰქნას, ვერ გაიმეტებს მსგავსს მშვენიებას სასიკვდილოდ... ისევ ცხვირის მოკვეთა სჯობია. გულმოკლულმა მთავარმა პილატეს მსგავსად თქვა – ისე ჰქმენით, როგორც საჭიროდ მიგაჩნიათ, მაგრამ თუ უცოდველია, თქვენი შეცდომებისთვის თქვენსავე სისხლსა და ხორცს პასუხი ეგოს... თუკი უცოდველს მოჰკლავთ სიცოცხლის ფასად გამოგესყიდოთ დანაშაული...

- კი მაგრამ რა გჭირს მთავარო, აიმაღლა ერთ-ერთმა ხმა. ნუ დაუბრმავებიხარ მაგ სიყვარულს. სასახლე ხომ არ შეიძლება შერცხვენილი იყვეს? ღვთის გულისათვის...

ვერ გადაენწყვიტა მთავარს რა ექნა. მზად იყო თუნდ ეპატიებინა, მაგრამ ხალხი არ აძლევდა გასაქანს.

კარგით, კარგით... სამი დღე მაცალეთ... მხოლოდ სამი. და მერმე ერთად გავძლეთ დედოფლის სისხლით. - თქვა და სასახლისკენ იქცია პირი.

თავისი პაპის ღარიბული ოდა მიიჩნია ამ ნუთში თავშესაფრად, რადგან ბრბოს გაუსაძლისი ყვირილი ყურთასმენას უხშობდა. სასახლემდე გზაც უსასრულოდ მოეჩვენა და ბამბუკებისგან დაწნულ სახლში შევიდა.

მოსველო მინაზე განერთხო. მხრებში დაღლას გრძნობდა. გარედან რაღაც ხმა შემოდიოდა. იგრძნო ლევანმა, რომ ვილაც უახლოვდებოდა სრას.

ნანვიმარი იყო იმ დილის და ასე გაიგო მთავარმა ფეხის ხმა. თურმე ტყავის ჩექმებში წყალი მაშინ შევიდა, როცა გუბეში ჩაუვარდა ფეხი. ამას ისიც ერთვოდა, რომ რადგან შუადღის მზე ამოსულიყო, უცნობს ლანდი მოსდევდა. ოდა, როგორც ვთქვით, ბამბუკისგან შეეკრა მის შემქმნელ ხელოსანს. ამიტომ ჭუჭრუტანიდან გაიხედა ეჭვალძრულმა ლევანმა, რათა ყოველივე დაედასტურებინა.

უეცრად, ვილაცამ დანა იშიშვლა და ნასვრეტებში გაერჭო ბასრი, ალესილი იარაღი. ლევანმა ბედად, რომ განზე გახტომა მოასწრო. როცა დანის წვერმა ცოტათი გაჰკრა ფერდზე მთავარმა ამოიგმინა. იმ მამაკაცმაც იფიქრა, მთავარი მოვკალიო და დაიყვირა: „ჩაძალღდი ვერაგოო?!“

ოდის კარებიდან შემოირბინა. ამ დროს მთავარმა იშიშვლა ხმალი. მაგრამ რა ხდება? ხელის მტევანი არ ემორჩილება. უნდა მოკლას, მაგრამ ამჩნევს, რომ მის წინაშე ღვიძლი ძმა, იესე დადიანი დგას.¹

დანამდვილებით არ ვიცი, ვისგან ეყოლა მანუჩარს მეორე ძე, მაგრამ გვარი კი მისცა და სასახლეში დიდი პატივით ზრდიდა თავის კანონიერ შვილთან ერთად!

ლევანმა არაფერი სთქვა. მხოლოდ ცრემლი გადმოუგორდა თვალთაგან და ისიც ისე მოიხოცა, რომ მოღალატე ძმას არ აჩვენა.

იესე ფეხებში ჩაუვარდა დიდ მთავარს და ევედრა:

- მომეძალა უკეთურება ლევან, რომ ძმის სისხლით გაძლომა დავაპირე. მაგრამ ეშმაკეული მჭირს და შემინდე...

- წადი... ბრძანა დადიანმა. შენ რომ ძმა არ იყო ჩემი, თვალებს დაგთხრიდი მოღალატე. მაგრამ დაუსჯელი მაინც არ წახვალ... ამდენი მტერი მახვევია გარს და თუ მე მომკლავენ, ალბათ შენ დაგტოვებენ სამთავროში მმართველად. სრულიად უღირსსა და გამცემელს, მეგრელების მოძულეს და მტერთან მოკავშირეს... ამიტომ მონასტერში ბერად აღკვეცავ,

¹აქ ისტორიულ ცდომილებასთან გვაქვს საქმე, სინამდვილეში იესე დადიანმა მთავრის მოკვლა აფხაზ მერიქიფეს დაავალა. როცა ლევანმა ძმა ღალატში ამხილა, თვალები დასთხარა და ქონების კონფისკაცია მიუსაჯა

რომ იქიდან ვერასდროს შეძლო სამეგრელოსთვის ლახვარის ჩაცემა.

იესე კი ემუდარებოდა არ გაენირა სამარადჟამო ღვთისმსახურებისთვის. მამონის მსახური იყო და როგორ ეცხოვრა საღვთო წესით?

- ლევან, ლევან... კარგი ჯარისკაცი ვარ. ხომ იცი ომში სარდლობა შემიძლია. ან მედროშე ვიქნები, რომ ჩემი გვარის გერბი და ალამი ვაფრიალო მტერ-მოყვარეთა თვალის დასაბნელებლად.

ამ ყვირილსა და მუდარაში მთავრის ლეგიონებმა გაკოჭეს, შავი მანტიით შემოსეს და ყველასგან მალულად რომელიღაც ტაძრისკენ მიმავალ გზას გაუყენეს...

თურმე ამას ყოფილა ჩემი ცხოვრება. საკუთარმა ძმამ მიღალატა, ყველამ გამწირა... სისხლისმსმელებივით მომდგომია კარზე ამბოხებულები და მთხოვენ ჩემსავე სიყვარულს ცხვირი მოვაჭრა, რალაც წყეულ ბერძენთა ტრადიციის გამოისობით.

მაგრამ, არ გაგწირავ დარუნდია, ვფიცავ, რომ კბილებით დაგიცავ ყველასგან.

- დარუნდია, დარუნდია, - ერთი-ორჯერ შემოსძახა მთავარმა სასახლეში. ქალი სახლის იმ ოთახიდან გამოვიდა, სადაც სამლოცველო მოეწყო მთავარს.

- ვლოცულობდი ლევან, - მხოლოდ ღმერთი თუ გადამარჩენს ყველასგან განწირულს. ხომ იცი ღმერთთან ჰარმონია ადამიანს უსათუოდ სჭირდება.

- სწორი ხარ დედოფალო, მაგრამ მარტოოდენ იმისათვის არ გიღალატებ, რომ ორსული ხარ. ასეთი გეგმა მაქვს ამბოხებულთა თვალის ასახვევად:

- შენი ერთგული მსახური, რომელიც უზომოდ გგავს შენ და სეტემანმა რომ ქორწილის დღეს ცხენზე შემოსმულმა მოიყვანა, ის უნდა გამოვანყოთ დედოფლის სამოსებში. ფე-

რუმარილითა და გრიმით სახის ნაკვთები ცოტათი შევუნით-ლოთ, თმაც შევუღებოთ. ერთი სიტყვით დარუნდია შარვა-შიძედ ვაქციოთ ის საბრალო.

- რისთვის ლევან? საკუთარი მეობა წავართვათ და ძალად სახელგატეხილი ქალის სახელი დავარქვათ?

- მომისმინე. არჩევანი რომ მქონდეს არც კი ვიკადრებდი, მაგრამ ჩემს სიყვარულს გაფიცებ, თუკი ჯერაც შემოგ-რჩენია ჩემდამი რაიმე გრძნობა, შენს ნაცვლად ის ქალი დავსაჯოთ. მარტოოდენ ცხვირსმოჭრისითვის რა უჭირს მაინც...

- როგორ, ამას შენ ამბობ ლევან? – იუცნაურა მთავრის ასულმა. თუკი არაფერია, დაე მაშინ მე დამსაჯონ, მე მომ-ჭრან ცხვირი. როგორც შერცხვენილს. არ შეიძლება მხოლოდ იმიტომ დაისაჯოს, რომ მსახურია, თანაც უერთგულესი.

- აბა რალა უნდა ვქნა? არც ის შეიძლება, რომ შენ დაგ-საჯონ. – თითქმის მოტირალი ტონალობითა და სასონარკ-ვეთილი კილოთი წარმოთქვა ლევანმა.

- დაე ბედს მივენდობი... იქითკენ გავყვები დინებას, საითაც გამიტყუებენ ტალღები...

- უიმედოდ შეთენილ მარტსულ მთავართაგანს ცრემლე-ბი ერეოდა სახეზე. არ უნდოდა მისი სისუსტე სატრფოს შეემ-ჩნია და გარეთ გავიდა მოუთმენელი...

•••

ვილაც მშვენიერი შიმუნვარი მთავრის ბრძანებისამებრ სამთავრო, სადედოფლი რეგალიებში გამოანყვეს. ცოტათი გაალამაზეს, გამოპრანჭეს და აუხსნეს, რომ დარუნდიას პა-ტივისცემით უნდა დაეთმინა ყოველი. მერე ისიც გაანდეს, რომ თავი დედოფლად უნდა მოეჩვენებინა და ჯალათისგან მი-ყენებული ყოველგვარი ტკივილი უსიტყვოდ აეტანა...

ბევრი არც კი უყოყმანია მშვენიერ ასულს... მოვალეო-ბადაც კი მიიჩნია ღირსეულად ემსახურა მისთვის...

ამ გოგონამ ერთი საიდუმლო იცოდა, თუმცა არასოდეს არავისთვის გაუმხელია. სეტემან შარვაშიძეს ერთი და ჰყავ-და... რომელიც უნინაც ვახსენეთ ნაწარმოებში. აი ის, წის-ქვილთან რომ თეთრი წინსაფრით იდგა.

პოლიტიკურ ქორწინებას აიძულებდა სეტემანი თავის დას. მან იუარა და მთაში სატრფოსთან ერთად გაიხიზნა.

რომელიღაც ომი იყო. გოჭოურასთან თუ არ ვცდები. იქ იბრძოდა სეტემანის არაღიარებული სიძე და ომში დაიღუპა კიდევ.

დაქვრივებულ და ახლადდაოჯახებულ ქალს არაფერი ებადა. ჩვილი ბავშვი ჰყავდა. იფიქრა, თუ თავის ძმასთან მივი-დოდა ახალშობილითურთ, თავშესაფარს მაინც მისცემდა. ბოლოსდლაბოლოს შარვაშიძის გვარისა იყო...

თავის დაზე მთელი ცხოვრება გულმოსული იყო, მაგრამ მაინც შეიბრალა. მერე ის იყო სეტემანის მეუღლე მოინამლა და გარდაიცვალა. დარუნდიაც სულ თოთო იყო და მამიდა აწოვებდა ძუძუს.

სეტემან შარვაშიძე მაინც არ აღიარებდა თავის დის-წულს კანონიერად შვილად. ამიტომ, როცა წამოიზარდა და-რუნდიას მსახურება და შიმუნვარობა ჩააგონა მოზარდს...

თავისი დის საქციელის გამო შერცხვენილად მიიჩნე-და აფხაზი მთავარი თავს. როცა დარუნდია ღირსეულ მმართველს მიათხოვა, თან მზითვებში თავისი დისწულიც წააყოლა. იფიქრა, რახან არც დარუნდია სახლში და არც ხათუნა, ჩემს დასაც არ გაუჩერდება გული შინ და გადაიხვეწებაო.

ერთხელ, სეტემანისგან მალულად დედამ თავის ასულს გაანდო, რომ დარუნდია მისი ბიძაშვილი იყო. რომ ღირსეუ-ლად უნდა მოქცეოდა მას და დაეცვა.

როცა მთავარმა ამცნო, დარუნდია გასაჭირშია და დას-ჯას ან მოკვლას უპირებენო, ხათუნამ თურმე შეიცხადა. ასე უთქვამს საბრალოს:

- მე გავწირავ თავს მისი გადარჩენის სანაცვლოდ!

დარუნდიას კი ყოველივე დაუმალეს. პირიქით, რადგან სამსჯავრო მოახლოვებულიყო, დედოფალი სადმე უნდა გა-ეტყუებინა მთავარს.

სანადიროდ წასვლა მოიმზებდა თურმე ლევანმა. თან იახლა დედოფალიც. სანადიროდ აღკაზმულ შარვაშიძეს გზად მოაგონდა, რომ მისი საყვარელი მიმინო შინ დარჩენოდა. ამიტომ მთავარს უთხრა:

- ლევან, ერთი-ორი სპა გამომაყოლე სასახლეში. შენ გზა განაგრძე და მეც მალე დაგეწვიო.

მთავარი ეხვეწა, არ დაბრუნებულყო. თუმცა მის ვედრებას ყური არ ათხოვა დარუნდიამ და ცხენი სასახლისაკენ გააჭენა...

როგორც კი სრას მიუახლოვდა, ბრბოც მოადგა და დედოფალს გინება უწყეს.

ამ დროს დაინახა, რომ ვიღაც კარისკაცებს თავისი შიმუწვარი მოჰყავთ. აფხაზური იერიითა და უნაზესი მოძრაობით იცნო, თორემ სხვა მხრივ დედოფალს ჰგავდა.

მიუხვდა ლევანს ჩანაფიქრს. იმიტომ გაიტყუა ტყეში, რომ ამასობაში მასთან გაზრდილი, ვითომდა დედოფლად ქცეული მშვენიერი ასული სატუსალოში წაეყვანათ და ცხვირი მოეკვეთათ, ვითარცა შერცხვენილს. ალბათ ამიტომ ემუდარა ლევანი დედოფალს, არ დაბრუნებულყო შინ. შესაძლოა არც გამოეშვა, რომ სცოდნოდა, რომ პროცესია უკვე დაწყებული იქნებოდა.

- მე ვარ დედოფალი დარუნდია შარვაშიძე! – დაიყვირა ქალმა და ბრბომ ძლივს გაიგო ქალის მისავათებული კივილი.

ხათუნა თმებს იპუტავდა, ევედრებოდა არ გაემხილა ყოველი.

ბრბო დაიბნა... ვერ ამოიცნეს, რომელი იყო დარუნდია ჭეშმარიტად.

- სულელნო, ეს მე ვარ, დარუნდია შარვაშიძე, სეტემანის მხოლოდშობილი ასული. მზად ვარ აღასრულოთ თქვენი ნება.

- მაშ ის ვინ არის? კითხულობდნენ გაოცებით...

- ჩემი შიმუწვარია, აფხაზეთში ერთად ვიზრდებოდით სეტემან შარვაშიძის კარზე...

მსახურს მცველებმა ხელი უშვეს. ხოლო დარუნდია თვითონ ბრბომ დილეგისკენ წაიყვანა.

უზარმაზარი ოთახი იყო... საბრძოლო იარაღებით და ტექნიკით სავსე. ამასთან აქ შეგედლოთ გენახათ შანთები, რკინის ფირფიტები, (რითაც დამნაშავეს აბრმავებდნენ) ხოლმე, ხუნდები, დადიანური ხაჯალური, ჯაჭვები, თოკები;

უკვე გაემზადებინა ჯალათს შანთები. ნაკვერჩხალზე დაელაგებინა სათითაოდ. გვერდზე დანები ელაგა.

- „არა, თვალს ნუ დავთხრით, ცხვირი მოვკვეთოთ ჯალათო, - გამოექომაგა ერთი...

- ცხვირი მოვკვეთოთ... გამოეხმაურა ხალხიც.

დედოფალი დანჯღრეულ სკამზე დასვეს. თოკებით დააბეს. თმები გვერდზე გადაუნის.

ჯალათმა აიღო ინსტრუმენტები და ქალს ცხვირის მოჭრა დაუპირა... შეეცოდა რამეთუ, იცოდა, დედოფლის ნაცვლად ვიღაც ქალი უნდა მოეყვანათ.

ზოგადად, ჯალათებს და მკვლელებს რკინის გული აქვთ. მაგრამ იფიქრა: ტკივილგამაყურებელი ხომ არ გავუკეთოთ! ხალხსაც გაანდო ჩანაფიქრი. მაგრამ მტკიცე უარით უპასუხეს.

დანის შეხებისთანავე ქალს ცრემლები გადმოუვარდა. ითხოვა, სიტყვა ეთქვა უკანასკნელად, სანამ აღსასრული დადგებოდა მათი ჩანაფიქრის:

ნებადართულმა კი ასე თქვა: - „სისხლით, სისხლით გაზღვევინოთ წმინდა გიორგიმ, რომ ჩემს სილამაზეს ასე ნაცრავთ და სულსაც რომ მიხრწნით! დაე, სულ მალე გაზღვევინოთ ზეციურმა ძალებმა...“

ჯალათი უკანასკნელად შეეხო და როცა გაუსაძლისი ტკივილი იგრძნო, ხოლო სისხლმა შადრევანივით იფეთქა, მშვენიერ დედოფალს გული შეუღონდა და იატაკზე სკამიანად გადაეყუდა!

როცა დედოფალი ასე შეყოვნდა, ანერვიულებულმა მთავარმა დაბრუნება გადაწყვიტა. სასახლეს მიუახლოვდა თუ არა გული უცნაურად აუძგერდა. ძლივს გაიკვლია ბრბოში გზა და არც კი ახსოვდა, როგორ ჩამოქვეითდა ცხენიდან. როცა სამსჯავროში შევიდა და მშვენიერი ცხვირმოკვეთილი ასული მიწაზე გართხმული ნახა ღრმად ჩააშტერდა. გვერდზეც

მიიხედა. დარუნდიას მსახურს მუცელზე დააკვირდა. „არა, ნამდვილად არ იყო ორსულად!“ და მიხვდა, რომ სამსჯავრომ ჭეშმარიტად დარუნდია შარვაშიძე გაასამართლა. როცა შემოესმა მსახურის ცრემლნარევი ხმა „ვერაფერი განვანყეო“, ხმალი იშიშვლა მხოლოდ და ჯალათს შიგ გულში ჩაჰკრა. მერე იმ ორ მცველს მიუბრუნდა, რომლებმაც არ დაიცვეს დედოფალი და ორთავეს, წამის უსწრაფესად თავები გააგდებინა!...

- ღმერთო ჩემო, ეს რა დაგმართეს წყეულებმა. ჩემი არყოფნით ისარგებლეს? ძირს დაიხარა და ცხვირმოკვეთილ მშვენიერ დარუნდიას თვალელებში ჩახედა. მაგრამ ამ ქალზე უკვე არ ითქმოდა მშვენიერი. ცრემლი და სისხლი ერთმანეთში არეულიყო და ნელ-ნელა შედედებასაც აპირებდა. რალაც ნაჭერი ეფინა სახეზე და იმდენად მახინჯი იყო, რომ მზერა აარიდა დიდმა მთავარმა...

- შენი ბრალიც არის... ჩიოდა ქალი და სთხოვა აფხაზეთს გაემგზავრებინა...

ჩვენი სიყვარულისა შეშურდათ ღვარძლიანებს. დღეიდან კი წავალ, წავალ შენი ცხოვრებიდან ლევან, რადგან საკმარისია, რაც დამამცირეს და რამდენადაც შეურაცხმყვეს. ცხვირმოჭრილი დედოფალიც რაში გამოგადგება ანი? ისე კი იცოდეთ წყეულნო მეგრელნო! მე ბრალი არაფერში მიმიძღვის და ცამდის მართალი ვარ... ნახვამდის ლევან! ჩემო ერთადერთო და უმშვენიერესო სიყვარულო... რას იზამ, ასეთი ყოფილა ჩვენი ბედი და აჯობებს ორივენი დავმორჩილდეთ.

- ნუ ნახვალ დარუნდია – ეხვეწა ლევანი. ბევრი მუდარის მიუხედავად ზურგი აქცია ქალმა.

- რისთვის დავრჩე იქ, სადაც არ მაფასებენ. თუმცა რა გასაკვირია, შენ, რომელმაც მთელი ცხოვრება მათ შესწირე და შეალიე, შენ რომელმაც ისინი ააღორძინე, დააპურე და იხსენ მონობისაგან, შენ, რომელმაც ასწავლე და მოხოცე ცრემლი სევდიანებს, - აღარ დაგაფასეს და უშენობით ისარგებლეს; კარგს არაფერს მოელოდე ლევან! მისწერე შაჰს წერილი, გინდა ხონთქარს, რომ მონებად გაჰყიდონ თითოეულნი! აი, ეს იქნება მათი სასჯელი. რამეთუ უმადურები უკეთესის ღირსნი არც არიან!..

დარუნდიამ ცრემლები მოიხოცა და ცხენების შეკაზმა მოითხოვა. სასახლიდან ხატი გამოიტანა, თან იახლა მასთან გაზრდილი ერთგული მსახური (თავისი ბიძაშვილი) და გაუყვა აფხაზეთის გზას.

ლევანმა ვერაფერი შებედა. მარტო გაცილებდა ისურვა დარუნდიასი. ხალხის მძულვარე მზერასაც ხომ უნდა გაქცეოდა სადღაც.

როცა რუხის ციხე-სიმაგრეს მიუახლოვდნენ, ასე ამცნეს მთავარს, რომ ციხის უფროსი მომაკვდავია, ხოლო პატიმრებს ვილაც ახალი ტუსალი ამბოხებისკენ მოუწოდებდა.

შურდულივით გაექანა მთავრის რჩეული არმია. ციხეში შეიჭრნენ და ტრიბუნაზე მდგომ ყოფილ ვეზირს გაკოჭვა დაუპირეს.

ამ უდღეურს ისე განენყო მუშები და თვითონ პატიმრები, რომ დასტაცეს ხელი სამშენებლო იარაღებს და მთავრის არმიას შეუტიეს.

ბრძანა ლევანმა ამოეჟლიტათ ამბოხებულები. ხოლო მერაბ ქორთოძე ცოცხლად შეეპყროთ.

ბედად, რომ მთავარმა მოუსწრო, თორემ აქ რომ ლიპარტიანი მოსულიყო და ციხე შიგნიდან გამოეკეტა, მერე არაფერი უშველიდათ!

ურჩიეს მთავარს: - კაცთა კვლაზე ხელი აეღო. ბოლოს და ბოლოს მოძმენი იყვნენ.

მან კი დაიყვირა: - განა მათ კი იციან ძმობა? ის, ვინც არ აფასებს და უკმაყოფილოა დღევანდელი დღით, უკეთესს ვერც ეღირსება ხვალ. მეტი რა უნდათ? გუშინ ოქროს მონეტებით დავაჯილდოვე და მთავრები და მეფეები არ არიან, სასახლეში რომ განვამწესოო...

კორტუგა ცოცხლად შეიპყრეს. მთავარს მიჰგვარეს. მან კი უთხრა ვეზირთუხუცესს. - წყეულო, შენი სისხლით გაძლომაზე მართლა ვერ ვიტყვი უარს...

••••

ამ ომის გამო დარუნდიას გაცილებაც ვერ მოახერხა. ისევ სამთავრო ანაცვალა თავის სიყვარულს. სიმართლე რომ ვთქვათ, დიდად არ ეპიტნავენებოდა შერცხვენილ მთავრის ასულს, თუკი ენგურს გაღმაც მიაცილებდა მთავარი მას.

რა ბედი ენია ვეზირთუხუცესს? ალბათ გაინტერესებთ მკითხველო.

ლევანმა იგი სასახლეში წაიყვანა. მოგეხსენებათ, ეზოში ზარბაზნები ჰქონდა განლაგებული. თავის უბედურებისგან გახვევებულმა ასეთი რამ ბრძანა:

- ეზოში, რომელიმე ხის ქვეშ წარკვეთეთ მოლაღატეს თავი. სხეული მშიერ ღორებს მიუგდეთ საჯიჯგნად.

ბრძანებაც ასრულდა. კმაყოფილმა მთავარმა ამის მერე კორტუგას თავი ზარბაზანში ჩაატენინა და ბრძანა გაესროლა.

ყრუ გუგუნმა შეაზანზარა სამთავრო. ზარბაზნიდან ნასროლი თავი ჰაერში დაიფშვნა, თითქოს რომელიმე თოჯინა ყოფილიყო.

ცოტათი გამხიარულებულმა მთავარმა ასე დაიქადა:

- „მოლაღატეები დღეიდან ამგვარად დაისჯებიან„...

მერე ის იყო მღვდელი მოიძია მთავარმა, მაგრამ ვერსად იპოვნეს, თითქოს ცასა და მიწას შორის აორთქლებულიყო საბრალო...

ზარბაზნების, ქვემეხების, ტყვიათმტყორცნების კვამლმა სასახლე მთლიანად ნისლში გახვია.

აღარც ოდა მოსჩანდა ამ ბურუსში, აღარც სამრეკლო.

უბედურების ნიშნად რუხის ციხეში ზარები გამალებით რეკდნენ.

თითქოს სამყაროზე მეორედ მოსვლა იწყებოდა. ერთი ეგ იყო, რომ ქრისტე არსაიდან ჩანდა...

მტერი დაიძრა ყოველგან! – ამბავი მოიტანეს მეგრელებმა.

მთავარმა ერთი გულიანად ჩაიცინა; მხოლოდ ეს უთქვამს: ასე უქნიათ ნაცარ-მტვრად უქცევიათ ეგ უღირსი სამ-

თავრო და სასახლეში განმარტოვებით მდგომი როიალისკენ მიუმართავს, რათა თავისი სიყვარული მისაღებ ოთახში მაინც მოლანდებოდა...

ოთახში შევიდა... დაიძახა დარუნდიაო, მაგრამ არავინ გასცა პასუხი.

როიალზე შავმა კატამ გადაირბინა და კლავიშებმა რაღაც შემზარავი გლოვის ხმა გამოსცეს.

ეს ყოფილა შენი ბედი დარუნდიაო და შეზლონგზე მჯდომმა მთავარმა გულიანად იტირა...

მწუხრის ვარსკვლავიც გამოჩენილა იმ ღამით თურმე...

III ნაწილი

(ტრილოგია)

- ნესტან, ნესტან, - სადა ხარ წყეულო დედაკაცო, გაისმა მოხუცი ლიპარტიანის ხრინწიანი ხმა.

მუხლმოყრილი ქალი ბინძურ იატაკზე გართხმულიყო და შეშლილივით იცინოდა. გამაოგნებელი სურათი იყო. მსგავს სტილოს რუბენსი, გოია, რემბრანდტიც კი ვერ შექმნიდა. ქალს ხელში ღვინის ბოთლები ეჭირა და საშინელი სიმყრალის სუნი ასდიოდა...

რცხვენოდა გიორგის, რადგან კაცივით ეძალებოდა კნეინა სასმელებს. სანადიროდაც დადიოდა, დროსტარებასაც არ აკლდებოდა. მოკვდავი იყო და გაემართლებოდა, მაგრამ?! არ იცოდა, რომ სარკე იყო სასახლის და ბევრი რამის უარყოფა მოუწევდა. ხომ შეახსენა მრავალჯერ, რომ დაუსრულებლად უნდა ეტარებინა ნილაბი და ყოველგვარი ავხორცული თუ ამორალური მიეჩქმალა?!

ნესტანს ერთი საზიზღარი თვისებაც გააჩნდა. ალბათ იმიტომ, რომ არისტოკრატიულ, სასახლისეულ ცხოვრებას პატივს არ სცემდა და ხშირად მდაბიოსავით ილუკმებოდა პურობისას. ბევრს ეცადა ლიპარტიანი აღმოეფხვრა მასში ეს ავი, მაგრამ ამაოდ...

და ხშირად, როცა უცხო ქვეყნებიდან თუ მეზობელი სამთავროებიდან გიორგის მიერ გამართულ პოლიტიკურ სერობებს წარჩინებულნი სტუმრობდნენ, ლიპარტიანი მეუღლეს ნალიაში გამოკეტავდა ხოლმე.

ნესტან-დარეჯანი თითქმის არ ახსოვდა გულქვა რეგენტს. მომხდარა ისეც, რომ რამოდენიმე დღე უჭმელ-უსმელს გაუტარებია ოთხ კედელს შორის...

ისეთ მძიმე და აუტანელ მდგომარეობაში იყო საბრალო დედოფალი, რომ გასაკვირი არც იქნებოდა რომც შეშლილ-

იყო. სულ მარტო იყო დედამინაზე. ხშირად აღმოუტყეებდა კიდეც: ადამიანი უსულო ფიტულია და ძალად მოსიარულე ქმნილება, მეტი არაფერი...

გასაოცარი ის იყო, რომ ესოდენ უბედური დედოფალი მოტირალი არავის უნახავს. „დედოფალი“, პირობითად ვამბობ, თორემ აბა რა დედოფალივით ცხოვრობდა ნესტანი...

მოხუცი ლიპარტიანი თავისთვის განმარტოებული რაღაც საღებავებით ითითხნებოდა. მთელი ცხოვრება ცდილობდა ამაღლებულისა თუ ფასეულის შექმნას. სწამდა, რომ ბუმბერაზი კაცი იყო და ღირსეულად გაელია ცხოვრება. ესოდენ ამაყს ხშირად ასევე მისთვის დამახასიათებელი და შესამშვენი სიტყვები წამოსცდებოდა, რომელიც მართალია ბუმბერანგად მიემართებოდა, მაგრამ მაინც სიამოვნებდა, როცა თავისავე შეთითხნილ და გამოგონილ, ვითომდა საგვარეულო გერბს რომ აკვირდებოდა. შესწორებები შეჰქონდა, თითქოსდა ხვეწდა გამონაგონს დღითი-დღე. ეს ის გერბი იყო, რომელიც სძაგდა ლევანს, რადგან დადიანებისდა წინააღმდეგ საბრძოლველად გამიზნულიყო ყოველი.

გულბოროტები დიდხანს სიცოცხლეს იმსახურებენ, რათა მოუნამლონ ადამიანებს ცხოვრება. ავი და პირმოთნე ღმერთსაც არ ჭირდება და ამიტომ ვერ იცლის ამგვართათვის. სხვა რა მიზეზი უნდა ყოფილიყო, რომ ხანშიშესული კაცი მუხის ხესავით ამაყად იდგა სამზეოზე და სრულიად ბებერს მაინც ეწადა ერთხელ გალაშქრება ძმისწულის წინააღმდეგ.

ერთადერთი რამ ატოკებდა და ანერვიულებდა ყოფილ რეგენტს. როცა ხედავდა, რომ სამეგრელო აღორძინებისა და ფენიქსებრ განახლების გზას შესდგომოდა. თავს ყველას ერთგულ, ღირსეულ მამულიშვილად ანახებდა, სინამდვილეში კი სძულდა ყველა და ყველაფერი, რაც ოდიშს უკავშირდებოდა.

ყველაფერი სათუთია ქვეყანაზე და მათ შორის ადამიანი... მაგრამ ეს კაცი იყო მარტოოდენ სიკერზე. ქვაზე უფრო გულქვა და ყინულზე უცივესი.

გიორგი ლიპარტიანი მიუახლოვდა ნესტან-დარეჯანს და ზემოდან უწყო მთვრალ, შეშლილ დედაკაცს ცქერა. (უყვარდა ზოგადად ზემოდან გადმოხედვა).

ბოლოს, მოთმინებადაკარგულმა დედოფალს ცემა დაუწყო.

- გაიღვიძე წყეულო დედაკაცო... ეს რა გზას დასდგომიხარ. ნუთუ სისხლმა გიყვილა. შერცხვენილი გვარისა კი ხარ. დედა მეძავი იყო. მერე ვითომ წმინდანობა განიზრახა. როცა მონასტერში არ მიიღეს, ჭკუიდან შეიშალა. მამა ლოთი იყო, ხოლო ძმა არარაობა. გაიღვიძე, ფეხზე წამოდექი შეჩვენებულო მოჩვენებავ.¹

შენი მოყვანის დღიდან პირბადე ჩამოიფარა ჩემმა ცხოვრებამ და ფორტუნაც აღარ მიცინის. ღმერთს შენთვის მხოლოდ სილამაზე მოუნიჭებია და მასაც ვერ იყენებ. ჩაიხედე სარკეში, ნახე როგორ გაგიფუჭებია ფერუმარილი. ასე უშნოდ როგორ შეიღებე მაინც?! ახლავე ნადი და შენი ტყირპიანი სახიდან ჩამოიშორე ეს სიშავე. რა მომენონა მაინც შენში?

ის თვალეები, წინათ რომ მხიარულად და ლაღად ვერ ეტეოდნენ ღრმად ჩაჭრილ თვალთა უპეებში, რად დაემსგავსნენ მძვინვარე ცხოველებს? – მხოლოდ რომ სევდით ციმციმებდნენ რა მიჭირს მაშინ. სევდა არ გამლევდა ნესტან, მაგრამ შენში ამოვიცანი ბერიკაცის სიძულვილი.

მთვრალს არაფერი ესმოდა, გარდა უგულო კაცის გულიდან ამოსული სიტყვებისა. განა ღვინით იყო მთვრალი?! სასმელით ძნელად თვრება ადამიანი, გრძნობით კი იოლად. უსიყვარულოდ შეთენილი ყარიბი მანდილოსანი ვერ უძლებდა აუარებელ ნეოლოგიზმს.

ცხოვრებამ და ბედმა მცინარმა გათელეს და დაათვრეს საბრალო ნესტანი. მერედა, როგორ ისარგებლეს მისი უმანკობითა და ქალური სინაზით... იგი ჰგავდა მგლისგან მოხელთებულ კრავს, მაგრამ კრავისგან განსხვავებით არ ცდილობდა თავის დახსნას.

როცა ყოფილმა რეგენტმა ვერ მოახერხა ქალის მოთვინიერება, ასეთ რამეს მიმართა: ცდილობდა მთვრალ დედაკაცთან გულახდილი საუბარი გაება. იცოდა ბანოვანი არ მოერიდებოდა სიმართლის თქმას. ჰოდა ასე დაიწყო ნესტან-დარეჯანმა:

¹ ნესტან-დარეჯანი — ასული როვანოზ ჭილაძისა და უტანდარ ჩხერიძისა

- არ მიყვარს, როცა მარტოობა მეკეკლუცება გიორგი. ყველანაირ გამასხარავებას ავიტან, მაგრამ მარტოობის დაცინვას კი ვეღარ. მერედა რა მელაძუა გრძნობაა თუ იცი? ნელ-ნელა სახლდება შენში და თითქმის გიპყრობს.

„ამდენ ხალხში ვარ“, მაგრამ მაინც მარტო ვარ. იმიტომ, რომ ღვთაება მარტოობისა ჩემშია, ისე, როგორც თვითონმენა. მაგრამ მე რომ თვითონმენაც არ გამაჩნია?

ყოველ წამს მამცირებ და მსახურივით მეპყრობი. მეც დავაჯერე თავი, რომ არარაობა ვარ, მაგრამ შენ მაინც რად ცდილობ ჩემი კერპი დაამსხვრიო? შენ ხომ გამთავრება და მეფობა გნადია. შესაბამისად ურცხვი და პატივყარილი დედოფალი აბა რაში გამოგადგება?

შენგან გარიყული ვარ გიორგი. საშინელებაა, როცა არავის ესმის შენი. იცი რას ჰგავს იგი? აი იმას, მღეროდე და მსმენელს რომ გულისყური სხვაგან ჰქონდეს, ლექსს რომ კითხულობდე რიხით და შემართებით, ამ დროს შენი ერთი სიტყვისაც არ სჯეროდეთ.

- შენ განმარტოვდი ჩემგან წყეულო და ბრალს ნუთუ მე მდებ? რად ხარ უბედური თუ იცი მაინც?

- ვიცი, როგორ არა. შენს გამო ვარ ასე. რასაც მთავაზობდი იმის ნახევარიც არა ხარ. ასეა ყველა შეყვარებული. უფლისწულებად გაჩვენებენ თავს და უცებ, დაოჯახების შემდეგ ხვდები, რომ შენს გვერდით მდგომი ქიმერაა, მოჩვენებაა, აი ისეთი, შებინდებამდე რომ რაღაც ლანდსავით აგეტმასნება, ხოლო ღამით განგშორდება.

- მერე რა... ასე შექმნილა ათასობით ოჯახი ნესტან...

- ათასივე დაშლილა, რადგან ფარისევლობით შექმნილს არ უნერია ხანგრძლივი ცხოვრება. შენ მძვინვარე მხეცი ხარ და არა ადამიანი. დღე-დღეზე ჩაქრება შენთვის სანუთროს მზე. მერე რისთვის იბრძვი ასე გაშმაგებით იცი კი მაინც?!

არ მოგენატრა მშვიდობა?! მ-შ-ვ-ი-დ-ო-ბ-ა – დამარცვლა ნესტან-დარეჯანმა და ამღვრეულ თვალთა ქავილი იწყო.

თითები მოუვლელი ჰქონდა, თმა მოუწესრიგებელი. ბინძურ სამოსში გამონყობილი მოგეჩვენებოდა შინამოსამსახურედ. ფრჩხილებში ჭუჭყი დაგროვებოდა. ყელსახვევი

ოდესღაც ძვირფასი იქნებოდა ალბათ, მაგრამ დღეს მოშავო ფერი გადაჰკრავდა და ჟამდაჟამ რომ არ გაებრჭყვიალა ოქროს, ვერც კი იფიქრებდით, რომ ფასდაუდებელი გახლდათ.

ცხვირი კურნოსა ჰქონდა, წარბები აბურდული. ხნიერი არ იყო, მაგრამ ნაოჭი კი გასჩენოდა... მძიმედ სუნთქავდა და სწორედ ეს გაფიქრებინებდა, რომ ხანშიშესული იყო.

ფეხისამარა დააბიჯებდა პალატაში. საუბრის დროს ხელებს იშველიებდა. ერთი სიტყვით, ქალს კი არა, პირველყოფილ საოცრებას დამსგავსებოდა.

შიმუნვარები და მსახურები დაეთხოვა. მარტო უძღვებოდა სასახლეს. დილით ალაგებდა, მერმე ეზოს დახვეტავდა. მუხის ხის ქვეშ დალილ მეეზოვესავით ჩამოჯდებოდა, მერე მარანში შეიპარებოდა, ერთ-ორს გადაჰკრავდა, რომ ტკივილი დაეთრო და ჩაეკლა, მაგრამ მაინც ვერ ივიწყებდა გასაჭირს.

ნადირობის ქალღმერთი ვარო და მიმინოებით გამოუდგებოდა მხეცებს. ქმრისგან მალულად, ჯორზე ამხედრებული ეკალ-ბარდებში მიიკვლევდა გზას, რათა დაევიწყებინა ჩაგრული ხვედრის მნიშვნელობა. თუმცა მაშინაც სდევდა სევდა.

ბოლოს, ხელმოცარული და დანაღვლიანებული იქვე მინდორში წამოწვებოდა. ხეთა ჩრდილებს ამოფარებული დედოფალი მაშინაც გაუბრუნდა რაღაცას.

და ვერც გრძნობდა სალიპარტიანოს მმართველი, რომ ყოველივე მისი მიზეზით ხდებოდა.

ამ ღამაზე ქალბატონს ანაცვალა მელნები, თაბახის ფურცელი და მასზე ნაჯღაბნი ვითომდა გერბი, რომელიც ვერა და ვერ დაიხვენა.

ხან მუხას გამოსახავდა, ხან ვერძს, ხან ეკლესიას, ხანაც სასახლეს. ერთმანეთში ვერ ათავსებდა ნახატებს და ამიტომაც შინაარსობრივად არაფრისმთქმელი იყო ნახელავი.

დაფიქრდებოდა და ასეთ აღმოჩენას ხედავდა:

- მუხა – სიმბოლოა სამეგრელოსი, მე კი მისი მთავარი არა ვარ. ამიტომაც უადგილოა ჩემს გერბზე სხვათა სამთავროს სიმბოლოს დატანება.

ვერძი და ეკლესია – ღვთისმოსავთა რეგალიებში უფრო მნიშვნელოვანია, ურწმუნოს კი რაში სჭირდება რომელიმე? მაგრამ მოვატყუებ ხალხს. დავაჯერებ, თითქოს ყოველივეს განგების ძალით ვაკეთებდე. კაცობრიობაში მომხდარ უდიდესს ძვრასა თუ მოვლენას წმინდანთა ბრძანების აღსრულებად მიიჩნევდნენ. ამის დასტურია ჯვაროსნების ბრძოლა. ხალხს ომი მოენატრა და ყველაფერი წმინდა მიწების განთავისუფლებას მიაწერეს. მეც ისე გამოვცხადდები, ვითომ ღვთის ჩურჩულს ვისმენდე. მხოლოდ ასე თუ მივალწევ მიზანს.

ვერ ვიტყვი, რომ დედოფალი მთლად გიჟი იყო-მეთქი, მაგრამ... ისიც გასაკვირი, რომ ფეხზე მყარად იდგა. ძლიერი ბუნებისა იყო, თორემ მის ნაცვლად სხვა დიაცები უსულგულოდ გაერთხმებოდნენ იატაკზე. ასე ძლიერ უჭირდა, მაგრამ არ ტიროდა, რადგან ისიც იცოდა, რომ მის ცრემლებს ფასი მანაც არ ექნებოდა და არც გულს მოუღობოდა უგულო გიორგის..

ხან იატაკზე ეღვიძებოდა, ხანაც ტყეში, ხან კიდევ ნალიაში.

რცხვენოდა მისი გიორგის, მაგრამ ბანოვანი ცოტათი ავად იყო და მართლა მძვინვარე ლომიც კი არ მოექცეოდა მანდილოსანს ისე უდიერად, როგორც ყოფილი რეგენტი ექცეოდა. ხელითაც ბევრჯერ შეეხო ბუნების ნაზ ქმნილებას, რათა განეცადა მოხუცს ჭაბუკური ძალაუფლება. მართლაც-და, მხოლოდ გულბოროტი და უკეთური თუ გაიმეტებდა მსგავსს მშვენიერებას საცემად. ნაჭირნახულევ მანდილოსანს საყვედურიც არ შეუკადრებია მეუღლისთვის, ერთიც არ დაუგმინია; ითმენდა, რადგან ეს ქალი უბედურებისთვის, გლოვისთვის, ტანჯვისთვის იყო განწირული. ხოლო მოთმენა ერთგვარ მოვალეობას წარმოადგენდა.

მთავარია აურზაური გნადდეს და სანადელს უცებ მიაღწევ! უცებ ინთება ჩირალდანში ელვარე სხივნი!

ხან ოთახის მოუნესრიგებლობისთვის აგინებდა ნესტანდარეჯანს, ზოგჯერ იმისთვის, თუ რად ყრიაო ვერხვის და ცაცხვის ხეთა რიგებში აურაცხელი ფოთოლი.

ქალიც უმალ დასტაცებდა ხის რტოებისგან და დაფნის ფოთლებისგან შეკრულ ცოცხს ხელს და მეეზოვესავით დარბოდა ეზო-ეზო.

გაზაფხულდა. ეს ის დროა, როცა ბუნება განახლებისთვის ემზადება. ტყემლებმა სადედოფლო სამოსი ჩაიცვეს და თეთრად გამოიპრანჭნენ, ხოლო ატმებმა ვარდისფერი კაბები ანაცვალეს, ფითქინა ფერს. თვით მგლოვიარე დედა-ხეებმაც წამით დაივიწყეს ტკივილი და აბიბინებული, გამწვანებული და შეზარხოშებული სამყარო მკვდრეთით აღმდგარ ლაზარეს დაემსგავსა.

ადამიანის ტვინი იმდენად რთულადაა აგებული, რომ არავინ იცის, რა დროს გიმტყუნებს. ცუდ პირობებში მყოფი ქალი თავს ტუსადად მიიჩნევდა. ხანგრძლივი ავადმყოფობის დროს დევის-ფრჩხილს¹ სვამდა. რაღაც შემზარავ სამკურნალო საშუალებებს იგონებდა. მაგალითად დამხრჩვალ კატის თვალებს ხარშავდა მუხის ქერქთან ერთად. ასე ამბობდა, რომ კოლხი ასული მედეა² მისი ღვიძლი ბებია იყო. ათასგვარ საშინელებს რომავდა საბრალო. ბრაზმორეული მეუღლე კი ეკამათებოდა:

- გაჩუმდი, შენი ჟღურტული³ ნერვებს მიშლის, დედაკაცო!..

- თავად დამუნჯდი წყეულო! აჯობებს ექიმი ან მლოცველი მოიყვანო და რამე მისაშველო...

- ახლავე დედოფალო, ჩაიცინა გიორგიმ. ნესტანს ხელზე მაგრად მოუჭირა და უბრძანა გაჰყოლოდა. ორიოდ წუთში სარკმელს მიუახლოვდნენ. დარაბები გაალო, ფარდები განზე გასწია და ალვის ხისაკენ გაახედა...

- არა, მეღანდება, ეს სინამდვილე არ არის... ღმერთო, ეს რა ხდება ჩემს თავს, იკითხა და შეიცხადა დედოფალმა.

- ჩუმად, ნუ ყვირი გეთაყვა. არ გააღვიძო ის კაცი...

- უგულოვ, მკვლელი... გაჰკიოდა ქალი. ვინ უნდა გავაღვიძო, მკვდარი?

- ჰა, ჰა, ჰა... ახარხარდა რეგენტი, ნუთუ ახლა შენიშნე – მთელი კვირაა არწივები სტუმრობენ მის ლეშს, შენ კი დღეს ხედავ?

¹ დევის-ფრჩხილა - - რაღაც მცენარეული სამკურნალო წამალი გახლავთ.

² მედეა კოლხეთის მეფის აიეტის ასული. ცნობილი მენამლე.

³ ჟღურტული ! მეგრელთაგან მრუდი ლაპარაკი (ს.ს.ორბელიანი).

- რატომ მოჰკალი ან ვინ არის, - ბრძანებითი კილოთი იკითხა ნესტანმა. მეუღლეს გულზე ბაგა-ბუგი და დარტყმა უნყო. შენც უნდა ჩაძაღდე. შენ იყავი მაგ ხეზე დასაკიდი...

ისევ იცინოდა გულბოროტი გიორგი და მეუღლის მუშტებს იგერიებდა. ხმა გაკმინდე და მომისმინე, თუ არ გინდა მასავით გაიზიარო ბედი...

- ხომ გაინტერესებს ვინ იყო ის კაცი? უწინდელ დროში მღვდელი ყოფილა დადიანების კარზე. დღეს კი ხუცესია ყოფილი, ანუ ნახუცარია იგი... არაფერი ვუქენი ცუდი... წვერები ყველას არ უხდება და ამიტომ გადავწყვიტე ცოტა გამელამაზებინა, რა? დავაშავე ამითი რამე?

- რალა ალვის ხე აირჩიე მერედა? - შეეკითხა ბანოვანი...

- დიდი ხე არის, მაღალი, უჩრდილო. იმის ღირსია, რომ ცალკე სიცხემ ააყროლოს და ცალკე არწივებმა. ნახე ის ორბი რა ლამაზად აზის მხარზე! ხედავ? აი იქ, დედოფალო...

- არა, უნდა ნავიდე, - გულში გაივლო ნესტან-დარეჯანმა. ამ კაცის იმედად შეიძლება გავცამტვერდე. ოცდათორმეტი წლისა საშინლად მოხუცი ვარ და გულიც მიბერდება მასთან ყოფნით.

სიფიცხეც დასჩემდა. თავისთვის ბუტბუტებდა და წიგნთა კითხვას მიჰყო ხელი. ამანაც ვერ უშველა. რა ეშველება? - არაფერი, რადგან კაცის საშველი ძნელად თუ მოიძებნება. ნერვიულად ივარცხნიდა თმებს ვითომდა ბედნიერი დედოფალი. როცა ძლიერი აღელვება შეეტყო და სასახლეში კვილიც დასჩემდა, მყუდროების შემლახველ ქალბატონს სასჯელად ძვირფასმა მეუღლემ დილეგი განუწესა.

ლამის ბინდბუნდში, თავებთან მძინარე დედოფალს გული ჰქონდა გატეხილი და სულიც ებზარებოდა მალიმალ. ვერ გაუძლებდა ამგვარ დამცირებას. როგორ თელავდა მის გრძნობას ვილაც ვიგინდარა.

„დედოფალი სოროში“, - აი, სადამდე დაეშვა ნესტან-დარეჯან ჭილაძე, რომ იქიდან განთავისუფლებულსაც არ ძალუძს სასახლის მიტოვება. მაგრამ სად ნავიდეს? როცა ყველა გზა მოჭრილია, ვალდებული ხარ იმას შეეგუო, რასაც გთავაზობენ. ყველასგან, მათ შორის ოჯახისგან უარყოფილ

გათხოვილ ქალს აბა ვინ ინდომებდა აწი! არც თავშესაფარი ჰქონდა ლიპარტიანისგან მოშორებით, თან, რამდენჯერაც სცადა გაქცევა, იმდენჯერ გაამათრახა გიორგიმ. ამ კაცს ისეთი ძალაუფლება გააჩნდა, რომ შეეძლო ყველგან მოეძებნა დევნილი მეუღლე...

ეჩვენებოდა, თუ რა იყო, არ იცოდა გიორგი ლიპარტიანმა, მაგრამ ეს ქალი თითქმის სძაგდა. არაფერი მოსწონდა მისი, არც მუსიკა, არც ცეკვა. თითოეული ქალის ბაგიდან წამოსული სიტყვა გულს ჰპროლივიტ ხვდებოდა და დიდხანს არ ავიწყდებოდა წარმოთქმული.

უკვე ოთხმოც წელს უახლოვდებოდა. მეხსიერებას კი არა და არ უჩიოდა. სახეზე მოჩვენებითი ღიმილი ეფინა და ისე ამშვენებდა, როგორც პირბადე მშვენიერ მანდილოსანს.

სტუმრებს გულუხვად ხვდებოდა. ცერემონიალების მოტრფიალე გახლდათ მუდამ. საკუთარ თავზე ენადა საუბარი და სხვებსაც აიძულებდა მისავე გაკერპებას.

დიდად ღვთისმოსავი არ იყო და ალბათ ამან განაპირობა მისი მრავალცოლიანობა.

მისი პირველი მეუღლე აწნა დადიანი სოკოთი მოენამლა წვეულებაზე. მეორე ცოლი, ამილახვრის ასული თავჯი, მისი ქორწინების სიყვარულს წარმოადგენდა თურმე. ამ ქალს ერთხელ ვილაც რაინდთან უცეკვია და გაკეკლუცებია. ამის შემყურე გიორგის წვეულებაზე მეუღლისთვის ყანწი უთხლეს. ერთი სასიკვდილო დარტყმით სული გააფრთხობინა საბრალოს. ხოლო მესამე, ნესტან-დარეჯანი მართალია ძნელად ეგუებოდა ყოფილი რეგენტის ამპარტავნებას, მაგრამ ხომ მაინც ეგუებოდა.

გათხოვილი ქალი ხარებთან მებრძოლ ტორეადორს ჰგავს. რაინდი იძულებულია აფრიალოს წითელი ბაირალი და მეტოქე გამოიწვიოს, რამეთუ სხვა გზა მოჭრილი აქვს. არ შეუძლია გაიქცეს ან რამეს შეაფაროს თავი. ასევე დაოჯახებული ქალი ბევრ მშვენიერს უარყოფს, მათ შორის ფუფუნებას. ეგუება იმ გარემოს, რომელსაც ახვედრებენ და იმ ადამიანებს, ვისთანაც უწევთ თანაცხოვრება.

მაგრამ რა ქნას ნესტან-დარეჯანმა? როგორ აიტანოს საშინელი სიმარტოვე? არა, ამას ისევ ხალხმრავალი ოჯახი სჯობია.

მეუღლედ ისეთი კაცი ჰყავდა, რომელსაც, ერთი ნათესავიც კი არ სტუმრობდა. მასთან სიახლოვე ხესაც უჭირსო. ასეთი ხმები დაირხა, რომ მის ჯიქურ მზერას ვერ გაუძლო აგავის ყვავილმა და გახმა.

გრძნობების პირნათლად გამომჟღავნება როდი შეუძლია ყველას. ამიტომ გულახდილები ხშირ შემთხვევაში სულელებად მიაჩნიათ!... განა ვერ გამოხატავდა ყოფილი რეგენტი? უბრალოდ ყოველგვარი მშვენიერი გრძნობისაგან შორს, განცალკევებით იდგა და საქმე ის იყო, რომ არც არავის იახლოვებდა. საკუთარ სამყაროში გამოკეტილი თავს მაინც ბედნიერ ადამიანად თვლიდა. არ ჰქონდა ნიჭი სიყვარულის, „მაგრამ რა სავალდებულოა, რომ ვინმე გიყვარდეს“, - ჰქონდა დევიზად.

უყვარდა, როცა ბატონობდა ყოველ სულდგმულზე; შური და ღვარძლი ძიძგნიდა და სწორედ ეს გრძნობა თუ მოკლავდა დაჩიავებულ ბერიკაცს, თორემ დროც ვერ ამარცხებდა ჯერაც.

ერთხელ, გადამეტებით ფიქრობდა თავის ძმისწულ ლევანზე და ბოლმამ და ნალველმა ძილი გაუკრთო მოხუცს. ელანდებოდა ოქროს გვირგვინი, რომელიც ედგა მთავარს და ეჯავრებოდა ძღვევამოსილი სამთავროს მმართველიც.

ძილგამკრთალმა სანთლები აანთო და მხრჩოლავი სხივის ნყალობით ძლივს გაიკვლია გზა.

უბრალო სამლოცველო ჰქონდა, სახლისგან განმარტოებით მდგომი. სადღაც ლიფლიფი¹ გამოძებნა, რადგან ქარში სანთელი მეგზურობას ვერ გაუწევდა, დრუნგილის ფიცრად² შეკრულიყო სამლოცველო, რომლის კარზედ პიტაკი³ იყო გამოსახული.

- „ადიდე ღმერთო სალიპარტიანო მებრძოლი ერის ერთ-სულოვნებაზედა...“

¹ ლიფლიფო – ფანარი ძველქართულად.

ჩანს ეს კაცი თვითონ შემოქმედსაც უბედავდა ტყუილს. ეგონა თავისი გენიალური ნიჭით უფალსაც აუხვევდა თვალს. ვითომდა წმინდანივით მოიყარა მუხლი. მარმარილოს სვეტს მიეყრდნო მთელი ძალით. რალაც ჯუბა შემოიხსნა კისრითგან და „მხურვალე ლოცვას“ შეუდგა.

საუკუნეა, რაც სანთელს არ ანთებენ და გუნდრუკს არ აკმევენ...

ძლივს მოჰკრა თვალი ღვთისმშობლის ხატს. დედაღვთი-სას იესო ხელში აყვანა და ღვთაებრივი შარავანდედი შემოხვეოდა ორთავე დედა-შვილს. ოქრომჭედლის დახვენილი გემოვნება შეიმჩნეოდა ხატის ორნამენტებსა და იდეალურ ფიგურებში.

გაახსენდა უცებ ერთი ფრაზა, რომელიც აეკვიატა ბოლო დროს:

- როცა ყველაზე მეტად მოგენატრება დედა, ღვთისმშობლის ხატთან დაიჩოქე და დედაშვილურ სიტბოს იგრძნობ!.. მაგრამ რისთვის განვერთხო ღვთაების წინაშე? – როცა მონატრება არ გამჯდომია სხეულში და არც დედის სიყვარული მაიძულებს?

მაინც მიიწია და ხელი გადაუსვა დრო-ჟამისგან დამტვერილ ფრესკას. ისე გამალებით წმენდდა რალაც ანაფორით ხატს, ვითომ ცრემლს ხოცავდა ღვთისმშობელს. როგორც კი მტვრის სუდარა გაიხადა ფრესკამ გამოჩნდა თვალისმომჭრელი ვერცხლის დიადემა.

უცებ გამოფხიზლდა. მოაგონდა, რომ დადიანის სამლოცველო სულ ოქროში იყო განყოფილი. ბრაზმორეულმა ლიპარტიანმა სირბილით მიაკითხა მძინარე ნესტან-დარეჯანს, რომელსაც იმავ ღამით აწმენდინა დამტვერილი ოთახები და დანჯღრეული, ულაზათო კლავესინი...

მთელი ღამით უძინარ დედოფალს დილით ტახტზე მიეძინა. მზე ის-ის იყო ამოდიოდა და გასაღვიძებლად ემზადე-

² დრუნგილის ფიცრად – დრუნგილი არის ერთგვარი მარმარილო. გამოყენებულია „ხელმწიფის კარის გარიგებაში“ (თამარის ისტორიკოსი).

³ პიტაკი – სავედრებელი სიტყვა.

ბოდა, რომ სასახლეში სიბნელემ დაისადგურა. დარაბები და-
იხურა ყოფილი რეგენტის ბრძანებისამებრ.

კაცი იფიქრებდა, ვითომ დედოფალზე ზრუნავდა, სინამ-
დვილეში მზის ჩახჩახა სხივებს გაურბოდა გიორგი.

საბრალო დედოფალს ეძინა, თუმცა ძილშიც ბორგავდა
ბევრს. სახეზე უბედურების მაცნე ჩრდილები ცეკვავდნენ და
ტანჯავდნენ ბანოვანს.

გობელენის ნაჭერი იყო შეზღონგზე გადაკრული. მაგ-
რამ იმდენად ძველი იყო, რომ ზოგან ფერი გადასვლოდა,
ზოგან ჩაჭრილიყო ზოლებივით. ჭრიჭინებდა მეურმის ურე-
მივით ტახტი; რადგან დედოფალი წრიალდებდა და ვერ ეპოვ-
ნა ჯერაც გემრიელი ადგილი, ვერ მოკალათებულყო საბ-
რალო!... ნეტა არც არასდროს გაეღვიძა. ხომ დასრულდებო-
და ეგ ტანჯული ცხოვრება. იტყვიან უმადური არ უნდა იყო
ვითომდა! მაშ, როგორ იქნებოდა კმაყოფილი, როცა არაფერ-
ში უმართლებდა. ერთი ის ჰქონდა საამაყო, რომ ოდესღაც დე-
დოფალი იყო. მაგრამ განვლო ჟამმა. შიმუნვარებიც წაიყოლა
მედიანმა დრომ და ბედნიერი ცხოვრებაც. მაშინ, როდესაც
დედოფალს მსახურების გუნდი უნდა ეხვეოდეს, თავად გამ-
ხდარა შინამოსამსახურე და მეუღლეს „ბატონოთი“ მიმარ-
თავს. ჰოდა, ამიტომაც იყო, რომ ფორმალურად დედოფლო-
ბას არავითარი ბედნიერება არ მოჰქონდა.

ღიმილს დანატრებულ ადამიანზე ვგონებ ბედნიერი არ
იოქმის.

სწორედ რომ ამ ბედნიერების მომლოდინე იყო დედო-
ფალი. ფიქრობდა, რომ მარადიულ ტანჯვას მაშინ მოეღებოდა
ბოლო როცა დადგებოდა გიორგის აღსასრული.

სიკვდილი მაშინ მოდის, როცა ცხოვრების ხალისს კარ-
გავ. ყოფილ რეგენტს კი ჯერ არ ეცალა, რადგან ომი უნდა
გაემართა დადიანისთვის. ბევრჯერ ალესა ძმისწულის წინა-
აღმდეგ ხმალი, მაგრამ ქარქაშშივე ჩააგო უნებურად!

ჯერ იყო და ეტლებს დაათქერინა ოდიშის დიდი მთავრის
სატრფო. მერმე კორტუგა შეგზავნა, რათა გაეგო სამეგრე-
ლოში არსებული მდგომარეობა. და ბოლოს ცილი დასწამეს
დარუნდია შარვაშიძეს. საბრალო ქალს მეძავობა დააბრალეს
და საქვეყნოდ გამოფინეს სირცხვილი.

მაგრამ, ეს საკმარისი არ არის, რადგან ათმაგსაც გაუძ-
ლებდა ლევანის გული. პაპისგან, ალექსანდრე კახთა მეფის-
გან გამოჰყოლოდა მამაცი გული, მრავლისდამთმენი და გა-
უტეხელი. იფიქრა გიორგიმ, რომ ლევანის თავს დატეხილი
უბედურება წვრილმანი გახლდათ და ძნელად თუ წამოჰკრავ-
და მთავარი ქვაზე ფეხს.

„გრიგალმაც რომ გადაუქროლოს, წარბიც არ აუტოკდე-
ბა,“ - ამიტომაც არის, რომ ვერარა განაწყო ძმისწულის წინაშე
და თვალთმაქცურად იწყო დაზავება...

ამას წინათ ხონთქარს პორფირი და ბისონი გამოეგზავ-
ნა გიორგისათვის. ასე კი მოენერა:

- „ქართველები არცთუ ისე მთლად სულელნი ხართ, რომ
არ გესმოდეთ, რისთვის გიგზავნიან არმალანს¹. მეფეთა და
მღვდელმთავართა სამოსელია ალბათ იცით! რამეთუ დასთხ-
იოთ სისხლი, ვითარცა ქრისტემ, თქვენმა ღვთაებამ. მე არც
ღვთისმოსავი ვარ, არც ქრისტეს ვალიარებ, არც ეგ ბერძნულ-
რომაული ტრადიცია მომწონს, მაგრამ ერთმა კი მომხიბლა.
ამ საჩუქრების მიმღებს აიძულებენ სისხლის დაღვრას. ანუ,
ეგ იქნება სიმბოლო ამბოხების. ახლა კი თავად განსაჯე, საიდ-
ან დაიწყო ამბოხი. ჩემი ურჩობისთვის ვნახოთ, რას მიიღებს
სამეგრელოს მთავარი. მაშ, ქალ-ვაჟების გამოგზავნაზე და
მოხარკეობაზე აიღო ხელი?

იცოდე, თუკი ომი არ დაიწყო სამეგრელოში, იმ შენს სამ-
ფლობელოს, რაღაც ათიოდე კილომეტრზე რომ გაჭიმულა,
ცეცხლითა და მახვილით შემოვესევი. პირადად შენ თვალებს
დაგთხრი, ხოლო შენს სასახლეში ჩემს არმიას დავასახლებ!

არჩევანი შენზეა; ახ რა გულიანად გავიცინებ, თუკი
შემეწინააღმდეგები. ისე გახსოვდეს, ზავს და მონობას სისხ-
ლისღვრა მირჩევნია!..

წერილს რაღაც ნიშნები ესვა ზედ. კაცმა არ იცოდა ბე-
ჭედი იყო, ლუქი თუ გერბი. წარმართული კი მასზედაც ისახე-
ბოდა კარგად!

**პ.ს. არ გიხაროდეთ, თუკი პორფირს და ბისონს გამო-
გიგზავნიან, რადგან იგი სისხლის დათხევას მოასწავებს!!!**

¹ არმალანი – საჩუქარი.

შეზღონგიდან წამოდგა დიდი მთავარი და განმარტოვებით მდგომი ინსტრუმენტისკენ მიიწია. ერთი ცვლილება აღმოაჩინა: არსად იყო ეტრუსკული ლარნაკი და არც დარუნდია შარვაშიძე მოსჩანდა სადმედან. თითქოს ეს სასახლე მთელი თავისი სიმდიდრითა და სიდიადით უტოლდებოდა არაფერს. რაგინდ შიმუნვართა, კარისკაცთა და მსახურთა გუნდი გელოლიავებოდეს, რა აზრი აქვს დიასახლისის გარეშე თუნდაც ვრცელ პალატს...

მყუდროების დარღვევა იწება დიდმა მთავარმა და როიალს მიუახლოვდა...

(არ დაგავინყდეს მკითხველო, რომ ეს XVII საუკუნის შუა ხანებშია. ჯერ კიდევ არ შემოსულა ფრანგული კულტურიდან როიალი, საათი... და ვინ იცის რამდენი ფუფუნების საწინდარი ნივთი. ჩემს რომანში რომ კლავესინს როიალს ვუწოდებ ეგებ მომიტევოთ.)

ჰოდა, ამ კლავესინს თავისი უხეში თითებით შეეხო. დარუნდიას საყვარელ მუსიკას დაუპირა აჟღერებულება, მაგრამ უცებ მოაგონდა, რომ მარტოოდენ მას უხდებოდა სამეფო აღმატებულების წინაშე გენიალობის დადასტურება. ამასთან, მსმენელიც არ ჰყავდა მთავარს და ვის საამებლად დაეკრანეტავი?!

ბიბლიოთეკაში მიიღობინა, ეგებ მისთვის საყვარელ წიგნს კითხულობდა მშვენიერი ბანოვანი. უნდოდა თავი დაეჯერებინა, რომ არ იყო მთლად მარტო.

მთელი სასახლე შემოიღობინა და როცა მისთვის წმიდათაწმიდა ვერ აღმოაჩინა, ყველაფერი ანონ-დანონა, შეაფასა მოვლენები და დარწმუნდა, რომ თავისი უმძაფრესი სიყვარული დაკარგა...

თაკარა მზემ თავის შარავანდედში გახვია მთელი დედამინა...

ეს ზეციური არსება არ ზოგავდა თავის სხივებს, რათა გაეთხო ყოველი სულდგმული. სავალალო ის იყო, რომ ღვთაებრივ ძალას ყველა ერთნაირად არ ენაფებოდა. რა გასაკვირია, როგორ შეიძლება გული გაუთბეს დაწყველილი ბედის ადამიანთ?!

ნესტან-დარეჯანს სიმთვრალემ გადაუარა. ასჯერ მშვენიერი ჩანდა ფხიზელი ქალბატონი იმასთან შედარებით, როგორადაც გუშინ მოგვევლინა.

მშვიდი, თუმცა კი ოდნავ ამღვრეული სახე ბალიშებს შორის ჩაერგო... გარეთ ატმები ჰყვავოდნენ მარტოოდენ. აყვავებულს ვერ ვუწოდებდით, უფრო ფეთქავდნენ და ლიცლიცებდნენ ქრიზანთემები.

ჩიტების ჭიკჭიკი გაცილებით საამურად ჩაესმა, ვიდრე ხმა მინორნარევი კლასიკის და დაწყდა გული, რომ არ იყო პეპელა, რომ არ იყო კალია...

- ყველაზე ძნელია იყო ადამიანი და სწორედ ეს სიძნელე ერგო ზეცისგან.

„ყველა ხალისობს; ჩიტსაც უხარია ცხოვრება და ობობასაც. მხოლოდ მე ვარ მწუხარე,“ – გაიფიქრა ნესტანმა და დარაბების გასაღებად წამოიწია ზეზე. უნდოდა გაზაფხულის სურნელი შემოსულიყო! ია-იების და ენძელების სუნით განემსჭვალა სასტუმრო დარბაზი. „თურმე სიცოცხლე ამ ფონზე მშვენიერი ყოფილა!“, – და სარკმლიდან იწყო თვალთვალი. თან ცოტათი მალულად გარეშემო მიდამოებს ათვალთვალდა. ისე იყურებოდა, თითქოს ჭოგრი ეჭირა ხელთ და ასე სარკმლიდან მომზირალ უბედურ პატარძალს ჰგავდა მისი ცხოვრებაც. ბედი ყველაზე მეტად დასცინოდა ამ საბრალოს. არადა საწუთრო ლამაზ თოჯინად ესახებოდა, რომელსაც თავის ბავშვურ განცდებს უზიარებდა. თუმცა ამ უსულო საგანივით

ყრუდ ისმენდა მის უმანკო ვედრებას თავზეხელაღებული დრო...

ცხოვრებას სიმფონიურ მუსიკას ამსგავსებდა, სამწუხაროდ გვიან მიხვდა, რომ როდესაც კლავესინზე რაღაც ჰანგებს იმეორებდა, თურმე აკორდებს აკლებდა. ალბათ ამიტომ იყო შესრულებული მელოდია არაჰარმონიული...

და რა იყო მაინც მისთვის წუთისოფელი? – აკვანი, რომელზეც გაიზარდა, ეზიარა სანუთროს „საიდუმლო სერობას“, თუმც ძალიან გვიან აღმოაჩინა, რომ სარწებელზე¹ მისი უბედურება ირწეოდა, მაგრამ არასგზით იძინებდა ტკივილი...

„ცხოვრება ისეთი ლამაზი როდია, როგორადაც გაჩვენებს თავს... – ამ სიტყვებით წყვეტდა ფიქრს ბედნიერებაში ხელმოცარული ბანოვანი. ხან ერთი ფიქრი აეკვიატებოდა, ხან მეორე. ითმენდა, რადგან ჭეშმარიტი სისხლი ქართველი მანდილოსნისა მის ძარღვებში მოძრაობდა. და არ იფიქროთ, რახან გიორგი მის წარმომავლობას ჩრდილს აყენებდა და ლოთ-მეძავთა შობილად იხსენებდა, მართლა ეგეთი ყოფილიყო!...

„ათასობით ქალია ჩემზე უბედური. მე რა, რჩეული ხომ არა ვარ, რომ მათზე უკეთესი დავიმსახურო? – ადამიანი ვარ და დათმენა ყოველი ჩვენგანის ვალია ერთგვარი!“

ბევრჯერ სცადა წასვლა, მაგრამ აგონდებოდა ერთი შეგონება, რომლისაც სწამდა და რომელსაც ეჭვგარეშე ენდობოდა:

„ბელურა ყველაზე ერთგული ფრინველია, რომელიც აუტანელ ყინვასა და სუსხშიც კი არ ტოვებს თავის ოჯახს, კერიას და სამშობლოს... შესაძლოა გაიყინოს, მოკვდეს, მაგრამ მისთვის ეს არაფერია; მაშინ, როცა მერცხლები პირველნი გარბიან ქვეყნიდან,...

მოგეხსენებათ, თუკი მთელი ქვეყანა ფეხქვეშ გაიგე და ერთ დღეს ყოვლისმფლობელი გახდი, ის დრო მოგენატრება, როცა ყველაზე ძლიერ გიჭირდა. სულ ყოველთვის კარგად ყოფნა, თუკი მენდობით, საშინლად მოსაბეზრებელია.

¹ სარწებელი – ს.ს. ორბელიანის თქმით და განმარტებით იგივე აკვანია.

მაგრამ ეგ ქალი რომ არასდროს იყო კარგად?.. დღენიადაგ რალაცის შემყურე და მომლოდინე გახლდათ! ყველაფრისთვის მზად იყო, რამეთუ ამისთვის წინდანინ ემზადებოდა. ისიც ესმოდა, რომ კარგს არაფერს უნდა დალოდებოდა.

დარდნარევი ქალბატონი ზეზე შეიძარტა. ძვლებმაც ჟანგიანი რკინის კარებივით დაიჭრიჭინეს. იგრძნო, რომ მძიმედ მოსიარულე თოჯინას ჰგავდა!..

როცა გამოსავალს ვერ პოულობდა და ადამიანური ამაოება გენიოსის დარად მოადგებოდა, უბრალოდ ატმის კომპოტს სვამდა ან შოკოლადის ნამცხვარს შეექცევოდა. უნდოდა საკუთარი გრძნობები და განცდები უსულო საგანზე გადაეტანა. თუმც ეს რომ შესაძლებელი ყოფილიყო, ფიქრისგან ერთი ადამიანიც არ იქნებოდა გატანჯული.

არვინ ჰყავდა გულშემატკივარი, არც დამხმარე. ჰგავდა ყველასგან განმარტოვებით მდგომ დედა-ხეს, რომელიც უწყლობისაგან ჭკნებოდა და კვდებოდა.

ბრაზი საკუთარ თავზე მოსდიოდა, რომ შეეძლო უკეთესი მომავლის მოპოვება, სანაცვლოდ კი ბედნიერება თავადვე უარყო. მისი უდიდესი შეცდომა ის იყო, როცა მეგობრად და ქმრად ბერიკაცი ლიპარტიანი აირჩია. ამ კაცს ერთი ადამიანიც არ გაებედნიერებინა ქვეყანაზე და რალა ნესტანთან გახდებოდა ტარიგი¹.

მათი სახლი უსიერი ტყის მახლობლად იდგა. მეზობლებიც არ ჰყავდა, რომ საბრალო ქალობატონს თავისი გულისნადები ვინმესთვის გაენდო.

იცოდა, რომ თავისუფალი ცხოვრება და ქურჩა-ქურჩა წანწალი ქალზე ძლიერ მამაკაცს უხდებოდა. ლიპარტიანისეული სამყაროსგან გაქცევა კი წარმოუდგენელი და შეუძლებელი გახლდათ. გარეთ გასვლაც ეკრძალებოდა ნესტანს. და ჰგავდა ბანოვანი დატყვევებულ მონას, რიგით პატიმარს ტუსალს, რომელსაც ყველაფერზე ძლიერ თავისუფლება მონატრებოდა.

ალბათ ამიტომ იყო, რომ ყოფილი რეგენტის ძველმან სამოსებს გამოალაგებდა და სრულიად მალვით საერო თუ

¹ ტარიგი – უმანკო კრავი.

სასულიერო ტანისამოსს ამოფარებული უღრან ტყეებში სასეირნოდ მიეშურებოდა. ხან დათვის, ხან რომელიმე მძვინვარე მხეცს გადაეყრებოდა, მაგრამ ყველაზე დიდი ნადირიცა და მონადირეც თვითონ სოფელი შეიქნა ამ ქალბატონისთვის...

მოაგონებოდა ბავშვობა და უცებ პირქუში ხდებოდა. რა კარგი იყო, როცა პეპლებს გამოუგებოდა უცოდველი ასული და გატაცებით ეამბორებოდა მოხელთებულთ. მაგრამ წავიდა ის დრო. სრულიად გარდაქმნილიყო მისი შინაგანი მეც, მისი ბუნებაც... მხეცებზე, ჯიქებზე მონადირე, კაცის სამოსს ამოფარებულ ბანოვანზე აბა რას იფიქრებდით? ნუთუ არ შეეძლო ისევ დაეგემა მიმინოები ან პეპლები მოეხელთა ოჯიჯით¹.

საქმე ისაა, რომ დრო ადამიანს აკერპებს და ბავშვურ უმანკობას სტაცებს. სასაცილოდაც მიიჩნევდა თავს ახლა რომ სილაში ეთამაშა ან ბავშვური სისადავით ერბინა...

ისე მსუბუქად არ დადიოდა, როგორც უნინ. არამედ მძიმედ მოარული სულის დაღლას ძალუმად გრძნობდა.

შინაგანი სამყაროს ცვალებადობამ და ნირის შეცვლამ გააოგნა დედოფალი. ბალახებში ჩაიცუცქა და მკვდარ ციყვს უწყო მოფერება.

„დიდხანს მემალეობდი სოროში, მაგრამ მაინც მოგი-ნადირე ბედკრულო!“, – ჩაიჩურჩულა და თავისი ცხოვრებაც ამ მკვდარ ცხოველს შეადარა, რომლის დარად ემალეობდა გიორგი ლიპარტიანს.

გული აუცრუვდა ნადირობაზე. სამოსები ხის სოროში დამალა და გაშლილი სადედოფლო სამოსით შეიმოსა. სასახლეში ხელცარიელი და სასონარკვეთილი დაბრუნდა. სულიერი მღელვარებაც შეეტყო და ხატებთან საუბარი იწყო. წმინდა გიორგის ხატთან მიეძინა საბრალოს...

¹ ოჯიჯი – მრგვალი ბადე. სიტყვის წარმომავლობა მეგრულს უკავშირდება.

აბა რას გაუგებ ქალს; ვითომდა ზღვა ვარო და აღელვება მეპატიებაო. აღელდა... აბორგდა...

მერმე ქარი ვარო და ზუზუნი იწყო... აქაც არავინ შე-აფერხა... მერმე დაიჩემა მარგალიტად მიმიჩნიეთო და ყველას აიძულებდა ხელიხელსაგომანებ არსებად ქცეულიყო. ბოლოს ფრინველი ვარო და იმ მამაკაცის ცხოვრებიდან გაფრინდა, რომელიც მარად დღე ანებივრებდა თავის საყვარელ ფერიას...

ამ ლალი ფრინველივით გაფრინდა დარუნდია შარვაშიძე ლევან დადიანის ცხოვრებიდან. მხოლოდ მოგონებებში თუ გაცოცხლდებოდა ეს ქალი, თორემ სხვა მხრივ თითქმის მკვდარი იყო, მთავრისათვის.

ქალი ჰალუცინაციაა... ქალი ოცნებაა... ქალი მირაჟია... ქალი ქიმერაა... ქალი ედემია, ქალი საოცრებაა, ქალი სასწაულია, ქალი მზეა, რომელიც ანათებს საჭიროებისამებრ, ქალი წამალია, რომელიც ერთნაირად ესაჭიროება სნეულსაც და ჯანმრთელსაც. ქალი მუსიკაა – თავისივე ტემპით ახმიანებული. ბოლოს ოდიშის დიდმთავარის, დედაკაცი არარაობად ესახებოდა!...

თავის ფიქრებში წარმოიდგენს ყოფილ მეუღლეს.

– „არარაობა რომ ყოფილიყო, განა იფიქრებდი მასზე?“, – ეკითხება თავის თავს ქვეშეცნეულად, იღუმალად. და არ ელოდება პასუხს, რადგან კითხვის დასრულებამდე პასუხი მოძებნილი აქვს. არარაობა კი არა მისი ნუგეში და იმედია. თურმე მთლად კარგად ვერ შეისწავლა დედოფალი, თორემ როგორ დაეჭვდებოდა მის სიმართლესა და პატიოსნებაში. და პირველად ინანა, რომ აფხაზეთამდე, ენგურამდე მაინც არ მიაცილა თავისი ერთადერთი სიყვარული...

„ალარ არსებობს ჩემთვის არავინ და არაფერი. მხოლოდ შენა ხარ ჩემი მასულდგმულელებელი დარუნდი. იქნებ დამავინ-ყდა და არ მითქვამს, რომ ჩემთვის ჰაერზე მნიშვნელოვანი ხარ? მაგრამ მიხვდა, რომ თქმა ძალიან დაავიანა, რადგან ისე გააძევა თემმა, როგორც შეჩვენებულსა და მოლაღატეებს

ექცევთან ძირითადად! მაგრამ მან არ შეარცხვინა?! რისთვის ეხვეოდა სახალხო იმ შეჩვენებულს?!

ეს ჯერ კიდევ საკითხავია, ვინ ვის არცხვენს და ვინ ცდება გადანყვეტილების მიღებისას. ზოგი არჩევანში ცდება, ზოგიც... ისიც საკითხავია ვინ გარბის პირველი უთანხმოების ჟამს და ვინ რჩება ბოლომდე ერთგული, ვინ არის მსხვერპლი, ვინ მძევალი და ვინ ყალბაბანი.

თავისი უბედურება სამყოფად ჰქონდა ლევანს, რომ კიდევ სხვა არ დაემატებინა. სწორედ რომ ამ უბედურებამ დაფშვნა და გაანადგურა ისე, როგორც დრო-ჟამისგან და წლებისგან ნამსხვრევებად ქცეულ ეტრუსკულ ლარნაკს მოსდის ხოლმე!..

თითქოს ქალი იყო მისთვის ყველაფერი და როცა წავიდა მისგან დარუნდია შარვაშიძე, მთლად დაცარიელდა. უაზრო თვალები შერჩა, - სივრცისგან გატიხრული და ყინულის ლოლუებად ქცეული. მიხვდა, რომ მძიმედ მოარული ფიტული გახდა...

თურმე უნდა წასულიყო, რომ დაეფასებინა?! ეს რა წესი აქვთ ადამიანებს. „მინაზე ჩამოსულ ღმერთში ეძიონ ადამიანური, ამიტომაც, რომ ხშირად ღმერთს გააადამიანებენ, ხოლო ადამიანს გააღმერთებენ„. შემოქმედი რომ არარსებული ფენომენი ყოფილიყო, კაცი მაინც იპოვიდა სათაყვანებელს და მას შესწირავდა თავის ცხოვრებას. მაშინ ალბათ ზოგი ყვავილებს დანამავდა; ზოგი ვარსკვლავებს აღიარებდა ღვთაებად, ზოგიც რას და ზოგიც რას. სხვა არ ვიცი, მაგრამ ლევანი კი უთუოდ დარუნდიას მიიჩნევდა კერპად და ხშირად ხელმოცარული მის ფეხქვეშ გაერთხმებოდა, თუნდაც ამ ხატს არ ჰქონოდა თმა, ცხვირი, ყური...

ცნობისმოყვარეობა ჰკლავდა დიდ მთავარს. აინტერესებდა, როგორ იყო სეტემანის მხოლოდშობილი ასული... ალბათ მასზე ნაკლებ არც თქვენ გაინტერესებთ მკითხველო!..

პირველ რიგში გაუბედურებული, სვედამწარებული და ცხვირმოჭრილი მთავრის ასული უწინდელივით პატივითა და ხელგამლილობით არ შებრძანებულა აფხაზეთს...

თუკი ადრე სეტემანი შვილის მზეთუნახავობითა და არამინიერი სილამაზით თავს იწონებდა, ახლა დადიანისგან უარყოფილი ასულის მიღება მხოლოდ გვიან ღამით ინება, რადგან რცხვენოდა ყოვლის. უპირველესად კი აფხაზ-ჯიქთა გაჭაშნიკებას ერიდებოდა.

გვიან ღამით სეტემანისეულ სასახლეს როხროხა ეტლმა ოდესღაც თავნება დედოფალი ჩამოსვა.

მძიმედ მოარულმა დარუნდიამ ძლივს აიარა სასახლის უსასრულო კიბეები. სულ ბოლოში კირითხუროს თუ მოქანდაკეს უზარმაზარი სვეტისგან ხახადაღებული ლომი გამოესახა. ნაქანდაკეს მიეყრდნო დედოფალი, სული მოითქვა და ის იყო განმარტოებას აპირებდა, რომ სეტემანის ძახილი შემოესმა და თვალმა უნებურად იწყო ტირილი. სახე დაემანჭა, იმდენად უშნოდ და შემზარავად გამოიყურებოდა, რომ მამამ ლამის ვერ იცნო თავისი გამოზრდილი.

- ნუთუ ეს შენა ხარ დარუნდი? – გულში მიიხუტა მამამ ქალიშვილი. მოხუცს ცახცახი აუვარდა. ტანში ჟრუანტელი უვლიდა და გრძნობდა თავისავე დანაშაულს. სასჯელად კი აი რა განუმზადეს ზეციურმა ძალებმა!..

- შვილო, შვილოო, - გაჰკიოდა სიმწრით ბერიკაცი – ისე, რომ მისი მოთქმა და ჩივილი ცასა და ქვეყანას მოუღობდა გულს...

ეს რა დაგმართეს ავაზაკებმა, დარუნდი... ეს რა მოგსვლია და როგორ გაუმასხარავებიხარ წყეულ ბედისწერას. ვინ გაგიმეტა მსგავსი მშვენება ასე დასამახინჯებლად, ვინ?!.

განგებამ არ დაგაკლო სილამაზე, ზეცისგან მოგენიჭა, ჩემგანაც გამოგყვა რაღაც და როგორ მისცეს ავაზაკებმა თავს იმის უფლება, წაერთმიათ შენთვის ის, რისი მოცემაც არ შეუძლიათ? როგორ იცოცხლებ ანი? ან რა აზრი ექნება შენს სიცოცხლეს. ღმერთო, ღმერთო, რად არ მომასვენე ამ სიბერის ჟამს და რად მასვი წუთისოფელო ესოდენ მწარე ბადაგი¹. მოვმკვდარიყავი, ოღონდ ეგ არ მენახა. როგორ ავიტანო ასეთი დამცირება, მამი?!

¹ ბადაგი – ტკბილი მოდუღებული. ხოლო ტკბილნი ასე განიმარტება: ძველი ყურძნის წვენი.

განა მარტო შენ მოგკლეს? მეც მომკლეს შენთან ერთად! მაგრად ჩაიხუტა ქალიშვილი და სათუთად უნყო კოცნა. როგორ მონატრებოდა ასული, მაგრამ ასეთი დარუნდიას ნახვა არ სწადდა მას. გული ტოკავდა, გული... სხეულიც ტორტმანობდა, ღელავდა და ნერვიულად აცეცებდა თვალებს. „როგორ, ჯალათი შეგეხო თავისი უწმინდური ხელით? ანდა ეს იყო იმ არაკაცის დანაპირები? ხომ დაგპირდა ქორწილის დღეს, რომ მთელი ცხოვრება დაგიცავდა, მე კარგი, მომატყუა, მაგრამ სულიერ მამასაც შეჰფიცა ურწმუნომ!.. – არა, ამას ვერ გადავითან ალბათ!..“

დედოფალი კი გახევებული იდგა. მამისგან უარყოფილი და ნაადრევად განდევნილი ასული მაინც არავის ადანაშაულებდა. ყველანაირად ნირშეცვლილი ქალი პალატაში უხერხულად გრძნობდა თავს... თითქოს პირველად იმყოფებოდა სრაში, ისე გაოგნებული აცეცებდა თვალებს, ზღვასავით სევდიანსა და უძიროს...- ნახე მამი, ის კარადა ისევ იქ დგას; შენი საყვარელი წიგნი მაგიდაზე დევს კვლავინდებურად; ის ვაზა, მე რომ ბავშვობაში გავბზარე, როგორ არ გაბეზრებს თავს. აჯობებს მოიშორო მამიკო! მაგრამ კლავესინი? ის რომ არაა? რა უსახურია მის გარეშე სასახლე...ვამბობდი კიდევ მკითხველო, „გაივლის დრო და განადგურებული სეტემან შარვაშიძე უკან გამოითხოვს მეთქი იმ ინსტრუმენტს, რომელიც მეფური პატივით მიაბრძანეს დადიანთა საუფლოში, მაგრამ რა აზრი ექნება; თავისი ცხვირმოჭრილი ასული ვერ დაუკრავს უწინდელივით ლამაზად და საამურად.“

გაივლის დრო და მარტოსული მთავართაგანი ყველა ნივთს უკლებლივ გაიმეტებს მზითვთაგან, მაგრამ არასგზით დათმობს როიალს, რამეთუ იგი დარუნდიას მოაგონებს, ხოლო მასზე ახმინებული „მეგრული ნანა“, თავის სათაყვანო დედას...

ურიკასავით დანჯღრეული ცხოვრების შესახებ დარუნდიამ მამასთან იწყო ჩივილი: „წლების შემდეგ ვეზიარე ბედნიერებას სეტემან და წამის მეათედებში წარმტაცეს იგი,“...

მოვიდნენ ცულებით, ნამგლებით, ხანჯლებით, ნიჩბებით და ჩემს ბედს უწყეს „მოპირკეთება“, ყოველი ფასეული მომპარეს და მიწას, ღრმა ორმოს დაფლეს. ყორნებით მომპ-

ხაოდნენ „როსკიპს“. როგორ ავიტანო ამდენი დამცირება ღმერთო. რა დაგიშავე, რომ ასე მაზღვევინე ცოდვათა მიტვევებისათვის.

სახეზე მამის თხოვნით მანდელი აიფარა. ძაძისფერი სრულად გადაეტმასნა ჯერ კიდევ ნორჩ სახეზე და ყველაფერთან ერთად მალავდა სევდით მოციმციმე თვალებს, რადგან არ უნდოდა მამის განაწყენება.. მისი ისედაც ამღვრეული ცხოვრებით სტკენდა მოხუცს გულს, მითუმეტეს ფიზიკური სიმახინჯით რომ არ მოეკლა მთლად!..

უეცრად მოაგონდა სეტემან შარვაშიძეს ქალიშვილის ამღვრეული თვალები. აი მაშინ, ძალად გათხოვების შესახებ რომ ამცნო და ბრანზმორეულმა რომ შესჩივლა:

„წავალ და არასოდეს შემოვდგამ ამ სამთავროს ფეხს, მაგრამ გახსოვდეს, თუკი რამე შემემთხვა ბრალი საკუთარ თავს დასდე, რომ ასე უჟამოდ გასწირე დარუნდია; - მამის კალთას ამოფარებული ქალიშვილი, მამისგანვე ნაადრევად უარყოფილი,“...

სინდისშენუხებულმა აფხაზმა მთავარმა მხოლოდ ეს გაივლო გულში:

„ნეტა ესოდენ შერცხვენილი მართლა არ დაბრუნებულიყავი დარუნდია,“ და თვალცრემლიანმა მისაღებ ოთახში სრულიად უნუგეშო ქალიშვილი მარტოკა დატოვა...

დარუნდიამ კი შინ მისვლისთანავე იგრძნო, რომ სეტემანი მეფური პატივით აღარ ცხოვრობდა უკვე.

სასახლე მოუნესრიგებელი იყო, ბალი მოუვლელი. ცერემონიის მოყვარულ აფხაზ მთავართან ბოლო დროს ვერავინ ბედავდა სტუმრობას. მუდამ უგუნებოდ იყო სეტემან შარვაშიძე, რომელიც ბედისა თუ უბედობის ლაბირინთებში პარალელებს ავლებდა და მთელ განვლილ ცხოვრებას ისიგრძეგანებდა. ფიქრობდა, სად იყო მტყუანი და სად მართალი.

საჭმელიც უბრალო იყო; ოქრო-ვერცხლის აზარფეშები, ბროლის თასები და ლალ-იაგუნდთა სასმისები უბრალო ჭიქებმა ჩაანაცვლა. პურობისას ვერ იფიქრებდით, რომ ესოდენ ღარიბულ ჭამადს¹ ოდესღაც ძღვევამოსილი სამთავროს

¹ ჭამადი – საჭმელი.

აფხაზი მთავარი, - სეტემან შარვაშიძე და ასევე სახელოვანი სამეგრელოს თავნება დედოფალი შეექცეოდა.

ეგ ქალი ფუფუნებაში იყო გაზრდილი, მაგრამ დრომ როგორც კი მოითხოვა მისგან რალაცასთან შეგუება, კი არ ამბობდა, არამედ მორჩილების ნილაბი მოირგო.

ოქრო-ვერცხლის ჩანგლებზე იყო გამოზრდილი, მაგრამ ახლა უბრალო ჭურჭლეულობაზეც მადიანად ილუკმებოდა. მერედა სად წავიდა ის სიამაყე, რომელიც მთავრის ასულს თან სდევდა ყოველგან? – იგი გაქრა... ტირანმა და ვერანმა დრომ შექამა. სიამაყე მაშინ უხდებოდა დედოფალს, თორემ ახლა რა ჰქონდა საამაყო. გადაპრანჭულიც კი იქნებოდა დღევანდელი თვალთახედვიდან ისევე ისე მედიდურად, თავკერძულად რომ ევლო სასახლის დერეფანში¹. რამეთუ მაშინდელ დარუნდიასა და ეხლანდელს შორის უფსკრული იყო უზარმაზარი და არავის შეეძლო ამ ქალისთვის უწინდელი პორტრეტის დაბრუნება.

ასე გადიოდა წლები. ერთი მშვენიერი, ლამაზი ქალბატონის ცხოვრება უღიმღამო ქვეწარმავალივით მიიზღაზნებოდა. ყოველი დღე უსახური და უსაძაგლესი გახლდათ. მარტოდ მყოფი ღვთაება ამურს შესთხოვდა მისი მოკვდავი გულის სიყვარულის ისრით განგმირვას...

არსად იყო მშვილდოსანი ამური, მხოლოდ ლიპარტიანი უწამლავდა სულს და უგმირავდა გულს.

იქნებოდა შუალამის ათი საათი, როცა სალიპარტიანოს ვილაც ბრგე,² ხანშიშესული დარბაისელი მოადგა. სახეზე მღელვარების ნიშნები აღბეჭდვოდა. უჩინარი ლანდები ტორტმანობდნენ, ცეკვავდნენ ნაიარევ ბაგეზე. ისმოდა მგლების და ტურების ყმუილი.

ყოფილ რეგენტს კარისკაცი დაეთხოვა. ამიტომ სახლი თითქმის დაუცველი იყო და ნებისმიერს შეეძლო იქ შთაჭრა.

¹ დერეფანი – ფარლია სახლი.

² ბრგე – კაცი მშვენიერად მაღალი და მოხდომილი; ტანოვანი (ს.ს. ორბ.).

უცნობმა შესვლისთანავე თვალი მოჰკრა შეზლონგზე მწოლიარე, სანახევროდ შიშველ ნესტანს, გაზაფხულის ყვავილთა ნორჩ კვირტსავით რომ გაეშალა და გადაელერლა საკინძე, საიდანაც მშვენიერი მკერდი დამფრთხალ ქურციკსავით გამოსჭვიოდა.

იმდენად მშვენიერი და ლამაზი იყო, რომ აფროდიტედ¹ დასახავდა ხელოვნებაში გაზრდილი კაცი...

სტუმარს უცნაური ჟინი დაეუფლა ამ ქალთან აღერსისა და შეშურდა გიორგის, რომ ამ ბანოვანთან იზიარებდა სარეცელს. რომ ბერიკაცის დამჭენარი ბაგე უერთდებოდა დედოფლისას.

ნესტანი მაცდურად იმზირებოდა, ისე, როგორც ბიბლიური ევა.

თვალთმაქცურ გამოსხედვაშიც შეატყობდით, რომ ბედნიერ ცხოვრებასა და კეთილისმყოფელ მეუღლეზე ოცნებობდა.

სტუმარი ზედმინვენით კარგად იცნობდა გიორგის არეულ ცხოვრებას და ხშირად ეჭვობდა, მასთან მოკავშირეობაზე ფიქრობდა და აზმნობდა².

„ამ კაცს საკუთარი ცხოვრება ვერ მოუნესრიგებია და ხალხის ბედს როგორ განკარგავს?“, აჯობებს პირადული მოინესრიგოს, სანამ საკაცობრიო ტვირთს შეეჭიდებოდეს, მოიკიდებდეს...

სტუმრის მოსვლის შესახებ ვერაფერს გაიგებდა გიორგი, რომ არა ერთი გარემოება. წყურვილის მოსაკლავად სამზარეულოში დააპირა ჩამოსვლა. ჯერ მისაღები ოთახის გავლა გადაწყვიტა, რადგან კარები ჩაურაზავი დარჩენოდა.

როცა სასტუმრო ოთახში შევიდა, ხედავდა, რომ იმერეთის მეფე დედოფალ ნესტანს ზემოდან უცნაურად დამზერდა.

ეს თქვენ ხართ ხელმწიფე? – თითქოს ვერ იცნო ყოფილმა რეგენტმა ძმადნაფიცი.

¹ აფროდიტე – ზღვის ქაფიდან შობილი ქალღმერთი.

² აზმნობდა – ჰგონებდა, ფიქრობდა.

მეფეს ესირცხვილა, ასეთ ვითარებაში რომ გამოიჭირა ლიპარტიანმა.

- დიახ, მე ვარ – ამოილულულა სირცხვილნაჭამმა. სასაუბროდ გეახელ, ვიფიქრე დესპანთა და შიკრიკთა ნაბუფტურევს ჩემი მოხსენება აჯობებს მეთქი. ეგებ მალემსრბოლებმა ვერ მოიტანონ კარგად დანაბარები. ხომ იცი, შორი გზაა, უნიჭოები კი მანძილის სიშორის გამო გზადაგზა ივინყებენ ნაბრძანებს...

- „წყეულო, გამოიღვიძე, - ხელით შეანჯღრია მძინარე დედოფალი,“ ახალგამოღვიძებული ნესტანი ბუს მართვესავით აჭყიტებდა თვალებს... ყავის მოხარშვა უბრძანა და ვახშმის¹ მომზადება. დიდო მეფეო, უკვე გვიანია და საკლავს ვერ მოგართმევთ; გთხოვ ნუ განრისხდებით ძმობილო. განა თქვენ, მეფეებიც ყოველდღე ხარ-ირმის ხორცთ მიირთმევთ? ხელმწიფემ არაფერი უპასუხა. შეადარა ამ წუთას თავისი კნეინა ამ მშვენიერ ბანოვანს. მშვენებით მისი ნახევარიც არ იყო, მაგრამ მასზე გაცილებით ბედნიერი. წესით ხომ ყველა ერთნაირად ბედნიერი უნდა იყოს, მაგრამ წუთისოფელი რთულად და სხვაგვარად არის მოწყობილი და აბა რას გაფუგებთ ჩვენ, უბრალო მოკვდავნი...

გაახსენდა გიორგის, რომ მეზობელ, სამუშაო ოთახში სანთელი დარჩენოდა. დედოფალს რომ ხმა ვერ გააგონა, ბოდიში მოიხადა სტუმრის წინაშე და მცირედი ხნით წასვლის ნებართვა ითხოვა.

დიდხანს არ დაუყოვნებია. შორიდან კაცის სილუეტი მოიზღაზნებოდა. არა, კი არ მოდიოდა, არამედ მოემართებოდა. თავის სიმძიმე წლებს მოათრევდა ზურგით მოხუცი ლიპარტიანი. ხელთ გრავნილი ეჭირა. მზერა ამაყი ჰქონდა, მაგრამ მსგავსი გამომეტყველება მასზე ძლიერ დადიანს შეშვენოდა. გამოხედვა ჰქონდა უზომოდ მკაცრი, უსაზღვროდ საშიში; ამ გარინდული მზერით პირველივე მნახველს გულს მოუკლავდა. გამოხედვა, რომელშიც კაცობრიობის და უწინარეს კი ძმისწულის ზიზღს ამოიკითხავდით.

¹ ვახშამი – მწუხრი საჭმელი გლეხურად.

ეს კაცი რომ სიკეთისთვის ყოფილიყო შექმნილი და ღირსეულად ემსახურა თავისი ქვეყნისათვის კუთვნილი პოტენციითა და ნიჭით შეუძლებელსაც შეძლებდა. მაგრამ პირველ ყოვლისა გიორგი იყო – ლიპარტიანი; კაცი, რომელიც ბოროტ საქმეთა საკეთებლად მოავლინა განგებამ.

დედოფალმა ლანგრით მოართვა ყავა მეუღლეს, დაიბარა ვახშამი მალე იქნება მზადო. კიდევ აპირებდა რაღაცის თქმას, მაგრამ გიორგიმ ზიზღნარევი მზერით აიძულა დედოფალს დაეტოვებინა სასტუმრო ოთახი.

ქალი უსიტყვოდ დამორჩილდა ნაბრძანებს და ფეხაკრეფით გაიპარა ოთახიდან. იცოდა, რომ ფეხსაცმლის ქუსლის კაკუნიც გიორგის ისედაც ამღვრეულ ფსიქიკაზე ძალუმად მოქმედებდა. ამიტომ ფეხის წვერებით დადიოდა. ბოლოს იმდენად შეეჩვია, რომ ქცევა ჩვეულებად იქცა და ამ ნაკლის აღმოფხვრას ამაოდ შეეცდებოდა წლების შემდეგ ლევანი...

- აი, მარტონი ვართ და შეგვიძლია ვისაუბროთ. ნუ გენალვლება, ხმამალა ისაუბრე, რადგან ვერავინ გაგვიგებს მაინც. მაგრამ მერმე დაფიქრდა და ნათქვამი ასე შეასწორა:

- აჯობებს ფრთხილად ვიყოთ, ეგებ კედლებმაც მოისხან ყურები. „ხო იცი, სასახლე ჭაა, - რასაც ჩასძახებ, იმასვე ამოგძახებს. ხოლო ექოთი რამდენ რამეს იტყვის თურმე ბრძენკაცია...“

გიორგის მჭევრმეტყველებას ისმენდა მსცოვანი იმერთა ხელისუფალი. ასევე დაუძინებელი მტერი ლევან დადიანისა. ასე ეუბნება ახლა გიორგის; ყოფილ რეგენტს სამეგრელოს სამთავროსას...

- „ხედავ, რაოდენ მოლონიერდა შენი ძმისწული,“ - მერმე მოყვება ენაქაქანა კაცი ლევან დადიანის პოლიტიკურ მისწრაფებებზე და მიზანდასახულობაზე. პოლიტოლოგიით შეაჯერებს ერთმანეთთან მის ნათქვამს, ნავარაუდევსა თუ რეალურად განხორციელებულს, რითაც ყოფილ რეგენტს გონებას მოუწამლავს...

ზომიერად იჭერს თავს ოსმალეთთან, ელჩობა გაგზავნა მოსკოვს, მიმოწერა ქონდა იტალიასთან, უწინარეს კი რომის პაპთან. ჭკვიანია, ნიჭიერია, ბრძენკაცია; ჩვენდა საუბედუროდ

შეუძლია ნებისმიერი ხათაბალიდან თავის დახსნა, ზედმოჭრილი პაპაა, - აი ის გაიძვერა ალექსანდრე, კახეთის მეფე, - მეზრძოლი და მუხლჩაუხრელად მშრომელი. ლევანივით სხვა სამთავროთა დამბეჩავებელი.

ალბათ გაიგეთ, რომ აფხაზეთიც მორჩილია უკვე. აფხაზ-ჯიქებს განუცხადა თურმე – ანდა დამმორჩილდით, ან თქვენი თავებით გოდოლს ავაშენებო.

- მეც ეგრე მოვიქცეოდი, - გაამართლა ამ წუთს თავისი სისხლი და ხორცი, მაგრამ მისთვის საძულველი პერსონა. აბა რა გგონია, თავზე ხელი უნდა გადაუსვა თანამებრძოლთ? ლომმა რომ თავის ბოკვერს ალერსი დაუნყოს ღირსებაშელახული მხეცი იუკადრისებს, დამცირებად ჩათვლის და განზე გადგება. ჰოდა, აჯობებს სანამ მახვილს დაგკრავენ, თვითონვე დაასწრო.

ერთი ეგ იყო, რომ გულნატკენი იყო იმერეთის მეფე გიორგი III-ზე. გამუდმებით თავის ძმისწულს კახთა მეფეს ამსგავსებდა. რა იქნებოდა, რომ ნიჭიერ დადიანში ჭკვიანი ლიპარტიანის ელემენტები ამოეცნო?!

ქართლი დაიმოყვრა. 1633 წელს მეფე როსტომს დაუკავშირდა და მას თავისი და მარიამი მიათხოვა. მოგეხსენება გიორგი, რომ ეს პოლიტიკური ქორწინება იყო. ჯერ ერთი, სიძედ მეფე არჩია, მეორეც, ირანთან კავშირი დაამყარა საიდანაც ფულად სუბსიდიებს იღებდა.

დიდად წინააღმდეგი ვიყავი ამ ქორწინების, მაგრამ ბალდადთან დავმარცხდი და ტყვედ ჩავვარდი. რომ არა შენი მონდომება და გამოსასყიდი, ალბათ დღეს აქ არ ვიქნებოდი.

გურია ხომ 1625 წლიდან მის ხელთაა. გურიის მთავარი სიმონი ტახტიდან ჩამოაგდო, მის ნაცვლად კი მასთან დაახლოებული კათალიკოსი მალაქია გურიელი აიყვანა.

გოჭოურასთან 1623 წელს მომხდარმა ომმა და ჩემმა მარცხმა კიდევ ორმაგად გააძლიერა შენი ძმისწული.

ჩვენი მოკავშირეობა ვგონებ ისევ ძალაშია. ასე მცონარებით და უმოქმედობით შენი ძვირფასი ძმისწული დიდხანს იპარპაშებს თავისუფლად. კლდე-დღეზე მეფეც შესაძლოა გახდეს და მერე ნახე შენ რა ბედი გველის. ჩვენ წაგვართმევენ

სასახლეებს, გაგვიყიდიან ცოლებს, შეგვაფურთხებენ სულში და ჩვენს სხეულებს ჩამოკიდებენ ჭყონდიდზე.

ამას წინათ ხმები დავყარე, ვითომ კათოლიკე გახდა. მეგრელი ქრისტეს თაყვანისმცემელი არიან. ძირითადი მოსახლეობა მართლმადიდებელია. ვიფიქრე კათოლიკე მთავარს ზურგს შეაქცევინ მეტქი. თუმცა იმ წყეულმა წირვალოცვაზე სიარულს მოუხშირა, ხალხში უცნაური რწმენა დანერგა; ისე, რომ წმინდა გიორგის ხატივით ენდობიან ყველაფერში. მოსახლეობა ისე მოუნუსხავს იმ გრძნეულ დევკაცს, რომ მორჩილებაში ჰყავს ყოველი და მათზე დიდ სულიერ ზეგავლენას ახდენს. უცნაურია, მაგრამ თითქმის ყველა ოდიშელი აღიარებს და ფეხთ ეგება ლევან დადიანის კულტს...

ბოროტება რომ მხრებს უმძიმებდეს განა აღიარებდნენ მეგრელი ვერ ვირწმუნებ, ვითომ მარტოოდენ ცეცხლითა და მახვილით ახერხებდეს სამთავროში მშვიდობის დამყარებას. მართლაც რომ უცნაურია. მარტოოდენ ღვარძლკაცა რომ იყოს, რად ემთხვეოდნენ ლევანს მეგრელი წმინდანივით, რად დაწერდნენ ხატებს, რომელზეც მარტივად ამოიცნობთ მმართველს, რად ემსახურებიან ასე ღირსეულად?

რალაც უცნაური ელექსირი აქვს, მოიპოვა და მოძებნა მუხტი, რითაც ახერხებს მოვლენათა მსვლელობას. ისე თამაშობს პოლიტიკაში, ვითომ ჭადრაკის დაფას განაგებდეს. ჩვენდა სამწუხაროდ, არც ერთი თამაშობა არ წაუგია.

ერთი თვისება აქვს ლევანს – ესაა თვითრწმენა; სწამს, რომ ბატონია ყოვლისა. ასეთი ძლიერი კრედოს, მრწამსისა და საკუთარი თავის გაღმერთებით მოახერხა ყველა ფათერაკის დაძლევა. განა კაცია ლევანი? – ესაა მანეკენი, რომელიც ყოველ საუკუნეში გამოდგება, თითქმის ყველა დროში მმართველი თუ არა გავლენიანი, მანდატის მქონე პერსონა იქნებოდა. რამეთუ მასში მეუფება ტივტივებს უწინარეს, ვიდრე სხვა ნიშნები. და არ მიკვირს ესოდენ ძლიერი პოტენციის მქონემ მიაღწიოს წარმატებას.

აბა რას დააკლებს წუთისოფელი ესოდენ ძლიერსა და შეუპოვარს. საწუთრო მხდალებს აჩიავებს, აშინებს და იმონებს, თორემ ძლიერთან მიახლოებასაც ვერ ბედავს.

ისიც გავიფიქრე, ბუნებით ამაყს რაიმე ვერაგულს გავუკეთებ, ისეთს, რომელიც ჩირქს მოსცხვებს მის კაცობას-მეთქი.

აღბათ გსმენია ვეზირთუხუცესი კორტუგა, ჩემგან ვითომდა გაძევებული. დედოფალ დარუნდიასთან საყვარლობის ინსცენირება მოაწყო. ზოგადად ქალები მებრალებიან, მაგრამ... ეს ისეთი ჭორია, რითაც უცილობლად გავამწარებდი ლევანს.

მაგრამ იმ აშარმა არ დაიჯერა. იეჭვა, რომ ჩვენი ნამოქმედარი იქნებოდა. სამაგიეროდ ხალხი დააჯერეს ჩემმა მსახურებმა, ვითომდა მართლა მეძავი იყო.

პატივმოყვარე ხალხმა ვერ აიტანა ესოდენ სოდომური სირცხვილი და აღბათ გსმენიათ, რომ სახელოვანი შარვაშიძის ასულს როგორ წარკვეთეს ცხვირი. მართლა ცოდვა იყო მსგავსი მშვენება, მაგრამ არ მითხრა რომ გული გეტკინა. შენ რომ ლევანის პირველი სატრფო მოაკვლევინე, ანალოგიურია ვგონებ ამ ამბის.

ნასიამოვნები გიორგი ლიპარტიანი სავარძელში მჯდომარე თვალთ ისახავდა იმ მომენტს, როცა საბრალო დარუნდიას ჯალათი ცხვირს კვეთდა. ასევე წარმოიდგინა გამწარებული ძმისწულის პორტრეტი. გულმხიარული ყალიონს შვებაგაცლილი ეძალეზოდა.

ასე გადაუჩურჩულა იმერელმა ლიპარტიანს:

- დადიანის პირადი ცხოვრება ისე გავიგეთ ფეხქვეშ, როგორც ღორებმა ბრილიანტები. მოგუდულად იცინოდა. შემზარავი მიმიკრიისა და უცნაურად დაკუნთული სახის ნაკვეთების მქონე ღვარძლკაცა...

მერე ისევ დადუმდა, ისევ ოდიშზე ჩამოუგდო ბანი. ახლა ასე ეუბნება გიორგი იმერთა მეფეს:

- რა ხდება ოდიშს, დადიანისეულ სასახლეს?!

გიორგი III დუმს. ეძებს ისეთ სიტყვებს, რითაც გაახალისებს ნახევრად ცოცხალ ყოფილ რეგენტს:

- „ტურები ყმუიან და შორიახლო ბინადრობენ დათვები„. სმა არ ჰყვარებია თურმე ლევანს, ახლა კი გალოთებულა.

ასე გაიძახის თურმე გამუდმებით: - „ქალები თუ დამიფლეთენ გულს, თორემ ყვავ-ყორნები რას დამაკლებენ თუ იციო!...“

- ოჰო! – შესძახა მხიარულად ლიპარტიანმა. ეგ რა დევიზი გამოუგონია, - ისეთია, რომ ამგვარი რწმენით ცხოვრებას ვერც უკეთ მოიწყობ და ვერც გაიუარესებ...

ერთი ეგ იყო, რომ უზომოდ სძაგდა ლევანი, სამაგიეროდ მისი ყველა ქმედება სამაგალითოდ მიაჩნდა.

„რადგან მას ქალმა დაუფლითა გული და ბრძოლაზე ხელი ააღებინა, იქნებ მეც ეგრე გადამთელოს ბედისწერამ?! მაგრამ არა... ნესტანი ასე როგორ გამწირავს? მარტოოდენ შიში დაამუხრუჭებს წყეულ დედაკაცს...“

მერე ისიც მოაგონდა:

- „მგლები ყმუიან და შორიახლო ბინადრობენ დათვებიო!“, ნუთუ ასე გაუჭირდა და გავერანდა მთავრისეული სასახლე. ღმერთო რა ბედნიერებაა!.

ბარბაცით წამოდგა, ფანჯრიდან გაიხედა; უაზრო თვალებით აშიშვლებდა გარესამყაროს. გარყვნილი ბუნებისა იყო და წარმოსახვაც შელახვოდა ძლიერ...

ბოლო დროს მსუბუქად ჩაცმა დასჩემდა, იმიტომ რომ მძიმე სამოსთა ტარება ღლიდა უზომოდ.

ახლა ახალი წინადადება წამოაყენა მეფემ.

- „სუფრა გავმართოთ აქ სალიპარტიანოს. მწყერისა და ნადირის ხორცი ჰყვარებია თურმე. დაე, აქ მოვიწვიოთ. მხედარნი ჩავასაფროთ შორიახლო. პურობის ჟამს იარაღი ავყაროთ მასა და მის გარშემომყოფთ...“

თათბირი შუალამისას დასრულდა. ისე გაიყარნენ, როგორც დღე-ღამე გაიყრებიან ერთურთისაგან. და ორთავე გულმხიარულნი იყვნენ, რამეთუ ფარისევლური გეგმით ხაფანგში ეწადათ დადიანის მოხელთვა. თან ერთხელ და სამუდამოდ იზეიმებდნენ გამარჯვებას...

სახედაბურული დარუნდია შარვაშიძე ჭყონდიდის ხის ქვეშ მთვლემარე იგონებდა ლევან დადიანს; ბოლოს რომ შეხ-

ვდა ქმარი უზომოდ გარდაქმნილად მოეჩვენა. ისე ერწურწულე-ბოდა, ვითომ ბაიებსა და ველის შროშნებს ეამბორებოდა;

- თურმე ადვილად შეძლებიათ ჩემი განწირვა დარუნდია. მარტოობისთვის განწირული მთავარი კიდევ რამდენს აიტანდა შენ რომ არ გემუხთლა და თანამოსაყდრეობაზე ხელი არ აგელო... ხმა მისი იყო რუდუნებით მოხვენარი; დევივით როხროხა და კლდის ქარაფებს მიხეთქილ ზღვასავით საზიზღარი. ახლა კი მღუმარების სამოსს გახვეული ქვეშეცნეულად ბუტბუტებდა მინორულ ჰანგებს.

უნდა დარუნდიას ლევანისათვის ნუგეშის მიცემა. ზუსტად ისეთივე მახვენარი ტონალობით ეუბნება:

- ყველამ რომ გიმუხთლოს ძალსავეთ გიერთგულებ ლევან! მაგრამ იმდენად უსუსურად ჟღერს, თითქოს მის მთქმელსაც არ სწამდეს მისი...

არ მჯერა მაინც. სულ იმ ეჭვების ბრალია, რომელშიც გავეხვით მე... ასე მეუბნებოდა მამაჩემი, ნუ მიენდობი დედაკაცებს, რადგან როგორც კი ყველაფერს ხელთ იგდებენ, გული უცრუვდებათ და გველებივით იცვლიან პერანგს.

შიშნარევი დარუნდია თრთოლას აეტაცნა. ამჩნევდა, რომ ლევანი რაღაც შემზარავს უპირებდა. კორტუგასთან ლალატს აბრალებდნენ დედოფალს, თან ეს შეთითხნილი ამბავი თავადაც აღიარა მერაბმა და ბოლოს, ყველა სამხილი მისდა წინააღმდეგ იმიზნებოდა.

ბედს მივენდობი და მდინარის დინებას ავყვები, გაიფიქრა შარვაშიძის ასულმა. პასუხად ეს უთხრა ლევანს:

- მეეჭვება, რომ გული იმაზე მეტად დაგიფლითო, ვიდრე დღეს გაქვს დაფლეთილი. ყველაფერს იმსახურებ და ამასთან არაფერს, რადგან შეტევა გჩვევია და დათმობის მოძულე ხარ... გული მწყდება, რომ იმაზე ნაკლებ გიყვარვარ, ვიდრე ეგ შენი საოცნებო ოდიში.

იმდენად უძლურია შენი ჩემდამი ტრფობა, რომ პირველივე წარმოჩენისთანავე მომიშორებ. ვგონებ სამართლიანი მიზეზი გიპოვნია და აწი ვინ შეგაჩერებს დევკაცს.

„მოარულ ქორებს უფრო უსმენ, ვიდრე ნალვლიანად, ღამის ბინდ-ბუნდში დარდნარევი ქალისგან ამუსიკებულ როიალს.“

გაცილებით ბევრს ითხოვ სხვისგან, რადგან შენსავით უძლველი გგონია ყველა. არ დაგავინწყდეს, რომ ქალი ვარ პირველ ყოვლის და ის, რაც მამაკაცის კუნთმაგარ მკლავებს შეუძლია, - „ქალის უნაზესი ხელები მასთან უძლურია და აუ-მოქმედებელი.“

შენ ვერ ხვდები, რომ სულიც კი მოგყიდე. მარტოოდენ შიშისთვის? ქალის სამყარო და შინაგანი განცდები თვალთ დაგიხატე, ბრილიანტებივით მოგიფინე. შენ კი მაინც გგონია, რომ ასე იოლად დაგიკორტნი მაგ გულს?

„მე არწივი არ გეგონო ლევან და არც შენ გიხდება მსხვერპლად თავის მოჩვენება...“ ძალაუფლება შენს ხელთაა, და ვერ გამიაზრებია რა გაშინებს...

დიონისე, ღვთაება დიონისე. ეგ წყეული ლოთი განა არ იყო ღირსი? რა დაიჩემე ქალი თუ დამიფლეთსო გულს. სიყვარულის უფლებას თუ წაართმევ დედაკაცს, მხეცადაც იქცევა. ნადირი კი რა ნადირია, თუ სხვას არ მოიხელთებს...

არ დაიჯერო, რომ გიღალატე. აჯობებს ერთხელ მაინც გაუმართო საკუთარ თავს დაკითხვა; განსაჯე, რამდენი ვქმენ შენთვის და როგორ შეგიყვარე.

და თუ მაინც ინამებ, რომ მეძავის სისხლისა ვარ, ისე მოიქეცი, როგორც გენებოს. აწონ-დაწონე ყოველი და უსაფუძვლოდ ნუ განმაგდებ შენი ცხოვრებიდან, თორემ ერთურთს მონყვეტილნი გავნადგურდებით. ძნელბედობის ჟამს მე რომ არ მენუგეშებინე, ეგ შენი სამშობლოც მიწის ნაფლეთებად და კოლონად ქცეული იქნებოდა. და მეეჭვება, რომ ჩემი განდევნის შემდეგ წარმატება ისევ მოიპოვო, ხოლო მოპოვებული - შეინარჩუნო. რაც არ უნდა დამმართო, თუნდ ვერაგული სასჯელით გამისწორდე, მაინც მეყვარები, რადგან კაცი კი არა ღვთაება ხარ, რომლის მოსვლის მიზეზს ვერასდროს გაიგებს კაცობრიობა და ვერც იმას, რა განუხებდა მთელი ცხოვრება...“

მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანები უბედურებისგან იტანჯებიან, ცხოვრებას არაფერი ენალვლება და თავისი ტემპით, აუჩქარებლად და უდრტვინველად მიემართება წინ და წინ, ისე, რომ უკან გამოხედვაც არ უნდა. ან რა დარჩენია წარ-

სულში? იგივე, რაც მომავალში უნდა ნახოს, ამიტომ ურჩევნია ნინ გაიკვლიოს გზა...

ხის ქვეშ გარინდული დედოფალი წარმოიდგენს დადიანისეულ სასახლეს და შეშლილივით დაინყებს მოთქმას. თავის ამღვრეულ სიტყვებში ხშირად წარმოთქვამს „ლევანს,, „მანუჩარს,, და ახალშობილ ალექსანდრეს, რომელიც ავადმყოფი მოევლინა ქვეყნიერებას. ამ საბრალოს აფხაზეთში ჩაედგა სული. ხოლო სამეგრელო ჯერაც არ ენახა თვალად. (ამ ამბის შემდეგ რამოდენიმე თვემ განვლო.)

სევდამოსილი და ფიქრით გართული ღვთისმშობლის ხატს შეევერდომება, რომელსაც მთელი თავის ცხოვრებას გადაუშლის. იმ წუთიდან, როცა უმანკო თითებით სილაში ითითხნებოდა და იმის ჩათვლით, რომ ვითომდა ბედნიერ გოგონას როგორ წაართვეს ცხოვრება...

გრძნეული დევკაცი ნელა მიუყვებოდა წუთისოფლის მიხვეულ-მოხვეულ გზას. ისე იყო გათიშული, რომ ვერაფერს გრძნობდა გარდა ტლანქ ძალასთან შერკინებისა.

იდგა განმარტოვებით და ფიქრობდა, სად იყო ბედნიერება ან რა იყო იგი. ეს არსებული ფენომენი რაღაც მისტიურად მიიჩნია და გული დაწყდა იმაზე კი არა, რომ დღესდღეობით არ იყო ბედნიერი, არამედ იმაზე, რომ არასოდეს უგრძვნია იგი...

სულის სიტლანქესთან შეგუება აღმოჩნდა ძნელი ასატანი, თორემ ყველა დანარჩენს იოლად აიტანდა.

დაიღალა ისე, როგორც არასდროს. - „მე მუდამ დაქანცული ვიყავ, მაგრამ ასე ძლიერ კი აღარ...“

არ უნდა მიეცა საკუთარი თავისთვის იმის უფლება, რომ უბედური ყოფილიყო.

თითქოს ყველაფერი ჰქონდა საიმისოდ, რომ თავი უბედნიერესად ეგრძნო. მაგრამ, მაშინ, როცა დადგა ფაქტებისა და მოვლენების წინაშე აღმოჩნდა, რომ მისი წარმოსახვითი ბედნიერება ცრუ და შეთხზული ყოფილა. ანუ ეს იყო გრძნო-

ბა, რომელიც გამოეგონა. არწმუნებდა თავს, ვითომ სრულად ჰქონდა ცისგან ყველაფერი მონიჭებული. და მოულოდნელად მაშინ დაიმსხვრა და გაცამტვერდა, როცა საყვარელი არსება წარტაცა მდუმარე და მარად გაულიმარმა ღვთაება ფორტუნამ! აი მაშინ, მწარე ფიქრებს მიეცა და როშავდა ბუნდოვნად. ამდენი ნეოლოგიზმი და მაინც დგას მტკიცედ და შეუწყველად.

თითქმის არაფერი უნდოდა გარდა მარტოობისა. შეჩვეოდა საკუთარ თავთან ჩურჩულს და იმდენად დაახლოებოდა და მოეხელთა ეს გრძნობა, რომ თითქმის სიცარიელეს გრძნობდა, როცა აუარებელ ხალხში იყო.

ითვლიდა წამებს, წუთებს, საათებს. დროს ანაწევრებდა. საკუთარ უბედურებას ამრავლებდა, როგორც უსასრულო რიცხვებს.

ბოროტს და ღვარძლიანს არასოდეს უსმენს ღმერთი, მაგრამ სატანა ყოველთვის ექომაგება...

ამ სატანისეულ გამოვლენას ზოგჯერ ბრძენკაცი ადვილად ხვდება. ასე იყო ლევან დადიანის შემთხვევაში.

როცა დესპანებმა ამცნეს, რომ სტუმრად ეპატიჟებოდა რეგენტი გიორგი ლიპარტიანი, სიმწრით ახარხარდა დადიანი და უმალ იეჭვა, რომ ბებერი გაიძვერა კარგს არაფერს უქადდა. თითქმის მთელი ცხოვრება მზაკვრულ, მუხანათურ გეგმებს დედაზარდლის ქსელივით ბეჭავდა, ქსოვდა. სხვისი უბედურებით კმაყოფილი ხალხში მაინც ღვთისმოსავად ცხადდებოდა.

ლევან დადიანი რომ ეშმაკი პოლიტიკოსი არ ყოფილიყო, ხაფანგში უეჭველად გაებმებოდა, მაგრამ კარგად იცნობდა ბიძას, პირმოთენსა და ცბიერს, ამიტომაც მუდამ ფრთხილობდა...

ასეთი გეგმა ჰქონდა მთავარს. ჯართურთ წავიდოდა სალიპარტიანოს. ახლომახლო ჩაასაფრებდა მსტოვრებსა და მეომრებს, თვითონ კი იარაღაყრილი ეწვეოდა ბიძას სტუმრად. პურობისას, შეზარხოშებულ სტუმარ-მასპინძელთ მისი ჯარი

შემოენწყობოდა. თავდაპირველად ხანძარს გააჩაღებდნენ და ყოველივეს ცეცხლის ალში გახვევდნენ, ამით რასაკვირველია მთავრის და სტუმრების ყურადღებას მიიპყრობდნენ.

ასე დასახა გუნებაში ლევანმა, რომ ბიძა სასახლის გვირაბით გაიქცეოდა. ამიტომ სუფრაზე დედოფლის გვერდით დაჯდომა არჩინა, რომ სიტყვა დაეტყუებინა მისთვის...

მთავრის გეგმაში ესეც შედიოდა: იმერეთის მეფეს და გიორგი ლიპარტიანს თვალებს ადგილზევე დათხრიდა, ხოლო დანარჩენთ დილეგს დააღპობდა. უმშვენიერეს მანდილოსნებს თავის ერთგულ მოკავშირეებს ხასებად დაურიგებდა...

•••

ორშაბათი დილა გათენდა, გულმოკლული მთავარი მისაღები ოთახის სარკეში იმზირებოდა. სარკიდანაც ირეკლებოდა ასაკი და მომქანცველი სახე, - უაზროდ მოტეხილი და დანაოჭებული.

მას უსათუოდ სჭირდებოდა ვინმე, ვინც თანაუგრძნობდა, გაამხნევებდა, სიცოცხლის აზრს შემატებდა, თორემ ასეთ სიცარიელეში ფიქრობდა, რომ არავის სჭირდებოდა, არც ერს, არც ხალხს, არც ვინმე ქალს...

შავ, მამაპაპურ სამოსში გამოენყო და ჰგავდა სიშავის ანგელოზს, სადაც მიდიოდა რისხვა და ცეცხლი მიჰქონდა.

ამ ბოლო დროს უზომო ძალაუფლების მქონემ პოზიციები განამტკიცა დასავლეთით, აღმოსავლეთიც ფერხთ ეგებოდა. ესოდენ დიდი წარმატების მქონემ დაიმორჩილა სვანები, აფხაზნი, დაიმოყვრა ქართლი ერთი სირთულის რუბიკონს წააწყდა, მაგრამ მასაც დღე-დღეზე გადალახავდა. ერთადერთი აუღებელი ციხე-სიმაგრე იმერეთის სამეფო გახლდათ! თუკი ამ სამეფოს თავისი გავლენის ქვეშ მოაქცევდა, მაშინ გამეფებასაც შეძლებდა და იმედოვნებდა, რომ სამეგრელოს დარად ააღორძინებდა მთელ იმიერ და ამიერ საქართველოს.

ამდენი წლის შემდეგ ისევ ახსოვდა ჭაბუკური მეხსიერების ლაბირინთებს ალექსანდრე კახთა მეფის ნაჩიჩინები.

„დავით აღმაშენებელივით ძლევამოსილი ყოფილიყავ და იმდროინდელი ძლიერება და შარავანდედი ქვეყნისა დაგებრუნებინოსო!“, რატომღაც ლევანის ყოვლისშემძლეობის უზომოდ სწამდა პაპას და ხშირად ჭაბუკის მახვილგონიერებით აღფრთოვანებულს უთქვამს:

- „თუ ერთიანს ვერ გახდის საქართველოს, თავისავე მონაგებსა და დადიანისეულ სამფლობელოებს მაინც განაძლიერებსო...“

პაპის წინასწარმეტყველება ჯერ-ჯერობით ცხადზე უცხადესი იყო.

უზომოდ ნერვიულობდა თურმე გზად მიმავალი მთავარი, რადგან დღეს გადაწყდებოდა თავისი ქვეყნის მომავალი.

„ვერაფერი ვიხილე ჯერაც ისეთი, რაც მთავრობაზე ხელს ამაღებინებს. მაგრამ წარმოიდგინეთ, ერში მომრავლდნენ ჯოჯოები, სისხლისმწოველი პარაზიტები და იცით რას მთხოვენ? – გვირგვინი მოვიხსნა თავიდან და შევწირო მათ...“

არაფერი შეუძლიათ, გარდა ამბოხებისა, ჩვენი რელიგია არ მოსწონთ და არც მღვდელმთავრები. ასე გაიძახიან: „რისთვის გამოიგონეს აღსარება იმ შავანაფორიანმა ღმერთებმა? – რათა ადამიანთა სულიერი სამყარო დაიმორჩილონ და შეამონმონ, რამდენად ენდობიან ჯვარს, რომ მერმე მით შემოგიტიონ უბედურებო, ჯვარი და ეკლესია კარგი იარაღია თქვენთვის...“

და ერთი რამ მეექვსეა, უცილობლად დაგითმობდით ტახტს, რომ არა თქვენი კაცთმოძულეობა. როცა რწმენის ლამპარს აქრობთ და ხალხს მასონობისაკენ მოუწოდებთ, როცა გნადიათ სინმინდეები მოუფინოთ ღორებს, სამთავროზე კი წილი იყაროთ და იმგვარად გაინაწილოთ, როგორც კვართი უფლისა ჩვენისა, როცა გგონიათ, რომ უომრად იცხოვრებთ ბედნიერნი, შეურცხვენელნი და თავისუფალნი, - ამგვარი კრედოს მქონეთ მოგართვათ ყოველივე ლანგარზე?

ეგ გაიძვერა გიორგი ხალხში ღვარძლსა თესავს, ამიტომაც ვერ იშკის იფქლს საბოლოოდ! თუ ადამიანთ ყოველივეს წაგვრი, მაშინ ამბოხდება მხოლოდ. მე კი არა თუ წავართვი,

არამედ უსასყიდლოდ დავურიგე მიწები, გავხსენი სალარო, დავაპურე ობოლნი.

ალბათ ამადაც ვუყვარვარ ხალხს... მე რომ პურის ნაცვლად მშვენიერთათვის იარაღი მიმეძლია, ის თოფი ჩემდა წინააღმდეგ გაისვრიდა. კარგი ბელადი დიდხანს მართავს ქვეყანას და იცი რას უნდა უმადლოდეს იგი ამას? მან მართვის სადავეების ჩაბარების დღიდან ისწავძლა საქმის კეთებაც... ხოლო როცა ბელადი ხალხის გულისნადებს ისმენს და კეთილ საქმეთა თანაზიარია, მას ასე უბრალოდ განირავენ?!

იმას კი არ უნდა მისტიროდე, რაც დაკარგე, არამედ იმას, რომ კიდევ მეტს დაკარგავ უმოქმედობით. არ უყვართ მომტირალი ხელისუფლები. რადგან ბრალს გულჩვილობაში სდებენ, ხოლო ქალაჩუნა არსად ეჭირვებათ, არც სახლში და არც ომში.

და მაინც, როგორ უნდა აეშენებინა ლევანს ქვეყანა?

ანუ მე, ამჟამინდელ მესვეურს სამეგრელოს სამთავროსას, უნდა მესმოდეს, რას მთხოვს მომჩივანნი და როგორი ტონალობით საუბრობს ხალხი მთავარზე. სხვას რომ თავდაჯერებისაკენ მოვუწოდო, თვითონ უნდა იყო თავდაჯერებული, ხოლო თუკი სიყვარულს ქადაგებ და ასწავლი ყოველს სულიერს, მერწმუნეთ, ერთხელ მაინც უნდა განიცადოს თქვენმა სულმა ღვთაებრივი ქროლვა...

დემონსტრაციები... ამბოხებები... ტირანია... სისხლი... ახალი ხელისუფალი, ახალი კანონებით. თვეების შემდეგ კი აღმოაჩინეთ, რომ ძველისგან ახალი არაფრით გამოირჩევა. და ნანობთ, რომ ასე დაიხარჯენით, რომ ამდენი იომეთ უშედეგოდ!

თავისთვის ფიქრებში გართული მთავარი ფიქრობდა:

რა შეუძლია ბებერ ლიპარტიანს? როცა ძლიერ გაუჭირდება ქალ-ვაჟებს გაპყიდის, მერე სახნავ-სათესებს, მერე კულტურას, ბოლოს სამთავროს; ამას ისე იზამს, რომ ხალხს ძველი მმართველის ნამოქმედარი ეგონება. შეიძლება ათმა წელმა აგალორძინოს ან მიწას დაგფლას, ათი წელი გზაც არის მწვერვალთან უფსკრულამდე და უფსკრულიდან – მწვერვალისაკენ. ხოლო თუ გინდა არ სძულდეთ ზოგჯერ მაინც უნდა ემსახუროთ ერს ღირსეულად.

არაფერი სწადიათ ადამიანებს გარდა განდიდებისა, სახელის მოხვეჭისა და სიმდიდრისა. თვით მდაბიოც თავის მხრივ, შესაძლოა ჩუმად სიმდიდრისაკენ ისწრაფვის, ხოლო მდიდარი ზეაღმატებული ფუფუნებისაკენ. გინახავთ კაცი, რომელიც პირიქით ინატვრიდეს?

ეგ გიორგიც მიაღწევს მიზანს და მერე ნახე, როგორ გადაუქროლებს ჩემი პაპისპაპის და წინაპართა მიერ სისხლის ფასად აგებულ სინმინდეებს. რადგან არაფერს გააჩერებს, რაც დადიანთან იქნება კავშირში; შეიძლება სასახლეც გადამწვას და მის ნაცვლად ახალი ააგოს, თუკი გუნებაში დაუფდება და რაღაც ხმა ჩასძახებს, რომ ის არათუ ლიპარტიანის, არამედ დადიანის კუთვნილებააო.

გზად მიმავალი ხვწმდა. დიდად არ ებრალებოდა საკუთარი თავი, მაგრამ მიჩვეოდა მაინც მეუფებას. ლომი იყო და სოროში რომ მოეთავსებინათ, ბოდმისგან უეჭველი მოკვდებოდა.

დიდკაცი იყო ლევან დადიანი და ბიძას რომ დილეგს ამოელპო, თავს ლაფის დასხმად მიიჩნევდა. გარდა ამისა, მემკვიდრე მცირეწლოვანი იყო. ენანებოდა თავისი გვარი ამოსაძირკვად, ვერ ეპუებოდა იმას, რომ ყოფილი რეგენტი გიორგი ლიპარტიანი გაბატონდებოდა სასახლეში, ხოლო დადიანები გაქრებოდნენ პირისაგან მიწისა...

ამასთან, ოდიშს შეეძლო გამხდარიყო ძლევა მოსილთაგანი და მთავრის ოცნებას შესხმოდა ფრთები. განა მარტო მეფობა ენადა დადიანს? არამედ სურდა ერთიანი საქართველო ეხილა და ალექსანდრე მეფის ნახვეწარი და ნაჩიჩინები აესრულებინა...

როგორც კი სალიპარტიანოს მიუახლოვდა ლევანი, აურაცხელ საზოგადოებას მოჰკრა თვალი. გული დაწყდა, რომ დღეს აქ მარტოკა მოდიოდა, რომ მის გვერდით არ იდგა უმშვენიერესი ბანოვანი დარუნდია შარვაშიძე...

ეზოში ვილაც ქალბატონი ძაღლს ასეირნებდა. ფინია იყო, რომელსაც საწყალობლად შემოჭდობოდა ხაჯალური. სრულიად უადგილო იყო ამ ძაღლისთვის საბელის მობმა, რადგან მძიმე ჯაჭვს ძლივს ათრევდა პირუტყვი, თან ერთობ მოს-

ჭეროდა საცოდავს... იხრჩობოდა, თუმც კი გულქვა ბანოვანი მაინც არ აქცევდა ყურადღებას.

- „ამ ძალღივით სანყალობელი გახდება შენი ცხოვრება ბებერო მელაძე! მარტოობა კი ისევე შეგანუხებს და მოგახრჩობს, როგორც ამ პირუტყვს ეს საბელი. აი მერე კი ისევე გულქვად, ცივად დაგაკვირდები, როგორც ეს მანდილოსანი იყურება ზევიდან. რამეთუ ძალგის ნამართვა ის, რასაც შევნირე ჩემი ცხოვრება. გსურს შენი გერბი აღიარებინო და მის წინაშე დააჩოქო მეგრელნი, ახლად შეთითხნილი გააღმერთონ, ისე, რომ მისი წარმომავლობაც და სადაურობაც ვერ გაიგონ!...„

ახლოს მიიწია ლევან დადიანი ქალთან. ცხენზე ამხედრებული ნაქანდაკევეს ჰგავდა, - ასევე ქვისგან დამზადებული შედევრივით მრისხანედ მომზირალი! მაცდურად დასცქერდა ქალის მშვენიერ სილუეტს, უმშვენიერესს მოყვანილობას და წინ გამოწეულ ორ უნატიფესს მკერდს.

- ქალბატონო, ქალბატონო, - აი დაიძახა ლევანმა და სიტყვა დამთავრებული არ ჰქონდა, რომ დიაცის სილუეტი მისკენ მობრუნდა. ამასობაში ლევანმა ცხენს სადავეები მოჰქაჩა, აღვირს ხელი აუშვა და ჩამოქვეითდა. შემდეგ მზერა მიაპყრო იმ უცნობს, მის წინ რომ იდგა, სიცხისგან თუ სიმორცხვისგან შენითლებული...

ამღვრეული, ალენილი სახე და მდუმარე გამომეტყველება ქალს ცოტათი ამახინჯებდა. გასაოცარი ის იყო, რომ მას ცალ-ცალკე ლამაზი არაფერი ჰქონდა, მთლიანობაში კი ლამაზად წარმოჩინდებოდა. ან ერთიანად მიმზიდველი იყო ან პირიქით.

დიდი მწუხარებისა და მოჩვენებითი ბედნიერების პაექრობისას და ურთიერთმეტოქეობისას არ იცოდა შეფაკლულ სახეს რა გამომეტყველება მიელო.

მოთმინებადაკარგულ მთავარს ვერ გაეგო, ვინ იყო ეს მშვენიერი მანდილოსანი. ის კი სიხარულისგან ჰკიოდა: „ლევან, ლევან, - ნუთუ შენა ხარო?“ მოალერსებასაც აპირებდა, თავზე ხელი გადაუსვა, მაგრამ მოულოდნელად ესირცხვილა; წარმოიდგინა, რომ ეს ის ლევანი არ იყო, სასახლის კარზე მის-

თვის ბედის სინაბარა დარჩენილი ცამეტი-თოთხმეტი წლის ბიჭი. ბოლოს და ბოლოს არც თვითონ იყო ოცდაერთი-ოცდაორი წლის ნესტან-დარეჯან ჭილაძე!...

თითქოს სულ სხვაგვარად წარსდგა მთავარი მის ცნობიერებაში. უკვე წლების შემდეგ, მის წინაშე იდგა მხარბეჭიანი, ასაკში შესული მამაკაცი, - მოვალეობის გრძნობით გულდამძიმებული მმართველი.

უნდოდა აფხაზთა მთავრის ასულზე სიტყვა ჩამოეგდო, მაგრამ მოაგონდა, რომ დიდი ხანი იყო, რაც ლევანის ცხოვრებიდან წასულიყო. ამიტომ აზმნობდა:

- არ ესია მოვნება ოდიშის მმართველს, თუკი მასზე ბანს ჩამოვაგდებო. სხვა კითხვა კი არაფრით მოსდიოდა თავში და იდგა მდუმარედ.

რადგან ქალმა არაფერი ჰკითხა მთავარს, ლევანმა პირიქით გადანყვიტა გამოსაუბრება და ასე წასჩურჩულა:

- „ეგ რა დაგმართნია დედოფალო, რომ შუადღის თაკარა მზეზე საბელმობმულ ფინია ძალღს დაატარებ. „დედოფლობა,, არ გცოდნია თუ ღმერთი გაგრისხვიათ სალიპარტიანოს? სულ სხვა სიმაღლეზე უნდა იდგე დღეს მაინც ნესტან!...

- ფარისევლობა? ოხ, ეს დაწყველილი ფარისევლობა. ნუთუ თქვენც ამას ითხოვთ სახელოვანო მთავარო? ისედაც ბევრს ვითმენ და ვმალავ! მოჩვენებითი ნილაბი ბედნიერი ქალისა ჯერაც ღირსეულად დამაქვს. ნუთუ ეგ არ კმარა, რომ კიდევ ახალი საზრუნავით დავიმძიმო სული?

„მოჩვენებითი ნილაბი ბედნიერი ქალისა,, - ეს არეული წინადადება უმალ დაალაგა და თანმიმდევრობა შეუცვალა; იფიქრა, ვითომ დედოფალს რაღაც შეეშალა თქმისას, რამეთუ სწამდა, რომ ლიპარტიანთან ბედნიერად ცხოვრობდა. ამის მიზეზად კი ნესტანის ნებაყოფლობით ქორწინებას მიიჩნევდა...

„ნილაბი მოჩვენებითად ბედნიერი ქალისა“... მაგრამ ეგ ხომ იგივეა... ნუთუ მართლა მოჩვენებითია ყოველივე, რაც გარს ახვევიათ მათ? ამ გადაადგილებულმა სიტყვებმა სხვაგვარი აზრი ვერ შემატეს წინადადებას...

დაენანა ეგ ქალი მოჩვენებითი ბედნიერებისათვის. რა უნდა ჰქნას კაცმა, რომ სრულად მიაგნოს ბედნიერებას? იბ-

რძოლოს თუ გულხელდაკრეფილი იჯდეს. „ალბათ უნდა იმოქმედოსო“, - დაასკვნა თავისთვის მთავარმა, რადგან სძაგდა მცონარე, საქმისა და შრომის უმოყვარეო ადამიანი.: არ უყვარდა ერთ ადგილას დაყუდება; რომ ქართული ანდაზისა არ იყოს, „დაგუბებულ წყალში ხავსი და მყვარები¹ მრავლდებიანო“.

- ალბათ დაილაღე ლევან! ნამგზავრი ხარ. წვეულება კი საცაა დაიწყება. შინ შევიდეთ, თორემ მზის გაბანგული სხივები უცილობლად რეტს დაგხვევს.

ბანოვანი სასახლისკენ მიტრიალდა. თავის ფინიას მოთოკვა უნყო და ნელი, თუმცა კი ცოტათი ნერვიული მოძრაობით დაადგა შორეულ ბილიკს, ეკალ-ძაძვებითა და კენჭებით მოფენილს...

სასახლეში დარბაისელ საზოგადოებას მოეყარა თავი.

ლევან დადიანის ხილვისას შიშმა და მდუმარებამ მოიცვა ოთახში შეკრებილთა გულნი. კარგად ესმოდათ მზაკვრებს, რომ ლევანს რისხვა და მახვილი მოჰქონდა, ამიტომ აფორი-აქებდათ მისი სტუმრობა.

მთავარი კი ამ ადამიანების ნაცვლად ვეებერთელა ჭალს მისჩერებოდა. ითვლიდა ნათურებს, ჭალის ორნამენტებსა და მოყვანილობას, ძვირფასი ხრუსტალის ელვარებასა და ბზინვას თვალმოუცილებლად აკვირდებოდა. ან უნიკალურ, თუმც კი დამტვერილ წიგნებს მიაჩერდებოდა კითხვის მოტრფიალე კაცი... და გაუჩნდა სურვილი, რომ მის საკუთრებად ექცია.

მართლაცდა ძნელი იყო ამ სახლის საგანძური დასანვადად გაემეტებინა, მაგრამ ლევანი სადაც პირად ბედნიერებასაც უარყოფდა, იქ წიგნები და ნივთები რა მოსატანი იყო...აქ შეკრებილთა იმედი და სასო სულ მალე გამოჩნდა პალატის დერეფანში. თითოეულ სტუმარს (გარდა ლევანისა), სიმდიდრესა და თანამდებობას ჰპირდებოდა. მანდატის მიღების სურვილით აღტყინებულ ხალხს კი მთავრის განგმირვაც ხელის აუთრთოლებლად შეეძლო...

¹მყვარი ბაყაყი

ამდენ ზიზღნარევ თვალებს როგორ დავემალო და სად წავიდე? – ფიქრობდა გუნებაში ლევანი. კმაყოფილი კი იმით იყო, რომ ნესტანის მზერაში თანაგრძნობის რალაც დოზას პოულობდა. და ის უხაროდა, რომ ეს ქალი ისეთივე უმანკო დარჩენილიყო, როგორც ოდიშის სამთავრობო კარზე...

ახლოს მიიწია დედოფალთან და ყურში ჩასჩურჩულა: „ერთურთის ბედნიერების სანაცვლოდ, სულთა ხსნისათვის და მოჩვენებითი იდილიის ჭეშმარიტებად გადაქცევისათვის მე შენ დაგეხმარები, სამაგიეროდ კი მომეშველე, რომ ქურციკივით არ დამისხლტეს ბერიკაცი...“

•••

წესად ჰქონიათ ქართველებს, პურობის წინ სასულიეროთაგანი ჯვარს გარდასახავდა სუფრას, რასაც ჩვენში კურთხევას უწოდებენ.

ასე მიუჩნევია ყოფილ რეგენტს, რომ კურთხევის გარეშეც შეიძლებოდა. ერთი მიზანი ჰქონდა გიორგის. ძალიან ენადა ვინმე მღვდელი ჰყოლოდა სტუმრად, რადგან თუ ლევანს რაიმე გეგმა ექნებოდა პურობის ჟამს სტუმრების გათოკვას მხოლოდ ღვთისმსახურის პატივისცემით არ იკადრებდა. მაგრამ სამრეკლო დიდი ხანი იყო დაეხურა, ხოლო უწინდელი მღვდელი რამოდენიმე დღის წინ გაქცეულიყო. ამის მიზეზს მოგვიანებით მოგახსენებთ.

სუფრის თავში მჭმუნვარე და ჭირვეული, ბუზღუნა ბერიკაცი იჯდა, მზაკვრული გეგმების მქონემ ზედმეტი მიეთმოეთის თქმას არჩინა სუფრისთვის პირჯვრის გარდასახვა.

გაოცებული ლევან დადიანი გუნებაში იცინოდა. თუმც ეს სიმწრით გამოწვეული ღიმილი უფრო იყო. ერთი სული ჰქონდა, სასულიერო პირის გმობისთვის და ტრადიციის უარყოფისთვის ადგილზევე აეკუნა. ასე გაიფიქრა მთავარმა:.

„ამ კაცმა როგორ უკმეხად შეითვისა ღმერთის წოდება. იქნებ მერმე მოინდომოს და ადამიანთა იღბალს ისე დაუნყოს განრთობა, როგორც დრო-ჟამისგან მოჭმულ რკინასა და

ბრძმედს... ნუთუ მღვდელთაგან დაილია ეს მხარე, რომ ყორანს გარდაასახვიონ სუფრისთვის ჯვარი და არ აკურთხებინონ პური და ღვინო!...

წესისამებრ, დედოფალი გვერდით უნდა ჰყოლოდა გიორგის, მაგრამ საკმაო მოშორებით, ქალების გუნდში მჭმუნვარე და სევდიანი ძალით იცინოდა. ამ ქალს ყოველი წვეულება მოსწონდა, რადგან მხოლოდ ამ დროს იყო დროებითად დედოფალი. მართალია ფარისევლობდა, მაგრამ ხალხის თვალში მაინც ხომ იყო პირობითად ბედნიერი ბანოვანი. ტყუილად კი არ ცხოვრობდა სასახლეში და ბოლოს და ბოლოს ამაოდ ხომ არ იყო ოდესღაც სახელოვან სამეგრელოს დედოფალი.

გამჭრიახმა ქალის გვერდით მოიკავა ადგილი. ყველას უკვირდა, დიდი მთავარი მამაკაცებთან ყოფნას და სმას ქალებთან ჩურჩულს რომ ანაცვალებდა. სინამდვილეში კი უნდოდა ნესტანისგან გაცილებით მეტი შეეტყო. მართალია, მთლად მასზე დაიმედებული არ იყო, მაგრამ მისკენ მაინც იზიდავდა რაღაც შორეული და უჩინარი ჟინი... ვერ ხვდებოდა დევკაცი, რა ხდებოდა მის გულში. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, ბიცოლა იყო მისი. ასე გამოელაპარაკა ნესტანს:

- რატომ არ გყავთ ამ პოლიტიკურ სერობაზე სასულიერო? ხუცესები რა უყო სალიპარტიანოს გამგებელმა?

- ამას წინათ, ლევან, ვილაც მღვდელთმთავარი ხეზე ჩამოეკიდა, ცაიშის ეპარქიიდან იყო ვგონებ. ამის შემხედვარემ, ჩვენმა მოძღვარმა, მიატოვა სამრეკლო და სადღაც გაიქცა, რომ მამონის მსახურებაზე ხელი აეღო და გიორგის თანაზიარი არ გამხდარიყო.

- მაშ როგორ, ხეზე ჩამოკიდა? რა შესცოდა მერედა ასეთი ნესტან?

- ეჰ, აბა რას გაუგებ ლიპარტიანს. ასე თქვა ლევანთან ერთგული მსახურება ანაცვალა ჩემთან ყოფნასო! ის ხუცესი მგონი თქვენსას ქადაგებდა არა?

დევანი დუმდა. გაახსენდა ის დღე, როცა კორტუგა დასაჯა, ხოლო მღვდელთმთავარი არსად ჩანდა. იმ დღიდან დაეძებდა, მაგრამ ამაოდ. ახლა კი აღმოაჩინა რომ ბიძამისს უწამებია საბრალლო!...

არ მოეწონა ლევანს ისიც, რომ ეგ ქალი ძალიან ბევრს უყვებოდა, რომ ასე უმაღლ უკარკლავდა ყოველგვარ საიდუმლოს...

ახლა ცნობიერებაში ამოუტივტივდა მამის წერილი... მანუჩარ დადიანს სიკვდილამდე ორი თვით ადრე დაეწერა. რჩევა-დარიგებებით იყო წერილი განმსჭვალული და ერთი უცნაური საიდუმლოც ეწერა. უსტარი ასეთი შინაარსისა იყო:

- „თუკი რამ დაგაბრკოლებს მხოლოდ ქალი იქნება, რადგან მზაკვრები მოზღვავდნენ დედაკაცებში. ფულის გამო ოცი წლის ქალიშვილი ვილაც უკბილოზე თხოვდება. ეგ ბანოვანი კი იმას გაიძახის, რომ არა თუ ანგარებით, არამედ სიყვარულით ვთხოვდებიო. ჰოდა გახსოვდეს, ამგვარი ქალები დაგიფლეთენ გულს და შენი სისხლით გაძლებიან მჭმუნვარე და ნისლიან ღამეში, მაგრამ მაინც ვერ მიაღწევენ მიზანს, რადგან შენს სულს ვერ შთანთქავენ ვერასგზით!..“

ნუ მიენდობი საკუთარ ბიძას, რადგან არ იცი ვინ არის იგი... დადიანების მოძულეა და წყეული გვარის გამქომაგებელი. გვარი ლიპარტიანი კერპი ჰგონია, რატომღაც მის ფეხქვეშ მოყრას მუხლებისას აიძულებენ დიდსაც და პატარასაც. რომ იცოდე ლევან, ტყუილად არ მოძულდა გიორგი. იმის შემდეგ, რაც მისი საიდუმლო გამჟღავნდება შენც შეგზარდება იგი...

ხომ ყველას ჰგონია, რომ ჩემი ძმა არის ვითომდა. სინამდვილეში მდაბიოს სისხლისაა. დედით მეძავი, გვარით უჩინო, შესაძლებლობებით მხდალი; ერთადერთი ნიჭი, რაც მას გააჩნია მელაძუა პოლიტიკოსობაა. მთელი ქვეყანა რომ განაწყენდეს მასზე, სასიკვდილოდ მაინც არ გაიმეტებენ, რადგან საქმეში, ამბოხში, ომში მისნაირები სჭირდება ყველას... ნუ ისწავლი მისგან ნურაფერს, გარდა გამჭრიახი პოლიტიკური ორიენტაციისა. და როცა მთლიანად ამოიცნობ გიორგის, გასრისე, რადგან კაცი კი არა მატლია, ჭიაა, ისეთი, რომელიც სხვათა უბედურებაზე ძლება...

სწორედ ეს დრო დადგაო, გაიფიქრა ლევან II-მ. არარაობად გაქცევ წყეულო მოჩვენება! შენ რა გეგონა, დიდხანს დამიმალავდი, რომ სისხლით მდაბიო იყავ? ახლა ვხვდები, თუ

რატომ ითითხნებოდი შენთვის და ხატავდი ლიპარტიანის საგვარეულო გერბს; რეგალიებიც კი იშოვე, ვითომდა დადიანთაგან გამოჩნეული. თურმე რაოდენ მდაბიო და უსახური ყოფილხარ საბრალო ბიძავ! ინატრე, რომ პირველივე ჯერზე არ დაგკრა გულზე მახვილი. მაგრამ მაინც გაგანამებ. ყველაზე მშვენიერს წაგართმევ გიორგი, ყველაზე სათნოსა და წმინდათაწმინდას.

„სასჯელად კი ერთს გაგინესებენ ზეციური ძალები. სულ მარტოსულივით იცხოვრებ და შეგზიზღდება ცხოვრება...“

მერმე ფიქრებიდან გამოერკვა. გვერდით მყოფ დედოფალს ისევ გადაუჩურჩულა: „მარანი თუ გაქვთ აქ?!“

იჭვნიულმა დედოფალმა მღელვარება შეატყო მთავარს. - „ღვინო სამყოფად არის სუფრაზე ბატონო და მიკვირს რად მოგნდომებია მარანი?!“

ეს ისე თქვა, თორემ თვითონ არ უნყოდა განა ყოველი. ლევანი სამთავროს მმართველი იყო და არა კარის მერიქიფე, რომ ხელადებით ღვინო ეზიდა.

- კარგს არაფერს გიქადის გიორგი ლიპარტიანი, ჩემთან კი თავს მშვიდად იგრძნობ.

ქალი დაფიქრდა. შიშის დემონი იღვიძებდა მასში. „ვინ თუ ლევანმა ჩემში ახალგაზრდული ჟინი აღძრასო... ამ ბინძური აზრის გავლებისათვის შერცხვა საკუთარი თავის წინაშე, რომ ქმრის ძმისწულს დედაკაცური თვალით შეხედა.“

ლევანის გარეგნობამ მიიზიდა, უფრორე იმან, ხელი რომ გამოუწვდინა დასახმარებლად. და მოეწონა მთავარში ის, რომ ქალის დამცველობაზე პრეტენზია განაცხადა...

გიორგისთან ყოფნისას სულ რაღაცის ეშინოდა. თავს დაუცველად გრძნობდა. თან ლევან დადიანმა ამ ერთ წუთში იმაზე მეტი შესთავაზა, რასაც მთელი ცხოვრება ვერ შეაძლებდა გიორგი ლიპარტიანი.

- მარანი სასახლეშია თვითონ. მარანი ჰქვია პირობითად, თორემ ღვინისა და არყის გარდა ყველაფერი მოუთავსებიათ იქ! მუზარადები, ჩაჩქანი, თოფ-წამალი, ხმალ-ხანჯალი, ზარ-ზაზანიც კი ჰქონდა უწინ. ყოველ ღამით, სანთლის მხრჩოლავ შუქზე ათვალთქვებს ამ ექსპონატებს, ამაცობს ფასდადუდე-

ბელი საბრძოლო აღკაზმულობით და ოცნებობს ალბათ იმ დღეზე, როცა გაგასამართლებთ თავისებურად!...

- „ნახე, როგორ უფლეთს ბებერს გულს, როგორ ღალატობს გიორგის“, ამ მანკიერი თვისების აღმოჩენამ შეაშინა და ააფორიაქა მთავარი.

ზარბაზნების ხსენებამ კორტუგა მოაგონა ლევანს. ადამიანი, რომელმაც მის ცხოვრებას დააღწია ფრთები, რომელმაც შეაფურთხა სულში და თავისი საყვარელი დარუნდია წარტაცა..., რომელმაც პირველმან აამბოხა ხალხი მთავრის წინააღმდეგ!

არაფერია იმაზე შემზარავი, როცა ცოლის სიყვარულში გეზიარებიან და გედავებიან, გტაცებენ. ამის გადატანა ღირსეულ მამაკაცებს ყოველთვის უჭირთ, არც უღირსნი ხვდებიან მოცინარნი.

ამიტომ აზრი გაუჩნდა, „როგორც კი ცეცხლი გაჩნდებოდა სასახლეში, ნესტანს თავის ბედაურზე შემოსვამდა და სამეგრელოსკენ გაიტაცებდა. ამასობაში თავისი ჯარი შემოენწყობოდა პალატს, დააცარიელებდნენ მარანს და დადიანი-სეულ კოლექციას შეჰმატებდნენ!...“

თურმე წინასწარ სმენოდა ლევანს ამ მარნის შესახებ და ამიტომ იყო მისი ცნობისმოყვარეობა მოუთმენლობით განმსჭვალული...

ბოლის სუნი შემოიჭრა დერეფნიდან და ძლივს მოასწრო ვიღაცამ დაკვივლება: - „სასახლე ინვისო!“

იმავე წამს ზეზე წამოიჭრა დადიანის ხრიკისგან გაოგნებული ყოფილი რეგენტი. როგორ თუ სასახლეს მიწვავს ეგვიგინდარაო და ახლომახლო ჩასაფრებულ ჯაშუშთა მომლოდინეს ხელი ვერ აეშვა ხანჯლისათვის. იდგა, როგორც ვინმე უპოვართაგანი, - უცნაურისა და იდუმალების მომლოდინე აკვირდებოდა იმერეთის ხელისუფალს, რომელიც თავს იცავდა მცველთაგან.

ლევანიც წამოენთო და ბრაზმორეულმა თავის ცხენოსნებს ანიშნა სათითაოდ დაეტუსალებინათ სტუმრები. მხოლოდ გიორგის სცა პატივი. თავისი ასაკისა და მხცოვანების გამო, მაგრამ დამცინავად კი ეუბნება:

- ამბობენ, რომ ქალს ღვთაებრივი ძალა ჰქონია. ჰოდა, ამ ბანოვანის მეშვეობით გაგანადგურებ. რისთვის უნდა დაგინდო მაინც? ერთი მიზეზიც არა მაქვს იმისთვის, რომ შეგიბრალო...

- ბიძა ვარ შენი ლევან! – მყისვე მოუჭრა ლიპარტიანმა. თითქოს ხვეწნა-სათხოვრიანი უფრო იყო მისი ნათქვამი და ღვთისდა მიმართ აღვლენილ ვედრებას ჰგავდა. ეხვეწებოდა ეს კერპკაცა დამინდეო, მაგრამ ლევანი აღარ ისმენდა მოხუცის უღურტულს. პირიქით, მის ღირსებასა და პატივს სულში აფურთხებდა.

ბიძა?! – ისე გაიკვირვა, ვითომ პირველად სმენოდა ამგვარი მიმართვა. „აბა რა ძია ხარ შენ. ვილაც მდაბიოს ვინ მოგცა დადიანებთან დამოყვრების უფლება. რა გვარისა ხარ, ისიც არ იცი, უბედურო...“

გიორგი თვალებს აცეცებდა; ამაზრზენი მიმიკრიის მქონე გახვეებული იდგა. ცეცხლის სტიქიონში კი უსახურად მოგეჩვენებოდა სასახლე, მთელი თავისი ღირშესანიშნაობებით.

ნესტანი გზააბნეული აქეთ-იქით დაძრწოდა. სასახლის სამლოცველოდან უძველესი ბიბლია გამოიტანა. მხოლოდ ის ვერ გაიმეტა გასანადგურებლად. ოქროს ასოებით ნაბეჭდი ვეება წიგნი ძალზე მძიმე იყო. მისი შინაარსი არ მოეჩვენა ესოდენ დამლელად, როგორც თვითონ წიგნი...

ლევანმა ქალს მზერა შეაგება. მსტოვრებს ანიშნა მარანში დაგროვილი საბრძოლო ტექნიკა გადაერჩინათ, თვითონ კი ქარზე უსწრაფესად დედოფლის თანხლებით ჭადრის ხესთან მიიბრინა, სადაც შავი ჰუნე მიბმულიყო.

გამოედევნა გიორგი ლევანს და ევედრა, არ წაეყვანა ნესტანი. „შეუბრალებლობა მტერია კაცისა ძმისნულო!“, ნუ იქნები გულბოროტი. მომასვენე ამ სიბერის ჟამს.

- ნუთუ ამას შენ ბრძანებ, სალიპარტიანოს მეთაური. კაცი, რომელმაც მოჰკალი კოლხი ასული, დამაშორე შარვაშიდის მხოლოდშობილ ქალბატონთან და ამიოხრე სამთავრო, მრავალი წლის ნაშენი, ნამოღვანარი. უარესსაც იმსახურებდი, რომ არა რიდი შენი ასაკისა...

თავანეული მიაქროლებდა ბედაურს და თავისთან მჯდომ დედოფალზე ფიქრით გაბრუებული თავს ბედნიერად მიიჩნევდა იმ წუთას...

ძლიერი იმპერიის შექმნაზე ოცნებობდა. ჩანაფიქრი სისრულეში მოიყვანა, სიმდიდრე აურაცხელი ჰქონდა, ცალკე ოქროს მადანი, ცალკე სამხედრო ტექნიკა, ჰარამხანა. შეეძლო უძლეველ მტერსაც შეჭიდებოდა. ამდენი რამ ჰქონდა და ამიტომ პირად წარუმატებლობებს და ოჯახურ არეულობას სხვაგვარად ჭვრეტდა. მართლაც ცოტა მიზეზი არ ჰქონდა ბედნიერებისათვის, მაგრამ სრულად ბედნიერებისთვის მაინც ცოტა იყო. არაფერს შეჰხაროდა, რადგან გვერდით არ ჰყავდა თავისი სიყვარული დარუნდია შარვაშიძე...

სამეგრელოში ხალხი ვიშვიშით მიეგება მთავარს. მშვირ-მწყურვალნი პატიებას თხოვდნენ ლევანს.

მას შემდეგ, რაც დარუნდია შარვაშიძე დასაჯეს და გააძევეს სამთავროდან, ლევანს მონყალე თვალით არ გადაუხედავს მეგრელთათვის. ამიტომ მომრავლდნენ უპოვარნი და გლახაკნი...

შეებრალა მოძმენი დიდ მთავარს და უბრძანა ხელქვეითთ პურობა გაემართათ და ამ მიზნით სალიპარტიანოდან წამოღებული განძი და ნაალაფარი უპოვართა და მშვიერთა ლუკმა გაეხადა.

არ აღიარებდა იმას, რომ მაინც პატიობდა ხალხს დანაშაულს. ასე განმარტა თავისი ნამოქმედარი: „ხალხის კუთვნილი ხალხსვე დაუბრუნდესო!...“

•••

დარუნდია შარვაშიძე სამეგრელოს დედოფალზე მეტად წყვდიადის ანგელოზს ჰგავდა. დიდრონი თვალეები გაცილებით მეტის მთქმელი იყო, ვიდრე თვითონ ქალი. სულაც არ იყო საჭირო იმისი ტონალობის გაჟღერადება, ან ამეტყველება, რადგან მთელი კბოდე ბანოვანისა ერთიანად გიყვებოდა ამბავს...

მონასტერში, ილორის საყდარს წასულიყო სალოცავად. ცდილობდა ჯავრი და დარდი გულიდან ამოეყარა, მაგრამ მშვენიერი დარუნდია ერთიანად სევდა იყო და აბა როგორ შეძლებდა მასთან გაპაექრებას. ენატრებოდა ლევან დადიანი და კლავესინი, მასავით წრიპინა და ცარიელი მელანქოლია.

შარვაშიძის ასულმა გული აიცრუა ცხოვრებაზე და მთელი სახე გაუკერპდა. უბედურებისგან დაჩიავდა და ნირშეცვლილი ქალბატონი საუბრის ჟამს იყო ცარიელი სიტყვა, ამ სიტყვებით გაპენტილი.

ასე დააჯერა დარუნდიამ აფხაზი მთავარი, რომ არათუ ლევანმა დასაჯა, არამედ ბრბომ გაასამართლა... სეტემანს არ სჯეროდა ქალის, მაგრამ რადგან ლევანს მოციქულები გამოეგზავნა რამდენიმეჯერ და შერიგება ეთხოვა დარუნდიასთვის, ბოლოს გაიფიქრა: დაე, თვითონ განსაჯოს მისმა ასულმა, როგორ სჯობდეს მისთვის. რამეთუ არ ენადა ხელმეორედ შემცდარიყო.

შერიგების მიზნით პირველი ძე მანუჩარი სამეგრელოს კარზე გაეგზავნა ლევანისათვის.¹ მაგრამ, როცა მსტოვრები მოვიდნენ სეტემანთან და მოახსენეს სასახლეში მიმდინარე ამბები, ბრაზი მოერია მთავარს.

ლევანს ასეთი გეგმა ჰქონდა. უნდოდა გიორგი გაემწარებინა, ამ მიზნით კი ნესტანთან საქორწინო ცერემონიალი აღავლინა. ჯერ ერთი, ღვიძლი ბიცოლა თუ არა გამზრდელი ხომ იყო, ამიტომ იფიქრა, რომ ამ ამბავს მხოლოდ ყოფილი რეგენტი დაიჯერებდა, თვითონ დარუნდია კი მიხვდებოდა შეთითხნილი ამბავის იდუმალებას.

სეტემან შარვაშიძე ქალაქის ფურცლებზე თავის განვლილ ცხოვრებას ტკეპნიდა. ათასობით ფათერაკები იწურებოდა ნაჟურ ღვინოსავით ხავერდისფერ, მუყაოს ქალაქებზე. ოსტატურად გაურბოდა შვილთან საუბარს და სასახლისეულ ცერემონიალს. გაურბოდა ყველას და ყველაფერს, რადგან რცხვენოდა უზომოდ!...

¹ლევანმა თავისი ძე საბრალო დედოფალს გააყოლა, რადგან უყვარდა და ეცოდებოდა

თავისი ოცნებაც დღითი-დღე ფრთებს იკვეცავდა. ახლა ბებერს მარტოოდენ ერთი სურვილი ამოძრავებდა, - მთავრის ერთადერთი მემკვიდრე (თავისი შვილიშვილი) დაეხსნა და აელო ზუგდიდის გარნიზონი, ხოლო ისტორიული სასახლე ცეცხლის სტიქიონში გაეხვია. მაგრამ როგორ? საკმარისი იყო ერთი დაეფსტვინა ოდიშის დიდ მთავარს, რომ უმალ მიახლებოდა ხმელეთის თითქმის ნახევარი. ამ კაცს ილბალიც ჰქონდა, ნიჭიც, ძალაც; ყველაფერი მის ხელში იყო და ამიტომ ძნელად თუ წამოაკრევიდნენ ქვაზე ფეხს. განადგურებული და შერცხვენილი კაცის წამოწყებული ომი უმალ ჩახშობილი იქნებოდა, მაგრამ ასე დაესახა სეტემანს:

ომი აუცილებელი და გარდაუვალია. სახელი და დიდებისათვის სიბერის ჟამის არ გავიბრძოლებდი, მაგრამ შერცხვენილნი ვართ და დროა დავიბრუნოთ უწინდელი პატივისცემა.

ჯაბანნი და ლაჩარნი არ უნდა ვეგონოთ! შვილი ვერ დაიცვაო არც იმას ვათქმევინებთ. დაე დავმარცხდეთ და მოვკვდეთ, ეს ომი საჭიროა საკუთარ თავთან გასამარჯვებლად.

კვირა დღეა. ცა სულ მოწმენდილია. მზე თავის სიმხურვალეს გრძნობს და ინვის, მაგრამ ღრუბლებიც არ ეგულება თავშესაფრად.

როცა ლევანს ამცნეს, რომ ხიდი უკვე გადმოიარა სეტემანმა და ომი იწყებაო, არაფერი უთქვამს. მხოლოდ თავისთვის გაიფიქრა, რომ საბოლოოდ შორდებოდა თავის უმძაფრეს სიყვარულს... რომ ეს ომი არ იყო მისთვის გამარჯვების მომტანი!... სეტემანს ასე განუზრახავს: ომის წინ ცხვირმოჭრილი ასული ჯარისათვის ენახებინა. რასაკვირველია, ამით მხედართ ააღელვებდა. თუმც მთლად ისეთი სასტიკი არ იყო, რომ შვილი საკუთარი მიზნებისთვის ხელმეორედ გამოეყენებინა. ისედაც განადგურებული და შეურაცხყოფილი ასული, მამისგან ამგვარ დამცირებას არ მოითმენდა. „აფხაზი მთავარი“ თითქმის დარწმუნდა ამ იდეის არასრულფასოვნებაში. ყოველივე კი თავისი გულის ცვალებადობას მიაწერა, რადგან წარუმატებლობამ მოტეხა წელში...

აჰა, უკვე დგას ერთმანეთის პირისპირ შემარცხვენილი და შერცხვენილი. ჭირის დღესავით ეზარება სიმამრთან ბრძოლა, მაგრამ ბედისწერის აღვირი აქვს ადებული და იქითკენ მიდის, საითკენაც უბიძგებენ. შიში იმდენი არ სახლობს მასში, რამდენიც რიდი.

გავიდა დრო და მიხვდა, რომ სეტემან შარვაშიძის წინაშე არცთუ მთლად ცამდე მართალი ყოფილიყო. თან მოხუცს დიდ პატივს სცემდა და არ სწადა ბერიკაცთან ქიშპი. ამ წუთში შემრცხვენილი ლევან დადიანი იმაზე მეტად იყო შერცხვენილი, ვიდრე სეტემან შარვაშიძის მხოლოდშობილი ასული.

მაგრამ მთავარმა მოთმინება მაშინ დაკარგა, როცა შეიტყო, რომ სეტემანი გზად ეკლესია-მონასტრებსაც მუსრავდა. ისე იყო სანუთროზე გულმოსული, რომ თვით ღმერთისაც არ ეშინოდა, ხოლო ჯვარცმის ხატებს დასცინოდა და ხარხარებდა.

მუხლჩაუხრელად იბრძოდნენ აფხაზნი და ჯიქნი, მაგრამ ვერაფერი გააწყვეს უსახური ხმალ-ხანჯლებით. დადიანის ქვემეხებმა და ყუმბართმტყორცნემა ჯარის ნახევარი შემუსრა, ხოლო დარჩენილნი აოტნა, გააქცია.

ამ ომში სეტემან შარვაშიძეს თავი მოჰკვეთეს. საბრალო კაცი უკანასკნელ წამებში დარუნდიასა და აფხაზეთის სახელს გაიძახოდა. დარუნდიას საჩივარიც ახდა. ორი უძვირფასესი ქმნილება „შვილი და სამშობლო“, - ერთიანად გადასანსლეს მეგრელებმა.

ზარითა და გლოვით შეასვენეს შარვაშიძის სასახლეში ცალკე თავი და ცალკე ტანი.

მთელი ღამე დარუნდია მამას ეფერებოდა. სისხლს სწმენდა ყოველი მხრიდან.

ქალის შინაგანი სამყარო იმაზე ცივი და მიუსაფარი აღმოჩნდა, ვიდრე თვითონ მამისთვის განმზადებული საფლავი...

იმ დღეს, როცა ლევანი საბრძოლველად მიემართებოდა, ნესტან-დარეჯანი მწარე ფიქრთაცემას შესდგომიოდა.

ბედნიერად ცხოვრება თურმე ყველას შეძლება. ფუფუნებასთან შეგუება გაცილებით ადვილია, ვიდრე სიდუხჭირესთან ბრძოლა. სადაც ერთი საამოა, იქ მეორე სამწუხაროა. თუმცა სიმდიდრეს ერთი ცუდი თვისება ჰქონია. შეუძლია გააზარმაცოს და გააფუჭოს ადამიანი.

შრომაზე გული აუცრუვდა. საკმარისი იყო ღირსეული კაცის გვერდით აღმოჩენილიყო, რომ ყველაფერზე უარი ეთქვა. ლევანს პატივს ცემდა და სასახლეში თავს ღირსეულად იჭერდა. გადაეჩვია სმას, ტყეში წანწალს, მეეზოვეობას, მდაბიოსავით ჭამას, მაგრამ ცერებზე სიარული ვერ მოიშალა ვერას-გზით... თურმე ყველაფრის უარყოფა შეუძლია ადამიანს, თუკი სანაცვლოდ შესთავაზებ მარტოოდენ ბედნიერებასა და თბილ კერიას...

არ გვიდა სახლს, არ რეცხავდა საგვარეულო ჭურჭელს, მაგრამ დამერწმუნეთ, ფუფუნება თურმე ყოველთვის არ შვენის მანდილოსანს. ლიპარტიანის სასახლეში მოფუსფუსე ნესტანი გაცილებით მშვენიერი მომეჩვენა, ვიდრე დადიანისგან განებვირებული დარეჯანი. მძულს უაზროდ გათამამებული და გაზარმაცებული ადამიანი. ჭირის დღესავით მეზარება.

უხეში თითები მოიწესრიგა. ამღვრეული და მოუწესრიგებელი სახის ნაკვთები გაციისკროვნდა. ქალი კი არა ანგელოზი იყო. ოღონდ ფრთები რომ ჰქონოდა, მაინც არსად გაფრინდებოდა.

„გაფრინდა-და-გამოფრინდა“, მაშინ, როცა საჭიროება მოითხოვდა, მაგრამ ახლა სად წავიდოდა? სახელგანთქმულ მამაკაცთან ცხოვრობდა, რომელიც ქალის სპეტაკი და ნაზი ბუნების თაყვანისმგებელი გახლდათ!... დადიანის სასახლეში თავანუელი დადიოდა. პირობითად დედოფალი იყო და რა გასაკვირია..

მთელი წლები ეძიებდა ბედნიერებას და მხოლოდ ახლა მიაგნო. იქნებ პირიქითაც მომხდარიყო, მაშინ?!

„ქალი ზოგადად ყველაფერს იტანს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მონად მივიჩნიოთ იგი.“

შურისძიების გრძნობა იღვიძებდა მასში. პასუხი უნდა ეგო გიორგის იმისათვის, რომ გამოიყენა, რომ ამდენი წლები ტყვეობასა და უბედურებაში გააღვივინა.

სასახლეში შეირბინა, მონეტები გამოიტანა, ეტლი დაიქარავა, და სალიპარტიანოსაკენ გაეშურა. თან ვეებერთელა ჩანთა მიჰქონდა. მაკრატლით, ტუშით, საღებავებით, თმის სამაგრებით სავსე... მართლაცდა ისე გამოიყურებოდა, რომ ლიპარტიანი ვერც კი იცნობდა. ისევ ფერუმარილი წაეცხო, უშნოდ გაიღება, სახე დაიმანჭა, კაბა ერთი-ორგან მაკრატლით ჩაჭრა, ხელითაც ჩაფხრინა, რომ ბუნებრივად გამოჩენილიყო და წამის მეთაღში ძლივს გამშვენებული ქალბატონი დაემსგავსა იმ ნესტანს, რომელიც მეფეზოვის სამოსებით ამოიცნობოდა სასახლეში...

მირობროხებდა ეტლი და უცნაური მიზნისთვის აღწევებული შიგადაშიგ ლულულულებდა...

საშინელი სიმარტოვე. ენით აუღწერელი ტკივილი.

იხვეწება სიკვდილს და არსად ჩანს სიშავის ლანდი. არც რწმენა ჰქონდა ჯანსაღად არასდროს, არც მომავალი ეხატებოდა მშვენივრად.

განა ცოტაა ოთხმოცი წელი? ეს არის სიბერესთან თავკერძობა, დროსთან მედიდურობა. უბრალოდ სუნთქავ, თორემ ვინ იტყვის შენზე ცოცხალიაო.

მოდრაობა ზანტი, საუბარი უშინაარსო, არაფრისმთქმელი. ამ კაცს ახალგაზრდობაში ერთი უჩვეულო თვისება ჰქონდა, - შეეძლო ნებისმიერ საგანსა თუ მოვლენაზე ემჭევრმეტყველა. ახლა კი, როცა აგონდებოდა თავს დატეხილი უბე-

დურებანი და დროის ყოველი თავხედური გამოლაშქრება გული მოსდიოდა ბრაზისაგან...

ძლივს გამოგონილ და ვითომდა დახვეწილ გერბს ისე შესცივინებდა, როგორც საემეფო რეგალიას, რომელსაც ძღვნად მიართვა თავისი სული. ისევ ძალუდდა ნახატის გარდაქმნა, მაგრამ ილაჯწართმეული, ყავარჯენზე დაყრდნობილი მოხუცი გრძნობდა თავისავე უძლურებას. შეგეცოდებოდა ეს უსულო ფიტული, რომ ასე მარტო იყო ქვეყანაზე. არც მსახურები ჰყავდა, არც მეუღლე ეგულეობდა გვერდით. ახლა ისე სჭირდებოდა ნესტანი, როგორც არასდროს. გარეთ გასვლაც ენატრებოდა. ბუნებასთან დაახლოებული არ იყო, მაგრამ რალაც ისე იზიდავდა, როგორც ანდამატი¹ რკინას.

ეზმანა², ვითომ მომაკვდავი წევს ლოგინში. თეთრეული ქათქათაა, თოვლზე უთეთრესი. ზედვე შეატყობთ სუფთა დიასახლისის ხელს... ოთახი ვარდის სურნელითაა განმსჭვალული. ლარნაკში მიხაკები და გეორგინები აწყვია. ბუხარში კი ცეცხლი გიზგიზებს. ავადმყოფს პურს აჭმევს ვილაც ბანოვანი მნახველებს ოთახში არ უშვებენ, რადგან არ სურს მზრუნველ მეუღლეს, ხალხის ჭირვეულმა საუბარმა ყური გაუჭედოს მომაკვდავს...

გამოფხიზლდა... დაინახა, რომ ყოველივე ქიმერა იყო, სასწაულებრივი მირაჟი და საოცნებო სიზმარი. ისევ დახუჭა თვალი, რომ ეს ნანატრი ამბავი გაგრძელებულიყო. გულში კი ეს გაივლო: „იქამდე არ უნდა მიმეყვანა საქმე, რომ სიზმარი სანატრელად გამეხადა. შემეძლო, მაგრამ უარვყავი. ახლა კი ღირსი ვარ სამარადჟამოდ სატანჯავად!...“

ყავარჯენზე დაყრდნობილმა სარკმელი გამოაღო და შორიდან მომავალ ქალის სილუეტს მოჰკრა თვალი. არ სჯერა, ნუთუ ეს ის ქალია, რომელსაც ბედნიერება ნაჰგვარა, წარტაცა და ცხოვრება რომ ჯოჯოხეთად უქცია? ან რა ხდება მის ბებერ გულში, რომ ვერ იოკებს ჭაბუკურად მოზღვავებულ განცდას? მოენატრა? უყვარს? მერედა რა გააკეთა, როცა

¹ ანდამატი – მაგნიტი.

² ეზმანა – დაესიზმრა.

მასთან იყო? – სცემა, დაამცირა, შეურაცხყო, დილეგს გამოკეტა... ახლა კი მაინც უნდა ეს ქალი მასთან იყოს, უფრო სწორად მისი იყოს; მხოლოდ მისი და არა საზიარო...

არ ეპიტანავა მარტოობასთან თამაში, მაგრამ მაინც შეეგუა ბედს. „ნესტანის ფუსფუსი მოენატრა და ყველაზე ძლიერ ის სურნელი, რითაც მჭვალავდა ძველთაძველ სრას...“

შორიდან მომავალი სილუეტი ისე მოინევეს, როგორც ძალად მომავალი ტყვე, რომელსაც სიმძიმე ექაჩება და აწვალეებს, არ ასვენებს.

მაგრამ რისთვის მოდის? ეჩვენებოდა ლიპარტიანს, რომ ამ ქალს ბედნიერება არ მოჰქონდა არასდროს, და გამონაკლისი ალბათ არც ახლა მოხდებოდა...

ხავერდოვანი ატლასის კაბა გამოჩნდა, სწორედ ის, ძღვნად რომ მოერთმია სულთანს სტუმრობისას... და უკვირს, განა ის, რომ კაბა აცვია? – არამედ ის, რომ შინდისფერი შეურჩევია სათადარიგო სტუმრობისას. შინდისფერი... ძონისფერი... ეს ხომ მისი საყვარელი ფერია, რომლის გამოყვანას შეაღია მთელი ცხოვრება. ცუდი ის იყო, რომ მშვენიერი არსება მას შემდეგ მოეწონა და დააფასა, როცა საკუთარმა ძმისწულმა წარტაცა იგი. ასეა, ასე... როცა კარგავ, მაშინ აფასებ. „დაკარგული ყოველთვის გენატრება და გენატრება, როცა კარგავ!...“

დედოფალმა შემოაღო სასახლის კარიბჭე და ბერიკაცის მუხლებში მიესვენა. თან ტიროდა სასწონარკვეთით.

- „შეხედე გიორგი, შენმა ავაზაკმა ძმისწულმა როგორ შეურაცხმყო. ჩემს კაბას შეხედე, როგორ დაუფლეთია ვერაგს. ღმერთო, რა დავაშავე, რომ ასე გავიწირე სამარადჟამო უბედურებისათვის...“

ყოფილი რეგენტი ხმას არ იღებდა. დიდად არც ეცოდებოდა ნესტანი, მაგრამ ის კი სიამოვნებდა, რომ ქალს სიმაღლეებიდან დაცქეროდა. ნუთუ ისევ დაგჭირდი? – გაივლო გულში.

დიდო მეუფევე, - განაგრძობდა ნესტანი. მომეცი ბინა და ღირს მყავ მიყოლიო მოსამსახურედ. ხომ გამოიმეტებ ჩემთვის თუნდაც სარდაფს ან საკუჭნაოს? ხომ იცი, ნესტსაც და დილეგსაც ავიტან, „რადგან დავიბადე იმისთვის, რომ

ვითმინო და ვითმენ იმისთვის, რომ ხელახლა დავიბადო...“ თუკი შენც უარმყოფ, ბალში მოვიკლავ თავს.

სახეზე ორი ძარღვი აუტოკდა ყოფილ რეგენტს. ასე ეუბნებოდა ცოტათი გამხიარულებული და დაიმედებული ბერიკაცი ბანოვანს:

- „სახლი ცარიელია ნესტან. აქა-იქ თუ მოხდება, რომ სადილი მოვიმზადო. ასეთი ყოფილა ყველა მარტოსულის ხვედრი, რომელიც სიყრმიდანვე მარტოობასთან დაზავებას ეცდება.“

უარვეყავი დედა, გავაუბედურე საბრალო ანნა, თავი და მათზე უფრო ძლიერ შენ. ვატარებდი ბედნიერი კაცის ნიღაბს, სანამ ჩემსავე გამოზრდილს არ გაჰყევი!...

წახვედი და შენზე ფიქრი დავიწყე. რა ბედნიერი იქნებოდი, რომ ლიპარტიანის მეუღლე არ ყოფილიყავ! უბრალო რომ ვყოფილიყავი, თურმე შევძლებდი შენს გამხიარულებას. ახლა არარა მაქვს საზრუნავი; ბებერს მშვიდი ცხოვრება მომნატრებია.

მაგრამ გეტყვი ერთს; შენი უბედურება მარტო ჩემს კისერზე არაა. განა თავად არ გამომყევ? მგონია აქ შედარებით ბედნიერად ცხოვრობდი. ბოლოსდაბოლოს ლოთი მამის მზერას ისევ აქაური მარტოობა სჯობია.

მაგრამ, რისთვის ვიცოცხლე ოთხმოცი წელი? ოთხმოცი წამიც არ უნდა მეცოცხლა, რადგან უქმად და ბოროტად გავლიე წუთისოფლის დღენი. ხომ ვერაფერი გავანყვე გაუთავებელი ომებით და რისთვის ვიბრძოდი მაშასადამე?! მელაძუა პოლიტიკოსი ვიყავ! ჩემი რჩევებით გადავძირკვე სახელმწიფო. ერთდროულად ყველა სამთავროსთან მეგობრული ურთიერთობა ვიქონიე. ერთზე განაწყენებული მეორეს თვალთმაქცური წერილებით ვაქეზებდი... სავალალო ის იყო, რომ ჩემი ყველას სჯეროდა და სწამდა, რომ ყოვლისშემძლე ვიყავი, - გარდა ძმისწული დადიანისა.

ეს უკანასკნელი ფრაზა ისე ჩაილაპარაკა, როგორც სამწუხარო ამბავს ჰყვებიან ხოლმე. თითქოს მასში გულისტკივილსაც, სინანულსაც და ბრაზსაც ამოიკითხავდით.

თვითონ ამ ქადაგებას ისე ჩურჩულებდა, რომ გულახდილი მსმენელის გარდა ვერავინ გაიგებდა აღსარებას. ამ შემთხვევაში ბანოვანი თითოეულ წარმოთქმულს სიტყვა-სიტყვით იბეჭდავდა მეხსიერების ლაბირინთებში...

შენ ყოველთვის ამაყი და მედიდური იყავ, მაშინაც, როცა გამცირებდი, გამასხარავებდი, აბურხად გიგდებდი. თავდახრილი ლაქიის როლშიც ვამჩნევდი დიდ დედოფალს. მაგრამ მიკვირს, რად ხარ ჩემს ფერხთ ქვეშ გართხმული?

ამას წინათ, ღარიბულ ოდაში, მშიერ-მწყურვალი, სრულიად უნუგეშო და უპატრონო რომ ვიყავი, განვლილ ცხოვრებას ქალაქის ფურცლებივით ვკინძავდი.

ამ კაცს გული არასდროს ჰქონდა, მაგრამ ახლა კი ხვდებოდა დანაშაულს და ეს უმძიმებდა დარჩენილ ცხოვრებას...

- მაშინ გადავწყვიტე მთავართან სტუმრობა. თან შენც მომნატრებოდი ძლიერ. ამბობდნენ, რომ ლევანი გულუხვი იყო ყველასთვის და ღარიბულ, ძველმან სამოსში გახვეულ ადამიანს წესით არ უნდა დახვედროდა ცივად.

მაშინ შენ ხურდები გამოიტანე და ხელში ჩამიბლუჯე. კმაყოფილი ზემოდან დამცქერდი და ეს გხდიდა ბედნიერს...

იცვლება დრო და იცვლება როლები. ნესტანი თეატრის დირექტორს ან მთავარ გმირს ჰგავდა, ბერიკაცი კი პაჟს, მსახურთაგანს...

- რისთვის მოხველ... ჩააცივდა ყოფილი რეგენტი ნესტანს, მიპასუხე, გიბრძანებ!...

- იმისთვის, რომ შევმუსრო ის, ვინაც მშვენიერი ცხოვრება წამართვა...

გიორგიმ ჩაიცინა. ფარისევლურად მიმოავლო საკუჭნაოს მსგავსს ოთახს თვალი, მერე კვლავინდებურად წარმოიდგინა ოდიშის სასახლე, - კუთვნილება დადიანებისა და გული დანყდა, რომ ამ მიუსაფარ კედლებს შორის კვდებოდა...

•••

ორი-სამი საათის მოსული თუ იქნებოდა ნესტანი, რომ დაბინავდა, მოეწყო, სამზარეულო დაანკრიალა... ბაღჩიდან მომავალი კამის და პიტნის სუნს „კეთილისმყოფელი,“ სურნე-

ლი გაედვიძებინა, მაგრამ ისიც ახსოვდა, რისთვის მოვიდა სალიპარტიანოს...

მადისაღმძვრელი სურნელით განიმსჭვალა მთლიანად სახლაკი.

ლალ-იაგუნდის ბზინვარებამ თვალი მოსჭრა ნესტანს. ხელზე მიაპყრო მზერა და შეამჩნია, რომ უზარმაზარი ბეჭედი ეკეთა: უფრო მედალიონის ფორმისა იყო, რომელშიც ინახავდა სანამლავს. იცოდა, რომ ოდესმე ან სხვას მონამლავდა, ან თვითონ მოიკლავდა თავს. იმდენად სძაგდა მოხუცი ლიპარტიანი, რომ ხელიც არ უკანკალებდა. რა დიდი დანაშაული, თუკი ერთით ნაკლები სოლიერი მოაკლდებოდა საწუთროებას...

- რა გაუკეთებია ჯერ ისეთი, რომ ღირდეს მისთვის ცხოვრება? კედლებს ოცნებით ვხატავდი და იმასაც მიკრძალავდი გაიძვერავე.

უფამოდ შეინირე სამი მშვენიერი ქალბატონის სიცოცხლე და ასევე ათასობით ადამიანს შეუბილწე სული. „უყვარს, როცა სხვას აფურთხებს, მაგრამ არ უყვარს ფურთხში ბანაობა...“

ლანგარზე კერძი მოათავსა, რომელსაც სპარსული სანამლავი მოაყარა. ისე, როგორც დაფქულ წინაკას მოაყრიან ხოლმე.

გიორგიმ ეჭვის თვალთ შეხედა ნესტანს, უზომოდ შიოდა, თორემ მის მორთმეულს კბილსაც არ დააკარებდა...

ნესტანი იღიმებოდა. ეგ სადილი უფრო ენანებოდა მოსანამლად, ვიდრე თვითონ ლიპარტიანი...

უეცრად ბერიკაცი მოიკრუნჩხა. ქვენარმავალივით დაიკლანკა. ყელი ენვოდა და სიმწრისგან ქოშინებდა.

ნესტანი კი ეუბნება:

- გშოდა? რა მსუნაგი ყოფილხარ... სულიერად იყავი დამშეული და ხორცის შიმშილიც რომ მიემატა მთლად შეიშალე ბეჩავო!!!

გიორგი უძალიანდება სიკვდილს და ხრინწიანად პასუხობს ქალს:

- „მე შენში ჩავსახლდები ნესტან და სინდისი იმეცყველებს ჩემი სახით...“

მაგრამ არ უსმენს ნესტანი უგულო კაცის გულიდან ამოსულ მოთქმას. მეზობელ ოთახში გადის და მოაქვს ყოფილი რეგენტის მიერ გამოგონილი გერბი. ნელ-ნელა შლის, გულზე აფენს მომაკვდავს და საღებავების მთელ კოლექციას ასხამს თავზე. ნამიერი პაუზის შემდეგ ასე მოუთხრობს რეგენტ ლიპარტიანს:

- აჰა, გერბი, რომელიც ვერა და ვერ დახვეწე შენ. ნახე ასე უფრო მშვენიერია, რადგან ყველა ფერი აღრეულია ერთმანეთში. ზუსტად შეგესაბამება შენ. რამეთუ ასეთივე ამღვრეული და მოუნესრიგებელი იყო შენი ცხოვრება.

მაგრად გამოიხურა ქალმა სახლის კარები და სიმარტოვემ დაისადგურა ისედაც მყუდროებით მოცულ აგარაკზე. ოთხმოცი წლის მელაძუა პოლიტიკოსი სიკვდილის წინ იმ აზრს ვერ ეგუებოდა, რომ ქალმა დაუკორტნა გული და დაამცირა.

გვიან ღამით დაბრუნდა ლევან II-ის კარზე. თავისთვის განმარტოება არჩია ნესტანმა და მწარე ფიქრთაცემას მიეცა.

წარმოიდგინა გიორგის რეგენტობის და ბატონობის ხანმოკლე, თუმცა კი გაუსაძლისი პერიოდი. იქნებოდა ასე ოცდაერთი-ოცდაორი წლისა. არის ვითომდა ბედნიერი მეუღლე და უბედნიერესი დედოფალი.

ისე ექცევა დადიანს, როგორც დედა ყრმას. პოვიდლოს ქადებს უცხოებს, ზედ წარწერებს აკეთებს. ლევანზე ასე ექვსი წლით უფროსი თუ იქნება, მაგრამ ზრუნვას არ აკლებს და ჭემმარიტად იფერებს ბიცოლას მოვალეობებს. ხომ მაინც მიჩვეული იყო ყოვლისდამბურველი ნიღბების ტარებას. რომ არ ნდომოდა, მაინც შეეძლო პირფერობა, რადგან ლიქნა მის ხასიათში ძალაუნებურად მას შემდეგ გაჩნდა, რაც გათხოვდა.

ქალმა განვლილი საათები გაისიგრძეგანა. რამოდენიმეჯერ მთავარში მშვენიერი ვაჟკაცი აღმოაჩინა და მასთან ტრფიალი ინატრა. მართალია გაირკვა, რომ არც გიორგი იყო ლევანის სისხლ-ხორცი და შესაბამისად დედოფალიც ვერ იქნე-

ბოდა ღვიძლი ბიცოლა, მაგრამ ხომ მისი გამოზრდილი იყო და არ ჰქონდა უფლება თავისავე აღზრდილში მომავალი მეუღლე ან კუნთმაგარი მამაკაცი შეეცნო. და როცა ეჭვებმა მოსვენება დაუკარგეს, ხოლო დანაშაულის გრძნობა მოზვავდა გახვედა და გაირინდა.

მთელი ღამე არ ეძინა საბრალოს. დილით, რიჟრაჟზე ბაღჩაში განმარტოვდა, ჰამაკში მიიძინა ბოლოს, ხოლო შუადღის თაკარა მზემ როცა სხეული და სახე აუკაშკაშა წამოდგა, ძლივს მოსვენებულ გონებას ჩუმად ევედრა არ გაეხსენებინა წუხანდელი ტრაგედია, მაგრამ რალაც მოსვენებას უკარგავდა. ასე ჩაესმის ბედშავ ბანოვანს:

- „არ უნდა მოგენამლა. განა მე არ მოვწამლავდი, რომ მდომოდა? ეს რა ჰქმენ ნესტან?.. ეს რა ჰქმენ... ხმა გაძლიერდა, ექომ იმატა. ვერ მოიშორა მტანჯველი ფიქრები და ინატრა, რომ ლიპარტიანის სიკვდილში თუ მკვლევლობაში მისი ხელი არ ერიოს.“

ახლა იგრძნო, რომ სრულიად მარტო იყო და თან ზედმეტი... გვიან ღამით რომ სამეფო ინსტრუმენტი ააკუნესა, ლევანმა ასე სთხოვა თურმე:

„არასოდეს დაუკრა მაგ კლავესინზე ნესტან, რადგან იგი მთავრის უბედო ასულს, დარუნდია შარვაშიძეს მაგონებსო!..“

და მიხვდა, რომ ამ სახლში არაფერია მისი. არაფერი აკავშირებს მთავართან, სახლის სხვა წარმომადგენელთან.

მაშ, რისთვის არის იქ, სადაც მისი ადგილი არაა?

იმდენად გაძლიერდა შინაგანი ხმა, რომ იძულებული გახდა ყურები დაეხშო. მაგრამ სინდისი კიოდა და მასთან აბა რას გაანცობდა ბედკრული ქალი.

„არ უნდა მომეკლა მაინც,“ – გაიფიქრა და იქვე ვაზაზე, ხილებს შორის მიმალულ დანას მოჰკრა თვალი!

„აჰა, სად მივყავარ ბედსა თუ უბედობასო,“ იფიქრა ჭილაძის ასულმა. ხომ მაინც უნდა დასრულდეს ერთ დღეს ყველაფერი, ხომ უნდა ჰქონდეს გოლგოთას ბოლო.

სინდისშენუხებულმა ბანოვანმა ხელის მტევნები დანით დაისერა, საიდანაც სისხლმა შადრევანივით ამოხეთქა. მაგრამ სასწაულის მოწმეა ბუნება. ქალის სისხლი უფერულია, თეთრზე უთეთრესი... სიკვდილს ჩახედა თვალეებში და უმალ დააფასა

ტანჯული სიცოცხლეც. წამიც და ოდესღაც მშვენიერი ნესტან-დარეჯანი დაილია, გათავდა. მორჩა ამ ქალის ცხოვრება ისე, როგორც გათავდება ნაღვლიანი ზამთარი, ან ჭირვეული, გულისმომაკვდინებელი ისტორია.

...თეთრ კაბაზე ვითომდა წითელი ფერი დომინირებდა. გულიც აღარ ფეთქავდა უწინდელივით. რა გასაკვირი... გული რახანია მკვდარი ჰქონდა, მაგრამ ახლა სხეულიც იკრუნჩხებოდა.

- „მიშველეთ, სიმწრისგან გაჰკიოდა სასონარკვეთილი ქალი,“ მაგრამ მასში სიკვდილის მძინარე აჩრდილს გაელვცა და ლევანი კი არა, თვით შემოქმედიც ვერ იხსნიდა...

სიკვდილამდე წაილულლულა: „მაინც მშვენიერი ყოფილხარ ტანჯულო ცხოვრებავ,“ და ვერხვის ფოთლებში მიესვენა.

თვალგახილული, ჩიტების ჭიკჭიკის, ბულბულთა სტვენისა და ჰარმონიული ბუნების წიაღში უკანასკნელად იგონებდა ბავშვობას. თუმცა ცუდი ის იყო, რომ კარგი არც უმანკობის ხანაში გადახდენია და შესაბამისად უბედურებისა და ჩაგვრის მეტი არაფერი ახსენებოდა. ისევ წარმოუდგა მამის მრისხანე და დაუოკებელი თვალები, თავის გაზრდილს რომ შემზარავ რასმეს უპირებდა, დედის წყევლიან მოთქმაზე კი თვალები მიბინდა საბრალომ და საუკუნოდ მიიძინა...

•••

ამით არ დასრულებულა მკითხველო ეს ნაღვლიანი ისტორია.

სამშობლოზე უანგაროდ შეყვარებული და ღირსეული მთავარი სამლოცველოს გამოკეტილიყო და ლოცვებს ქადაგებდა. ერთდროულად გლოვობდა საყვარელ ადამიანთა დაკარგვას. ღმერთს ევედრებოდა, რომ ღირსეულად აღსრულებულიყო, თან მშვიდად და გაუტანჯავად...

ნესტანის გარდაცვალებიდან ხუთი თვის თავზე, ძველი ქრონოლოგიით აპნისის თორმეტს გარდაიცვალა მთავრის ვაჟი მანუჩარ დადიანი.

ეს იყო ერთადერთი იმედი ღვანლმოსილი მთავრისა, საიმედო მემკვიდრე, ვისთვისაც შეეძლო მთელი სამეგრელოს ბედ-ილბალი მიენდო.

როგორც ცნობილია, ლევანის მეორე ვაჟი ალექსანდრე აფხაზეთს მოევილინა; ვრდომილი და დასნეულებული, პოლიტიკური მისწრაფებებისაგან გაძრცვნილი გახლდათ. მთავარი არც კი იცნობდა თავის მეორე ვაჟს...

გრძნობდა ლევანი, რომ სამეგრელოს დანაწევრება მოელოდა...

ამბობენ, „შვილის სიკვდილი ხეს ახმობს, თორემ გულიან ადამიანს რას არ უზამსო. ისიც თქმულა, რომ გამოზრდილის სიკვდილი ქვას ფშვინს, თორემ ღვიძლ დედას რას არ უქადისო“...

გაუბედურებულმა და იმედგაცრუებულმა დარუნდიამ აღარ იწამა შვილის ტრაგედია; როგორ, - ბედისწერა მთლად მამასხარავებსო? – ეს წამოცდა პირველად და ვიღაც აფხაზის ეტლით გამოქანდა დადიანებისაკენ.

- თავის შიმუნვარს თხოვა მოევილო სნეული ჭაბუკისათვის. „ეგებ ვერ დავბრუნდე ხათუნი და თუკი ისევ შემოგრჩენოდეს სიყვარული ჩემდამი, საბრალოა და გვედრებ არ მოაკლო შენეული სითბო...“

იტირა ცხარე ცრემლებით მსახურმა, მეც თან გამოგყვებო, მაგრამ მის თხოვნას ყური არ ათხოვა მთავრის უკანასკნელმა სიყვარულმა.

და ვიტყვი ერთს: რაოდენ ბედნიერი იყო აღორძინებული სამეგრელო, ესოდენ უბედური გახლდათ ლევანის საყვარელი ქალი.

რაოდენ მოწესრიგებული იყო მთავრის პოლიტიკური ცხოვრება, იმდენად დანით იყო დასერილი მისი პირადულიც. როხროხა ეტლი სასახლის შემოგარენში შეჩერდა.

დარუნდიამ ეტლიდან ძლივს, ვაი-ვიშვიშით ჩამოვიდა რაღაც სურათითურთ. ღამის ბინდ-ბუნდში არც კი ჩანდა ტილოზე გამოსახული მშვენიება. მთავრის შუქზე გამოჩნდა გვირგვინოსანი კაცის პორტრეტი. გობელენზე იყო შესრულებული. ერთი შეხედვით შეატყობდით, რომ მისი შემქმნელი დახვეწილი გემოვნებისა და მაღალი იდეალების თაყვანმგე-

ბელი გახლდათ. სიბნელეშიც კი თვალისმომჭრელად ბრჭყვი-
ალებდა ლალ-გიშერში და ნახევრად ოქსინოში ჩასმული პორ-
ტრეტი.

სწორედ, რომ ეს ის სურათი გახლდათ, რომელსაც წლებ-
ის განმავლობაში ხატავდა და ქარგავდა მთავრის საყვარელი
ქალი – დარუნდია შარვაშიძე. ერთადერთი ნახატი, რომელიც
ისტორიას შემორჩა...

და როცა დადიანისეულ სასახლეს წლების თუ საუკუნე-
ბის შემდეგ უცნობი ტურისტი მოადგება, იკითხავს, თუ ვინ
დახატა ლევან II დადიანი, მაგრამ პასუხი არ მოიძებნება, რად-
გან ამ სურათის სასახლეში მობრძანების ისტორია მხოლოდ
მეეტლეს თუ ეცოდინება, რომელიც უკვე კაი სამი-ოთხი
საუკუნის მკვდარი მაინც იქნება. ექსკურსიათმძღოლი დიდი
აღფრთოვანებით შეთხზავს ზღაპრულ ამბავს, რომ ოდესღაც
XVI საუკუნის მიმწუხრსა და XVII საუკუნის შუა ხანებში მთავრის
მეუღლე და სეტემან შარვაშიძის მხოლოდმობილი ასული
მამისგან მზითვად მორთმეულ კლავესინზე კაცთა ბედსა თუ
უბედობას დამღეროდა, დღეს კი წვიმისგან შელახული ინსტრუ-
მენტი არავის გააოცებს თავისი ორნამენტებით, რადგან
ძველებური სილამაზე და ხიბლი დაკარგული ექნება. როიალი,
- ერთადერთი მზითვთაშორისი საოცრება, რომლის გამოთხ-
ოვა ბევრჯერ სცადა ბერიკაცმა შარვაშიძემ ბოლოყამს...

შემზარავმა კივილმა და მოთქმა-ქვითინმა სასახლეში
მყოფთა ყურადღება მიიქცია. აფხაზებს სისხლში აქვთ გლო-
ვისა და მოთქმის ნიჭი და გენიალობა. მათ შესწევთ ძალი სამ-
ყაროს ნებისმიერი მკვიდრნი ააცრემლონ. აზრი არა აქვს რას
ამბობენ მოთქმის ყამს, უბრალოდ შინაგანად გამოსცემენ
გლოვის აურას...

შვილის სიკვდილი გულიან ქალს კარგს არაფერს უქად-
და. რა ექნა ახლა დარუნდიას? – ეტირა? მერედა ვინ შეაფ-
ასებდა მის ცრემლებს და ვინ მოუსმენდა მის გლოვას.

სახე შებურული ჰქონდა. თითქმის არ ჩანდა მისი მშვე-
ნიერი სხეული. მერედა სად გაქრა? – დრომ შეჭამა ერთიანად.
იგი არ ჰგავდა იმ მშვენიერ დარუნდიას, წლების წინ რომ ნარ-
ნარად ფრენდა დადიანისეულ სასახლეს... ვერ იფიქრებდა

მნახველი, რომ ეს ქალი დედოფალი იყო, ოდესღაც სახელო-
ვანი სამთავროს თავნება, განებივრებული დედოფალი. ახლა
ცხვირმოჭრილი ბანოვანი, შემზარავი მიმიკრიითა და ცივი,
გაყინული მზერით შუა საუკუნეების ნაქანდაკევეს ჰგავდა...

რაოდენ გამწარებული იყო, მაგრამ მაინც ცდილობდა
სახის დამალვას. რას იტყოდა ხალხი... ხომ დასცინოდნენ უბე-
დურ დედასა და ორმაგად გაუბედურებულ ქალს. ხალხს რაში
ენაღვლება სხვათა განცდები. ისინი მხოლოდ საკუთარ
გრძნობებს უფრთხილდებიან. მათთვის სუსტი უბრალოდ არ
არსებობს, და თუ იარსებებს, ისე მოიხელთებენ, როგორც
ტყის ქურციკთ გულბოროტი მონადირენი.

- „ჰმ, დარუნდია. ლაპარაკობს ერთი, როგორ გაბედა
სასახლეში მოსვლა. რა მწარედ გვაფურთხებს მეგრელთ
სულში...“

მეორე ექომაგება:

- „რა ქნას, შვილია, თორემ არც მას ეპიტნავება აქ მოსვლა...“

- „აღბათ ნესტანის სიკვდილის შემდეგ (ასე სწამდა ხალხ-
საც, ვითომ მთავრის ცოლი იყო ჭილაძის ქალი) იმედი გაუჩნ-
და შინ დაბრუნებისა.“

ასე გრძელდებოდა განკითხვა...

ცრემლები ყოველთვის შვენოდა დარუნდიას, მაგრამ
ახლა კი აღარ. ლევან II-მ მზერა შეაგება ყოფილ დედოფალს
და დანაშაულის გრძნობით დამთვრალმა თავი დახარა უცებ.
უნდა ისევ შეხედოს, მაგრამ... ამ ქალს ჯერ იყო და თავი შეაყ-
ვარა, მერმე ჭორებს აყოლილმა ინამა მისი ლალატი. ბოლოს
გახელებულმა, ეკლესიის უპატივცემლობისთვის სეტემან
შარვაშიძეს თავი მოჰკვეთა. ანუ ამ ქალბატონს უბედურე-
ბის, ძაძისა და ცრემლის მეტი ვერაფერი შესთავაზა...

„ნეტა შემეძლოს წარსულის დაბრუნება?“ – გაიფიქრა
მთავარმა.

მერედა რისთვის? – ეჩურჩულება შინაგანი ხმა. „ისევ
რომ გაიმეორო ყოველივე?! – არ ღირს ლევან, ძნელია, ერ-
თობ რთულია ყველაფრის ხელახლა გათამაშება, არ გიჯობს
განაგრძო მოქმედება?“

- მაშ რა ვქნა? ვერ ვუძლებ ქალის მზერას. სინდისი კივის და ვგრძნობ, რომ არაფერი მეშველება.

- ჰოდა, მიჰყევ მაგ ხმას, რომ დასრულდეს ეგ ტანჯული ცხოვრება.

ასე მოგვითხრობს ისტორია, რომ მთავარი ვითომდა სამოცდასამი წლისა აღესრულა. „რომ თავისი მემკვიდრის გარდაცვალებამ შეზარა და გულს ლახტი ჩაიცა და ზედ გადააკვდა.“ რომ შინაარეულობამ და ოსმალთა დამპყრობელთან გამკლავება ვერ შეძლო სამეგრელომ. ხოლო ოდიშელებმა ორი კვირა ვერ მოიცალეს მთავრის გასაპატიოსნებლად და დასაკრძალავად...

მაგრამ მისი სიკვდილი სხვაგვარად დამესახა ჭაბუკურ ცნობიერებაში.

ის ხმა, წინათ რომ მოქმედებისაკენ უბიძგებდა მთავარს ეკლესიაში მისვლასაც აიძულებს.

წავიდა... დიდხანს იხეტილა სალოცავის გარშემო... უკანასკნელად მოავლი თვალი იმ ფრესკებს, რომელსაც შესცივინებდა მარადღლე სევდით მოციმციმე თვალებით. სახვეწარით აღსავსემ ცოდვათა მიტევება ითხოვა; მერმე, დროჟამისგან ფერგახუნებულ ღვთისმშობლის ხატს დაავლო ხელი და გაუჩინარდა...

უკანასკნელად მოინახულა ოქროს მადანი... ის საგანძური და ფასდაუდებელი სიმდიდრე, რითაც შეეძლო ნებისმიერ დროს სამთავროს გადარჩენა ომისა და არეულობის ჟამს ხალხს ოქროს ზოდებით არჩენდა, პურზე და სანოვაგეზე ცვლიდა. სწორედ ამ სიმდიდრის ნყალობით იყო, რომ არც ოსმალეთს, არც სპარსეთს, არც რუსეთს და არც სხვა შინამტრებს ქედს რომ არ უხრიდა...

გულმხურვალე ლოცვას შეუდგა ოდიშის დიდი მთავარი...

- „წმინდაო ღვთისმშობელო, წმინდაო ღვთისმშობელო, შენი წილხვედრია ეს ქვეყანა და დაიცავ გულბოროტებისაგან.

„მე არ გამომიტხოვია“ ოქროს მონეტები, არც დიდების შარავანდედი მითხოვია.

თუკი რამ საზრუნავი მქონდა ოდიშის სამთავრო იყო.

აწი რა ეშველება ნეტა?

როგორ არ მოუღბათ გული ზეცის ბინადართ, რომ ასე გადააშენეთ დადიანთა გვარი. მაშ, ვილამ მართოს აწი სამთავრო? არ მეგულება ღირსეული არც ერთი, თორემ გვირგვინს ჩემივე ხელით დავადგამდი. გვედრებ, მოუვლინე სახელოვანი მთავართაგანი, ისეთი, რომელიც პირად ბედნიერებასაც ანაცვალებს სამთავროს კეთილდღეობას. კმაყოფილი ვარ დედაო იმით, რომ ადამიანური ამაოება და სიყვარული არ დავაყენე სამშობლოზე წინარე და ღირსეულად ვემსახურე მას... ეს რომ თქვა ინანა, რომ ღვთაების წინაშე ტყუოდა. განა ქალი იყო დარუნდია მარტოოდენ მისთვის? დარუნდია მეორე სამშობლო გახლდათ მთავრისთვის...

„ყოველი ადამიანის ცხოვრება გოლგოთაა, ოღონდ ერთი განსხვავებით, ყველა ტვირთს სხვადასხვაგვარად ეზიდება. და რა გასაკვირია, ადამიანი თვითონ ფენომენია, ამოიცნობ და შეგზარდება...“

უდიდესი ცოდვა ის არის ჩემი, რომ გავაუბედურე და ცხოვრება წავართვი მშვენიერ დარუნდია შარვაშიძეს. დ-ა-რ-უ-ნ-დ-ი-ა... წარმოთქმისას გაფიქრებინებდა ვითომ ქალი კი არა, ცოცხალი მუსიკა გახლდათ. ამ გრძნეულ მელოდიას ყური არ ათხოვა დიდმა მთავარმა.

საუკუნეების შემდეგ ყველაფერი გამშვენიდება, მაგრამ მე მაშინ აღარ ვიქნები ცოცხალი და ვერც ვერაფერს ვნახავ.

მძულდა ბედს მინდობილი ადამიანი და მეცოდებოდა უფრორე ბედისგან ლაგამამოძუებული კაცი. „თუ ღმერთი და ბედისწერა ერთდროულად აგიჯანყდა რაღა გეშველება მაშინ? ცალ-ცალკე გაუმკლავდები, ერთდროულად კი ველარ, რადგან ძნელია ორ ღვთაებასთან ომი.“ ადამიანური სიმართოვე მაგიჟებდა და მრეყავდა. ახლაც სულ მარტო ვართ.. მე და ღვთისმშობელი.

ფიქრმონამღული და ანერვიულებული მთავარი ლოცვას ვერ ანებებდა თავს, რადგან სწამდა, რომ ღმერთი შველოდა და სხვა არავინ.

„ექიმი ხომ ვერ მიშველისო?“ – გაიფიქრა, მაგრამ არც მათ ენდობოდა დიდად, რამეთუ ეშინოდა თეთრხალათიანების.

ახლა რომ შინ იყოს სიკვდილის მომლოდინე შესარიგებლად უამრავი მოვა, მაგრამ ყველას ზურგს შეაქცევს გრძნეული დევკაცი, რამეთუ ეცოდინება, რომ გველებით, ჯოჯოკებითა და ტარაკნებითა სავესე ეს ქვეყანა.

ოხ, ეს წყეული ღვთაება მარტოობისა, - ამოიგმინა ყარიბმა¹ მთავარმა. „სულელი კი არ ვარ სინამდვილეს თვალებში შევხედო და ვერ აღვიქვა, მაგრამ მაცალე ცოტა ხანს, ხო ამჩნევ თავს რომ ვიტყუებ,, მაგრამ არ ესმოდა მისი ვედრების არც მარტოობას... ეს, ცოცხალ მთავარს გაურბოდნენ, ეშინოდათ მისი, მომაკვდავს კი...“

ვინ არ მოისურვებს მასთან დაზავებას, მაგრამ ისე იქნება ცხოვრებაზე და ადამიანებზე გულგატეხილი, რომ არავის ინდომებს შესარიგებლად.

„და მაინც, ვერასდროს გაიგებს კაცობრიობა, რისთვის მოვიდა ოდიშის დიდი მთავარი და რა ანუხებდა მას მთელი ცხოვრება. მაგრამ ის კი ცხადია, რომ უღირსებს შესწირა თავი, ისეთებს, რომლებმაც მინა ვერ მოაფინეს გულზე და ოქროს ძენკვი ვერ შეგატოვეს მიცვალებულს, რამეთუ დაენანათ იგი...“

დიდხანს ეძებდნენ მთავრის ნეშტს... ეკლესია-მონასტრებში მოიძიეს, კლდე-ღრენი შემოირბინეს, ზღვისპირა ქალაქებიც დარაზმეს, მაგრამ ამაოდ. თითქოს აღიგავა პირისაგან მინისა. ისე გაუჩინარდა ლევან დადიანი, რომ მისამართსაც ვერ მიაკვლიეს.

ზუსტად ოცდაათი წლის შემდეგ აღმოაჩინეს ოქროს მადანი და კაცის ჩონჩხი, რომელსაც ხელში ქალის სურათი ჩაებლუჯა, კრილოსანი, შავი თავშალი და მთელი ძალით მიხუტებოდა ღვთისმშობლის ხატს, რომელსაც დადიანთა საგვარეულო ინიციალები ესახა.

ასე ლოცვა-ვედრებაში გაილია ოდიშის დიდი მთავრის სიცოცხლე და შლამიან მღვიმეში, სრულიად მარტოს აღმოხდა სული.

¹ ყარიბი – მარტოსული, მიუსაფარი.

თურმე საბრალოს იმისი შეეშინდა, რომ აღიგებოდა პირისაგან მინისა, ამიტომ კლდეზე ბასრი იარაღით ამოეცვიფრა:

„ეს მე ვარ, ლევან მეორე დადიანი. სახელოვანი სამთავროს მთავართაგანი. დამკრძალეთ დედის გვერდით, საგვარეულო ბაღჩის შემოგარენში და ზოგჯერ მაინც ააკვნესეთ განმარტოებით მდგომი როიალი, კუთვნილი ასევე სახელოვანი შარვაშიძისა...“¹

წესის აგების დროს ერთი ისტორიათმცოდნე მთავრის მიერ მთელ განვლილ ცხოვრებას მხატვრის ფუნჯით ხატავდა. ასე აფასებდა დიდი პოლიტიკოსისა და მთავრის, ლევან II დადიანის ცხოვრებას.

„შენ არ გქონია ჩინ-მედლები და ეპოლეტები, მაგრამ მაინც დიდკაცი იყავ, დიად საქმეთა თანაზიარი. და თამამად ვიტყვი ერთს, შენ ყველაზე დიდი ჯილდო იყავ, რაც რომ გააჩნდა ოდიშელებს აქამდე. გაჭირვებამ ვერ დაგაჩიავა და ვერ გაგტეხა...“

ხალხი კი იცინოდა. ისტორიათმცოდნისეულ ქადაგებას დასცინოდნენ და მიიჩნევდნენ შეთხზულ არაკად!

თურმე, როცა სასახლეში შეაბრძანეს უკვე ჩონჩხად ქცეული მთავარი, მსახიობი მეგრელნი უბადრუკ ჭურჭელს ფარისეველურად ალამაზებდნენ და ამაყობდნენ, ვითომ საუკეთესო შეურჩიეს დიდ მთავარს. სინამდვილეში, როგორც კი წვიმა მოხვდებოდა, შესაძლო იყო დაშლილიყო კუბო. მერე ის იყო ოქროს ჯაჭვი ხელიდან ააგლიჯეს და ასე ჩაალაპარაკეს სამშობლოზე უანგაროდ შეყვარებულ კაცს: - „ამისი ფასი მთლად არ გაგიკეთებია სამთავროსთვისო!...“

უჭირდა ვინმეს და უმალ იქ გაჩნდებოდა, გილხინდათ და მაინც არ იშორებდით გვერდიდან. ახლა კი ცრემლებიც გენანებათ მისთვის.

მსოფლიოს ყველაზე გრძნეული დევკაცი ძლივს მიაბარეს მინას, ცოცხალი რომ იყო აზანზარებდა ქვეყნიერებას, მკვდარს კი პატივი აყარეს და იწყეს ბოგინი დადიანისეულ სასახლეს...

¹ ლევან დადიანი დაკრძალულია წალენჯიხაში

მაგრამ რა გეგონათ, დაუკრძალავი დარჩებოდა დიდი მთავარი? უბრალოდ დიდებულად არ დაუმარხავთ. განა ბევრი დააკლეს? მაგრამ უკეთესადაც ხომ შეიძლებოდა?

საფლავის ქვაზე ეპიტაფია იყო გამოსახული: „ათას წელსაც დაგელოდები სამშობლოვ, ოღონდ მოესწრო მშვიდად ცხოვრებას...“

ასე დასრულდა ლევან დადიანის ცხოვრება...

და ამ ისტორიულ ქარტეხილში ერთხელ კიდევ პოეტური თვალთ გავისიგრძეგანე მთავრის მიერ განვლილი გზა...

მაგრამ რა ბედი ენია დარუნდია შარვაშიძეს?!

თურმე შვილის სიკვდილის შემდეგ მალულად წავიდა სასახლიდან. უბრალო გამვლელს თხოვა წაეყვანა ფოთში.

გზად მიმავალი ფიქრობდა, რომ ღირსი არ იყო საგვარეულო საყდარს დაკრძალვისა. ცრემლნარევი და დადარდნიანებული იმასაც ფიქრობდა, რომ უკადრისი იქნებოდა მის საფლავზე ვარდ-იას გაეხარა და იადონს ეგალობა. მოენატრა საბრალო სეტემან შარვაშიძის ორატორობა, როცა გოგონას აჯვრებდა, რომ ზღვათა მეფის შვილიშვილი იყო...

ეტლი ბოლაზში¹ გაჩერდა.

დედოფალმა აირბინა გემის საფეხურები. კაპიტანმა ქირის გადაუხდებლობისთვის ცხვირმოჭრილი ქალი შეურაცხყო. დარუნდიამ ეს გაიძვერა კაპიტანი წამით შეადარა ლევან დადიანს, რამდენი წელი იყვნენ ერთად და ერთხელაც არ მიუყენებია სიტყვიერი შეურაცხყოფა. იმაზე აიმღვრა, რომ ასე უტიფრად აგინებდნენ სეტემან შარვაშიძის მხოლოდშობილ ასულს.

ორი ბეჭედი ეკეთა თითებზე. ერთი პაპისეული საგანძური და მეორე, ლევანის მიერ ძღვნად მორთმეული პეპლის ფორმიანი ძვირფასეულობა. გული დაწყდა დედოფალს, რამეთუ ამ პეპელასავით ფრთაფარფატა არ იყო მისი ცხოვრება.

ვერ გაიმეტა დარუნდიამ პეპლის ფრთიანი ბეჭედი და სანაცვლოდ პაპისეული გადასცა ქირის სანაცვლოდ კაპიტანს.

¹ ბოლაზი – პორტი.

დაახლოებით ექვსი საათი ეძინა დარუნდიას. ზღვის ბორგვამ გამოაღვიძა. გავიდა ბაქანზე. ერთხელ გადახედა შორეულ პორტს. მშობელი მინა დაჰკარგვოდა თვალთახედვიდან. ვილაცამ დასჭექა „დროაო“ და დედოფალი ზღვის სიღრმეში გადასაშვებად მოემზადა.

მისი ცრემლები ზღვას უერთდებოდა. ტიროდა, განა მარტოოდენ იმისთვის, რომ ქვრივი იყო ან შვილმკვდარი დედა? არამედ იმიტომ, რომ ყველასგან მიტოვებული და უარყოფილი ქალი იყო. ადამიანი, რომელიც სიცოცხლეშივე მოესწრო სიკვდილს და ცოცხალსვე მოაყარა ნუთისოფელმა იავარქმნილი მინა...

უკანასკნელად ილოცა ბანოვანმა...

- „მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა, წმინდა იყავნ სახელი შენი, მოვედინ სუფევა შენი, იყავნ ნება შენი...“, – ნერვიულობდა და ლოცვისას სიტყვებიც დაავიწყდა. მერე გონება გაუნათდა და განაგრძო – „ვითარცა ცათა შინა, ეგრეცა ქვეყანასა ზედა, პური ჩვენი არსობისა მომეც ჩვენ დღეს და მომიტევენ ჩვენ თანანადებნი ჩვენნი, ვითარცა ჩვენ მიუტევენ თანამდებთა მათ ჩვენთა, და ნუ შემიყვანებ ჩვენ განსაცდელსა, არამედ მიხსენ ჩვენ ბოროტისაგან, ამინ“

როგორც კი ლოცვა შეწყვიტა, მოაგონდა თავისი სწეული ვაჟი და აგონიას შეუდგა. მერე თავისი სატრფო გაახსენდა...

„ლევან, ლევან, ლევან – კიოდა ქალი... ღმერთია მოწამე რაოდენ მიყვარდი. მაგრამ რა ვქნა... ბევრჯერ მითქვამს კიდევ; შენ დარდნარევი ქალის მიერ ამუსიკებულ როიალზე მეტად ვიგინდარებისა და თვალთმაქცებისა გესმოდა. ისე გაგაცამტვერეს, როგორც ლარნაკი ეტრუსკული, მაგრამ ვაი, რომ იმ ისტორიული ვაზისგან განსხვავებით შენგან არაფერი დარჩა. ახლაც მიყვარხარ ლევან, მიუხედავად იმისა, რომ მამა მომიკალი. ამიტომაც, უშენობას ზღვის ქვეშ დავანება მირჩევნია და ამ მშვენიერ მტრედებს, გადამფრენ ჩიტებს სალამს დავაბარებ შენთან... ნეტა როგორ ხარ? თუ ხარ ისეთი ამაყი, როგორც უწინდელ დროში? მე ღმერთიც კი მწამდა შენს გამო ლევან, მაგრამ ახლა კი...“

ზღვისკენ შეტორტმანდა მძიმე სხეული და ტალღებში მიიმაღ-მიიჩქმალა.

„სიცოცხლე ყველას უყვარს და ასე თქმულა, რომ იგი მაშინაც კია მშვენიერი, როცა თითქმის არაფერში გიმართლებს, მაგრამ ამ ქალის შემხედვარე მიხვდებოდი სიტყვათა ცდომილებას; რომ ცხოვრება ყველასთვის ერთნაირად არ ღირს და არც ფასობს“.

არც კი ებრძოდა სიკვდილს. ან რას შეებრძოლებოდა? მადლი უნდა შეეწირა სიკვდილის ღვთაებისათვის, რომ ასე უმალ ეწვია. ასეთია განაჩენი მაშინ, როცა არ იცი რისთვის იცოცხლო...

ღამე იყო... ბნელოდა... ცოტათი წვიმდა კიდეც. ამიტომ ახლომახლო არავინ იყო. ყველა კაიუტაში გამოკეტილიყო და შესაბამისად არავის შეუნიშნავს იგი.

სადღაც, დასალიერში, ზღვამ გარიყა უსულო დედაკაცის სხეული. ვერასგზით ამოიცნეს ვინ იყო ცხვირმოჭრილი ქალი. მხოლოდ პეპლისფრთიან ბეჭედს აკვირდებოდნენ, რომელსაც შუაგულში „სამეგრელოს დედოფალს“ ეწერა. მაგრამ უცხოეთში ვინლა ნაიკითხავდა ქართული დამწერლობით ნაწერ სიტყვებს.

ბეჭედი დაუბრუნდა ოდიშს, მაგრამ საბრალო დარუნდია არ მიიღო სამთავროს მიწამ, რადგან ასე სწამდათ, რომ მოღალატე იყო სამეგრელოსი...

დასასრულს ვიტყვი, თუ რამ შეცოდა დარუნდია შარვაშიძემ და ლევან II დადიანმა, უნდა მიეტევოს ყოველი, რადგან „ადამიანი ადამიანურ ცხოვრებაზე ვერასოდეს ამაღლდება ისე, როგორც ქრისტე“...

ეპილოგი...

ჯერ კიდევ იმ ეპოქაში ვართ, სადაც ადამიანებზე მეტად ნემსიყლაპიები ან ნემსიყლაპია ადამიანები ფასობენ. კარგი არც ერთ დროში ყოფილა მისაღები.

და როცა ეპოქა გმირის სინაკლებეს განიცდის, ასეთ რამეს გვირჩევენ: თავად გამოვიგონოთ ვინმე, ვისაც მივანდობთ საზოგადოების ბედს, ვარგუნებთ წინამძღოლობას და ვაიძულებთ ჯვრის ზიდვას. ხოლო ცხოვრების გზაზე ჩვენ არ მივეშველებით. რახან ერის მეთაურია, თავად გაუმკლავდეს სირთულეებს...

ამიტომაც იყო, რომ ხალხი მოვალეობით ტვირთავდა დიდ მთავარს. „მართლაცდა ადვილია სხვისი უღელის მიმავრება, დახმარება კი ძნელი...“

ამ ადამიანმაც ჭეშმარიტად, შეურცხვენელად განვლო წუთისოფელი. ემსახურებოდა მამულს და აღმერთებდა დარუნდია შარვაშიძეს, - თავის ყველაზე დიდ და ძლიერ სიყვარულს და მიუხედავად მისი შეცდომებისა, მაინც აღიარებდა მის ფენომენსა და ტალანტს.

თითქოს ეგ ქალი იყო მისთვის ბრძოლის ღმერთი, როცა გვერდით ყავდა, დაუმარცხებელი იყო, ხოლო როცა ხალხმა გააძევა, გული აუცრუვდა სამთავროზე.

რომანის გმირები განიცდიან მუდმივ დაცინვას ბედისწერისგან. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, ერთად დაკრძალვაც არ ეღირსათ ერთმანეთისთვის გულდაფლეთილ ადამიანთ.

ისინი ხომ მარტოობისთვის იყვნენ განწირულნი და აღსასრულიც მარტოობაში მოუწიათ...

დასასრული
2007 წელი 24 ივლისი

ხშირად ადამიანებს ვეკითხები, რომელ საუკუნეში იცხოვრებდით-მეთქი. ისინი კი მპასუხობენ, მეთორმეტეს, მეთხუთმეტეს, მეთვრამეტეს... ერთიც კი ვერ ვპოვე ვინც მეტყვის „მე ამ საუკუნეშიც მშვენივრად ვგრძნობ თავსო.“ ყველაფერი ძველი, ყველაფერი უკან. მკითხველი იფიქრებდა, თითქოს მეც იმ დროს მივტიროდი, მაგრამ თამამად ვიტყვი ერთს, მე ეს ეპოქა უფრო მომწონს... ძველსა და დღევანდელ საუკუნეს შორის ხიდი გავაგე როიალის სახით. ზოგი იტყვის და ღირსეულიც იქნება ეს კრიტიკა 1611-1658 წლებში როიალი არ იყო და მაგის მსგავსს ინსტრუმენტს კლავესინი ერქვაო. მე თუ გინდა ზეპირადაც განვმარტავ რა წერია ენციკლოპედიურ ცნობარში ამ მუსიკალური ინსტრუმენტის შესახებ და თუ ავტორს ბრალს დასდებთ აღვწერო უნიგნურებაში, დიდად არ ვინაღვლებ. იმას კი შევეცდები, რა როლი აკისრია მას ნაწარმოებში.

ეს არაა მარტოოდენ წრიპინა ინსტრუმენტი. იგი თვითონაა საწუთროება. გააჩნია როგორ განწყობაზეა და ხომ არ უყურებს გარშემომყოფთ მტრულად. მაშინ, როცა ცხოვრებაზე ცოტათი განაწყენებული დარუნდია შარვაშიძე შუალამის ოთხ საათზე უკრავს. მთავარს მისი ხმა აშინებს და ამბობს კიდევ, ალბათ მთლად ბედნიერი არ უნდა იყოსო. მეორე სცენაც შემთხვევით არ არის დაწერილი.

ისევ როიალზე უკრავს დარუნდია, როცა მთავარს თხოვს ამუსიკდეს მასთან ერთად. ლევანი კი შეუფერებლად მიიჩნევს. „როგორ ვიმღერო მაშინ, როცა ასე უჭირს ჩემს მოძმესო. ყველაფრის მიუხედავად ეგ ქალი მაინც უკრავს როიალზე. თითქოს მისი ცხოვრება უნდა ამ გრძნეულ ჰანგსავით გააჟღერიალოს და მოასმენინოს გარშემომყოფთ... ვამბობ კიდევ რომანში: „სეტემანი ბევრჯერ ეცდება გამოითხოვოს ინსტრუმენტი, მაგრამ არასგზით დათმობს ლევანი.“ ე.ი. ცხოვრებას ვერ მისცემს ვერავის ვერასგზით. მის გარეშე კი რაა აფხაზის სასახლე?

მესამე სცენა არ სჩანს. მხოლოდ ნესტანი იგონებს სიკვდილამდე, დადიანის ნათქვამს, „ნურასოდეს დაუკრავ მაგ როიალზე რამეთუ არც მოსწონს და ამასთან ჩემს დაკარგულ სიყვარულს მაგონებსო.“ რას ნიშნავს ყოველი? გამოდის რომ ქალის სიცოცხლეს არა აქვს აზრი. დარუნდია უკეთ უკრავს, მისი ცხოვრებაც უფრო ფასეული ყოფილა. ნესტანს კი არც გაეგებოდა ამ ქვეყნის. ამიტომაც იკლავს თავს.

აი, ეს იყო ჩემი მიზანი. იმისათვის, რომ მეჩვიდმეტე საუკუნიდან ოცდამეერთე საუკუნეს შორის არსებული სიცარიელე შემეგვსო შუამავლად ინსტრუმენტი გამოვიგონე. რომ ამ ხუთი საუკუნის მანძილზე იკვნესოს და იჟღეროს დიდის მონდომებითა და რუდუნებით.

ეს მწერლისეული და პოეტური ლიცენციაა და იმდენჯერაა ნარმოჩენილი, რომ თუკი მუსიკასთან ახლოს ხარ, უდავოდ მოგინდება თუნდაც ბნელ ღამეში ადგე და პიანინოზე ერთი-ორი აკორდი გააჟღერიალო და თუ ეს შევძელი, გამოდის, რომ ტყუილად არ დავიხარჯე...

ავტორისაგან

განმარტებანი

სეტემან შარვაშიძე – აფხაზეთის მთავარი XVII ს. I ნახევარში. მისი ქალიშვილი ცოლად ჰყავდა სამეგრელოს მთავარს ლევან II დადიანს, რომელიც თავის სიმამრთან და მამია გურიელთან ერთად ებრძოდა იმერეთის მეფე გიორგი III-ს. შემდეგში ლევან II-სთან ბრძოლაში დამარცხდა.

ლევან II დადიანი – ოდიშის მთავარი 1611-1657 წ. მანუჩარ I დადიანის ძე. 1611-14 წწ. მართავდა რეგენტი გიორგი ლიპარტიანი. 1615 წ. იძულებული გახდა ხარკი გადაეხადა ოსმალეთისათვის. 1612 წელს დაუკავშირდა გურიისა და აფხაზეთის მთავრებს და დაუპირისპირდა გიორგი III-ს – იმერეთის მეფეს სოფ. გოჭოურასთან სადაც გაიმარჯვა კიდეც.

ლევან II დადიანის ბრძოლა დას. საქართველოს გაერთიანებისათვის ქვეყნის გაჩანაგების ერთ-ერთ მიზეზად იქცა 1636 წ. ლევან II შეეცადა ურთიერთობა დაემყარებინა რუსეთთან და ელჩობა გააგზავნა მოსკოვს.

ლევან II-ს კარგად ესმოდა ქვეყნის გარდაქმნის აუცილებლობა. იგი ოდიშის სამთავროში იწვევდა ვაჭრებს და ხელოსნებს, რუხი ქალაქად აქცია და იქ ზარაფხანა გახსნა. ააგო მრავალი ციხე-სიმაგრე, ეკლესია-მონასტრები; მფარველობდა კულტურას. ლევან II დადიანის კარზე გადაიწერა „ვეფხისტყაოსნის“ დღემდე შემორჩენილი უძველესი დათარიღებული ხელნაწერი.

გიორგი ლიპარტიანი – ოდიშის სამთავროს რეგენტი 1611-1616 წწ. ლევან II დადიანის ბიძა. ლევანის მცირეწლოვნობის დროს განაგებდა სამთავროს როგორც სალიპარტიანოს გამგებელი და ოდიშის სამთავროს უმაღლესი მოხელე, ატარებდა ლიპარტიანის ტიტულს: რეგენტობის შემდეგ ერთხანს აქტიურად მონაწილეობდა ოდიშის სამთავროს საქმეში. თავი გამოიჩინა როგორც ნიჭიერმა გამგებელმა.

მანუჩარ (I) დადიანი - 1611 წ. ოდიშის მთავარი 1590-1611 წ. ლევან I დადიანის ძე. ოდიშის მთავრის ლევან II დადიანის მამა. ცოლად ჰყავდა ალექსანდრე კახთა მეფის ასული თამარი...

დარუნდია შარვაშიძე – ისტ. პირი, რომელსაც მისიონერები ზოგან თანურიადაც მოიხსენიებენ. ბერძნული ტრადიციიდან გამომდინარე შერცხვენილ, მოღალატე ქალებს ცხვირს კვეთდნენ, ნიშნად დამცირებისა; ლევან დადიანმაც თავის მეუღლეს ლალატისათვის მოკვეთა ცხვირი... ამის შემდეგ შერცხვენილმა ქალის მამამ ომი გაუმართა სიძეს, სადაც დამარცხება იწვინა სეტემანმა და როგორც ისტორიკოსი გვამცნობს, ლევანმა სიმამრს თავი მოჰკვეთა ეკლესიის უპატივცემლობისთვის...

ნესტან-დარეჯან ჭილაძე – ყოფილი რეგენტის, გიორგი ლიპარტიანის რიგით მე-3 ცოლი, რომელიც ისტორიულ მონათხრობთა საფუძველზე უზომოდ შეუყვარდა ოდიშის მთავარს, რის გამოც ლევანმა ბიძას წაართვა ცოლი. ნაწარმოებში სხვაგვარადაა ასახული ქალის სიკვდილი. ამბობენ, რომ მონამლეს...

ალექსანდრე კახთა მეფე ბატონიშვილი – ეს არის ლევან II დადიანის პაპა. ალექსანდრე კახთა მეფე გამოირჩეოდა ნიჭიერებითა და პოლიტიკური მისწრაფებებით. როდესაც შაჰმა თამარის ხელი ითხოვა, ალექსანდრე დაფიქრდა. არ უნდოდა ქალიშვილი ურწმუნოზე მიეთხოვებინა. ამიტომ შაჰს საგანძური გაუგზავნა და პასუხად ასე უთხრა: ჩემი ქალი დანიშნულია სამეგრელოს მთავარზედო. სინამდვილეში კი, ვინაიდან სამეგრელო მას მოკავშირედ ესახებოდა, თან ქრისტიანების საუფლოდ, თავისი ასულის გათხოვება სწორედ იქ გადაწყვიტა.

თამარი – ალექსანდრე კახთა მეფის ასული და მანუჩარ დადიანის მეუღლე...

- იესე დადიანი – მანუჩარ დადიანის ვაჟი, რომელიც გურიელის ქვრივისგან შეეძინა.

- გიორგი III – იმერეთის მეფე. დაუძინებელი მტერი ლევან დადიანისა, რომელმაც 1223 წელს სოფელ გოჭოურასთან მარცხი იწვნია და დაკარგა ტერიტორიის ნაწილი.

- მერაბ ქორთოძე – არსებობს ისტორიული ცნობები იმის შესახებ, თითქოს გახლდათ დიდი მანდატის მქონე, გავლენიანი პირი. ამბობენ, რომ დადიანი იმერეთის მეფის წინააღმდეგ სწორედ მან განაწყობა. ჯუზეპე ჯუდიჩესა და არქანჯელო ლამბერტის ცნობით მერაბ ქორთოძე იგივე Cortug -ია, ზოგან კი Paponia-დ მოიხსენიებენ.